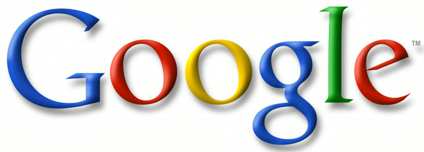

DOMI NUS ILLU
MINA TIO MEA
Taylor Institution.

Ludvig Holbergs

Peder Paars,

udgivet

for det Holbergske Samfund

af

F. L. Liebenberg.

Kjøbenhavn.

Trykt i det Berlingske Bogtrykkeri ved N. H. Stenderup.

1855.

Peder Paars

Poema Heroico-comicum

af

Hans Michelſen.

Med tvende Fortaler

og

Juſt Juſteſens Anmerkninger.

Nihil eſt, Antipho,
Qvin male narrando poſſit depravarier.
Tu id qvod boni eſt excerpis.
Terent: Phorm: Act: 4. Sc: 4.

Rettelser.

Side 15, sidste Linie: pascendem læs: pascentem
- 134, Linie 8: ville læs: vilde
- 148, - 4: seed læs: seet
- 157, - 3 fra neden: ἑν læs: ἐν
- 164, - 5 fra neden: Οἰ læs: Οὐ
- -, sidste Linie: γέννα læs: γέννᾳ
- 206, Linie 3 fra neden: facinora læs: facinora
- 210, - 4 fra neden: (a) læs: (b)
- 211, - 10 fra oven: (a) læs: (b)
- 214. Henviisningen i Texten til Anm. c, der ligesom i Orig. staaer foran Linie 15, anbringes bagefter Linie 24.

Indhold.

Side

Johannes Michaelides
civis & incola Callundb:
BENEVOLO LECTORI
Salutem.

Her haver I BENEVOLE LECTOR! den 3die edition af Peder Paarses Historie. Jeg kalder det den 3die edition, saasom dermed er beregnet det daarlige Bogtrykkerens Oplag, hvor af ere saalte fleere Exemplarier end af mit eget. I dette 3die Oplag er foruden den 4de Bog ogsaa et Tilleg til den 3die, som jeg haver fundet udi Pet Jeppesen Tyboes integro Codice af Tydske Jochums Historie. Og saasom mig er kommen for Ørene, at nogle skulle ville holde den heele Historie for Digt og Tant, da haver jeg, for at til intet giøre saadan Snak, citeret paginas af alle de Skrifter, hvor af den er sammensmedet. Det er jo alt hvad man kand forlange af en god Historieskriver, og meer end man fordrer af nogen Poet. Vil man endnu ikke lade sig nøye der med, kand ingen ærlig Mand begaae sig meere, ja man kand kuldkaste all Antiqvitet og Historie, thi den grunder sig ikke paa Mathematiske Demonstrationer, men alleene paa Beretninger af oprigtige Skribenter, som have levet paa samme Tider. De Bøger, som have givet mig Materie til denne nyttige Historie, ere (1) En Callundborgsk Krønike, hvilken, saasom den er skreven meget net og paa mange Steder med

med forgyldte Bogstaver (som man ikke gierne giør med slette Skrifter) og derforuden paa got gammel Plat-Tydsk, saa finder jeg ingen Aarsag at tvile om samme Krønikes Rigtighed. Den holdes for at være skreven af en af Paarses Frænder, en lærd Bremer, efter det Folks Maade, hvilken Meening bekræftes af det, som Autor siger pag. 84, naar han taler om min Folkes Herkomst: Syn Olde Vatter was Dittrich Paars &c. (2) Peder Paarses eget Diarium, skrevet mestendeels med denne store Mands egen Haand, hvilken derudi ligner de store Helte som Xenophon, Polybius, Cæsar og andre, der have giort dem berømmelige ikke mindre med deres Skrifter end med deres store Daader. (3) Fragmenta af Per Ruuses Journaler, som endeel ere af Vandet bleven fordervede, endeel forkomne. Item hans Protocoll, som han holdt udi Sigr: Niels Hansen Koks Sag, saa vel da han blev rettet, som da han siden deserterede. (4) Hæderlig og Vellærde Jens Blocks Chorographia Insulæ Anholt, hvorudi indløber adskilligt Historisk, thi hans Chorographie er ikke saa maver, som de fleeste udi vore Tider, men fuld af Historiske og Politiske Sager, som, for Exempel, naar han taler om Fogdens Residentz, beskriver han ogsaa dens Fundation, og hvad merkværdigt derudi er passeret, sær udi Peder Paarses Tid. (5) Gamle Gunnilds Liv og Levnet per Christiernum Storch, hvilket, saasom det er forfattet som en Parentation eller Liigprædiken, haver jeg ikke vovet mig til at efterfølge uden i de Poster, som jeg haver seet at være overeens stemmende med andre gode Bøger, sær med Tydske Jochums Verk, som stedse haver været min Pilot og Ledsager der udi. (6) Historia sui temporis ved Tydske Jochum Velmeriterede Sprogmester paa Anholt, hvilken formedelst sin Skiønsomhed, Oprigtighed og upartiske

tiske

tiske Skrive-Maade fortiener at kaldes den Anholtske Thucydides. Samme lærde Sprogmester haver jeg at takke for alle de Passager om Avind, Venus, Neptunus, Æolus, Discordia, samt Mirakler og underlige Ting, som findes i dette Verk. Hans Reflexioner over adskillige selsome Ting, som er hendet, ere uforligelige, hans Stiil reen og Jydsk, undtagen udi hans Fortale, som han pynter med nogle Lybske eller Neder-Saxiske Ord, som Maneer er, for at lade see, at man forstaaer meere end eet Tungemaal. Til disse Bøger maa jeg og regne den erfarne Anders Styrmands Søe-Journal; thi, omendskiønt den er noget rude skreven med en Navigations Stiil, saa er den derimod oprigtig og tilforladende. Man maa ikke altid foragte et Skrift for dets slette Stiil. Herodotus fører udi sit Sprog langt bedre Stiil end den franske Skribent Comineus; men derimod lyver den første meere paa eet Blad, end den anden udi sit heele Verk. Ja skulde de Skrifter holdes for de beste, som føre smukkest Stiil, burte man intet læse uden Liigprædikener, Lykønskninger og Programmata, hvorudi man beflitter sig at lyve ziirligen. Jeg haver nu intet videre at erindre, men vil kun til Slutning bede den gunstige Læser, at han vil hielpe mig at velsigne fastende hver Morgen de Bogtrykkere, som saa ubilligen eftertrykke mine Skrifter, og skille mig fattige Skatteborger med det lille, som jeg ellers kunde fortiene pro labore; thi Bryggeriet slaaer nu meget fejl, og er langt fra derved nu omstunder ikke saa meget at hente som udi Ole Børresens Tid, der efterlod sig saa mange Midler. Saa at man derfor undertiden maa forsøge at fortiene sit Brød paa andre Maader. Jeg forbliver den gunstige Læsers beredvilligste Tiener

Hans Michelsen,
Borger og Poet i Callundborg.

Just Justesens Betænkning
over Peder Paarses Historie.

Det skulde vel synes ufornøden at giøre Apologie for et Skrift af denne Natur. Mange skulle, maa skee, ville bebrejde mig, at jeg uden Aarsag paatager mig saadan Umage; endeel, eftersom det fast af den heele Bye er bleven approberet; endeel og, saasom det er enhver tilladt at sige, han finder Affsmag i det, som andre er behageligt, og man ikke kand eller maa disputere om Folkes Goût. Een elsker at læse alvorlige Bøger, andre finde Behag udi Lyst og Skiemt; ligesom udi Smagen een vemmes ved det, som er en Delicatesse for andre. Hvilket staaer enhver frit for; Thi det er ubilligt, at ville laste en Polaker og føre Krig med ham, fordi han ikke vil æde Sild, uden de stinke og ere suure; at blive vreed paa een, om han fandt større Smag udi en Amadis, end udi Seneca eller Platone. Ney saadanne differente Goûts ere de rette Caracteres paa det Menneskelige Kiøns bizarrerie, som ikke staaer til at redressere hos mange Folk, hvilke foragte andre, som ikke have samme Inclination, som de selv have. En Metaphysicus holder alle andre for grove Folk, der ikke henge udi Transcendentalibus eller Subtiliteter. En Astronomus, som er altid med sine Tanker udi Melkeveyen, seer alle dem over Axelen, der bemænge sig med de Ting,

som

som ere paa Jorden, og foragter alt hvad som er sublunare og under Maanen. En Jurist holder alting for blot Curiositet og Spille-Verk, som er uden for dens Sphæra. En Antiqvarius ynkes over en Nouvellist, og tracterer ham som en Læg-Mand; og en Nouvellist kand ikke see en Antiqvarium uden Medlidenhed.

— — Aurita gaudet glaucopide Flaccus,
Et fruitur trifti Canius Æthiope,
Publius exiguæ fed flagrat amore catellæ,
Et Cronius fimilem cercopithecon amat,
Delectat Marium fed perniciofus ichneumon,
Pica falutatrix & tibi, Laufe, placet.

Saadant derfore, saasom det er gandske almindeligt, saa haver Author i andre slige Tilfælde aldrig lagt saadanne Raisonnemens paa Hiertet, thi et Skrift bliver i sig selv ikke bedre eller verre, fordi visse Folk rose eller laste det. Molieres Ecole des femmes mister intet af sin Kiønhed, om endskiønt Lysander kaster paa Nakken der af. Men her, hvor det angaaer hans gode Navn og Rygte, hans Reputation, som han haver været saa øm over at conservere, her, siger jeg, kand ingen fortænke mig, om jeg taler noget lidet til hans Forsvar mod visse Folk, der have stræbet at ville giøre dette uskyldige Poëma til et forargeligt Skrift. Til saadanne Beskyldninger vil jeg svare med største Kaaldsindighed, og tale lidet først om Materien, siden om Stiilen. Hvad Materien er angaaende, da contesterer Author, at ved dette Verk hans Forsæt ikke har været andet, end at fornøje got Folk, som finder Behag udi Skiemt og Lystighed, og at moralisere paa en comiq; Maade over adskillige Laster og Skrøbeligheder, som findes iblant alle Nationer. Thi alle de Caracteres, som blive udi dette Poemate forestillet

L. 3—4. som er uden for dens Sphæra] hans.

forestillet paa en og anden u-riimelig Person, ere saadanne, som ikke angaaer meere vores Nation end alle andre; saa dette Skrift i de Maader er meere uskyldigt end Lucilii, Horatii, Juvenalis, og de fleeste moderne Satyricorum deres Skrifter, som forestille deres egne Nationers Caracteres, og ikke undsee sig for at nævne de u-rimelige Folk, som de criticere over, ved deres rette Navne. Dette u-anseet ere deres Skrifter dog altid bleven holdet for gode og nyttige Bøger. Peer Paarses Historie, Messieurs, gaaer langt fra ikke saa vit; det er dog et ont Skrift. Lad os høre hvad der staaer i denne skadelige Bog! Den criticerer over adskillige Folk: Nu forestiller den en u-lærd Landsbye-Præst for hundrede Aar siden paa en liden Øe, hvor, som bekiendt er, Folk da gandske lidet var moraliseret, og hvis Caracter bliver saa outreret, at det ikke kand sigte paa nogen nu omstunder; Nu taler den om en u-riimelig Degn, som aldrig har været til in rerum natura; Nu om en stakkels Landsbye-Barbeer; Nu om en u-retfærdig opdigtet Foged; nu om hans Fuldmægtig; nu om gamle Kierlinger, som græde mal à propos; nu om dem, som dræbe Folk i daglig Tale med Parentheser og Digressioner; om gemeene Folk, som raisonere over Staten; [om] Superstition; om Pedanterie; og andre U-riimeligheder, som udi samme Verk paa en lystig og behagelig Maade forestilles. Ja, sige de, den er dog meget forargelig. Ney, den er ikke, Messieurs; men det er forargeligt, at høre slige fattige Raisonnemens udi en poleret Bye. Men see, jeg forløber mig! Jeg kommer ikke ihu, at han ej alleene har forestillet en og anden u-riimelig Persons Caractere, men satyriserer ogsaa over et heelt Societet, et Academie. Jeg bekiender, at det er sandt, men, om det er Kiøbenhavn, Rostock, Helmstad, Jena eller Cracou, det veed

han

han selv ikke. Det veed jeg, at Pedanterie er aldeeles ikke vores Academies Caractere, thi derudi have vore Naboer altid kundet disputere os Rangen; Hvorudaf kand sees, hvor meget uskyldig dette Skrift er, thi havde Poeten haft Forsæt at raillere med dette Academie, havde han taget en gandske anden Materie dertil end Pedanterie, som allermindst hos os er i Moden. Saa jeg derfor ikke kand see, hvor meget man snoer og vender sig, at man kand finde ringeste Aarsag at decriere dette Skrift, hvilket, om det skal kaldes en Satire, da er det fast en af de uskyldigste, som nogensinde er kommen for Lyset. Mr. Boileau holdes at have været den, der haver sat Satiren paa en god Fod, eftersom han ikke haver outreret den saa meget som de Gamle, saa at, naar man ligner hans Verk med Juvenalis, saa er det at ansee som et fiint Morale mod plumpe Skandskrifter; hvorfore han af sine Landsmænd er bleven anseet, æret og belønnet. Men, naar jeg ligner hans Lutrin med Peer Paarses Historie, saa synes det [Verk] at være meget malicieux; thi i den Sted i det sidste gives Caracterer paa en og anden ringe u-riimelig Person, som kand findes saa vel paa andre Steder som her, saa haver det første derimod foretaget sig en particuliere Materie, og giør ligesom en Comædie over Bispen udi Paris og Chanoines de N. Dame, som er en delicat Ting at røre ved i Pavedommet. Naar Author til Per Paarses Historie taler om meget ringe Personer for hundrede Aar siden, som aldrig har været til, nævner den anden uden Forskiel sine ridicule Personer ved deres rette Navne, hvilket er det, som meest har graveret samme Satyricum, og drevet et og andet hidsig Hovet at hvesse deres Sværd, skiønt forgiæves, imod ham. Min Meening er derfore, at jo meer generaliter man moraliserer, jo mindre kand det kaldes Satire.

tire. Saaledes er det meer innocent at sige: Verden er ond, end at sige: der ere onde Folk udi det Land, meer uskyldigt at sige: det Land, end: den Bye er ond, og endnu meer at sige: den Bye er slem, end at sige: Hans Kudsk, Niels Vognmand, Jens Kieldermand ꝛc. ere vanartige. Jo meere special, jo meere Satyrisk. Men Auctor har herudi haft samme Skiæbne, som endeel andre, der have moraliseret paa den Maade, og seet deres Skrifter bleven saa ilde afmalede, saa længe de levede, men roset, ja fast opløftet til Skyerne efter deres Død. Aarsagen, hvorfore saadanne Skrifter gemeenligen blive meere forfuldte, end alvorlige Moralske Bøger, som dog ere af samme Indhold, er denne. Udi de sidste forestilles Feil og Lyder selv, men udi de første afmales de under een og anden fingeret Person. Nu er det ingen Scribent mueligt, hvorvel hans Forsæt aldrig er at røre nogen in specie, at han jo dog træffer eens Caractere meer end en andens, hvilket giver adskillige Folk Anledning til at tænke: Mon han ikke meener mig? Mon han ikke sigter paa dig? Nu er det og aldrig saa, at jo Auctor, hvor uskyldig han har levet i Verden, kand have sine Uvenner. Disse glemme ved saadan Lejlighed ikke at kaste Olie udi Ilden, og ophidse de første til at forfølge Auctorem, og bestyrke dem udi den falske Suspicion, de have fattet. Saa gaaer da Krigen an. I deres Manifester blive aldrig indførte deres rette Motiver, men der tages Anledning af andet, og glemmes da aldrig at bruge Guds hellige Navn. Saa er det gaaet denne gode Auctor.

Man haver beskyldet ham udi udstrødde plumpe Vers og Skandskrifter, at han haver skiemtet med hellige Ting. Over hvilken Beskyldning fornuftige og vel-sindede Folk, som have læset dette Poema, maa forundre sig. Sagen er alleene denne: Auctor har udvalt til sin Skue-Plads den

den Oe Anholt, poneret, for at giøre sit Poema des meere uskyldigt, Begyndelsen af forrige Seculo, og givet Caractere sammesteds paa adskillige slette Personer, blant andre paa en gierrig og u-lærd Præst. Particulariteterne om samme Mand er, at han læste af Jertegns Huus-Postil, som paa de Tiider maaskee endda var i Moden; At han trættedes med Degnen, om det var Troens Artikel at læse med sammenfoldede Hænder; At han vilde indbilde Folk, det spøgede udi Landet, fordi de vare saa lidet Gavmilde. Jeg forestiller hver fornuftigt Menneske, om saadant kand sigte paa Geistligheden nu omstunder; Om den med Billighed kand beskyldes for Ugudelighed, der siger, at der var en u-lærd slet Præst paa Anholt for meere end 100 Aar siden; og om de, der beskylde Authorem, ere ikke meere at laste end Author selv. Denne Post holde de dog for den groveste; hvoraf man kand see, hvor uskyldig Resten er. Thi det andet, som fore-kastes ham: at han haver railleret med Dommer Embede, er saa elendigt, at jeg skulde synes at giøre Auctor en Tort, om jeg gjorde Apologie derfor. Jeg skulde da tage mig for, at ville forsvare heele Verdens Bøger, Æsopi Fabler, Reinike Fos, Kattenes og Hundenes Rettergang, og utallige andre gode Bøger, saa vel paa Dansk som paa andre Sprog, der tale om Rettergang langt meere tydelig end Paarses Historie, udi hvilken forestilles nogle stakkels Skibbrudne Folk, der vilde dømme en Kok fra Livet, men vidste ikke hvad som var sort og hvidt, hvad som var først og sidst udi Rettergang; saa at man kand see, det er kun for at fornøye Folk. Skal derfor saadant heede uforsvarlige og onde Skrifter, da tør aldrig nogen understaae sig at skrive meere, ja! saadanne slags Verk ville udi første Opkomst strax blive qvalte.

Auctor

Auctor desierer sine Censores at viise af Per Paarses Historie, hvilken Person, hvilket Land eller Societet derudi er bleven læderet. Det, som er bleven forekast om Monsr. Nagels Fane, er saa elændigt, at jeg blues ved at tale der om. Men hvad skal der svares til Anholts Indbyggere? bliver der ikke et heelt Land læderet? Jeg tilstaaer, at Autor haver taget de fleeste sine ridicule Personer paa samme Øe, og afmalet dens Indbyggere in genere som upolerede Folk; Men saadant kand ikke meere touchere itzige Indbyggere, end Danske, Norske, Tydske, og adskillige andre Nationer, om man vilde sige, de røvede og plyndrede i gamle Dage. Thi mange Nationer, naar de see lidt langt hen i Tiden, nogle kortere, nogle længere, finde de om deres Forfædre det, som Poeten siger om de Romere:

Aut Paſtor fuit, aut illud qvod dicere nolo.

Saa jeg troer ikke, Indbyggerne selv paa samme lille Øe kand fortryde paa, om man siger, at de for meere end hundrede Aar siden ikke vare saa gode og saa polerede Folk, som de ere nu omstunder, besynderlig efterdi man skinbarligen kand see, at det, som er talt om dem i Paarses Historie, er ikke af nogen Animositet mod dem. Thi Sagen er denne: den gode Kræmmer skulde strande til et Land, hvorfor man har maat fingere denne Øe, hvor Indbyggerne paa de Tider gave sig aldeeles ikke ud for polerede Folk. Saa, langt fra at denne Post graverer, den jo heller tiener til et synderligt Beviis paa, hvor liden Malice der findes udi samme Verk, og at Autor har arbeydet paa, at giøre denne Satire saa innocente som mueligt.

Hvad Poesien er angaaende, da forekastes ham besynderlig, at Versene ere formeget skaarne, og at de sidste Ord af en Meening kommer tit i Begyndelsen af et

et andet Vers. Men jeg maatte gierne spørge dem, som raisonnere saaledes, mod hvilken Prosodie saadant er? Hos alle gamle Poeter, som dog ikke have plaget sig med Riim udi Enden, som vi, finder man endogsaa undertiden den halve Deel af et Ord i Begyndelsen af efterfølgende Vers, og moxen alle Vers saaledes skaarne som disse. Hos moderne Franske, Italienske, Spanske og Engelske Poeter finder man nogle at tage saadant i agt, andre ikke. Udi Tydsk Poesie finder jeg undertiden hos en meget ypperlig Poet Versene saaledes skaarne, undertiden hos en meget maadelig Poet, at saadant bliver nøye i agt tagen.

Men, sige de, det er dog mod Dansk Prosodie. Det kand vel være; men jeg har ikke været saa lykkelig, at faae den gode Bog endnu i Syne, som giver saadanne Regler udi Dansk Poesie, troer heller ikke, at den er til in rerum natura. Skulde derfor imidlertid formeene, at, indtil saadanne gode Regler, og en ret god Dansk Prosodie bliver giort, det ikke kand regnes Poeten saa meget til Last, at han tager sig den samme Frihed, som mange andre gode Poeter. Thi hvad Søren Paulsens Danske Prosodie er angaaende, da veed jeg ikke, om den foreskriver saadanne Regler, eftersom jeg ikke haver læset samme Bog, haver heller ikke i Sinde saa hastig at læse den; hvor om alting er, saa er det ikke af de authentiqve Bøger, som man haver at rette sig efter.

Hvad Accenten er angaaende, da er dette Verk et af de meget faa Danske Poetiske Skrifter, hvori saadan er i agt tagen. Thi jeg finder, at de fleeste, endogsaa af vores beste Poeter, støde derimod, saasom i saadanne Ord: Udi, Uroe, Derom, Attraae, og utallige andre Ord, hvor Cadancen hos dem nu findes paa den første Stavelse,

velse, hvilket er ret, nu paa den sidste, som er falskt. Saa at i dette Verk, om endskiønt det er temmelig vitløftig, og derfor ikke bør saa nøye og med saadan Rigueur examineres, som korte Epitaphia, Epigrammata &c., gandske faa Steder skal findes, hvorudi saadant er forseet. Thi, hvorvel det er de første Vers, Author i sine Dage haver giort, saa haver han dog ikke løbet saa blind der til, som nogle indbilde sig, men har haft alt saadant nøye for Øynene.

Jeg vil ikke tale om, at saadanne slags Critiqver over en stor og vitløftig Bog ere ikkun latterlige, hvilket Martialis, Epigr. lib. 7, udi sin Tid haver viiset:

Quod non insulse scribis tetrasticha qvædam,
Disticha quod belle pauca, Sabelle, facis,
Laudo, nec admiror; facile est epigrammata belle
Scribere, sed librum scribere difficile est.

Angaaende de Ord, som de sige ere ikke Danske, da kand der til fornemmelig svares tvende Ting: Først, at naar, for Exempel, der rejser sig Dispur mellem tvende, om det er rettere at sige Derfra end Der ifra, da kand man fast disputere sig ihiel derpaa, saalænge som vores Sprog fluctuerer saaledes, og vi ingen Authentiqves Grammaires eller Lexica have, som kand løse Knuden, thi vil man conferere endogsaa de beste Danske Skrifter mod hinanden, da skal man finde, hvor liden Conformitet der er udi Orthographien. For det andet, udfodres saadan Accuratesse ikke saa meget i Burlesqve Vers, som i andre, hvor Autores mestendeelen skriver, som enhver taler i sin Dialect; saa at end ogsaa saadant undertiden holdes for Elegancer udi deslige Vers. Hvilket de, som give sig ud for gode Censores, maa i agt tage, saa vel som meget andet, førend de fælde nogen Dom.

Man

Man holder det ogsaa for en U-rimelighed, at en Borger udi Callundborg, ja en Borger, der slet og ret heeder Hans Mickelsen, og haver saadan u-lærd Navn, kand citere Latinske og Græske Bøger. Et stort Paradox! Ligesom der ikke findes mange Borgere, saa vel her som paa andre Steder, der have vel studeret. Jeg har i det ringeste ikke været paa nogen liden Sted, hvor jeg jo har fundet saadanne. Saa at denne store Feil maa alleene bestaae der udi, at han ikke gav sig et meere Academisk Navn, som Johannes Michaelis eller Michaelides; saa havde man ikke tvilet paa, han jo var en meget lærd Mand.

Angaaende den Objection mod den første Fortale, at det er u-rimeligt at dedicere saadant Skrift til Indbyggerne i de Nye Boder, da er den endda bedrøveligere; thi det, som hos dem heeder absurdité, er en af de største Artigheder, og det udi tvende Henseender: Først, saasom Scopus af dette Verk er endeel ogsaa at raillere med de mange u-riimelige Viiser, som hver Dag komme til Trykken, saa har man, saavel udi Titulen som Fortalen, affecteret saadan simplicité, at de Folk, som med saadan Begierlighed læse samme Viiser, af Titulen og Fortalen skulde bilde sig ind, at det var ligesaadan en trøstelig Bog, som Axel Thorsens Viise, og i en hast spendere deres Mark derpaa, men siden, naar de komme noget dybere der udi, klaae sig bag Øret, og bytte den bort for et Eventyr, som de bedre kunde forstaae. For det andet, er udi denne eenfoldige Titul og Fortale en meget fiin Satire, og sigter paa dem, som søge at eblouere Folk ved pompeuse Tituler; hvis Skrifter man kand ligne ved slette Stæder eller Huuse, hvorudi intet er got uden Porte og Dørre. Thi man seer ofte Skrifter komme for Lyset med saadanne prægtige Tituler, at Læseren

Læseren af Glæde maa daane derover, og en Viginti eller Triginta annorum labor til Slutning, det er, Skrifter, hvorpaa de have anvendet tre gange saa lang Tid, som Alexander Magnus paa at undertvinge heele Verden; Men, naar man kommer til at læse dem, saa faaer man nubem, som man siger, for Junone, og maa fornemme, at den største Umag derved har været med Titulen. Af dette og andet kand sees, at disse gode Critici forstaae sig kun lidet paa det, som kaldes ouvrage d'Esprit.

Der i bestaaer da den heele Sag, saa vel Prosodien som Materien angaaende, hvorfor Auctor af nogle er bleven afmalet som en slet Poet, af andre som en Esprit Brouillon, saasom de enten ikke har vidst eller villet vide, hvad Forskiæl der er mellem en malicieuse Satire og en uskyldig Comædie, som forestiller generaliter u-riimelige Menneskers Caracteres, og i visse Maader kand tiene til stor Opbyggelse.

Thi de, hos hvilke saadant heeder fœtus otiosi hominis, og i den henseende raisonnere noget mildere om dette Skrift end de andre, lade kun see, at de have en meget grov Idee om Studeringer. Saadan otiosus homo var Moliere, som dog udi alle fornuftige Folkes Tanker haver opbygget Verden meere ved sine Comædier, end alle gamle Philosophi ved deres alvorlige Morale.

Ridiculum acri magnas plerumqve secat res.

Saadan otiosus homo var Cervantes, som dog ved Don Qvichots latterlige Historie fast haver dempet de Spaniers dominante Passion at læse u-riimelige Romaner. Ja saadanne otiosi viri have Socrates og Plato selv været, der ved plaisante Dialoguer have meere udrettet, end andre ved deres austere Philosophie. Ney, om I ville vide ret, Messieurs, hvad ørkesløse Menneskers

neskers Skrifter ere, og uden Fortrydelse høre det, da er det de paa de høye Skoler kaldte lærde og Academiske Skrifter, nu om et Ord, nu om en Bogstav, nu om de Gamles Skoe, Tøfler, Buxer, Ringe, Halsbaand ɔc. ɔc., hvorover man seer saa mange lærde, men unyttige Dissertationer. Mon Nicanor Grammaticus ikke hellere burte heede otiosus homo, der skrev 6 Bøger de Puncto Grammatico, Messala Corvinus, der skrev en heel Bog om den Bogstav S, og Martinus Fogelius, der giorde det samme over den Bogstav B, item den, der skrev en vitløftig Tractat om hvorledes det Ord Paracletus burde pronunceres? Mon de ikke heller maa føre saadan Titul, der have opvakt store Tvistigheder, nu om et Verbum Cerno, nu om en Particul Car ect., der legge deres Hoveder i blød paa at udfinde hvilket Endeligt Aristoteles fik, om han døde til Lands eller Vands, i hvilket Land Homerus var fød, om Ilias var skreven før af Homero end Odyssea? De saa kaldte Doctores Angelici, Seraphici, Cherubini, hvis Skrifter blive tyggede paa de høye Skoler, have været otiosi homines, og kand man med Billighed beklage dem, som finde Behag udi saadant, med Poeten Lucretio:

Omnia enim stolidi magis admirantur amantqve,
Inversis qvæ sub verbis latitantia cernunt.

Ja til Slutning, Panegyrister ere otiosi homines, og ikke de, der skrive moralske Comœdier, ja hine ruinere Verden lige saa meget ved deres Flatterier, som disse opbygge den.

Ille magis ludit, qvi scribit prandia sævi
Tereos, aut coenam, crude Thyesta, tuam,
Aut puero liqvidas aptantem Dædalon alas,
Pascendem Siculas aut Polyphemon oves.

A

A noſtris procul eſt omnis veſica libellis,
Muſa nec inſano ſyrmate noſtra tumet.
Illa tamen laudant omnes, mirantur, adorant;
Confiteor, laudant illa, ſed iſta legunt.

Jeg meener derforuden, at de ikke ere bedre Folk end ſaadanne ſlags Satyrici; Thi ſaa vit man kand fatte, haver Juvenalis, Boileau, Moliere, og adſkillige andre, der have moraliſeret paa den Maade, været med de beſte og honneteſte Folk i deres Tider.

Hvad Auctors Perſon er angaaende, da haver han kun haft faa Tviſtigheder udi Verden, og defierer jeg hans ſtørſte Fiender at ſige andet, end at han jo er trækket ligeſom ved Hals og Haar der til; thi ſom hans Helſen er kun delicat, ſaa har han beflittet ſig paa et ſtille, indgetogen, innocente og Philoſophiſk Levnet, og haaber jeg, at ingen ſkal ſige paa ham, at have brugt og anvendet det lille Talent, han haver at ſatyriſere, uden paa de allerinnocenteſte og mindſt magt-paaliggende Materier, han har fundet ophitte. Hvis dette Poema maa finde videre Yndeſt hos de mange brave Folk, der have fundet Smag udi de forrige Bøger, vil han ſtedſe beflitte ſig paa, ſaa viit hans ringe Kræfter kand tillade, at lade ſee andre gode Specimina i Danſke Skrifter, og derved nogenledes til intet giøre de Reproches, ſom en og anden haver underſtaaet ſig offentlig at giøre os udi den henſeende. Det var at ønſke, at de gode Critici heller anvendte Tiden paa at ſkrive gode Bøger ſelv, end at denigrere de faa, der komme for Lyſet,

Les deux bras croiſés, du haut de leur eſprit
Regarder en pitié ce qve chacun [en] dit;

heller placide at give Skribentere tilkiende de Feil, de kand have begaaet, end for Bagateller, og undertiden ingen Ting, ſøge at proſtituere dem; hvor ved man maa

affſkrækkes

afskrækkes fra at giøre noget andet, ja hvorved Studia gandske blive hemmede. Det var en Daarlighed af mig, om jeg vilde sige, der var ingen Feil ved disse Vers, i sær, som de ere temmeligen vitløftige, og ere giorte i hast. Men det veed man, at qvo animo een læser et Skrift, saa finder han det got eller ont: Saaledes, omendskiønt Boileaux Satyræ og Corneilles Tragœdier ere Chefsdœuvres, saa dog have de, som udi ond Intention have læset dem, fundet saa mange Feil og U-riimeligheder derudi, at man skulde tænke, de vare liderlige Skrifter, naar man alleene saae deres crisin. Tvert imod, naar man i god Intention læser en Bog, som er langt fra ikke saa god, kand man finde Mesterstykker udi hver Linie: Saaledes kand de, der have sat sig for at giøre Homerum til deres GUD, finde udi hans Skrifter alle Konster og Videnskaber begravne.

At komme til dette Verk igien, da vil jeg til Slutning sige, at, saasom der findes saadanne slags Poemata publice authoriserede blant de fleeste Nationer, hvorfor kand man ogsaa ikke have et paa Dansk? besynderlig naar man ikke overgaaer sine Grændser, intet taler om Religion og Stat og om ingen Person en particulier, hvilket Auctor med stor Flid haver i agt tagen saavel udi den første Part som i de andre, og skal det stedse være ham en Religion, i hvad han skriver, at holde sig inden samme Grændser. Han haver, til at sammensmede dette Poema, intet laanet af Fremmede: Thi, omendskiønt han havde kundet betient sig af et og andet Indfald, som han haver læset hos andre, har han dog saadant ikke villet bruge, for ikke at pryde sig med andres Fiære; saa at enten det er got eller ont, det er alleene Effect af hans egen Phantasie eller Imagination, undtagen Begyndelsen af den tredie Sang, hvor man

man slaaes med Græske Bøger, som er en Imitation af Boileaux.

At viise endelig med et Ord, hvormeget tvungne Critiqver ere faldne over dette Poema, da haver man ogsaa derudi lastet det, at Poeten paa Hedniss Viis haver tilskrevet Guder og Gudinder all Direction; men man haver formedelst Passioner ikke kundet erindre sig, at intet Brude-Vers bliver giort over en Skipper eller Styrmand, uden Neptunus derudi maa indflikkes, over en Corporal og hans Kone, uden Venus og Mars maa cople dem sammen, og over en lærd Mand, uden Minerva og Venus maa komme i Haar sammen. Men her alleene kaldes saadant Hednisk og u-anstændigt, hvor vel man kand klarligen see, at dette Poema er til Deels skrevet for at skiemte med den Hedenske Theologie. Men de gode Critici have ikke kundet see hvad de burde see, men været gandske fremsynede og saa skarpsigtige som Argus udi det som fornuftige Folk ikke have kundet see, ja lige saa lykkelige udi at udfinde store Desseins udi Bagateller, som en vis Mand udi Præfationen af Justiniani Institutis, der af de Ord: Tunc nostram extendimus curam ad immensa veteris prudentiæ volumina & opus desperatum, qvasi per medium profundum euntes &c. har giort et farlig Skandskrift, og fundet Concipientens amours med Theodora, som tilforn heed Prudentia, livagtig afmalet.

Hvad de Ubluelligheder angaaer, som nogle støde sig over, foregivende, at de stride mod det Danske Sprogs Ærbarhed, da ere de samme meget ringe, og bestaae alleene derudi, at Poeten paa nogle faa Steder har talt om at lade en gaae, hvilke Expressioner ere saa lidet ubluelige, at de uden Eftertale kand bruges endogsaa af

de

de Ærbareste Folk udi Compagnier. Tilmed haver Poeten været saa øm der udi, at han har altid sat en Stræg for saadant Ord; som Autor til den lille skrevne Pasqvinade mod dette Poema vidner saaledes:

Du sætter Stræg for Skarn, og det beholder selv.

Saadant er ikke noget, som kaldes Obscenitet, hvorfore de gamle Poeter har ikke undseet sig for at bruge saadane Expressioner, endogsaa naar de tale om Guder og Gudinder; som Aristophanes, naar han legger disse Ord udi Bacchi Mund:

— — — — *'Εγκέχοδα, κάλει θεόν.*

Ja Autor kand derfor udi den fald sige med Martiali:

Sunt chartæ mihi, qvas Catonis uxor,
Et qvas horribiles legant Sabinæ.

Der

2*

Der ere adskillige Vers giorte mod dette Poema; Af dem er dog kun eet, nemlig underskrevne, trykt. Hvo Autor dertil har været, er mig ubekiendt. Man haver fundet det værdigt her at oplegge anden gang. Det siunges efter den gamle Melodie saaledes:

(1)

***

I som med Attraae spiise Frugt paa disse Aarets Tiide, (2)
Og ej det rette (3) Lavepas paa eders Lyster viide,
  Men nu med sødt og nu med suurt saa proppe eder til,
  At eders Mave hver Minut sin Byrde losse vil:
(4) Jeg ynker eders tunge Kaar, om I forlænge venter
Paa de til eders travle Brug fornødne Documenter,
  Som Autor N. fra Callundborg med første komme lar,
  Og hvoraf paa et sikkert Sted maaskee I Mangel har.
Dog trøster eder derved, at saa snart Poeten qvæder
(5) Om Dorotheæ Brudefærd, og med Peer Paars sig glæder,
  (6) Da skal ej Pressen stille staae, men udi hobetal
  Saa meget deraf yde, som behøves kand og skal.

***

Justi Just: & Variorum Notæ.

(1) Hvad disse 6 Stierner skulle betyde, derom ere lærde Folk udi Callundborg ikke eenige. Torkild Torkildsen holder for, at det er de 6 Musæ, som have oplyset Poeten i at giøre dette Vers; men, saasom der befindes at være 9, saa falder denne Hypothesis Torchilliana, med mindre man vilde siige, at Poeten ikke haver vidst af meer end 6 at siige, hvilket dog ikke er troeligt, eftersom man kand see, at han ej alleene forstaaer at giøre et Vers, men i visse Maader og er en

lærd

lærd Mand. Hans Jespersen holder for, at det er de onde Stierner, som betyde at der fattes noget udi et Skrift, hvilke her ere satte for at tilkiende give en Defectum Judicii udi disse Vers. Christen Bogbinder meener, at det er de 6 Planeter, og hans Vers er den 7. Sed interdum dormitat Homerus, thi jeg vil gierne tilstaae, at Christen Bogbinder er en lærd Mand, men udi denne Critiqve haver han ladet see, at han i at censurere Autores aldrig bliver nogen Scaliger. Vores itzige Critici in nihilo agendo occupatissimi sunt; Thi jeg tør sværge paa, at det her er ikke andet end en simpel ærlig Bogtrykker Concept, og at Stiernerne ikkun ere satte til Zierat for at recommendere Viisen.

(2) (Paa disse Aarets etc.) Disse Ord give tilkiende, at Viisen er giort enten udi Orme-Maanet, eller Hunde-Dagene, naar Frugten begynder at moes. Udi samme Maaned komme gierne om ej de beste, saa dog de fleeste, og til ovenmelte Brug beqvemme Vers for Lyset. (Torch. Torch.) Hinc Juvenalis Sat. 3.

— — Augusto recitantes mense Poetas.

(3) (Lavepas) Et meget kiønt Ord, og hart ad det artigste, som er udi dette Vers: det componeres af det Verbo at lave og Pas, og er det samme efter Torkild Torkildsens Meening som det Ord Mave-Maal.

(4) (Jeg ynker etc.) Endeel laste dette besynderligt, at Poeten fordømmer til saa slet Brug det Papiir, som af de fornemste og fornuftigste mest er holdet udi Priis; Men mig synes, man kand heller legge ham det til Roes, at han seer dybere end alle andre.

(5) (Dorotheæ Brudefærd etc.) Hans Michelsen ønsker, formedelst denne Passage, hvorved Poeten synes at give tilkiende at viide noget om de sidste Documenter, som høre til Peder Paarses Historie, at faae Kundskab hvo

L. 11—12. en simpel ærlig Bogtrykker Concept] et simpelt ærligt Bogtrykker-Indfald.

hvo han er, hvilket endnu har været ham nægtet. Han seer alleene af Versene, at det er en Bogtrykker Ven.

(6) (Pressen ikke stille staae) Omendskiønt denne Viise synges efter den gamle Melodie, og Poeten træder de fleeste Viisemageres Foedspor, som have giort saadanne Vers, saa maa man dog tilstaae, at dette Indfald er nyt og ugemeent. Hans Jespersen, nimis rigidus Censor, prætenderer herudi at finde en Defectum Judicii, siigende, at Autor giør sig selv til en A= = visk Trykker. Christen Bogbinder gaaer endnu videre, og holder samme Indfald for et af de underligste, som han har seet sin Livs Tid; nemlig, at en lover at anvende Arbejd og Bekostning paa at forsyne Folk med Skrifter til et vis Bruug, ligesom det Papir, som kom fra hans Presse, var tienligere der til end andet. Torkild Torkildsen skiemter artig dermed, og siiger, at, omendskiønt Autor haver Stierner baade for og bag sig, saa vandrer han dog liigesom udi Mørket. Men det er ingen Konst at skumle. De gode Mænd have ikke i agt taget, at en kand være meget god Poet, omendskiønt han ikke haver Judicium: naar en Poet er accurat udi sine Riim og Cadence, og forstaaer sin Prosodie, leer han af Resten. Autors Vers, omendskiønt ikke materialiter saa dog formaliter, ere meget gode.

— — — Stans pede uno
Cum flueret lutulentus — —

som Poeten roeser Lucilium af. Det er: hans Vers, omendskiønt Materien ikke duer meget, saa flyde de dog vel nok.

Den

Den første Bog.

1. Sang.

JEg taler om en Mand, hvis Skiæbne og Bedrifter
Bør billig tegnes an blant alle Folkes Skrifter,
Jeg siunger om en Helt, den store Peder Paars,
Som tog en Reise for fra Callundborg til Aars.
Siig, giftig Avind, siig, vanartige Gudinde,
Hvad dig bevæget har! hvor kom det dig i Sinde,
Saa hart at plage og forfølge saadan Mand,
Som neppe var bekiendt i eget Fødeland?
Hvad har opirret dig? hvad haver Aarsag givet,
En slig uskyldig Mand at stræbe efter Livet?
Han ey, med Don Qvichot, forlod sin Føde-Bye
For at indlegge Navn, faae Kiemper til at flye.
Hans Forsæt var ey, med Ulysse og Ænea,
At undertvinge Land; sin Fæstemøe Dorthea
Han vilde ikkun see. Mon nogle Miles Færd
Vel være saadan Larm og saadan Fare værd?
Hvi skulde denne Mand saa stor Anfægtning lide,
Saa ofte fristes, og i sure Æbler bide,

Nu

Nu stolte Bølger see sig true paa sit Liv,
Nu staae i Fare for at døe for Morder-Kniv,
Nu udi en Fortred, nu i en anden falde?
(a) Mon den Gudinde er, der plages saa af Galde?
Men, Avind! langt fra at du fik din Villie frem,
Du har med største Harm maat see ham komme hiem
Med Folks Forundring, med Berømmelse og Ære.
See til, du engang kand af sligt Exempel lære,
At den, du hader mest, for den du baner Vey
Til Ære, giør den stor og modig, som var fey,
At Riiset ofte maa af den, det snerter, kysses,
Thi det giør mangen gang af en Peer Paars Ulysses.
Siig mig, o Musa! siig, hvorledes gik det til
Med denne Mand, saa høit bekiendt af Lykkens Spil?
Med rette Farve sligt umag dig at afmale,
Thi man om denne Helt begiær ey du skal prale,
Som du tit haver giort, forført af en Poet
At sige meget, som du veedst er aldrig skeet.
Tre Aar for Calmar-Krig, da Folk var meere riige,
Af Vellyst, Overdaad man vidste lidt at sige,
Da man ey Midler sat paa Specerie, Caffee,
Da reven Øll og Brød var brugelig for Thee,
Da man kun vidste lidt af fremmet Skik og Noder,
Man aad og drak paa Dansk, og ingen Franske Moder
I Landet kommen var; at sige kortelig,
Da Folk meer sparsom var, og derfor meere riig:
(b) Da tog sig i vor Bye en velfornemme Kræmmer,
Hvis Far og Mor var Jydsk, men Farfar var en Bremer,
En velbemidlet Mand, som kaldtes Peder Paars,
En kostbar Reyse for fra Callundborg til Aars,

At

(a) Tantæne animis cæleſtibus iræ? Virg. Æneid. libr. 1.
(b) Callundborgske Crønike, pag: 200.

At see sin Fæstemøe, som han i mange Tider
Ey havde haft i Syn. Jeg veed, hun ikke lider,
Han sagde ved sig selv, at jeg paa salten Søe
Mit unge Liv betroer, men for en Fæstemøe
Man vove maa sit Liv, man maa ey være bange;
Skiønt udi Callundborg ey skulde findes mange,
Der udaf Kierlighed slig Fare og Fortred,
Ja haarde Vinters-Stød at udstaae var bereed.
Alt dette kunde vel en anden staae for Dye,
Men saadant Peder Paars ey regnede saa nøye;
Saa sterk er Kierlighed: han hyrede en Jagt,
Og overgav sig saa Neptuni Vold og Magt.
Gudinden Avind, da hun saadant fik at vide,
Hun fnysede af Harm. Skal jeg vel dette lide?
Hun sagde ved sig selv; skal han sin Fæstemøe
Saa let omfavne? Ney, jeg heller vilde døe,
End en Tilsammenkomst saa kierlig dem tilstæde,
End see forliebte Folk sig med en anden glæde.
Med disse Ord hun fløy i Luften som en Piil;
Man aldrig Avind saae at bruge saadan Iil.
Hun stedse ellers laae begraven i sin Hule,
(a) Hvor hun blant Øgler sig og Slanger pleide skiule,
Som man i hobetal og halv-opædte saae;
(b) Af Ladhed taalte hun hvert Skrit, hun skulde gaae.
Saa haver Naso sagt, og hende saa beskreven;
Saa var hun i hans Tid, nu er hun hurtig bleven.
Om hun i gammel Tid saa lad og doven var,
Som Naso fordum os afmalet hende har,
Det staaer saa ved sit Værd. Jeg tør mig ikke vove
At sige ham imod. Nu, veed jeg, at til Hove

Samt

(a) Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum
Vidit intus edentem. Ovid. Met. l. 2.
(b) Surgit humo pigra. Ibid.

Samt alle andre Steds hun sees kand hver Dag;
I gammel Tid, maa skee, det var en anden Sag.
Men jeg vil siunge om, hvor hurtig vor Gudinde
Var et Forræderie mod Peder Paars at spinde.
I Øjeblik hun stoed paa Pater Noster Skiær,
(a) Som af Virgilio os kiønt afmalet er.
(b) Der hør man Vindene, som hine Lænke-Hunde,
Af Vrede fnyse, giøe, og stræbe, om de kunde,
Hver Stund at komme løs, hvis Æolus med Magt
Paa dennem havde ey en saadan Tømme lagt.
(c) Hvis ikke Stormens Gud dem saadan kunde spæge,
De skulde Himmel, Jord og alle Ting bevæge,
Tilsammen blande hvad de kunde treffe paa;
Man skulde Verden see i hast at undergaae.
(d) Men Jupiter for got har fundet, dem at give
En Konge, som med Magt dem kand tilbage drive
I deres Huler, naar de ville løbe ud:
Det er den Æolus, som kaldes Stormens Gud.
Da Avind hannem fandt paa Spidsen af den Klippe,
Hun sagde: Stormens Gud! jeg kand dig ikke slippe,
Du aldrig blir mig qvit, jeg aldrig fra dig gaaer,
Før du bønhører mig, og giør hvad jeg attraaer.
Det sagde hun med Suk og høytbedrøvet Miine,
Som en der færdig er af Angest at besvime.

Strax

(a) Det er ingen Tvivl paa, at det, som Virgilius kalder Nimborum Patriam, jo er Pater Noster Klippe. I det ringeste er det ligesaa troeværdigt, som Ulysses er den samme som Odin; og undrer jeg mig over, at Rudbeck ikke har talt derom i hans Atlantica.

(b) Illi indignantes, magno cum murmure, montis
Circum claustra fremunt. [Virg. Æneid. lib. 1.]

(c) Ni faciat, maria ac terras cælumqve profundum &c. [Ibid.]

(d) Imposuit, Regemqve dedit. Virg. ibid. lib. 1.
Ταμίην ἀνέμων ποίησε Κρονίων. Odyss. 10.

Strax Æolus (thi han er en enfoldig Mand,
Som Bergfolk gierne er): Jeg troer, hun i mit Land
Er kommen, tænkte han, optændt af Elskovs Lue;
Hvo blive kand forliebt i saadan vanskabt Frue?
Han deri havde ret; thi hun saa heslig er,
(a) At Pallas voved ey at komme hende nær.
Hun heel spids-Næset, blaae og maver er, har Tænder
Halv ædte op af Rust; hun har ey bedre Hænder;
I hendes Ansigt man meer Galde seer end Blod;
Mod hendes Aande man forsyner sig med Rod
At holde i sin Mund; for hendes Dyne skiæve
Og hendes fæle Syn selv Guderne maa bæve;
(b) Hun smiler ikke let; man veed, hun aldrig leer,
Undtagen noget ont, som hendes kand, hun seer.
Af saadant Æolus vel maatte blive bange,
Han længe sad forsagt, nedslagen som en Fange,
Han var ey mægtig til at give noget Svar.
Gudinden saadan Skræk hos hannem blev vel vaer,
Men hvad dens Aarsag var, hun ingenlunde vidste.
Hun sagde: Hør min Bøn! det være skal den sidste,
Som det den første er; du den ey negte maa,
Jeg ikke ubønhørt fra Æolo vil gaae.
Han der til skielvende da svared: Om I vilde
I Morgen komme hid; nu har jeg at bestille,
Jeg aldrig haver Roe, nu en, nu anden Vind
Mig plager = = Da man saae, han gandske kom fra Sind,
Han kunde ey af Frygt og Redsel meere sige,
Men ferdig var af Skrek at rømme Land og Rige;
Han vendte Ryggen til, og vilde løbe bort.
Gudinden slig Foragt ey skiøttede da stort,

Hun

(a) Visaq; oculos avertit. Ovid. Metamorph. l. 2.
Livent rubigine dentes. Ibid.

(b) Risus abest, nisi qvem visi movere dolores. Ovid. ibid.

Hun holdt paa hannem fast med begge sine Hænder,
Nu gav hun gode Ord, nu viiste hun ham Tænder,
Og sagde som tilforn: Jeg aldrig fra dig gaaer,
Før du bønhører mig, og giør hvad jeg attraaer.
Da skreg han overlydt, og sagde: Slip mig Frue!
Jeg seer, i Hovedet I haver løs en Skrue.
For eder Pluto selv er bange, eder skyer;
Hvo kand forliebe sig i saadant hesligt Dyr?
Den giftig Frue, som Forhaanelse ey skiøtter,
Naar det til hendes Gavn og onde Forsæt nytter,
Til Takke alting tar, og alt opofrer læt,
Naar hendes slemme Sind af ondt kun bliver mæt:
Hun over Æolus ey vilde sig besvære,
Hvis Hielp i denne Sag hun kunde ey undvære;
Thi stilled hun sig mild, og sagde med Beskeed:
Du der i farer vild, det er ey Kierlighed,
Som mig hid haver bragt. En anden Orm mig plager.
(a) Jeg setter heller Splid i Kierlighed, og mager
At Elskovs søde Smag forvandles skal til Had;
Det er min største Lyst, det giør mit Hierte glad.
Slig Orm mig drevet har at søge dig. Jeg falder
Dig, Stormens Gud! til Fod, dig beder og paakalder:
Taal ey, at Avind skal for dine Fødder døe
Af Harm, at Peder Paars skal see sin Fæstemøe!
Om en Gudindes Suk hos Guder bør antegnes,
Og om en Stympers Liv bør derimod ey regnes,
Da lad ham aldrig naae den høyforlangte Havn!
Da lad ham aldrig faae sin Dorethe i Favn!

See,

(a) — — — Intabescitq; videndo
Successus hominum. Ovid. ibid.

See, hvor hans lumpen Jagt de stolte Bølger pløyer,
See, hvor han, mig til Trods, i Haabet sig fornøyer!
(a) Ach, slip en kraftig Vind, og Havet for mig rør!
Han svarede der paa: Det jeg ey vove tør;
Jeg veed nok, hvor det gik mig i Æneæ Tider.
Neptunus er en Mand, der aldrig saadant lider;
Til Uven ham at faae, jeg veed er ingen Skiemt.
Det, som jeg giorde da, han endnu ey har glemt,
De skidne Ord, jeg fik, mig ligger nok paa Hierte,
Jeg mod hans Villie nu har neppe Lov at — —,
End sige, give Vind, som Havet røre kand.
Man neppe finde skal en høy Bestillings Mand,
Der har saa liden Magt, hvis Hænder ere bundet,
Hvis Herredømme paa saa slet en Fod er grundet.
Jeg ellers alting giør for Fruentimrets skyld;
Men skaaner mig derfor, opripper ey min Byld!
Strax Avind, som i Svig og Konst er Mesterinde,
Sin Tale førte saa, for hannem at forblinde:
Hør, Vindenes Monarch! hvo har dig underlagt
Neptuno, Havets Gud? har Jupiter vel sagt,
At han har over dig at byde og befale?
Hvo haver nogen Tid ham hørt saaledes tale?
Du har fra Arilds Tid haft Magt at skabe Vind;
Nu sidder du forsagt med Haanden under Kind,
Og venter paa Forlov, tør ingen Ordre give.
Neptunus Magten har, du maa kun underskrive
Hvad han besluttet har; han i sit Hierte leer,
At du med hannem saa igiennem Fingre seer.
Det fast utroeligt er, hvad saadan syndig Tale
Udvirkede hos ham: han saasom af en Dvale

Opvognede,

(a) Incute vim ventis &c. Virg.

Opvognede, stod op, og gav et mægtig Skrig,
(a) Som Mars da han blev vaer i den Trojanske Krig
Sit Blod at rinde: Hør I Synden=Norden=Vinde,
Gaaer ud af eders Hul! I skal herefter finde,
At jeg jer Herre er, at jeg har eene Magt
At sige: blæser op! at sige: stille! sagt!
(b) I samme Oieblik man hørte Vinden suse,
Det salte Hav man saae forfærdeligt at bruse.
Peer Paars, som lidt fra Land var kommen med sin Jagt,
(c) I ham blev Blodet koldt, han raabte: Giver agt,
O Søe=Mænd! frygter ey, men tager Mod og Hierte!
Tænk, I maa ellers døe paa Sotteseng med Smerte;
Paa Havet mangen Helt har lukket Oye til.
For min Part her at døe jeg agtede kun Spil;
Hvis ey min Festemøe Dorthea stod for Oye,
Med saadan Gravsted jeg mig vilde lade nøye;
Hvis Himlen mig tillod først med min Fæstemøe
At tage Afskeed, jeg med Glæde vilde døe.
Mod Døden man omsonst sig stræber at bevæbne;
Hvis saa beskikket er, hvis det er eders Skiæbne,
At I paa Havets Bund skal hvile eders Been,
(d) Og Lachesis ey Traad har meere paa jer Teen:
Saa hielper eder ey, I græde vil og sukke;
I maa dog give jer, I maa for Døden bukke,

Naar

(a) Ὁ δ᾽ ἔβραχε χάλκεος Ἄρης &c.
Mars, da han blev saaret af Diomede, raabte han saa sterkt som ti tusinde andre. Homer. Iliad. 5. Unde Juvenalis:
Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis,
Vel potiùs, qvantùm Gradivus Homericus.
Satyra 13.

(b) Anders Styrmands Journal, pag: 3.

(c) Extemplo Æneæ solvuntur frigore membra. Virg. l. 1.

(d) Dum superest Lachesi, qvod torqveat &c. Juvenal. Sat. 3.

Naar Tiden kommen er. Det sagde først og sidst
Min Fader over Bord, var dog ey Calvinist.
Derfore, Søe-Mænd! lar ey saadant jer forskrekke = =
Jeg kand ey tale meer, faaer ont, og maa mig brække.
Hans Skriver, Peder Ruus, som fuldte denne Mand,
Da tænkte ved sig selv: Mon jeg og ikke kand
Opmuntre dem med Ord, og tale om den Skiæbne,
Mod hvilken man omsonst sig stræber at bevæbne?
Han tænkte, ingen Trøst mod Døden bedre var,
Og finder jeg, at han slig Tale holdet har:
I kiekke Søe-Mænd, hør hvad jeg vil eder sige!
Hvad Skiæbnen har beskiært, det kand man ey undvige.
En skabt til Glæde er, en anden til Fortred,
For en er Havets Bund, for anden er bereed
En Gallie; thi den, som beskiæret er at henge,
Ey druknes nogen Tid, det har jeg hørt forlænge:
Mads Sogne-Fogd var skabt at døe paa Sotte Seng,
Niels Degn beskiært at døe udi en Klokkestreng (a).
Den, som til Siælands-Far er skabt, blir aldrig Jyde.
En Fisk er skabt til Rist, en anden til en Gryde,
En Luus at døe i Ild, en anden ved en Nagl;
Et Korn af Heede maa, et andet døe af Hagl.
(b) En Bog maa lade sig paa Randen smukt forgylde,
Og en i Kræmmerhuus er henlagt paa vor Hylde.
En skabt at blive lam, en anden blind og døv.
Man bryde Finger kand udi en Kierlings —,
Naar saa beskikket er. Hvi skulde vi da bæve
For Døden? vi dog veed, vi kand ey evig leve.
Vort Levnet er kun kort, det er mod Evighed,
Som liden Landsbye mod en stor og mægtig Sted.

Ey

(a) Hvor i han hængde sig.
(b) Kræmmer-Comparaison.

(a) Ey nogen Mand er til, som Døden jo borttager,
(b) Undtagen (som jeg veed) Jerusalems Skomager,
Han eene lever nok, han eene aldrig døer.
Hvis I mig ey vil troe, da kun Hr. Christen spør;
Han hannem haver seet i Holsteen mange gange.
Jeg skiøtter ey derom, jeg skulde blive bange,
Om jeg fik ham at see. Han tit i Kirken staaer
Og bøyer sine Knæe, og sig for Brystet slaaer.
Hvis jeg kand komme hiem, Hr. Christen skal mig love
At viise mig den Mand. Jeg tør vel ikke vove
At tale med ham selv; jeg vilde i en Krog
Kun staae og høre hvad han taler for et Sprog.
Hvi han saa flakker om, og saadant Ont maa lide,
Jeg kand ey nægte det, jeg har jo Lyst at vide.
Der er fast intet Land, der er fast ingen Bye,
Han jo har været i, end ogsaa udi Tye.
Derfore lader jer af saadant ey forskrekke = =
Jeg, som min Principal, faaer Ont, maa mig og brække.
Af saadan Tale da opmuntred blev hver Mand.
De raabte overlydt: Lyksaligt er det Land,
Lyksalig er den Bye, lyksaligt er det Herred,
Som giver saadan Mand! O, havde han studeret,
Han havde kundet kiørt med mangen Præst i ring,
I Verden havde han giort mange høye Spring.
Hr. Christen præker vel, det maa en hver bekiende,
Han trøste kand en Syg, en Synder kand omvende;
Men

(a) Terrible Digression, som dog hos visse Oratores og Poëter er gemeen, og som man plages med i daglige Discourser.

(b) Det er bekiendt, at Jerusalems Skomager aldrig døer. Hvo som tviler derom, kand kun læse Matthæum Parisium in historia Anglicana, pag. 339. Item Dudlæi Relation om Paul von Eitzen, som saae ham paa Rejsen fra Wittenberg til Hamborg.

Men at han, som Per Ruus = = Hvad var det som der brast?
Nu er vi om en Hals, der ligger vores Mast!
Per Paars blev stedse ved Skibs-Folket at husvale,
Og muntre dennem op ved en og anden Tale,
Mens hver paa Dekket laae, og vreed sig som en Orm.
(a) Der blev et Himmel-Vejr og en Poetisk Storm.
(b) Den heele Himmel blev med Skyer overtrekket,
Det mørkt blev som en Nat, man kunde ey paa Dekket
Hin anden meere see; hver laae og holdt sig fast,
Een ved et Anker-Tov, en anden ved en Mast.
Man hørte Tovene forskrekkelig at hvine,
(c) Om Skibet tumlede sig Kufferter og Skrine.
Nu saae man Himmelen af Liunild blive klar;
Man tænkte, Dommedag da strax forhaanden var,
Thi Verdens Undergang og sidste Tiid man venter,
Naar man formænget seer fast alle Elementer.
Man truedes med Ild, man svemmede i Vand,
Det heele gandske Dek og skiulet var med Sand,
(d) Som Bølgerne med Magt af Grunden havde taget;
Saa man af Ild og Vand og Havets Sand var plaget
Paa den selvsamme Tiid. At sige med et Ord:
Man aldrig meere saae bevæget Hav og Fiord.
Den haard er, som en Steen, hvis Dyne ikke rinde,
Naar han betragter sligt; men Kierligheds Gudinde,
Der altid rekker Haand, der altid dem er mild,
Hvis Hierter er optendt af Elskovs søde Ild:

Da

(a) — — — — — — Omnia fiunt
Talia, tam graviter, si qvando poëtica surgit
Tempestas. Juvenal. Sat. 12.

(b) — — — Ponto nox incubat atra,
Intonuere Poli, crebris micat ignibus æther.

(c) And: Styrm: Søe-Journal, pag: 3.

(d) — — — Furit æstus arenis. Virg. Æneid. 1.

Da hun slig Jammer saae, dens Aarsag fik at høre,
Besluttede hun strax til Havets Gud at kiøre.
Hun raabte: Spænder for! jeg har ej længe Tid,
Jeg maa forsøge paa, hvad Kierlighed mod Nid
Udrette kand; jeg maa paatage mig en Rejse.
Strax man for Vognen saae to hvide Svane kneise.
Hun til Neptunum foer. Ach! sagde Havets Gud:
Hvor kommer du nu fra, i Uvejr, Regn og Slud?
Hvad Aarsag dertil er, livsaligste Gudinde,
At man i saadan Storm paa Havet dig skal finde?
Hun sagde: Havets Gud, hør hvad jeg sige vil!
Din Magt, dit Herredom, jeg seer, ej meer er til.
Har du det af dig selv Vind-Guden overdraget?
Har han det dig med Vold berøvet og frataget?
Søg Land! Kast Forken bort! Lad dig ey meere see
Paa Havet, hvor dig Fisk og Søefugl vil belee,
Naar de formerke, du ey holde kand i Ave
Den mindste Bølge, naar du est en andens Slave,
Naar du, som fordum blev af Søefolk først og sidst
Saa meget dyrket, har dit Navn, din Ære mist.
Hen! pak dig! Æolus regierer Havet eene,
Du ikke meere kand ham Scepteret formeene.
Neptunus over sligt strax blussede af Skam,
Om Hovedet blev heed, og svarede: Madam!
Sligt Puds han kun tilforn har eengang med mig spillet,
Jeg blev af hannem i Æneæ Tiid saa drillet,
(a) Som I kand læse hos Virgilium; jeg veed,
Han det antegnet har. Mon jeg da saadant leed?
Han har min Tapperhed ey noksom kundet priise.
Jeg har ey Bogen her, jeg skulde ellers viise,

Hvad

(a) Saaledes sagde og fordum en vis Person, naar han blev vred: Hvad for en Mand jeg er, det kand I see af den 4de Tomo udi Theatro Europæo.

Hvad derom skrevet er. Men sig mig med et Ord:
Hvad haver Æolum tilskyndet, Hav og Fiord
Med Vindene at slaae? Jeg selv blev meget bange,
Har siddet gandske still tre Timer som en Fange;
Jeg tænkte, sidste Dag nu strax forhaanden var,
Sligt Uvejr mange Aar jeg ey fornummet har.
Saa faldte da hans Ord, en slig enfoldig Tale
Hav=Guden førte frem. Jeg Tingen maa afmale,
Som den tildraget er; Hver redelig Poet
En Ting beskrive maa, som den er hendt og skeet.
Jeg kand paa ingen Ting forvendte Farver sette,
Min Geist paa det, som skievt og kroget er, at rette
Bemøyer aldrig sig. Skiønt en Heroisk Sang
Ey lider sligt; men jeg blant Skialdre have Rang
Ey skiøtter om, naar man mig tvinge vil at lyve,
At give hvit for sort, og sige: Ti er tyve.
Neptunus Søe=Mand er, han aldrig settet har
Paa Skruer sine Ord, han aldrig Hofmand var.
Da Venus kortelig dets Aarsag ham fortaalte,
Hvad saadan Himmel=Veyr, hvad saadan Storm forvoldte:
Af Elskovs sterke Ild ophidset, Peder Paars
En Reyse foretog fra Callundborg til Aars,
At see sin Fæstemøe; strax Avind, som I vide
Oprigtig Kierlighed har aldrig kundet lide,
Har med Veltalenhed giort Æolum saa blind,
At han aarsaget har slig Uveyr, Storm og Vind.
Neptunus sagde da: Alt, hvad jeg nu kand giøre
For eders skyld, det er, at jeg vil Havet røre
Med min tre=kantet Fork, og viise Vinden hiem
Med slige haarde Ord, saa det skal have klem.
Strax vendte han sig om, og raabte: Hør I Vinde!
Hvis I ey pakker jer, I skulle strax befinde,

At jeg mit Herredom og Fork ey før omsonst,
Og at det kun for mig skal være ringe Konst
At faae jer alle kast i evig Baand og Fængsel,
Og slutte eders Hul med sterke Laas og Hængsel.
Jeg viise eder skal, at jeg har endnu Mod.
Trods I tør, uden mig, oprøre mindste Flod!
Gaaer, siger Aeolo, jeg sligt ey kand fordøye,
Jeg vove skal med ham for saadant et blaat Øye.
Det sagde han med Fynd og saadan Myndighed,
At Vindene med hast i Bierget krøbe ned,
Og skiulte sig af Frygt, man dennem revse vilde.
Men saadan Ordre gav Neptunus alt for silde;
Thi Jagten dreven var imidlertid paa Land,
Hvor den i stykker gik, dog omkom ingen Mand.

2. Sang.

2. Sang.

For Graad jeg ikke kand den Tilstand her beskrive,
Enhver da fandtes i. De vare vel i Live,
Men stive udaf Frost, nedslagne af Fortræd.
Slig ynksom Syn man ey har seet nogen Sted.
De allesammen laae fast ligesom i Dvale,
Den eene kunde ey den anden da husvale,
(a) De trætte Nakker man paa Skuldre helde saae,
De fordum kiekke Mænd som visne Blomster laae,
Dem Ploven feldet har, som Ax af Hagl og Vinde,
Som Valmu udaf Regn nedslagne. Hvo kand finde
Tilstrekkelige Ord at male saadant af?
Jeg med Virgilio kand ikke gaae i Trav,
Langt mindre kand jeg med Homero galopere;
Min Musa doven er. De ey Poeter ere,
Som ikkun drikke Vand. Horatius er mæt
(b) Og haver Skrotten fuld; han siunger ellers slet.
Da disse usle Mænd saa havde lagt en Time
Fast uden Følelse og ligesom i Svime,
Kom endelig en Mand, der dennem var saa mild,
At han paa Klinten for dem tendte op en Ild.

Den

(a) — Inq; humeros cervix collapsa recumbit.
Purpureus veluti cum flos succisus aratro
Langvescit moriens, lassove papavera collo
Demisêre caput, pluvia cum fortè gravantur.
Virg: Æneid.

(b) — — Satur est, cum dicit Horatius Euhoe.
Juven: Sat: 7.

Den tapre Peder Paars begyndte først at tale,
Han sagde: Kiære Ven! vil I os vel afmale,
Hvad Land vi ere i, om det er saadan Sted,
Som efter dette Liv for Døde er bereed?
Mig synes, at det ey kand Himmerige være,
Vor slette Tilstand kand det anderledes lære;
Ey Helvede, thi her er alt formeget kaaldt,
Den Sted skal være heed, saa viit mig er fortaalt.
Han gav ham saadant Svar: Det Eyland Anholt heder (a).
Indbyggerne hver Dag for Søe-Folk stedse beder,
At see dem her paa Land. De ofte blir bønhørt;
Thi et og andet Skib blir lykkelig hidført.
De ere gode Folk, hvor vel man ey kand negte,
I gamle Dage de jo vare slemme Knegte;
En velbedaget Mand, som været har min Giæst,
Fortaalte mig, her var tilforn en gammel Præst,
Jeg nævner ey hans Navn, jeg vil ham ikke røbe,
Som tog en Daler for hvert Barn, han skulde døbe,
Og da man spurde ham, hvi han sig understod
At tage dobbelt, han da svaret med frit Mod:
To Mark mig tilladt er for Børne-Daab at tage,
To for Begravelse: Nu kommer faa af Dage
Paa Sotteseng, thi de fast alle bliver hængt;
Derfore jeg min Ret kand tage ufortænkt.
Man deraf slutte kand, de vare fordum slemme.
Det gaaer mig lidet an; jeg har her ikke hiemme.
Nu derimod man seer dem bedres Dag for Dag,
Hver lever Christelig, og nærer sig af Vrag.

Per

(a) Saa kaldet, forbi det holder Skibe an.
Vid: Ped: Syvs Ordsprog.
Propterea huic urbi nomen Epidamno inditum eſt,
Quia nemo huc ſine damno divortitur.
Plaut: Menæch: Act: 2. Sc: 1.

Per Paars da glædde sig, at han saa vit var kommen
Blant smukke Folk; men da han Haanden stak i Lommen,
Han savnede sin Pung. O vœ mig arme Mand!
Han raabte; Ingen Ting mig meere trøste kand.
Det er jo ingen Skiemt at miste tolv Rixdaler.
Og du, min Ven, som her om Landets Dyder praler,
Her seer man, hvor man kand din faure Tale troe,
Her seer man, hvad for Folk paa denne Øe mon boe;
Thi ingen uden du sig til mig haver nærmet,
Du, som jeg meente, at du skulde mig beskiermet!
Ney, Folket verre er, end du mig bildte ind.
Det sagde han med Graad og Haanden under Kind.
Her jeg bekiende maa, og kand det ikke dølge,
Helst som jeg gierne vil den reene Sandhed følge,
At denne store Mand og havde nogen Feyl.
Jeg ønsker, hver Poet sig dette som et Speyl
For Øyne sette maa, og undertiden vise,
Hvad Feyl der findes og hos dem, de ville prise
I deres Vers og Sang. Alt, hvad jeg sige kand
For denne store Helt, er, at i fremmed Land
Er ingen større Sorg, end miste sine Penge;
For slig U-lykke sig en anden skulde henge.
Det var den eene gang han lod sin Svaghed see;
Han ellers pleyede mod all U-lykke lee.
Hans Skriver Peder Ruus, som ham paa Rejsen fuldte,
Da slog sig for sit Bryst, og raabte: Vi maa sulte
Og døe af Hunger her! Hvo vil vel rekke Haand
Til den, der fattig er? Det Fandens Elskovs Baand,
(a) Som dig hid trekket har, maa heller heede Strikke.
Det meget bedre er, en ærlig Ruus at drikke,

End

(a) — — — — Qvi in amorem
Præcipitavit, pejus perit, qvam si saxo saliat.
Plaut: Trinum: Act: 2. S: 1.

End at forlove sig. Troe mig, at det er sandt;
Skiønt jeg ey Boglærd er, og ingen Prædicant.
Jeg vel tilbage har tre Daler i en Knude,
Naar de fortæret er, saa er det med os ude.
Per Paars blev derved glad, og sagde: Giem din Skat,
See til, man og ey faaer paa dine Penge fat!
Jer skeede ret, saa lod den Fremmed sig forlyde,
Om jeg det maged, at I skulde snart fortryde
Jer Ubetænksomhed; thi jeg for Tyve-Sag
End aldrig sigted er af nogen, før i Dag.
Men at I skulle see, hvor høyt I jer bedrage,
Hvor de, I skielde meest, sig meest for jer umage:
Saa vil jeg glemme hvad I giorde mig for Spot,
Og stræbe, hvor jeg kand giengielde det med got.
I haver tabt en Pung; mon man det strax skal kalde,
At den er staalen bort? Som den ey kunde falde
Af Lommen i den Rey, da Skibet gik paa Land.
Tolv Dalers Tab er ey et Tab for slig en Mand.
Men som jeg troer, saa har I andet med at fare;
Hvad er der i jer Jagt? hvad haver I for Vare?
Der er maaskee de Ting, som læt bedervès kand,
Om de skal længe staae udi det salte Vand.
I stødte nyelig an, og jeg tør sikkert vedde,
At alting frelses skal, om hver vil flittig redde.
Hver giøre saasom jeg og bierge hvad han kand,
Og tale siden om, hvad jeg er for- en Mand!
Hver blev opmuntret, og med Fyrighed henrendte
Til Skibets søndrig Skrog, for derudaf at hente
Hvad ham for Hænde kom. Alt, hvad man bierget fik,
Jeg vil ey tale om, endskiønt jeg paa en Prik
Altsammen kunde læt opregne og beskrive,
Et fuldt Register paa den heele Cargo give;

Men

Men min Heroisk Sang tilstæder ikke her
At tegne andet op, end hvad som kostbar er.
O Musa kom til Hielp, bevæg min Røst og Tunge,
At jeg anstændelig om slige Ting kand siunge,
Og zürlig regne op alt hvad jeg fundet har,
Som endda i Behold, som endda frelset var!
(a) Da Morgenrøden gik af Saffran-Sovekammer,
Og tendte Himlen an med Rosen-tegnet Flammer,
Og saadan heftig Skrek i mørke Nat indjog
For Phœbi Ankomst, at hun straxen Flugten tog:
Da man paa Vandet saae at svemme Fade, Tønder,
Samt Skriine, Kufferter, med Klæder, Pudehynder.
Som kaade Marsviin man da saae dem velte sig,
Og som smaa Drenge, der paa Vandet føre Kriig
I Julii Maaned, naar de mange heede Dage
Paa Vandet lokker dem, Forfriskning der at tage:
Man seer dem skiule sig, man seer dem dukke op;
Nu seer man kun en Haand, en Fod, nu heele Krop;
Nu seer man dennem frem, nu seer man dem tilbage
At svemme, falde an, nu atter Flugten tage.
Ey anderledes var at ansee dette Vrag.
Den fremmede Person fandt deri stor Behag,
Han med Fornøyelse paa Vandet saae det lege.
Men man Skibsfolket saae til Graad sligt at bevæge,
De raabte overlydt: O, U-lykksalig Nat,
Der har berøvet os i hast vor heele Skat!
(b) Man tog sig fore først at redde Paarses Kiste;
En hver af Folkene, som nogenlunde vidste

Hvad

(a) Et jam prima novo ſpargebat lumine terras
Tithoni croceum linqvens Aurora cubile.
Virg: Æneid: 9.

(b) Munera præterea Iliacis erepta ruinis
Ferre jubet &c. Virg: Æneid: 1.

Hvad deri var for Skat, hvad deri skiulet laae,
At redde egne Ting ey tænkte meget paa.
Omsider fik man den med Møye trekt paa Landet.
Den fremmede Person til Beltet gik i Vandet,
Og hialp, at største Deel blev frelst. Slig Høflighed
At vederlegge man med Penge var bereed;
Men denne gode Mand slet intet vilde tage.
At redde fremmet Gods jeg pleyer mig umage,
Som det mit eget var, han sagde; Nu I seer,
Hvad Mand jeg er, for Tyv I skielder mig ey meer.
(a) Da Kisten aabnet blev, man saae derinde svæve
En Jomfrue, og med hast mod Himmelen sig hæve;
(b) Man Rosen-farvet Hals, et skinnend Ansigt saae,
Man følte yndig Lugt fra hendes Haar at gaae.
Det Jovis Dotter var og Kierligheds Gudinde,
Som havde sluttet sig i Kisten samme sinde,
At holde Vandet bort, forhindre at det ey
Forderve skulde let Dortheæ Contrafey,
Som der forvaret var. Per Paars bekom stor Glæde (c)
Af saadant herligt Syn, man saae ham Øyne væde,
Han raabte overlydt: Det vist en Engel var,
Som i Beskyttelse os alle taget har.
Han bød det gandske Folk at falde ned og bede.
Der efter tog man for med Fliid at efterlede
I Kisten alle Ting. Man med Forundring saae,
At alle Sager i god Orden tørre laae.

Først

(a) Dette er det, som Frantzoserne kalde le Merveilleux, og er ligesom Siælen i Poësie. Det hos Homerum og Virgilium saa tit forekommende θαῦμα ἰδέσθαι eller mirabile visu!

(b) — — — Rosea cervice refulsit,
Ambrosiæq; comæ divinum vertice odorem
Spiravere — — — — — Virg: Æneid: 1.

(c) Paarses Diar: pag: 22.

Først fandt man ubeskaart hans Sarses Søndags Kiole
Med støbte Knapper i, og Lær til otte Stole.
Man siden ligerviis fandt gandske tør hans Vest,
For hvilken Peder Paars var bange allermest,
Thi den af Kalemank var giort, med Silke Knapper.
Han raabte: See min Vest! den haver holdt sig tapper.
Der efter tog man op en Trøye, som var blaae,
Med Ulvskind foret, og med Guldgramaner paa;
To Hatte af Castor; tolv skiønne Peberkager;
Sampt tre par Rulærs Skoe, som af en Tydsk Skomager
Var giort i Callundborg; et lidet Sølver-Kaars,
Som af hans Kiereste ham skikket var fra Aars;
Samt Jertegns Huus-Postil, med tvende Spende-Bøger,
Som ham foræret var, en af hans Svoger Tøger,
En anden af Hr. Jens i Holbek; af den Bog,
Paars sagde tit, at han var eene bleven klog.
Hans Stammebog han saae og ubeskaart var bleven;
Han efter Tydsk Maneer derudi havde skreven
En hoben Navne. Ja Dortheæ Contrafey
Han og omsider fandt. Den Fryd jeg glemmer ey,
Han lod derover see: Han det mod Brystet kryste,
Han græd af Glæde, og det tusind gange kyste.
At sige med et Ord: Alt var i god Behold,
Paa Klæderne man saae ey mindste Plet og Fold.
De andre gode Folk ey havde samme Lykke;
Thi i Per Ruuses Skriin var ey et eenest Stykke,
(a) Som jo fordervet var. Han gav et heftig Skrig,
Da han hans Bøger fandt tilredt saa ynkelig.
Jeg selv kand ey for Graad den store Ynk beskrive;
Hvis sligt ey hendet var, jeg havde kundet give
En stor Oplysning om Per Paars og om hans Tog
Samt heele Levnet, som var tegnet i en Bog

Med

(a) Vid: Ruuses Klagemaal in fragmentis Diarii.

Med stor Omstændighed. Man deraf kunde lære
End og hvad han hver Dag, hver Maaltid pleide tære;
(a) Hvor mange Potter Øll min Helt om Dagen drak;
Hvad bruget blev i Snus, hvad udi Røg=Tobak;
Saa at man finder faa, end ogsaa Tydske Skrifter,
Der meer omstændelig beskriver eens Bedrifter.
At miste saadan Bog man holder intet Spill,
Der saa vidtløftig var, og tyk som en Postill.
Hvad angaaer andet Gods, det vil jeg ej opregne;
Jeg lovet haver kun hvad kostbart er at tegne.
Min Musa siunger ey om slige ringe Ting,
Thi, skiønt hun ikke giør, som andre, høye Spring,
Saa kand hun dog ey vel i Bagateller hænge,
Og sig med andet end hvad vigtigt er bemænge.
Per Paarses Eventyr saa store er, at man
Med maadelige Ting sig ey bemænge kand.
Paars deelte da sit Folk i sine visse Classer,
Han sagde: Kiere Børn, seer til, og flittig passer
Paa hvad jer blir betroed! Hver bliver ved sin Post!
Betænker, hvad det Gods for Penge os har kost.
Den fremmede Person da svaret: Frygter ikke!
Vi har en ærlig Fogd, jeg kiender ham til Prikke,
Han gierne fremmet Folk vil tage i Forsvar,
Det er en føye Ting, han derfor af dem tar.
I Fior han dømte tre, der havde høyt bedrøvet
En Søemand, og hans Gods med Magt fra hannem røvet,
Samt givet ham med Kniv tre, fire dybe Saar
I Ansigt, Hovet, Ryg, i Side og i Laar:

At

(a) Poeten synes her at raillere med dem, som tegne op alt hvad dem vederfares. Der ere fundne adskillige saadanne berømmelige Journaler efter en og anden, hvormed de haver villet give tilkiende, at de have ikke haft meget andet at bestille.

At være Tremarks-Mænd; dog skulde Dommen være
Dem ey til Præjuditz paa gode Navn og Ære,
Men hver at agtes for saa god og ærlig Mand
Som andre Bønder, der besidde dette Land.
Jeg ellers vidne kand, at man i nogle Dage
Ey noget Ont har hørt, som Fogden kand mishage.
Slig Underretning var Per Paars heel angenem,
Han sagde: Skriver Ruus, giv agt, og flittig giem
Hvad han os haver sagt! Det best er at anskrive
Hans Tale Ord fra Ord. Vil Lykken engang blive
Saa gunstig, at vi til vort Land og Føde-Bye
Maa komme snart igien, vi give skal en nye
Beskrivning over sligt, hvormed man sig til Hove
Kand giøre angenem. Siig Lands-Mand! hvilke Love,
Regiering, Politie, Guds Tieneste og Troe
Er blant det gode Folk, som denne Øe beboe?
Han svared med Beskeed: Den Lov, som vi her have,
Af Fogden skreven er. Han kand det altid lave,
Vi faaer den ey at see. Den heder Voldmars Ret (a),
Saa efter Fogdens Navn. Det er mig ikke let
Dens Indhold og Begreb at sige; Vi os nøye,
At han tilstæder os vor Land at saae og pløye.
Det veed jeg, i vor Lov beskreven er og sat,
At Præsten Tiende skal have, Fogden Skat.
(b) Vor Troe er reen og puur, som den var paa de Tider,
Kong Dan ved Roret sad; Vor gode Fogd ey lider,
At noget Sværmerie paa Øen Fremgang faaer.
Jeg veed et Kietterie, som her for nogle Aar

Var

(a) Kong Woldemars Jydske Lov var tilforn brugelig udi Jylland, og som Fogdens Navn ogsaa var Woldemar, meente den uvittige Bonde, den af ham var given.

(b) Confer: Jens Blocks Chorograph: pag: 77 seqv.

Var opvakt: at man ey med Rette kunde nyde
Det Vrag, som drives hid. Slig Lærdom at forbyde
Vor Foged var ey seen. Jeg ey beskrive kand
Hvad Navn han derved har forhvervet hos hver Mand.
En Kietter derpaa sig da understod at sige:
Slig Gudsfrygt sigter kun sig selver at beriige,
Man veed, at Fogden har af Vraget største Part,
Hr. Niels har og sin Deel; slig Iver har ey Art.
Men jeg kand sige, paa Samvittighed og Ære,
At de ham U-ret giør, som saadan Lærdom lære;
Hans Forsæt ikkun er, den gamle reene Troe
At holde udi Hævd, at man i Fred og Roe
Kand leve paa vor Øe. Han af Antiqviteter
En Elsker er; han kand ey lide nye Propheter.
Vor Præst er meget lærd, han præker, døber vel;
Ey nogen andet kand ham sige paa med Skiel.
Han ingen Bibel har, men herlige Postiller
Med Kaaberstykker i. Han læser uden Briller
I Kirken af en Bog, en gammel lærd Postil,
(a) Som Jertegns heder; slig en Bog er aldrig til,
Den handler ikkun om sandfærdige Mirakler,
Og trøster, styrker dem, som udi Troen vakler.
Man holder for, at han kand meer end Fader-vor;
Man merke kunde det paa ham forgangen Aar.
Historien er kort, og kand I deraf lære,
Om det er ikke ret, saa viis en Mand at ære:
Hid drev et Skib, som med Corinther ladet var,
Vor Sognefoged Holck 6 Tønder der af tar.
Den lærde Præst Hr. Niels, som udi gamle Bøger
Kand finde skiulte Ting, naar han det eftersøger,

Slig

(a) Man veed, udi hvilken Credit Jertegns Postil var udi gamle Dage, da der var stor Overtroe blant Folk.

Slig Falskhed strax fornam, og sagde overlydt,
Da han i Kirken kom: Sligt er jo gandske nyt!
Det gik ey før saa til i gammel Tid og Dage,
At man fra Præst og Fogd, hvad tilkom, torde tage.
I de Corinthiers det siette det jo staaer.
Den gode Christen Holck stod som et slagtet Faar,
Og merket tydelig, at Præsten om de Tønder
Vist havde noget læst. Hvad ere dog vi Bønder
Mod slige lærde Mænd, som all vor Idret see
I gamle Bøger, og kand all vor Vid belee!
Vor Degn ey u=lærd er, kand skiønne Voxlys støbe;
Han skulde, om det galdt, vel kunde Børen døbe.
I Morgen er det Fest, I ham da høre skal;
Han siunger liflig, som den beste Naktergal.
Hvis han sig ikkun holdt lidt fra Tobak at smøge,
Man skulde reyse langt, man skulde længe søge,
Før man en saadan Degn, før man en saadan Røst
At høre kunde faae. Han sang forgangen Høst,
Da Fogden engang tog sig for at gaae i Messe
(Som sielden skeer; thi hans Forretninger ham presse,
At han til Kirke=Gang ey haver megen Tid),
Han da saa herlig sang, at Fogden mild og bliid
Sig stillede mod ham, og sagde: Hør! vi ville
Dig gierne see hos os. Vor ældste Dotter Nille
Stor Lyst har til Music; Kom ikkun i vort Huus!
Der vanke kand for dig saa mangen ærlig Ruus.
Per Degn, som Brændeviin at drikke haver Vaane,
Af saadan Høflighed var færdig til at daane:
Slig Naade, sagde han, Hr. Foget! er for stor;
Saa tit jeg komme maa i Kirke og i Chor,
Jeg have skal i Bøn min naadige Hr. Foget.
Man aldrig saae Per Degn af Ydmyghed saa kroget.

Den

Den Feil, som ellers ham bebreides allermest,
Er, at han ikke kand forliges med vor Præst.
Jeg tilstaaer, saasom han er lærd, kand regne, skrive,
At han ey har behov sin Præst at eftergive;
Dog kand fast ingen Siæl ham deri holde med,
Det er jo dog hans Præst, det er hans Øvrighed.
Det, som imellem dem har yppet denne Trette,
Det er en liden Ting, som let stod til at rette,
Hvis Trodsighed ey var hos begge alt for stor:
Hr. Niels vil, Degnen skal i Døren af vor Chor,
Naar Bønnen bliver læst, smukt folde sine Hænder;
Men Degnen siger ney, og viiser hannem Tænder,
Saa ofte Præsten vil paaminde ham derom,
Og siger: Skam der giør, skiønt Ordre kom fra Rom!
Jeg seer skinbarligen, J Vantroe vil bestyrke;
Det ey Gebærder er, hvormed man Gud skal dyrke.
Der findes mange Mænd, som Degnen giver Magt,
Endogsaa Fogden selv; han ofte haver sagt:
Vor Pastor U-ræt har! Men han af Bønne-Bøger
Og Catechismo selv, hvor han sligt eftersøger,
Beviise kand, det er hver Christens rette Pligt.
Man længe ønsket har, at see den Sag forligt.
Man [ellers] kand Per Degn til største Ære sige,
At han sit Amt forstaaer, og der i faa har liige;
Hans For-Mand, som dog vel sig der i kunde snoe,
Naar han kun fik et Lam, da denne faaer en Koe.
Han mesterligen veed paa Psalmer Taxt at sætte;
Naar han kun lidet faaer, saa siunger han de slette.
Jeg mindes, at en Mand, hvis ældste Søn var død,
Per Degn paa Klingen gik, og hannem hæftig brød.
Han gav ham kun en Mark; han havde ikke Kræfter
At give meer. Heel vel! du Psalmer faaer derefter!

Han

Han sagde. Bonden da ham svarede: Jeg veed,
At saadant hielper ey min Søn til Salighed.
Per blev da heftig vreed, og beed sig udi Tommen.
Der ingen salig er, før han i Grav er kommen!
Han raabte; Disse Ord jeg viise kand paa Prent.
Slig farlig Kietterie jeg aldrig havde vent.
Da Bonden blev forskrekt, tog op et to Mark-Stykke,
Og rakte Degnen det: I under mig den Lykke,
At jeg Liig-Psalmer da kand faae, som haver Fynd!
Hvi skulde jeg min Søn sligt nægte? det var Synd!
Saa snild var han. Hr. Niels sligt ey kand bedre giøre.
Det er heel kortelig, hvad jeg har kundet spøre
Om Landets Politie, Regiering, Lov og Skik.
Skiønt jeg er fremmet, veed jeg sligt dog paa en Prik.
Per Paars slig Tale da med Hiertens Glæde hørte;
Dens Lærdom, Fynd og Kraft ham paa de Tanker førte,
At det var anden Mand, end han sig bildte ind.
Din ringe Dragt har giort, O Landsmand! mig saa blind,
Han sagde, at jeg dig har taget for en Bonde;
Jeg beder, saadant mig ey regnes maa til onde.
Din Høflighed mod os jeg stedse prise vil
Til yderst Aandedregt, saa længe jeg er til.
Den fremmed svarede: Min Glæde er at trøste
Betrængte Folk, og see at intet maa dem brøste.
Men Tiden spildes kun ved vores lange Snak;
En sulten Mave gir for Ord kun liden Tak.
Jeg løber til mit Huus, og vil til Ilden sætte
Hvad jeg kand finde, for jer Følgeskab at mætte.
Jeg skal og skaffe for jer selv en opreed Seng;
De andre Venner faaer at sove udi fleng.
Imidlertid, og før en Time kand udrinde,
Skal jeg mig her igien med tvende Vogne finde,

At

At bierge eders Gods, mens der er endnu Tiid,
Og førend Soel gaaer ned. Slaaer kun dertil jer Liid!
Slig Bortgang gik Per Paars usigelig til Hierte.
Man hans Tilbagekomst da ventede med Smerte,
Man biede en Stund, man biede fast tre;
Men samme fremmed Mand ey meere var at see.
Da Peder Paars saae op til Himmelen, og spaade,
De vare af den Mand visst solte og forraade;
Ham randt i sinde, hvor det tilgik med hans Pung,
Saa snart at glemmes var den Skade alt fortung.
Man tit et vældigt Læs seer kuldkast af en Tue,
Tit maa en Løve sig af Myggen lade kue;
Da Læsset sikker kiør blant Steene-Sleng og Stød,
Da ingen Jægers Magt giør Løvens Hierte blød.
Saa gik det Peder Paars: Vel lod han Modet hælde,
Tolv lumpen Dalers Tab saa nær ham kunde fælde;
Men nu, det gielder om hans Frelse, Gods og Liv,
Da staaer hans kiekke Mod som Muur og Klippe stiv.
Et maadeligt Gemyt, et slet og hver Dags Hierte
Sig ofte hielpe kand i eenig Sorg og Smerte;
Men store Hierter faaer af Fare aldrig Meen,
En øyensiunlig Død er Dydens Prøvesteen.
Vor Helt i denne Nød hans Mod og ej undfalder,
Men med Koldsindighed han Folket sammenkalder,
Og siger: Venner, seer hvor det er med os fat!
Maa skee er denne Nat vor allersidste Nat.
I Dag har Hav og Vind og Himlen mod os brumlet,
I største Fare har vi om paa Søen tumlet;
Dog er vi frelste, og hidført paa denne Øe.
Mon Gud har reddet os, at vi her skulle døe?
Nej, det kand jeg ey troe; vi har en bedre Skiæbne.
Hvi skulde Himlen sig til vor Forfølgning væbne?

Da

Da samtlig vores Død var saasom klar til Vands,
Hvi frelste den os, for at dræbe os til Lands?
Nej, kiære Venner, nej! den vil os ikkun prøve,
Og vor Bestandighed ved Nød og Modgang øve.
Hvad skader Guldet, at det giennem Ilden gaaer?
Det luttres kun deraf, en bedre Glands det faaer.
Vel veed jeg ej hvad os kand inden Aften hændes,
Tit kand vort beste Haab os til et Fald omvendes.
Den Mand, som lovet, os at staae saa troelig bi,
Jeg frygter, han mod os giør et Forræderie;
Jo meere jeg hans Ord og Tale eftertænker,
Jo meere synes mig at see hans falske Renker.
Hvad han fortaalde os om Landets Skik og Art,
Mig der af anstod kun en saare liden Part.
Hvor andres Skade og U-lykke eftertragtes,
Der, troer jeg, Lov og Ret kun meget ringe agtes;
Hvor Foged, Præst og Degn kuns eget Gavn anseer,
Der hos gemeene Mand kand ikke ventes meer.
Maaskee os intet ondt her skulde vederfare;
Men en fornuftig Mand bør forud see en Fare.
En Daares Mundheld er: Hvem havde ventet sligt?
At forekomme Ont, det er den Viises Pligt.
Om nogen vil sin Haand til Ont mod os udstrekke,
Da skal han viide, at han treffed ikke Giekke.
En Styrmand støder ey paa det bekiendte Skiær;
Den Fare, som man seer, halv overvunden er.
Og skal vi døe, vi vil en ærlig Død udvælge,
Vi dennem Liv og Gods fuld dyre ville sælge.
Hvo veed, om Sejeren os torde blive næst!
Hvo fegter for sit Liv, han fegter allerbest.
Den største Aarsag, som os kunde giøre bange,
Er, at vi ere faa, i den Sted de er mange;

Men

Men deres Mængde kun til Sagen lidet giør;
Det er ey Tal, men Dyd, som Seyren følge bør.
Vi derfor paa all Fald os vil til Værge sætte,
Og see, hvor vi vor Sag kand allerbest udrette.
Man kun Geleederne kand giøre een Mand høy,
Tre Mand i høyre, og tre i den venstre Fløy.
Den venstre vil jeg selv, men Peder Ruus skal føre
Den høyre. Giver agt, I kand Commando høre!
Vor Skipper Børre skal med Niels Johansen Kok
Og Anders Styrmand staae og blive i den Flok,
Iblant den Bataillon, hvor Ruus skal commandere,
Og man hans Ordre som min egen skal parere;
Hvis han saa god til Krig, som han til Pennen er,
Da ingen bedre, veed jeg, fører an en Hær.
Hver giøre nu sin Fliid, hvor han kand Vaaben tage!
I Steden for en Picq jeg vælger en Baadshage.
Til Lykke fandt man en, som var vel lang og stiv,
Og tienlig Fienden at holde fra sit Liv.
Ruus en Haandspiger tog, en fik en afbrudt Aare,
Niels Kok en Kiedelkrog, men Skipperen en Kaare,
Som var den eeneste, skiønt den kun dued lidt;
At sige med et Ord: Hver greb og tog til sit.
Man hørte midlertid en raabe: Værer reede!
Her er den rette Sted, her maa vi dennem leede,
Det var ved Stranden her, hvor jeg dem nys forlod;
Anføreren for de Skibbrudne Folk her stod.
I hannem kiende kand paa en Sølvknappet Trøye,
Et lyst og kruset Haar; agt ikkun derpaa nøye.
Da merkede Per Paars, han skammelig var solt
Af Manden, som for ham den lange Tale holdt.
Han skikkede sit Folk og Hær i to Geleeder:
Den venstre Fløy han selv, den høyre førte Peder,

Hans Skriver; omendskiønt det Skipperen fortrød,
At man ham saadan Post og Ære ikke bød.
Og siges der, at sligt har eene foraarsaget
Alt det, som fuldte paa, og at man tabte Slaget.

3. Sang.

3. Sang.

Strax Fama, som med Løgn og Sandhed alle Steder
Opfylder, gir nu Sorg, nu atter Hierter glæder,
Det Liunild-løbend Dyr, som fuld af Sprekker er;
(a) Der siger hvad det hør, det seer, og ikke seer;
Der altid har af Nyt saa mange fulde Poser,
Som Peblingsøe har Fisk, som Calepin har Gloser;
Der stundum siger sandt, men ofteſt fører Snak,
Og fylder Bye med Løgn, som = = Almanak:
Den samme selsom Fugl for Avind sig indstilte,
Og sagde: Hør Madam! I Havets Gud saa drilte,
At Paars er alt paa Land, hans Gods er i Behold;
Thi Venus lider ey, at ham skeer nogen Vold.
Af disse Ord man saae, hvad Vrede, Harm kand giøre,
Til hvilken Galenskab den Qvinde-Kiøn kand føre.
Ret som en modig Tyr, der af et Bremse-Sting,
Som den i Siden faaer, giør mange høye Spring,
Den mister sin Natur, blir Løve-vild, og brøler,
Saa længe saasom den i Siden Smerte føler:
(b) Ey anderledes var Gudinden denne Gang,
I hendes Hule hun af Raserie omsprang,

Af

(a) Tam ficti praviq; tenax, qvàm nuntia veri.
Virg. Æneid. 4.

(b) Haud aliter, hvilket kommer ligesaa tit for i Poësie, som Ergo ubi Logica.

Af Munden gik ey Skum, men grønne bitter Galde,
Af Afmagt kunde hun ey staae, men maatte falde,
Saa Fama, som dog ey kand længe stille staae,
Da af Nysgiærighed stod stille, saae derpaa.
Hun kom sig dog igien, begyndte saa at tale:
Hør flygtig Fama! siig, fra Hovedet til Hale,
Hvor er det gaaet til med denne Kræmmer Paars?
Hvor er han landet hen? det er vel ey til Aars?
Ney, sagde hun, det er en Øe, som Anholt heeder,
Der vil han føre Krig, og sig til Slag bereeder;
Jeg vidne kand med Eed, at jeg hans Krigshær saae,
Hans Kræmmersvend Per Ruus ved høyre Fløy at staae.
Ach! sagde Avind, jeg sligt ikke kand fordøye;
Jeg maa see til, om jeg Discordia kand bøye,
At komme mig til Hielp, blant Folket sætte Splid.
Men ach! jeg veed, hun ey er hiemme nogen Tid.
(a) Siig tusindmundet Dyr, siig Fama, veedst du ikke
Hvor hun at finde er? Du veedst jo alt til Prikke,
Dig er jo intet skiult; du giør saa mange Spring,
Du løbet haver tit den heele Jord omkring.
Hør, svarte Fama da, hør Slange-giftig Frue!
Discordia i Dag jeg saae først i en Stue,
Hvor Landemode var; Der havde hun sat Splid
Blant Bisp og Præster, som forsamlet var den Tid.
Ved Middags Tider var hun paa den høye Skole,
Hun stod og lurede bag de Høylærdes Stole;
Hun en Professor mod en anden havde sat,
Og opvakt en Dispyt, som vare vil til Nat.
I Morgen vil hun bort og reyse førend Solen
Hen til en Rigsdag, som skal holdes udi Polen.

Der

(a) — — Cui qvot ſunt corpore plumæ,
Tot lingvæ, totidem ora ſonant.
Virg. Æneid. 4.

(a) Der faaer hun Hænder fuld, der øver hun sit Spil;
At søge hende der, jeg ikke raade vil.
Da Avind vogned op fast saasom af en Dvale,
Hun sin blaategned Hest i største Hast lod sale,
Fløy som en Piil hen til det Universitet,
Hvor Usamdrægtighed var udaf Fama seet.
Da hun paa Salen kom, hun Skikkelse og Klæder
Som en Magister tog, og allevegne leder;
Hun spørger hver Mand ad, om Usamdrægtighed
Ey var paa samme Sted. Men ingen gir Beskeed.
Man kunde ey for Skrig og Bulder noget høre.
Hun tænkte ved sig selv: Hvad mon her er at giøre?
Det er vist uden Tvivl en stor og vigtig Sag,
Som maa afgiøres og afhandles her i Dag.
Man saae den heele Sal af Syllogismer bæve,
Nu saae man udstrakt Haand, nu saae man knyttet Næve;
Den salte Sveede af de lærde Pander rand,
Sær strømmeviis paa en bedaget gammel Mand,
Som paa Cathedra stoed. Man Græsk-Latinske Piile
Med Iver mod ham skiød; saa man ey kunde tvile,
Jo noget fore var, som angik Ære, Liv,
Thi af en ringe Sag ey reises saadan Kiv.
Siig mig Calliope, hvad denne lærde Skare
Saa høyt ophidset har, hvi de saa vrede vare,
Hvi disse kloge Mænd, hvi disse Verdens Lius
Som galne, drukne Folk saa skreege, holdte Huus!
(b) Tre Aar for Paarses Tog, da Raadmand Herman Bentzen
Regierede vor Bye, med Byfogd Christen Jensen;

Hr.

(a) Discordia har ingensteds saa meget at bestille, som udi Polen. Deraf kommer det Polske Ordsprog:

Polska nierzadem stoi,
Polonia confusione regitur.

(b) Poëten regner her Aars-Tal fra de Ting, som vare merkværdige i Callundborg paa de Tider, og begynder efter den Romerske Maade: Coss. &c.

Hr. Woldemar var Provst; da Jeppe Tyges Huus
Blev anlagt allerførst; da Kræmmer-Svend Per Ruus
I Tieneste først kom hos Peder Paars at være;
Da Christen Substitut fik med sin Hustrue kiære
Sin anden Søn, og saa sit Substitutske Huus
Formeerede paa nye, som koste ham et Ruus;
Da af Jens Skrædder først blev giort hans Mesterstykke,
Han kom i Skrædder-Laug, og nød forlangte Lykke;
Da for Capitulet blev stevnet Christen Staal,
Der havde, som blev sagt, ey ret Capitels Maal:
Paa den Tid opvakt blev blant trende Mænd en Trette,
Jeg giver ingen Navn, man maa dem selver giette,
En meente, Venus fik heel uforgribelig
Sit Saar i høyre Haand i den Trojanske Krig;
En anden derimod holdt fore, hun blev saaret
I venstre spæde Arm; Den tredie, udi Laaret (a).
De havde alle tre Homerum læst med Fliid,
Og derpaa, dem til Roes, anvendet meste Tiid.
Den Krig i trende Aar med dennem havde varet,
Imidlertid man ey hinanden havde sparet;
Hver paa sin Side saae, at han et Anhang fik,
Hinanden fast hver Dag man sterk paa Klingen gik.
Omsider tog man for, slig vigtig Sag at stevne
Til Facultetet selv, som lod en Tid benævne,
Paa hvilken til Forhør optoges saadan Sag.
Det er den Strid, som blev forhandlet denne Dag.
Man med Forundring saae det heele Huus at ryste;
Thi Skraal som Tordenskrald gik af de lærde Bryste.
Gudinden

(a) Hvad den sidste haver fundet at forsvare sin Meening med, kand man ikke vel begribe, eftersom den Græske Poët siger udtrykkeligen, Iliad. 5:

Ἄκρην οὔτασε χεῖρα — — —

Exempler paa mange Tvistigheder af samme Natur findes udi Menckens Charlataneria Eruditorum.

Gudinden blev forskrækt, særdeles da hun saae
En gammel skaldet Mand med saadan Iver staae,
Med slig Haardnakkenhed sin Meening at forfægte,
At stride for en Ting, som var ey værd en Hægte.
Ret som et Asen, der paa frugtbar Ager staaer
Omringet udaf Børn, som det med Kieppe slaaer,
Ey lar sig drive bort, vil aldrig Flugten tage,
Før det har Skrotten fuld og mættet hungrig Mave:
(a) Ey anderledes var at ansee denne Mand;
Thi ingen figte meer for Liv og Ære kand.
Discordia blev ved, dem meer og meer at irre,
Ja Hierner og Forstand saaledes at forvirre,
At man tilside sat Respect og Høflighed,
Som hver Mand pligtig er til saadan hellig Sted.
Jeg legger intet til, min Geist kand ikke lyve:
Man Skole-Bøger saae om Ørene at flyve;
En af Hesiodo fik Næse, Mund i Blod;
En Kant af Pindaro i andens Pande stod;
En Aristophanes, som troefast var indbunden,
Blev efter Slaget paa en halvdød Rector funden.
En Sølv-beslagen tyk Homerus samme Dag
Som en Achilles var i største Trojæ Slag:
Hvem den i Panden kom, han Doctor var, Magister,
Licentiat, Student, Professor, Polihistor,
Den maatte tumle om. Den kunde med eet Stød
Slaae to Pedeller om og hielpe dem fra Brød.
Den traf med saadan Fart paa en Magisters Pande,
At Magistralske Blod, som Øll af Tudekande,

Af

(a) Poeten havde ikke brugt saadan Lignelse, hvis den Guddommelige Homerus ikke havde brugt den samme for at berømme den store Ajax:
'Ως δ' ὅτ' ὄνος &c. Iliad. 11.

Af lærde Hierne fløb, besprengte Gulv og Væg,
Skiønt den i samme Fart og rørte Bispens Skiæg.
Magnificus stod op, og raabte: Hør Pedeller!
Hør Scepter-ziiret Mænd! jer Penge I kun tæller,
I giør ey andet Gavn. Hvi raader I ey Bod
Paa saadant? hindrer ey, at Philosophisk Blod
Udøses? Er det ret, at staae med Haand i Lommen?
Mon I paa dette Sted i Dag er derfor kommen?
I vist betale skal slig Efterladenhed,
I svare skal for alt det Ont, i Dag er skeed.
Men' her Magnificus sig syntes at forhaste;
Han burde derfor ey paa dem Unaade kaste:
De ere gamle Mænd, hvad kand de rette ud?
De Kaarde ey kand see, de kand ey lugte Krud,
At sige med et Ord: de ere kun Pedeller,
De ere tamme Dyr, de fægte kun med Hæler,
De kun paa Salen skal som Skilderier staae
Med Scepter udi Haand; de ere og for faa.
Omsider saae man dem at løbe, Flugten tage,
En raabte: Væ min Ryg! en anden: Væ min Hage!
Discordia, som bag ved Opponentes stod,
Sig glædde, da hun saae udøst saa meget Blod;
Af Hiertens Latter hun fast færdig var at briste.
Saa snart hun Avind saae, hun sig til hende liste;
Hun sagde: Hør Ma Soeur! hvad Vind har drevet dig
Til dette hellig Sted, at see paa denne Krig?
Da Avind kortelig den heele Sag fortaalte,
Hvi hun der kommen var, hvad saadan Færd forvoldte.
De derpaa begge to fløy over Land og Søe,
Og udi Øyeblik kom paa forsagde Øe.
Der Usamdrægtighed med sine sorte Vinger
Sig gandske sagtelig frem og tilbage svinger;

Paa

Paa alting giver agt. Hun merkte, da hun saae
(a) Slagtordningen bereed mod Fienden at staae,
At Skipperen med Ret Commando burde føre.
Hun stilte sig for ham, og sagde: Skipper Børre!
(b) Det er vel smukt, at man sagtmodig er og tam;
Men ingen ærlig Mand fordrage kand den Skam,
Som dig her overgaaer. See til, du hannem driver
Fra saadan Æres Post; han er dog kun en Skriver!
Vogn op! tag Hierte, Mod! det være vil dit Gavn;
Hvad meere kostbart er end Ære, Rygte, Navn?
(c) Strax Skipperen blev blaae af Avind, Harm og Vrede:
Han lod vel, som han sig til Slaget giorde reede,
Men foresatte sig, saa snart han Tempo saae,
At kaste sit Gevær og ud af Slaget gaae.
Jeg ikke nægte kand, jo mange slette Domme
At være over sligt, og at der findes somme,
Der haver givet for, at Peder Paars da lod
Udtrykkeligen see, at han kun lidt forstoed
Et Folk at føre an, en Hær at commandere,
Og den, som det sig bør, i Orden at rangere.
Men hvilken General vel findes i et Land,
Fra slige Domme som befriet være kand?
Hvad er vel meer gemeent, end Pøblen høre raabe:
O, hvilken General! O, hvilken usel Taabe!

O,

(a) Krigshærens Orden sees af Paarses Diario pag. 33.

(b) Poeten haver accommoderet Gudindens Tale efter dem, hun havde at bestille med; thi havde Gudinden været meere høytravend, havde Skipperen maaskee mindre deraf bleven bevæget.

(c) Om nogen vilde criticere her, og sige, Avind kunde have forrettet alt dette selv, uden at kalde Discordia til Hielp: Da svares dertil, at hun ikke vidste Conjuncturerne i Paarses Armee.

O, havde han sin Sag lidt bedre haft i agt,
Han havde kundet slaae den heele store Magt!
Saa tale hører man hver Dag en Skrædder, Skinder,
En Snidker, Timmermand, en Maler, Børstenbinder.
Eugenius kand selv ey holde noget Slag,
En Fisker-Kierling jo paa Torvet i den Hag
Tør sige offentlig, han sig forløbet haver.
Det er fast ingen Snak, mig meere Hiertet gnaver.
Hvad angaaer Peder Paars, da har den store Mand
Ey her i sig forseet, saa viit jeg fatte kand.
En Skipper agtes høyt, saa længe han paa Vandet
Er med sit Skib; men, naar han kommen er paa Landet,
Da agtes han kun lidt. En Skriver derimod
Til Vands en Stymper er, til Lands er meget god.
Den Forskiæl vidste da min Helt Per Paars at giøre.
Min Tanke derfor er, den gode Skipper Børre
Af Avind kun forført forlod saa got Parti
Og egne Landsmænd; Sligt er jo Forræderie.
Hans Kok løb ogsaa bort, men havde andre Tanker,
Han bange var for Krig, han raabte: Kapper Anker!
At lægge Ære ind, jeg seer her ingen Kands.
Han glemte udaf Frygt, at Slaget var til Lands.
Peer Paars, før Slaget stoed, ey aflod at formane
Sit Folk til Tapperhed. Han sagde: I kand bane
Jer Vey i Dag med Sværd til Ære og et Navn,
Hvoraf og eders Børn skal have ævigt Gavn.
Courage! rykker frem! os Seyer ey skal feyle!
Hver følge mig, og kun i min Person sig speyle!
(a) Peer Skriver talte og til dem paa høyre Fløy:
Vi viide, Landsmænd, at der ingen er saa høy,

Saa

(a) Per Ruuses Ziirlige Tale er vitløftig antegnet udi Tydske Jochums Historia sui temporis, pag. 64.

L. 6. i den Hag] i Staden der Haag.

Saa mægtig, at han jo all Kiødsens Vey maa gange;
Det bedre er i Kriig at døe, end være Fange.
I usle Vornede! hvad Nytte eller Gavn,
Hvad Fordeel er for jer, at I paa eders Stavn
Af Sult og Armod døer? Nu kand I med stor Ære
Opoffre eders Liv. I drives jo som Mære
Til Arbejd af jer Fogd, jer Herskab og jer Præst;
Ey nogen Dag er fri, ey Søndag eller Fest.
Og, om I skulle døe i denne Krig og Feyde,
Jer Tilstand ikke meer jer nogen skal bebrejde.
I dog ved Døden kun kand Fængslet blive qvit.
Her ingen Rifogd er, jeg taler derfor frit.
Hvad angaaer min Person, da kand man ikke nægte,
At jeg ved Pennen er, har ey behov at fægte.
Endskiønt jeg ey, som I, har Aarsag til at døe,
At legge mine Been paa denne ringe Øe:
Dog skal jeg lade see, at jeg er ikke bange,
Men skal vel giøre mit, en Seyer at erlange.
Jeg hermed slutter, og vil ikke tale meer;
Jeg raader, at I kun paa Byttet ikke seer.
Den Tale endtes saa. Strax Fienden frembryder,
Og trænger ind med Magt, paa dennem slaaer og skyder.
Da Skipper Børre, som sin Tempo tog i agt,
Til Kokken raabte: Løb! vi staaer ey mod slig Magt.
Ey sødere Musiqve og Klang han kunde høre.
Jeg gierne, siger han, dig følger, Skipper Børre!
Men en af Røverne strax til sin Øxe tog,
Og dermed Skipperen i Nakken saadan sloeg,
At han paa Jorden faldt, og aldrig meer sig rørte.
I slig U-lykke da Forræderie ham styrte.
Da Paars saae dette Blod, han vil ey fegte meer,
Men raaber overlydt: Jeg nu skinbarlig seer,

I

I ere gode Mænd, som Utroeskab ey lider;
Mod slige brave Folk jeg aldrig meere strider.
Af saadan Gierning da han sig bevæge lod,
Og vilde ikke meer udgyde Christen Blod.
Men Røverne om Fred ey noget vilde høre,
Med mindre Peder Paars dem vilde strax gotgiøre
All Krigs Omkostning. Det, som billigt, han indgik.
En saadan Ende da slig blodig Feide fik.
Den Fred, som slutted blev, bestod af faa Artikler:
1. Først lover begge, at de aldrig sig indvikler
Meer udi Kriig imod hinanden; men en Fred,
Som ævig vare skal, de indgaaer. Hvad Fortred
I denne Krig er skeet, skal ey omtales meere.
2. Man lader gandske frit de Fremmede marchere,
Man lader dennem gaae, hvor hen de vil, i Roe,
3. Med Skiorte, Strymper, ja med Underbuxer, Skoe.
4. Til Krigs-Omkostning skal betales Kiole, Trøye,
Samt heele bierget Gods; man dermed lar sig nøye.
Hvad angaaer Kaaber-Mynt og anden grov Metal,
Det dem ey tages fra, de sligt beholde skal.
(a) Saa sluttet blev den Fred, Per Paars til største Ære.
Gid andre vilde kun af hans Exempel lære,
At intet skattes bør imod et ærligt Navn!
Han kunde af slig Krig vel have haft stor Gavn,
Og vel beriiget sig, men agted' sligt kun føye,
Af Generosité han lod sit Hierte bøye
Til en oprigtig Fred. Saa endtes denne Krig,
Hvorudi Peder Paars blev meere stor end riig.
Strax Freden sluttet var, man lod Niels Hansen stevne,
Som over sligt af Frygt fast færdig var at revne.
Man, for at dømme ham, formerede en Ret
Paa Marken, som man stoed. Det er mig ikke læt,

Min

(a) Vid: Tydske Jochums Reflexioner der over, Hist. sui temp. pag. 73.

Min Pen er alt for sløv, her kraftig at beskrive
(Med mindre Musæ mig vil meere gunstig blive)
Et Syn saa angenehm: see Dommere at staae
Paa slette aaben Mark, med bare Skiorter paa (a).
Oprigtigheden selv man plejer forestille
I saadan yndig Dragt. Gid hver en Dommer vilde
Kun følge vores Helt, i hannem speile sig,
I simpel Ærlighed kun være hannem liig!
Peer Skriver raabte først: Man maa interloqvere,
Formaliter gaae frem, og nøye judicere,
Hvad Ret der gielde bør i den indstevnte Sag.
Jeg meener, om det er Hr. Presidents Behag,
Vor Søe-Ret her har Sted. Det hindrer jo vel ikke,
At man er nu til Lands? I maa det ellers skikke,
Som I det finder got. Men sligt vor President
Saa lidet anstod, at han raabte: Hillemænt!
Jeg er jo Høvitsmand, I ere jo Soldater,
Vi ere jo paa Land; slig Forslag jeg ej fatter.
En Krigs Ræt over ham med Billighed bør gaae;
Det nu hans Forum er, nu maa han derfor staae.
Jeg giver ellers hver Forlov frit at votere;
Jeg vilde, at her var tre Assessores fleere!
Af Røverne man strax tre gode Mænd da tog,
Som udaf Høflighed sig derfra ey undslog.
(b) Men til en nye Disput Per Ruus Anledning giver:
Han meener, at, endskiønt han ikkun er en Skriver,
Han dog et Votum har i denne store Ræt.
Det Presidenten ham tilstæde vilde læt;
Ved Protocollen dog han ikke sidde maatte.
Men saasom udi alt de ikkun vare otte,

Som

(a) Her giør Poeten af Fornødenhed en Dyd, saasom de vare udplyndrede indtil Skiorten.

(b) Vid: Protocoll: Petr: Ruusii in causa Nicolai Coqvi.

Som han til saadan Sag, saa vigtig, holdt beqvem,
Fik Ruus sin Villie frem, af Raadet blev et Lem.
Da man til Sagen kom, de fleeste Stemmer holdte
Med Presidenten; Thi, da Skriveren dem taalte,
Befandtes der kun een, som for en Søe-Ræt stoed,
Som strax sin Meening dog af Høflighed forlod.
Da det til Ende var, man Kokken strax lod hente.
Til hannem Peder Paars, vor President, sig vendte,
Og sagde overlydt: Niels Hanssen, fordum Kok!
Man her besluttet har, dit Hoved paa en Blok
At hugge af. Dog maa du dig først friit forsvare;
Vi ingen nægte sligt, som er i saadan Fare.
Siig til din Forsvar kun, hvad du optænke kand;
Vi uden Forsvar ey henrætte nogen Mand.
Velædle President, samt naadige Raads-Herrer!
Han sagde med et Suk, det kun min Sag forverrer,
At jeg en Tale før; man veed, jeg ikke er
En Procurator og en Tingstud, men, disver!
En fattig usel Kok, som Niels Johansen heeder,
Der Loven ey forstaaer. Jeg derfor eder beeder,
I spare vil min Hals; jeg haver ikkun een.
Det er mig ingen Lyst at hvile mine Been
Paa denne Fandens Øe blant disse Røver Hunde = =
Holdt! raabte Peder Paars; Vi taale ingenlunde
At du slig Skiælds Ord her vil bruge. Tal din Sag
Med bedre Fynd! du veedst, at Fred er giort i Dag
Med disse gode Mænd, som Rætten nu beklæde.
Man heller kand med Bøn sit Liv fra Døden redde.
Man ofte haver hørt, ved Skiendsord og ved Kiv
At og uskyldigt Folk sig haver bragt om Liv.
Hans Øyne over sligt begyndte strax at rinde;
Han sagde: President! hvis Naade var at vinde

Ved

Ved Graad, jeg vilde da her græde som et Barn.
Men det mig hielper ey, jeg veed at det er Skarn;
Thi mine Avindsmænd i Raadet ere mange.
For Sagen i sig selv jeg er ej meget bange,
Jeg min Uskyldighed med Eed bevidne kand;
Der ey udfordres meer af nogen ærlig Mand.
Jeg tilstaaer gierne, at jeg flydde ud af Slaget,
Jeg tænkte ey, at sligt jer skulde saa mishaget;
Jeg meen, en Christens Pligt er at forvare sig,
Saa viit som muelige er, i Fred, langt meer i Krig.
Den, død er, (siger man) ej nogen meere biider;
Det har jeg stedse hørt fra mine Ungdoms Tiider.
Hvis jeg mod Fienden omkommen var i Dag,
Jeg havde ikke tient i noget andet Slag.
Min Tanke ogsaa var: Hvor vil de nogensinde
En slig erfaren Kok, som Niels Johansen finde?
En saadan Kok, som jeg, den voxer ej paa Træ.
Det sagde han med Graad, og faldt paa sine Knæ.
Hvad ey udrette kand en slig Pathetisk Tale?
Thi strax den største Deel var færdig at omsale,
Bevæget allermeest af det, han sagde sidst:
Hvo lave skal jer Mad, naar I mig haver mist?
Da opstod Peder Paars, begyndte at formane
Enhver at giøre Ret; som altid var hans Vane.
Han sagde: Denne Sag er intet Børnespil,
Den angaaer Ære, Liv. See derfor flittig til,
I gode Raadmænd, at I ey i Dag forblindes!
Ey Gunst, ey Avind, Had maa hos en Dommer findes.
See til enhver, han det, som ret og billigt, giør,
Og det, en Embedsmand og ærlig Dommer bør!
Saa tog man for, den Sag ret at examinere,
Og efter Orden fra den sidste at votere.

Tre Stemmer dømte, at han skulde være fri;
Sex, at han skulde døe for sit Forræderie.
(a) Jeg veed, at Acterne i Callundborg nok findes;
I Stads Archivet jeg dem saae, om jeg ret mindes.
For Rætten anden gang da Niels Johansen kom,
For ham vor Præsident oplæser saadan Dom:
Som Niels Johansen Kok for Rætten har bekiendet,
At han, før Slaget stoed, paa Flugten sig har vendet,
Saa har vi Præsident og Raadmænd samme Kok
Fra Livet dømt, og skal hans Hovet paa en Blok
Afhugges med et Sverd. Vil nogen siden meere
Paa Sagen tale, og til Fogden appellere:
Det er en Ting, som skal for alle aaben staae;
Med Execution man ey forhale maa.
Man derpaa Synderen til Rettersteden førte.
Hans gandske Indvold da af Angst sig i ham rørte,
Han tvang sig dog med Magt at sige disse Ord:
O! er der ingen Præst paa denne Verdens Jord,
Der mig her trøste kand, der for min Siæl kand bede?
Strax Peder Paars befoel, man skulde een udlede,
Som Bog-lærd var, og som ham trøste kunde best.
Men ingen af hans Folk her vilde være Præst.
Omsider gav sig an en halv studeret Røver,
Han sagde: Synder hør, du dig ey meer bedrøver!
Jeg for vor Præst Hr. Niels har præket meget tidt;
Det falder mig heel læt, jeg agter det kun lidt.
Jeg veed ey bedre Text, som jeg her kand forklare
For dig i denne Stand, i denne store Fare,
End den, jeg prækede for ham forgangen Høst;
Enhver, i Kirken var, sig deraf fandt stor Trøst.
Jeg Textens Ord har glemt; dog det vil intet sige.
Det kand jeg sværge, at den haver ey sin Lige.

Vor

(a) Conf. Callundborgsk Krønike, pag: 301.

(a) Vor Avindsyge Degn har stedse fra den Tid
Seet suurt paa mig. Men, om han mild er eller blid,
Det skiøtter jeg ey stort. Jeg kand mit Pund ey grave
I Jorden for hans skyld; jeg maa det saadan lave,
At jeg blir kiendt af Folk. Jeg altid er saa god
Som Degnen; det jeg tør ham sige, om han stod
Selv med i denne Kreds. Mon han vel torde sige,
Jeg bør, for han er Degn, et Fodsbred for ham vige?
Hvad bilder han sig ind den drukken Bolt, det Fæ?
En ærlig Mand som jeg = = Ach væ mit eene Knæ!
Den Indgang er forlang! begyndte Niels at skraale;
At sidde længer saa, han kunde ikke taale.
Da Peder Paars befoel, han skulde giøre kort;
Thi Dagen stakket var, man maatte rejse bort.
Strax Røveren brød af, og sagde: Nu vi ville
Til Slutning med et Ord dig kun for Dyne stille
Dit Lives Korthed, og at du skal engang døe.
Det bedre for dig er, paa Landet, end paa Søe
At hvile dine Been; her kand du Gravsted have
For dig og dine Børn, Per Paars kand det saa lave.
Du est bedrøvet, at du maa ey leve meer;
Men, naar du tænker kun lidt efter, at det skeer
Dig selv til Nytte, da du maa dig heller fryde:
Nu blir du anden Kok, nu udi anden Gryde

Du

(a) Deres Caracter, som dræber Folk med vidtløftige Parentheser. Den Tale, som Nestor holder til Patroclum, er nesten paa samme Maade; Thi, da han vil opmuntre Achilles at lade sin Vrede fare, og siger derhos en passant, at han selv nu ikke haver den Styrke, som i gamle Dage, da han førte Krig med de Elidenser, begynder han at fortælle saa store Particulariteter om samme Krig, hvor mange Øxen og Sviin de toge fra hinanden:

Πεντήκοντα βοῶν ἀγέλας, τόσα πώεα οἰῶν &c. Iliad. 11.

Du kaage skal; du har at vente saadan Løn.
Vær kun frimodig, og giør en andægtig Bøn!
Da Kokken sagde: Ach! hvi lod jeg mig forføre
Til denne store Synd? Skam faae du Skipper Børre!
Profossen paa de Ord, da hàn slig Andagt saae,
Han tænkte: Nu er Tid, hans Hovet fra ham slaae.
Men, som han ikke vant var Fanger at aflive,
Saa lod han Sverdet smukt i Skeeden staae og blive,
Og hug saa dermed til. Niels faldt paa Jorden ned
Som død, men gandske heel. Profossen blev beleed
Af Dens Folk, som sligt et Verk paa Fingre vidste,
En hver af Latter fast var færdig til at briste.
Da raabte Peder Paars: Han udstaad har sin Ræt,
Han skal løsgives. Men det var dem ikke læt,
Med Ord og Trusler at faae Kokken af de Tanker,
(a) Han jo var død. I Mænd! mig intet meere anker,
Han sagde, end at I vil giøre mig Fortred
I andet Liv. I er ej meer min Øvrighed.
Jeg eders haarde Dom at hevne nu skal søge,
I Præsidentens Huus skal alle Nætter spøge.
Om jeg en ærlig Mand, et ærlig Spøgels er,
Af Dommerne jeg smukt betale skal enhver.
Man brugte da all Flid, man sparte ingen Møye,
At bringe ham derfra. Han agtet sligt kun føye.
Jeg veed jo, sagde han, at mig en Krigs-Ret har
Fordømt; skiønt jeg er død, er jeg dog ingen Nar.
Jeg har det ikke glemt: det var ey udi Laaret
Jeg Hugget fik, men her, jeg føler endnu Saaret.
Jeg kommer alt ihu, som det var skeet i Nat:
Per Paars var Præsident; Per Skriver saae jeg sat
Ved Protocollen, man ham Auditeur da kaldte;
Tre Røvere, jeg veed, da Dommers Amt forvalte;

En

(a) Andre sandfærdige Exempler findes derpaa i Bidermanni Utopia.

En halv-lærd Røver mig en slig Liig-Præken holdt,
Som staaer nok i min Hals, som giorde Blodet kaaldt.
I bilder mig ey ind, at jeg nok er i Live!
En Krigs-Ræt har mig dømt; en Krigs-Ret kand mig give
Alleene Liv igien. Hvis samme Ret ey vil
Sligt giøre, vil jeg troe, jeg aldrig meer er til.
Peer Ruus, som Kokkens Ord da agtede heel nøye,
Han sagde: Præsident! skal vi ham deri føye?
Skal vi ham Liv igien tildømme ved en Ret?
Mig synes, at man kand ham deri føye let.
Den kloge Peder Paars, som alting overlagde
Med stor Betænksomhed, til Skriveren da sagde:
Den Sag er underlig; jeg ey begribe kand,
Hvor Retten Liv igien kand dømme i en Mand.
Vist! sagde Peder Ruus; den Ret, som kand aflive
Kand eene, om den vil, ens Siæl tilbage give.
Exempli gratia: den samme gode Ven,
Som tog min Vest, han kand jo give den igien.
Sandt nok! han svarede, men blev saa hovet-svimlet
Af saadant Argument, at han nær havde trimlet.
Dog sagde han: Jeg maa betænke mig end lidt;
Paa saadan vigtig Sag man pønser ey fortit.
Exempli gratia: den, mig en Vest frataget,
Kand give den igien, om det ham saa behager;
Det finder jeg er sandt, ja gandske reent og plat.
Den Syllogismus kand og giøres om min Hat.
Det synes være ret, er ikkun dog en Fynte.
Med Syllogismer, troer jeg, Fanden først begyndte.
Jeg var i Kiøbenhavn forgangen paa en Sal,
Som kaldes Studi-Gaard; jeg var nær bleven gal
Af meget selsom Snak og Tale, jeg der hørte.
Det syntes være got. Den Ven, som mig der førte,

Hvis

(a) Hvis Navn Magister var, paa Danſk mig ſagde lidt,
Hvoraf jeg kunde ſee, man giorde ſort til hvidt.
Slig Snak, mig ſyntes da, han kaldte Syncretiſmus;
Men jeg har ſiden lært, det heder Syllogiſmus.
Vil og min Secreteer med ſligt mig giøre blind?
Exempli gratia viſt Fanden gav ham ind.
Exempli gratia er Snak og falſk til Prikke;
Skiønt hvori det beſtaaer jeg ſtrax begriber ikke.
Man ey curere maa med Krigs-Ræt, men med Stok
En Mand, der Galſkab ſlig lar ſee ſom denne Kok.
Saa vidſte da min Helt ſig her i at beſinde;
Faſt ingen Ting, hvor mørk, var mægtig at forblinde
Den høyoplyſte Paars. Man en Profeſſor kand
Med Syllogiſmer ſlaae, langt meer en anden Mand,
Der ey ſtuderet har. Saa undgik han den Strikke;
I alle ſlige Ting han vidſte ſig at ſkikke.
Hvis ſligt ey hindret var af hannem denne gang,
Det ey en liden Plet i min Heroiſk Sang
Mig havde giort. Det mig er ingen ringe Glæde,
At denne Sag ſaa gik; thi jeg kand ikke qvæde
En Ting paa anden Viis, end den tildraget er,
Jeg er i ſlige Ting og andet noget ſær.

(a) Af diſſe Peder Paarſes Ord kand ſees, at Magiſtri vare rarere paa de Tider, end nu omſtunder, da Landet vrimler deraf, og Stykket kommer kun paa nogle faa Daler. Ellers vidſte gemeene Folk ikke at kalde dem uden Meſtere.

4. Sang.

4. Sang.

At jeg ved denne Sag mig holdet har saa længe,
Min Musa spillet har saa meget paa een Strenge,
Er for at lade see, min Helt var ey i Daad
Alleene Hector, men Ulysses udi Raad.
Thi, naar det ankom paa i Ret at præsidere,
At føre Skib til Vands, til Lands at commendere:
Saa var han lige stor, saa var han lige god;
Det intet var, han jo vel vidste og forstod.
Et Seculum kand fast ey bringe meer til Veye
End een fuldkommen Mand. De, som at læse pleye
Historier, det veed. Der ofte findes kand
Nu en behiertet, nu en klog, nu dydig Mand;
Men udi een Person at finde alle Dyder,
Det er jo gandske rart. Hver haver sine Lyder.
Hvad angaaer Peder Paars, da skulde man ey troe,
Han saa fuldkommen var, hvis vi, i Staden boe,
Hvor han er fød, ey sligt med Skrifter vidne kunde,
Saa man ey Aarsag har at tvile nogenlunde
Om Sagens Rigtighed. Jeg seet har hans Journal,
Som paa Raadhuuset end forvares paa en Sal.
Hans Skriver Peder Ruus har fast altsammen skrevet,
Endeel forandret af min Helt Per Paars er blevet.
Om jeg maa driste mig at criticere lidt
Om vore lærde Mænd, og tale noget frit,
Da synes, over dem man Aarsag har at klage:
De tage sig iblant formange gode Dage,

Thi

Thi skrive store Mænds Bedrifter ingen vil.
Man skulde tvile, om Per Paars har været til,
Hvis jeg af Ridkierhed for denne Heltes Ære,
Af hvis Exempel man saa meget got kand lære,
Ey havde Omsorg haft at bringe for en Dag
Hans mange Eventyr og saadan vigtig Sag.
Jeg videre nu maa med Peder Paars fremfare.
Da saadant var fuldendt, han med sin heele Skare
I bare Skiorter gik omkring den gandske Nat
Hen op i Landet, til han endelig fik fat
Langt over Midnats Tiid paa nogle tørre Greene,
Hvori man tændte Ild ved tvende Flinte-Steene.
Det var en liden Trøst for dem i deres Nød;
Thi ellers var af Kuld hver anden af dem død.
Jeg seer af hans Journal (a), at da sig har tildraget
Et selsomt Eventyr, som Paars har meest behaget
Af alt det, ham var hendt; der var fast ingen Dag
Han jo forlysted sig at tale om den Sag.
Man hørte næste Dag det heele Land at frygte,
Om Spøgelse der gik et meget farligt Rygte;
En Mand, der dette Folk i hvide Skiorter saae (b)
Og dem ved Natte-Tiid igiennem Landet gaae,
Giengangere at see enfoldigen da troede,
Forskrekte alle dem, som paa den Side boede.
Ja Fogden selv, som dog var gandske uforsagt,
Af Hiertens Angest sig paa Sengen havde lagt.
(c) Per Degn blev syg, da han i Særken saae sin Pige,
Holdt, det et Spøgels var, som vilde sig indsnige

Da

(a) Pag. 47.
(b) Saasom de vare udplyndrede indtil Skiorten.
(c) Efter at Rygtet i Landet var kommet om Spøgelse udi hvide Skiorter.

Da i hans Residentz. Man haver mig fortaalt,
Naar han en Skiorte saae, hans heele Blod blev kaaldt;
Saa at man kunde fast hos hannem ej udvirke
Med Trusler fra den Tiid at faae ham udi Kirke,
Han kunde ey Hr. Niels i Messehagel see.
For saadant burde man en oplyst Mand belee;
Men hvo der haver seet og hørt, hvad Frygt kand giøre,
Og veed, hvad liden Skrek tit pleyer med sig føre,
Undskylder Degnen let. Han ellers var en Mand
Saa dristig, uforsagt, som nogen i hans Land.
Hr. Niels fast eene var, som ey var bange bleven;
Der i hans Bøger og om Spøgelse var skreven.
For got han dog holdt Staal at legge for sin Port,
Thi saa kand Fanden ey udrette noget stort,
Sær naar tillige med man vil kun lidet røge
Med Lyse Tang hver Nat; saa giorde man i Kiøge,
Da der et Huuskaars var. Men Bønderne, som meest
For Spøgels bange er, for saadan Natte-Giest,
Sig bildte straxen ind, at hvad de saae, det spøgte;
Een krydsde sig for Bryst, en anden Huuset røgte,
Een sagde, at hver Nat han blaae Lys brænde saae,
En anden Spøgelse paa Loftet hørde gaae.
Der var fast ingen Dag, jo nogen kom til Præsten
Og sagde hvad de saae: een havde hørt Hælhæsten,
En anden Nissen seet, een Underjordsker hørt;
Een, som af Loppe-Bid var lidt paa Laaret rørt,
(a) For Dødning Knæp det tog; een Marren sig at ride
Bevidnede med Eed. De alle vilde viide

Af

(a) Merkelige Exempler paa saadanne Indbildninger findes udi den bekiendte Tiistedske Sag; Thi efter at Skræk først engang var kommen udi Byen, syntes alle Folk siden at see Spøgelse.

Af Præsten, hvad det var, hvorledes man kand staae
Mod sligt, og af sit Huus Giengangere kand faae.
Dem underviiste han med slige Ord og Tale:
Nu kommer I til mig, nu skal jeg jer husvale!
Saa tit I er betrængt, saa elsker I jer Præst,
I gaaer i Kirken da, hver Dag for jer er Fest;
Naar Faren er forbi, da slaae I med jer Nakke,
I agter ham ey meer, han faaer kun Skam til Takke.
Nu maa I gode Mænd vel sande mine Ord,
Nu kommer det igien, jeg sagde jer i Fior:
At eder forestoed en stor Fortred og Fare.
Thi Gaver mod jer Præst nu ere meget rare,
Sin Siæle-Sørger nu fast ingen elsker meer,
Fast ingen Kierlighed man meere mod ham teer.
Jeg veed, i gammel Tiid min Formand, Hr. Christoffer,
Af en boesidend Mand ey mindre fik til Offer
End tre til fire Mark; nu man sex Skilling gir.
Skinbarligen man seer, at alting verre blir.
Hvor vil den i sit Huus sig vente nogen Lykke,
Som for Begravelse kun gir et to Marks Stykke?
Som for saa vigtig Sag saa lidet give vil?
Med Helligdom enhver nu bruger ikkun Spil.
Saa kommer derfor tiit paa Landet store Plager,
Nu et, nu andet ont man hører alle Dager.
At I af Spøgelser nu plages maa hver Nat,
Ey anden Aarsag er; det tør jeg sige plat.
Man skulde tænke, at den Tale, jeg her fører,
Og slig Formaning sig af egen Nytte rører.
Ney! Jeg vil kun, enhver, han høy er eller lav,
Skal give mig min Ræt; paa det jeg i min Grav
Ey bandes skal af dem, som mig i Kaldet følger.
At det min Tanke er, jeg ikke for jer dølger.

Med slige Ord Hr. Niels opmuntrede enhver
Til Gudsfrygt, Nidkierhed; men riige Folk i sær.
Per Paarses eget Folk ey mindre bange vare,
Særdeeles Peder Ruus, der ansaae saadan Fare
Som fast den største, dem var hendt paa denne Øe.
Nu maa vi, sagde han, uhevnet alle døe!
Jeg har ej meere Mod, jeg slaaes ey med Gienganger;
Sverd bider ey paa dem, man dem med List ey fanger.
(a) Niels Corporal i Fior paa en Gienganger skiød,
Men Kuglen kom igien, og gav ham selv et Stød,
At han til Jorden faldt, og kunde sig ey røre;
Han aldrig understaaer sig meere sligt at giøre.
Det er en Fandens Øe, som vi er strandet paa;
Hver Time vi os seer nye Fare forestaae.
Alleene Peder Paars sig ikke lod bevæge;
Han sagde: Det er læt Giengangere at spæge,
Man all slags Spøgelse, hvad Navn det have maa,
Med Røg af Lyse-Tang af Huuse læt kand faae.
Med Hørfrøe hindrer man, at det sig ey tør vove
At komme i et Huus; saa man kand sikker sove,
Naar man en Haandfuld kun af samme kraftig Frøe
Frem for Dørtærskelen om Aftenen vil strøe.
Vil man for Sikkerhed lidt Rugkorn deri mænge,
Saa tør jeg love for, mig derpaa lade hænge,
At ingen Diævel skal sig driste at gaae ind,
Men tabe Modet strax, og holde sig i Skind.
Mod Mare-Ridt et Raad vor Substitut mig lærte;
Det er: man sætter Skoe for Sengen kun forkeerte.

Hvis

(a) Det er bekiendt, at, naar man skyder paa et Spøgelse, da kommer Kuglen tilbage.

Hvis det ey hielpe kand, da siunger man et Vers (a),
Som jeg forgangen saae hos Anne Mester Pers.
Med Nisser maa man et oprigtig Venskab holde,
De ellers i et Huus kand meget ont forvolde;
Ei Nisse, Underjordsk giør nogen Siæl imod
Saa længe som de seer, mod dennem Folk er god.
Af dette sees kand hvad Frygt tit foraarsager;
Hvor meget synderlig Indbildinger os plager:
Hvad een sig bilder ind, det hver Mand siden seer,
Ja ey alleene det, men tusind Sager meer.
Der findes gandske faa, der jo sig lar forblinde
Af saadan Phantasie. Jeg kand mig her besinde,
Da een for nogle Aar et Skib i Maanen saae,
Strax mange andre Folk, som stirrede derpaa,
Blev ey alleene vaer det samme, men og kunde
Opregne Takkel, Tov, Matroser og Skibs-Hunde,
Som de paa samme Skib heelt klart da kunde see.
Man derfor dette Folk ey eene maa belee.
Det er mig ikke læt den Blusel at afmale,
Som derpaa fuldte strax. Hr. Niels er kunde tale
Tre Dage udaf Harm. Man Degnen meest beloe,
Som torde ey af Frygt paa Øen meere boe.
Per Paars blev af sit Folk derover meget æret;
Thi han af alle Mand den eene havde været,
Der af saa stor Tumult sig ey forskrække lod,
Men trøstede sig selv, og gav de andre Mod.

Han

(a) Verset begynder saaledes:

Marre Marre Minde!
Eſt du her inde,
Saa ſkalt du her ud.

At disse Remedier ikke gierne slaaer feil, beviser Tydske Joch: Hiſt: ſui Temp: pag: 104.

Han derfor tænkte nu sin Reyse at fortsætte,
Men mod Formodning kom med Fogden i en Trætte.
Siig mig, o Musa, hvad til saadant Aarsag var,
Hvad Fogden mod min Helt saa stærk ophidset har!
(a) Da Avind saae Per Paars af Modgang større blive,
Hun færdig var af Harm sig selv at sønderrive.
Hun derfor stilte sig i hast for Fogden ind,
Og sagde disse Ord: Hør Foged, est du blind?
Hvad slig Forstokkenhed hos dig kand foraarsage?
Kand du din Myndighed dig lade saa betage?
Af Øvrighed, jeg seer, du haver ikkun Navn;
En usel fremmed Mand, Per Paars, har deraf Gavn.
Hvem anden Magistrat sligt skulde ey bevæge,
En saadan Overmod og Dristighed at spæge?
Man reyse maa fra Bye til Bye, fra Land til Land,
Man een ey finde skal, der sligt fordøye kand.
Vogn op, o Woldemar! tag til dig Mod og Hierte!
Hvis U-ræt og Foragt, ja Skam dig ey kand smerte,
Da for din Sikkerhed din Myndighed du maa
Handthæve, om du vil fremdeeles dig begaae.
Du inden stakket Tiid skal see Per Paars regiere,
Og da skal endelig, men alt forsilde lære,
Du selv ved Sikkerhed har givet ham den Kniv,
Hvormed han myrde kand og bringe dig om Liv.
Paars allereede kand sig deraf her berømme,
At han tør aabenbar en Mand fra Livet dømme;
Han derved haver giort af alle sig bekiendt,
Han kaldes nu ey meer Per Paars, men Præsident.
Vogn op, o Woldemar! det er ej Tiid at sove;
Du maa med denne Paars et blodigt Øye vove.
Hvis du det ikke giør, jeg da let forud seer,
At du maa rømme Land, ey blive Foged meer.

Gudinden

(a) Tydske Joch: Hist: fui Temp: pag. 108.

Gudinden med slig Fynd sin Tale da fremførte.
Vor Fogd som halvdød laae, og sig ey længe rørte;
Thi Frygt, Hevngierighed, Forskrekkelse og Skam
Ham giorde døv og dum, blind, følesløs og lam.
Omsider vogned han fast saasom af en Dvale,
Men dog en gandske Stund slet intet kunde tale;
Nu blev han bleeg, nu rød, nu guul igien, nu blaae,
Hvorledes Hiertet var, man paa hans Ansigt saae.
Omsider brød det ud: man saae af Munden flyde
Det hviide heede Skum. Ret ligesom en Gryde (a),
Der af en Riis-Qvist Ild, som bliver underlagt,
Ophidses lettelig, saa Vandet kand dens Magt
Ey længe staae imod; det skummes, og maa rinde
Af alle Bredder. Saa vor Foged denne finde
Ophidset blev; han fandt fra Hovedet til Foed
Sit Legem udi Brand, saa kaagede hans Blod.
Af Raserie man saae ham om i Stuen løbe,
(b) Ey anderledes end en Top, som med en Svøbe
Omdrives udaf Børn, der med Forundring seer
Den løbe saadan om, faaer Lyst at leege meer.
Saa stærk som tyve Mand man hørde hannem raabe,
At slaae sig for sit Bryst, at kalde sig en Taabe.
Det Ukrud, sagde han, oprykkes maa med Rod!
Per Degn ved Dørren da, til all U-lykke, stoed.
Saa snart han Fogden saae i Skiorten om at springe
Som en affindig Mand, saa tit paa Klokken ringe,

Han

(a) — Magno veluti cum flamma sonore
Virgea suggeritur costis undantis aheni,
Exultantq; æstu latices, furit intus aqvæ vis,
Fumidus atq; alte spumis exuberat amnis;
Nec jam se capit unda, volat vapor ater ad auras.
Virg. Æneid. 7.

(b) Ceu qvondam torto volitans sub verbere turbo.
Virg. ibid.

Han strax sig bildte ind, han en Gienganger saae.
Af Frygt han kunde ey paa sine Fødder staae,
Men faldt, og raabte høyt: Ach naadige Gienganger!
Hvad nytter jer, at I en usel Klokker fanger,
Og dræber saadan Mand, der aldrig noget giør,
Et ærligt Spøgels kand mishage? Præsten tør
Hver Søndag og hver Fest paa Prækestolen sige,
At han forstyrre kand med Ord jer heele Rige;
Ham lader I i Roe, ham intet saadant skeer,
Skiønt han jer trodser tit, skiønt han jer Magt beleer.
Jeg kommer her i Dag kun for at lære spille
Og underviise lidt vor Fogeds Dotter Nille;
Hvis jeg ey maa, saa gir jeg Fogden en god Dag,
Jeg mister ey jer Gunst for slig en ringe Sag.
Hvor vreed end Fogden var, saa maatte han dog grine,
Da han paa Degnen saae, med hvilken ynksom Mine
Han laae paa sine Knæ. Han bød ham reyse sig
Og sagde: Intet ont skal vederfares dig.
Da Degnen skamfuld blev, og saae, han var bedraget,
At af Indbildinger slig Frygt var ham indjaget.
Det er jo vores Fogd! mon jeg er bleven blind?
Han sagde; gik saa i et andet Kammer ind.
Strax derpaa Woldemar sit Folk lod sammenkomme,
At spørge dem til Raads, og høre deres Domme.
Han sagde dennem, hvad ham havde giort den Mand,
Der med en hoben Folk var kommen paa hans Land.
Nu vil jeg, sagde han, jer Raad og Meening høre,
Paa hvilken Maade best vi Kriig med dem kand føre.
Hans Fuldmagt Christen Storck ham raadde da fra Kriig,
Han sagde: Har I hørt, man deraf bliver riig?
Hvad kand det nytte os, at vi med Kriig os plage,
Forspilde saa vor Roe og vore gode Dage?

Tænk

Tænk kuns, Herr Foged! tænk, hvad eder møde vil,
Om I begynder Kriig; det er jo ingen Spil.
Betragt, hvad Herlighed I udi Freds-Tiid nyder:
Jer Gryde kaager da hver Øyeblik og syder,
Jer intet fattes, ja jer Seng er altid reedt,
Jer Bord, om I saa vil, kand altid være breedt.
Jeg ligne kand med jer ey Konge eller Keyser.
Saa snart om Morgenen I jer af Sengen reyser,
Jer Kone spørger jer: Hvor lever du, min Soel?
Hun gir jer Brændeviin for Sengen paa en Stoel.
Hun, mens I sover end, er allereede oppe,
Jer Mad at lave til, jer Tobaks-Pibe stoppe.
Saa snart I smøget har jer Pibe, I da faaer
Jer revenØlle-Brød, og derpaa nok en Taar.
Paa eders Løybænk da I nok en Time sover.
Jer ingen vække tør, jer Kone derfor lover;
Hver Mand i Huuset da paa Hose-Sokker gaaer,
At nyse, snyde sig, jo ingen understaaer.
I sover, indtil I Tallerkner hører klinge,
Indtil I høre kand Mad Klokken for jer ringe,
Da reyser I jer op, og strekker jere Been;
At sætte Mad paa Bord jer Kone er ey seen.
Hun seer, I hungrig er; hun beder eders Sønner,
At de for Maaltiid ey vil læse lange Bønner.
Om I at røre Arm og Haand er alt forlad,
Hun med sin egen Haand i Munden gir jer Mad.
Naar I jer Middags Søvn har sovet, kand I spille
En Lanter, om I vil, med eders Dotter Nille.
Naar I er deraf kied, I Grete har paa Skiød.
Jer Kone midlertid tillaver eders Grød.
Saa gaaer det til i Fred; man slige gyldne Tiider
Ey let forspilde maa. Hør hvad i Kriig man liider:

Man

Man bryder eders Søvn, jer Dør man banker paa,
Før Solen reyser sig; I seer for Dørren staae
En hoben vreede Folk, som raaber alle: Penge!
Hver Morgen spiller man for jer paa samme Strænge.
Skiønt I dem bliver qvit, kand I ey sove meer;
En frygtsom Adjutant I strax for Sengen seer,
Som ofte visker jer en Dievel udi Øre.
I springer af jer Seng. Hvad er herved at giøre?
I raaber; Adjutant! skal det dog være sandt,
At Fienden Seyer fik, og Slaget mod os vandt?
Da faaer man ikke Tiid jer Froekost at tillave;
I maa til Felts, og gaae en Miil med hungrig Mave,
Ja faste derpaa maa den gandske lange Dag.
Af Harm I ønsker da at dræbes udi Slag.
Jeg vil ey tale om, hvad andet ont man lider,
Hvor tit og ofte man i suure Æbler bider:
Nu mister man en Arm, nu Fod; nu faaer man Saar
I Hoved, Hals og Ryg, i Side og i Laar.
Heel nær af disse Ord var Fogden bange bleven,
Hvis Avind idelig ham ikke havde dreven
Til at begynde Krig. Saa Storck fik liden Tak
For sin Veltalenhed og denne lange Snak.

5. Sang.

5. Sang.

Nu blev raadslaget om en General at tage.
Man foreslog Jens Block; man vidste ey hans Mage.
Man Doctor kaldte ham, skiønt han kun var Balbeer;
Han dræbte tolvte Deel af Øens Folk, ja meer,
Med Piller hver et Aar. En Doctor ingenlunde
Han deri eftergav, skiønt han Latin ey kunde.
Han syntes best beqvem at føre an en Hær,
Som han var modig, sterk, og vant var til i sær
At skille Folk ved Liv ved Draaber og ved Piller;
Thi skiønt man vidste vel, han havde egne Griller,
Som Læger gierne har, saa holdt man ingen dog
Beqvemmere end han til saadan vigtig Tog.
Hvor vel besluttet blev, ham saadan Post at byde,
Saa fandt man dog for got, han altid skulde lyde
De Raad, som Christen Storck ham udi Felten gav;
Thi han saa vittig var, som Block var kiek og brav.
Strax saadant kundbar blev, man hørte raisonere
Blant den gemeene Mand: Skal han nu commandere?
(a) Skal han os føre an? Han saadant ey forstaaer;
Han aldrig var i Krig, han aldrig fik et Saar.
Den gode Christen Storck, som hannem Raad skal give,
Ey bedre er end han. Hvad vil der med os blive!
Om Fogden den Tid sig i dette Val forsaae,
Det vil jeg ved sit Værd for alle lade staae;

Jeg

(a) J. Bloch: Chorogr: & Stat: Polit: Insulæ Anholt: pag: 6.

Jeg er hans Dommer ey. Det veed jeg og kand sige,
At man en Øvrighed i Kaartet ey maa kige.
Men hvad er meer gemeent end saadan Snak hver Dag?
Den dømmer aldrig ret om saadan vigtig Sag,
Der intet selv forstaaer. Enhver vil Statsmand være,
Hver Bonde, Handverksmand en General kand lære.
Man tit og ofte har med stor Forundring hørt,
At Bønder saadan Snak om Staten haver ført.
Der er fast intet Skrid, en General kand giøre,
En Handverksmand jo veed det bedre at udføre.
Fast ingen Ting er til, hvoraf man mindre veed,
End slige Sager. Thi vi seer, en Ting er skeed,
Men af hvad Aarsag vi ey fatter nogenlunde;
De ere skiulte Ting, som vi ey kand udgrunde.
Hos Pøblen derfor man kand kalde Raserie,
At ville dømme om Regiering, Politie.
En Handverksmand sig ey med lærde Ting bemænger,
Tilstaaer, han intet veed, han derudi sig hænger;
Naar han hør tale sligt, han planter strax Gevær,
Og siger: Jeg ey Præst, men ikkun Borger er.
Om Stat og Politie hver derimod kand tale,
En Svine-Hyrde selv den konstig kand afmale,
(a) Hver Ting til Prikke veed, kand sige paa et Haar,
Hvor i dens Svaghed, Feil, samt Styrke, Magt bestaaer.
En Fisker-Kierling veed en Stat vel at indrætte,
Kand, naar den er paa Fald, igien paa Fødder sætte,
Kand bedre vinde Slag, end nogen General,
Seer alting, uden det, hun selv er gandske gal.
Nu maa jeg lidt igien til Fogden mig begive,
Og see hvad meere værd jeg finder at beskrive.

Skiønt

(a) Sciunt id, qvod in aurem Rex Reginæ dixerit;
Sciunt, qvod Juno fabulata est cum Jove.
Plaut. Trinum. Act. 1. Sc. 2.

Skiønt han ey tapper var, men skrøbelig og lad,
Saa var ham dog mod Paars indprentet saadan Had,
At han Krigshæren selv Personlig vilde følge.
Det anstoed ey Jens Block; han kunde ikke dølge
Sin Misfornøyelse, men sagde: Herre hør!
En Øvrigheds Person sig aldrig vove bør,
For Landets Velfærd han sit kostbar Liv maa spare;
Hvis han omkommes, staaer det heele Land i Fare.
Skiønt Generalen kun af Avind sagde det,
Saa tilstod dog enhver, han deri havde ret.
Dog lod sig Fogden ey af saadant overtale,
Men strax Befaling gav, hans broget Hest at sale,
At lave sig til March. Calliope stem op,
Beskriv mig kortelig vor Fogd fra Taae til Top,
Hans Rustning og Mundur, hans Krigsmagt og dens Orden,
Som den blev seet da at staae ved Fogde-Gaarden!
Man Fogden saae til Hest i Spidsen af hans Hær.
Hans Sadel eene var betrekket med got Lær;
De andres var af Træ. Paa Hovedet en Hue
Han havde, som var rød; den værd var at beskue.
Hans Trøje den var blaae med smaa Glas-Knapper paa,
De syntes langt fra fast som mange Stierner staae
Paa Himlens Firmament. Jeg intet her vil skiule:
Hans Støvler sadde net, hans Buxer vare gule,
Hans Brystdug, som var rød, tilkiende give lod
Hans Tapperhed, at han udøse vilde Blod.
Ved Siden hang et Sverd, som kaldes nu Hirtsfænger,
Man aldrig nogen Tid paa Øen saae den længer.
Hans Haar til Bæltet hang, var meget tykt og tæt.
At male alting af, min Pen er alt for slet.
Han havde sig forsiunt mod Kulden, var vel foeret.
At det Krigs-Guden var, man skulde have soeret;

(a) Thi som en voxen Tyr og Oxe man ham saae
Blant andet mindre Fæ, blant Faar-og Gedder staae.
Jens Bloch man derimod sig understod at laste;
Thi han saae ilde ud, som Frue-Dag i Faste,
Han slet i Klæder var. Men denne gode Mand,
At Fienden med Pragt ey overvindes kand,
Vel vidste; tvert imod, at den af riige Klæder
Opmuntres til at slaaes, sig over Byttet glæder.
Han ikkun havde sig forsynet med Gevær
Saa skarp som Ragekniv; at komme ham fornær,
Det ingen tienligt var. Den høyre Fløy han førte,
Var ferdig at gaae fort, saa snart man Trommen rørte.
Armeen havde han i Orden sat med Flid,
Som det var brugeligt i Alexanders Tid.
Af hans Historie han General var bleven,
Han havde nøye læst, hvad Curtius har skreven
Om samme store Helt, vel oversat paa Tydsk;
Thi for Mons Wiingaards Tid den ikke var paa Jydsk.
(b) Det fast utroeligt er, hvad man af gamle Bøger
Kand lære, naar man dem med Fliid igiennemsøger.
Man alting der i seer; de ere som et Speyl,
Der viiser store Mænds Bedrifter, deres Feyl,
Samt store Dyder. Man af dem kand see og lære
Alt hvad en General kand give Navn og Ære;
Man deraf lære kand en Fæstning og en Bye
At tage ind, og faae en Krigshær til at flye.

Den

(a) Admirable Comparaison tagen af Homero, som afmaler Agamemnon saaledes staaende for den Græske Krigshær:

Ἠΰτε βοῦς ἀγέληφι — — — —
Τοῖον ἄρ᾽ Ἀτρεΐδην θῆκε Ζεὺς ἤματι κείνῳ.
Iliad. 2.

(b) Poeten synes her at raillere med dem, som bilde sig ind, at de kand blive fuldkomne Statsmænd og Generaler af Romaners Læsning.

Den store Grœker har Homero selv tilskreven,
At han slig General, slig tapper Mand var bleven;
Jens Bloch af Curtio var bleven General,
Af Bøger kunde han ey giøre bedre Val.
Han havde ogsaa læst om Keyser Carl den Store,
(a) Iligemaade om Sterk-Odder, som be— —
De Tydske Kiemper. Ja han Holger Danskes Bog
Fast alle Dage med stor Fliid igiennemslog;
(b) Om Roland, Boldevin, Oliver, Ferakunde,
Om Buurmand, Anguland, samt Gerin, Janemunde
Han havde meget læst. Saa deraf sees kand,
Man talte uden Grund saa ilde om den Mand.
Før Krigen den gik an, da man Folk hørde raabe:
Af saadan General hvad Lykke kand man haabe?
Skal den os føre an, der dum er som et Qvæg?
(c) I gaar var han Balbeer, og ragede vor Skiæg.
Gid Generaler ham kun efterfølge vilde,
Og deres ledig Tiid ey saa unyttig spilde,
Men læse, med Jens Block, nu en, nu anden Bog,
Der viiser store Mænds Bedrifter, deres Tog!
Da Fogdens Hustrue samt hans Dotter saadant hørte,
De sagde: Han sig vil i en U-lykke styrte!
Vi maa forsøge, om vi ikke kand formaae
At hindre saadant. Da de ham bevæbnet saae
Med Kaarde og med Spiud, de ham til Fode faldte,
De hannem deres Trøst samt eenest Glæde kaldte,
De forestilte ham, at det var intet Spil
At vove sin Person: om ham kom noget til,
Den eene Faderløs, den anden var en Enke;
Han burte som en Mand og Fader sligt betænke.

Hans

(a) Vid: Bibl. Lindenbrogii.
(b) Vid: Catalogus Bibliothecæ Blochianæ.
(c) Qvo tondente gravis juveni mihi barba sonabat. Juv. Sat. 1.

Hans Hustrue klynked meest, sig stedse slog for Bryst,
Og raabte: Med din Død forsvinder all min Trøst!
Men ingen Graad vor Fogd var mægtig at bevæge;
Jeg troer, man skulde før en Tiger, Vildsviin spæge,
End overtale ham at sidde hiemme still.
Af Avind hærdet da han lukket Øren til.
(a) Som Vinden nu paa een, nu paa en anden Side
En tyk og voxen Eeg angriber, den at slide
Og rykke op med Rod med Magt bemøyer sig:
Saa Hustrues, Dotters Suk vor Fogd fra denne Krig
Ey mægtig var at faae. En Vind kand vel med Møye
Et stærkt rodfæstet Træ til Jorden slaae og bøye,
Til Roden trykke kand dets Greene og dets Top;
Men det ey fælde dog og rykke gandske op.
Saa gik det denne Mand: han Øjne maatte væde,
Da han sin Hustrue saae og Dotter saadan græde;
Dog blev han stedse ved sit Forsæt; ingen Konst
Dem hialp, all Suk og Bøn, all Knæfald var omsonst.
Før dette Tog gik an, vor Fogd lod foredrage,
Om det ey tienligt var at bie nogle Dage,
For at begiære Hielp af dem, paa Læssøe boe,
Et Sendebud til dem at skikke eller to.
Det stod Jens Block ey an, han ikke bie vilde,
Thi Tiden kostbar var, man den ey maatte spilde.
Han intet heller saae, end holde snart et Slag,
Og uden Ophold fort marchere Nat og Dag.
Han det kun nødig holdt, Spioner at udskikke,
Som künde Fiendens Magt udforske først til Prikke,

Mens

(a) — — — Sed nullis ille movetur
Fletibus, aut voces ullas tractabilis audit;
Ac veluti annosam valido cum robore quercum &c.
Virg. Æneid. 4.

Mens Hæren var paa Marche. Man fuldte saadan Raad,
Og fire gode Mænd udskikte i en Baad,
For at udforske sligt, see om de vare mange.
Thi det ey nægtes kand, at Fogden jo var bange,
Skiønt han sig stilte an at være meget kiæk,
Og allerede Paars at have i sin Sæk.
Jeg ey beskrive kand den store Skam og Blusel,
Hver paakom, da man saae, at Fienden var saa usel,
Saa fattig, nøgen, ja som havde ey en Kniv,
End sige Kaarde, at forsvare deres Liv.
Da meget snildelig vor Foged lod udsprede,
At Fiendens største Magt var flygtet allerede;
Dog holdt han Miner, og Victori skyde lod,
Som den der ved sit Navn fik Seyer uden Blod.
Man derpaa til min Helt strax otte Bønder sendte,
Man hannem sige lod: Ey andet var at vente
End Stejle, Hiul, hvis han sig ey godvillig gav.
Men, som den store Mand var endnu lige brav,
Saa vilde han til sligt ey straxen sig beqvemme.
Han haabte, sagde han, de vare ey saa slemme,
Som de sig stilte an. Han derpaa Krigs=Raad holdt.
Derover Blodet blev i Niels Johansen kaaldt.
Man vil mig, sagde han, fra Livet atter dømme;
Jeg nok en Krigs=Ret seer, det er mig best at rømme.
Han derfor udaf Frygt undstak sig, og løb bort;
At miste Ære, Navn han agtet ikke stort.
Slig Modgang kunde Paars dog Modet ey betage;
Fast ingen Fristelse ham kunde Frygt indjage.
Jeg haaber, sagde han, det ey ustraffet blir,
Jeg derfor ikke mig til Fogden fangen gir.
Skiønt mine Fiender jeg seer at være mange,
Vil jeg dog viise dem, at jeg er ikke bange;

Jeg

Jeg gaaer en Fodbred ey tilside, holder stand,
Jeg tapper Modstand giør, og slaaes til sidste Mand.
Saa satte han sig for mod Fienden at tage,
At figte mandelig og drive dem tilbage.
(a) Ret som et Vildsviin, der af Mænds og Hundes Skrig
Ey blir forsagd, gaaer frem, og laver sig til Krig;
Af Vrede skummende, den slider udi stykker
Smaa Træer paa dens Vey, med Roden dem oprykker,
Paa Hundene seer skievt, og hvesser hvide Tand:
Saa kiek og modig var mod Fienden denne Mand.
Ruus sagde derimod: Vi kand ey Modstand giøre.
Vi eder skal med Magt til Fogden fangen føre;
I seer jo, vi kand ey Beleyring holde ud,
Vi har ey Proviant, os fattes Lod og Krud.
Saa maatte Peder Paars sig Fogden overgive;
Rebellion ham tvang en fangen Mand at blive.
Naar Folket Oprør giør, saa hielper intet, at
Man modig, tapper er. Den kaldes desperat,
Som eene fægte vil. En Cæsar bliver bange;
En Alexander selv maa give sig til Fange;
Turenne, Luxenbourg, Eugenius, Condé,
Om de vil eene slaaes, saa maa man dem belee.
En Hector, Marius, en Hannibal, en Cyrus,
En Alcibiades, en Scipio, en Pyrrhus,
En Ruyter og en Tromp, en Alba, Scanderbeg
Udretter da kun lidt. Man Hovedet mod Veg
Kun løber, naar man vil mod Fienden eene stride.
I saadan Fald er best at give sig i Tide.
Saa giorde Peder Paars, og gav sig denne gang;
Han stødes derfor ey af store Heldtes Rang.
Nu syntes at gaae an for Alvor hans Elende,
Paa Fare og Fortred han saae fast ingen Ende,

Snart

(a) Ἀγροτέροισι σύεσσιν ἐοικότες &c. Iliad. 12.

Snart ikke var forbi en Modgang, han jo fik
En anden paa sin Hals, som meer til Hierte gik.
(a) Men Venus, da hun saae af Avind den saa plaget,
Som hun paa Reysen før i Forsvar havde taget,
Hun sagde ved sig selv: Er jeg Gudinde meer?
Kand Venus taale, at man hende saa beleer?
Jeg som har Juno selv tilforne holdt i Tømme,
Hvorfor Poeter mig ey noksom kand berømme,
Skal jeg nu Avind meer ey kunde staae imod?
Jeg haaber, hun af mig oprykkes skal med Rod.
Jeg hende viise skal, at jeg er Jovis Dotter,
Gudinder, saasom hun, at være Undersaatter
Af Venus, som saa vel ved Skiønhed, som ved Magt,
Har under Lydighed fast heele Verden bragt.
Hvo vil mig dyrke meer, naar man faaer sligt at høre,
At Avind understaaer sig Krig mod mig at føre,
At hun er mægtig til at giøre mig Fortred?
Gudinden aldrig man tilforne saae saa vred.
Hun lavede sig til da Avind at bekrige,
Slaae hendes Hofmod ned, forstyrre hendes Rige.
Man tænkte ey, det var den kielne Venus meer;
At længes efter Krig man kun Bellona seer.
Da andre Guder saae, den Kierligheds Gudinde,
Som udi Vellyst kun og Elskov Smag kand finde,
At ville føre Krig, den tage Harnisk paa,
(b) Som man i Trojæ Krig saa meget frygtsom saae:
De færdig var at døe og briste udaf Latter;
De vidste hendes Sind, de kiendte Jovis Datter.

Hun

(a) Tydske Joch: Hist: sui temp: pag: 113.
(b) Vid: Homer: Iliad: 5, hvor meget den kielne Gudinde græd, da hun fik et livet Saar i Haanden:
— — — *Τείρετο δ' αἰνῶς.*

Hun af en ringe Ting optændes kand, saa snart
Man hende giør imod; men det har ingen Art.
Hun sligt tilfælles har med andre gode Fruer,
Som tit ophidses, saa at man derover gruer;
Man tænker, naar man seer en Qvinde heftig vreed,
Hun Strømme ud af Blod at øse er bereed.
Enhver, som Qvinde-Art ey kiender ret, maa bæve,
Naar man blir hende vaer at staae med knyttet Næve,
Med stor Ophævelse, med Stoyen, Raaben, Skrig;
Man tænker da, at man Gudinden seer for Krig.
Dog blir der intet af; hun hastig taber Modet,
Saa hidsig som hun var, saa kaald da bliver Blodet.
Exempler herpaa nok man kand i Mængde faae
Hver Dag, i sær naar man til Torvet kun vil gaae.
Saa gik det denne gang med Kierligheds Gudinde:
Da første Ild blev slukt, hun kunde sig besinde,
Det var ey hendes Verk at føre saadan Krig;
Hun kunde Avind slaae og vinde kun ved Svig.
Da Cupido sin Søn hun strax lod til sig hente;
Til samme blinde Dreng med disse Ord sig vendte:
Hør, giør dig reede, gak til Fogdens Dotter ind!
Du maa til Kierlighed bevæge hendes Sind.
Brug all din Konst og Magt, mod hende spænd din Bue,
Skyd hende Hiertet fuldt af Elskovs søde Lue!
(a) Strax derpaa Cupido sin beste Piil udskiød.
Vor Jomfrue deraf fik et saadant Hierte-Stød,
(b) At hun af Sengen faldt, og kunde sig ey røre,
Ey tale fast en Stund, ey heller see og høre.

Omsider

(a) Tydske Jochum, pag. 117.

(b) Saadant kaldes ὑπερβολή, og er meget brugeligt hos gode Poeter, besynderlig hos Homerum, af hvilken Autor jeg kunde give en temmelig stor Liste paa saadant.

Omsider sagde hun: Ach Himmel, hvor er fat!
Hvad stor U-lykke mig paakommen er i Nat!
Af Elskovs heede Piil jeg saaret er til Døde.
Hvad ont har jeg vel giort? hvad er min Skyld, min Brøde?
O Cupido! du mig for tilig giver Saar;
Jeg endnu er et Barn, har neppe femten Aar.
Med saadan Klage blev den gandske Nat bortdreven.
Den unge Jomfrue fandt, at hun forliebt var bleven,
Men vidste ey i hvem; dog syntes hun, den Mand,
Som nyelig kommen var og fangen her paa Land,
For Øyne hende stoed, saa snart hun vilde sove.
Hun faldt sin Moder da til Foed, hun maatte love
At viise hende Paars, som sad i Fogdens Huus,
Og var forvaret der med Kræmmersvend Per Ruus.
Da hun ham saae, da strax tog Hiertet paa at pikke;
Hun merkede da vel, at saadan Elskovs Strikke
For hende tvundet var af denne fremmed Mand.
Den Blusel, Hierte-Sorg jeg ey beskrive kand,
Som hende da betog. Dog tvang hun sig at tale
Til hannem disse Ord: Du kand ey lidt husvale
Min Moder og mig selv, om du os sige vil
Din Skiebne; thi vi seer, at du af Lykkens Spil
Er tumlet om. Os gaaer din Modgang haart til Hierte,
Hvad ont dig hendet er, vi haver hørt med Smerte.
Siig ubesværget os all din Gienvordighed!
Hun gav ham derpaa Stoel, og bad ham sidde ned.
(a) Da man sig havde sat, enhver af Længsel brændte
At høre sligt, paa ham de Øyne alle vendte.
Da Paars til Himlen saae, udbrød med disse Ord:
Skiøn Jomfrue! ingen Mand fast funden er paa Jord,
Der

(a) Conticuere omnes, intentiq; ora tenebant.
Virg: Æneid: lib: 2.

Der mod mig lignes kand. Jeg beder, jeg maa slippe,
(a) At jeg ej tvinges maa min Modgang at oprippe,
Min Byld, min Hiertens Sorg. Alt, hvad jeg sige kand,
Er, at jeg kaldes maa en u-lykfalig Mand.
Da alle bade ham, han vilde sig bemøye
At fyldest giøre dem, afmale meget nøye
Sin Skiebne, stod han op, og sagde: Hører til,
I gode Venner, hvad jeg eder sige vil!
Jeg har i Staden Aars min Fæstemøe Dorthea,
Der skiøn som Venus er, og dydig som Astrea.
Hun mig ey seet har i tre til fire Aar;
Af Længsel derfor hun har feldet mangen Taar.
For nogle Dage lod jeg mig da overtale,
Med min Nærværelse at trøste og husvale
Min kiere Fæstemøe; jeg mig paa Reysen gav.
O havde man den Tiid mig baaret i min Grav!
Det havde været mig langt bedre. Men min Skiæbne (b),
Mod hvilken man omsonst sig stræber at bevæbne,
Beskikket har, at jeg paa denne fremmed Øe,
Som en Misdæder, skal med Spot og Skiendsel døe.
Jeg neppe med min Jagt kom Callundborg af Sigte,
Før os paa Himmelen en liden Skye fremblikte,
Som skiulte Maane, Soel, det heele Firmament.
Det et Mirakel var, som aldrig før er hendt.
En mægtig Himmel-Storm begyndte da at hæve
Det heele Hav; enhver af Frygt da maatte bæve.

En

(a) Infandum, Regina, jubes renovare dolorem. Virg: ibid.

(b) Peder Paars synes at have været forlibt udi denne Sententz, saasom han bruger den saa ofte. Og synes der, at saasom han udi alle Ting har træbet store Mænds Fodspor, saa har han ogsaa derudi efter deres Exempel villet tage sig et eget Symbolum eller Devise.

En Bølge paa mig slog, mig giorde gandske vaad = =
(a) Paa disse Ord enhver i Stuen brast i Graad.
Sær Øynene man saae paa Fogdens Kone rinde;
Thi i Blødhiertighed fast ingen gammel Qvinde
Hun eftergav: hun græd, naar slagtes skulde Koe,
(b) Naar klippes skulde Faar, man Heste skulde skoe;
Saa høyt medliden var, saa dydig vor Matrone,
Blant gamle Qvinder hun var derudi en Krone;
Saa Fogden sagde tit: Min kiere Barbara,
(c) Jeg fatter ey hvor all den Vædske kommer fra.
Man derfor undrer ey, at hun sig ikke bare
For Graad nu kunde, da hun hørte saadan Fare,
Slig Modgang og Fortræd, saa stor Gienvordighed,
Som denne gode Mand, Per Paars, paa Reysen leed.
Da Graaden stillet var, fort satte han sin Tale:
Hør hvad os hendte meer! Jeg vil her ikke prale:
Vi ikke Bølger meer, men høye Bierge saae;
Nu var vi Stierner nær, nu tænkte vi at staae
I Jordens Afgrund. Ach! jeg kand for jer ej dølge,
At jeg med største Skræk blev engang vaer en Bølge,
(d) Som mod en Stierne slog, men dog med liden Frugt;
Jeg frygtede at see et Himlens Øye slukt,

Jeg

(a) Deres Character, som leer eller græder mal' à propos af det som bliver fortaalt.

(b) Portrait paa en gammel skrøbelig Qvinde.

(c) Mirandum est, unde ille oculis suffecerit humor. Juv. Sat. 10.

(d) Poëtice & eleganter. Unde Virg. Æneid. 3:

Sorbet in abruptum fluctus, rursusq; sub auras
Erigit alternos, & sidera verberat unda.

Item paa et andet Sted:

— — Rorantia vidimus astra.

Og om Polyphemi Størrelse:

— — Ipse arduus altaq; pulsat
Sidera. — — — —

Jeg tænkte = = Ach! jeg seer, at Fogden selv er hiemme,
Og vil her ind til os. Jeg maa min Tale giemme
Til bedre Leylighed. Enhver da Flugten tog,
Af Frygt og Rædsel løb, og sig for Brystet sloeg.

Ende paa den første Bog.

Den

Den anden Bog.

1. Sang.

***

Aurora aabnede de purpur=farved Dørre (a),
Og Titans heede Vogn stod færdig til at kiøre;
De mindre Himlens Lys, de mange Stierner smaa
Paa Flugten gave sig, saa snart de Phœbum saae.
Den mørke fæle Nat med sine sorte Vinger
Strax Flugten ogsaa tog, og sig mod Vesten svinger;
Saa all slags Spøgelse, hvad Navn det have kand,
I Huuler krøbe ned, ey torde holde Stand.
Man hørte Nisser, Trold at sukke, klage, græde,
At raabe: Borte er vor Trøst, vor Natte=Glæde!

At

***) Saadanne Stierner, naar de kommer udi Bøger, betyder de ikke meget got. Her give de tilkiende en Defect udi Historien; thi Historicus har fundet nogle Blader, som ere gandske bleven fordervede, saa det ikke har været ham mueligt at kunde læse dem. Han kand alleene nogenledes slutte, at de handler om, hvorledes Paars, da Fogden var gaaet bort, fortsatte sin Tale, og derpaa med sin Skriver gik til Sengs. Saa dette Verk haver det tilfelles med de beste gamle Skrifter, som haver saadan Defect, og ere fulde af saadanne onde Stierner.

(a) — — Ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena rosarum
Atria. Diffugiunt stellæ — — — —
Ovid. Met. l. 2.

At siige kortelig, paa reent og gammelt Jydsk:
Da det var bleven Dag, og Soel gik op paa Tydsk (a).
End laae vor Peder Paars og sov paa grønne Øre,
Man i det heele Huus ham snorke kunde høre.
Han drømte, at han var til Felts, en Krigshær saae,
Han lavede sig til paa Fienden løs at gaae.
Slig Phantasie var ham i Søvne forekommen.
Han vilde falde an, saa snart han hørte Trommen.
Men see, hvad skeede da? hans Skriver Peder Ruus,
Som med sin Principal var bragt i samme Huus,
Lod een forskrækkelig gaae ud, med Tugt at sige,
Saa man paa Øen fast ey havde hørt dens Liige.
(b) Som Græske Pose, der var giort af Oxehud,
Og Ithacæ Regent fik udaf Stormens Gud,
(Som os beskrevet har Homerus i hans Viise
Med stor Sandfærdighed, saa vi ham derfor priise),
I hvilken skiulet laae en stærk Poetisk Vind;
Skibsfolket derimod sig andet bildte ind,
De tænkte, at en Skat var derudi at finde,
De løste Baandet op; der udgik slige Vinde,
En saadan hæftig Storm med saadan hæftig Brag,
Saa hver Mand troede fast, det var den sidste Dag:
Ey anderledes var det Skrald af Ruuses Pose.
Ach, jeg er ey Poet, jeg kand ey saadant rose,
Jeg kand fast ingen Ting Poetisk male af;
Den, dertil var beqvem, nu ligger i sin Grav.
Det samme stærke Skrald kom Peder Paars for Øre,
Just da han drømte, at man vilde Trommen røre.
Han

(a) Saaledes gaaer Solen op hver Morgen udi de Tydske Romaner.

(b) *Δῶκε δέ μοι δείρας ἀσκὸν βοὸς ἐννεώροιο.* Hom. Odyss. l. 10.
& mox:
Ἀσκὸν μὲν λῦσαν, ἄνεμοι δ' ἐκ πάντες ὄρουσαν. Ibid.

Han der af reyste sig, og gav et mægtig Skriig,
Man aldrig Hector saae saa vreed i Trojæ Kriig.
Han løb i Stuen om fast som en utæmt Fole,
Han kasted alting om, Bord, Bænke, Skamle, Stole.
Omsider fik han fat paa Nilles Hue-Blok,
Som siuntes noget liig Niels Hansen fordum Kok.
Han i sin Iverighed mod samme Blok sig vender,
Den river, slider smaa imellem sine Hænder.
Den Skade, sagde Ruus, vist dyrt nok hævnet bliir!
Thi samme Blok var giort af skiøn Carduus-Papiir.
Ret som en Løve, der har Kræfter uden Liige,
(a) Anfalder Bondens Hiord, nu tager Koe, nu Qvige;
Hvo hannem møder først, Kalv, Oxe eller Stud,
Den sønderslides maa, dens Indvold rives ud:
Ey anderledes gik det Blokken denne Ginde.
Enhver der læser sligt, hans Øyne maa vel rinde.
Af Løven ingen Stud, af Biørnen intet Hors
(b) Saa slet medhandlet er, som denne Blok af Paars.
Han videre greb an, nu en Ting, nu en anden,
Slog Vinduer i tu. Mon Fanden rider Manden?
Ruus sagde ved sig selv; Mon han er bleven gal?
Han listet sig til ham, og sagde: Husbond tal!
Siig, mon det nu er Tid med Fogden Krig at føre,
At tage saa afsted, saa mange Krumspring giøre?

Betænk

(a) *Βοσκομένης ἀγέλης βοῦν ἁρπάσῃ, ἥτις ἀρίστη,*
— — — — — *ἔγκατα πάντα λαφύσσει.*
Hom. Iliad. 17.

(a) Om nogen har læset den berømmelige Don Quichots Historie, kunde man tænke, at Poeten deraf havde staalet denne Invention, som er den eeneste, hvorudi disse to Helte ligne hinanden. Men, foruden at der er Forskiæl, at gaae i Søvne, og at have Hovedet fuld af Griller, saa forsikrer og Autor, at han intet haver tillagt af sit eget, men fundet Paarses egen Haand derfor.

Betænk kun, hvor det os i sidste Feyde gik!
Paa disse Ord Per Ruus en vældig Kindhest fik.
Slig Spot den gode Karl til Marv og Hierte trængte,
Saa han sin Principal det samme Maal iskienkte:
Han ham i Haaret fik, og bankede hans Krop,
Saa Søvnen ham forgik, saa at han vognet op.
Han raabte overlydt: See Verdens sidste Tider!
En Husbond af sin Dreng slig Spot og Skiændsel lider!
Mon nogen ærlig Mand meer Mester er i Huus?
Mon jeg med nogen meer vel drikke tør af Kruus?
Det fast utroeligt er, en Dreng at slaae sin Herre!
Det er min egen Skyld, jeg er for from, disverre!
(a) Hvis i min Farfars Tid en Dreng sligt havde giort,
Han skulde deraf sig ey have roset stort;
Saa snart han giorde kun en Rynke udi Panden,
Strax Folket blev for ham saa bange som for Fanden.
Nu man skinbarlig seer med Graad og Hierteſorg,
At ingen Skik er meer blant Folk i Callundborg.
Ruus faldt da i hans Ord: Glem ey hvad I vil sige!
En Lære-Dreng og Svend de ere to u-lige.
Hvo der for Dreng har tient og faaet sit Lære-Brev,
Jeg hørte ey, at han af Husbond slagen blev;
Han ikke nødig har for nogen sig at krumme,
En Kindhest taale og den stikke i sin Lomme.
En Karl, der skriver Tydsk, som hver Mand er bekiendt,
Der udi trende Aar i Flensborg haver tient,
Der Fuldmagt haver haft paa mange Kiøbmænds Vegne,
Bogholderie forstaaer, med bruddet Tal kand regne,
Der ogsaa lidt Latin i Ungdom læret har:
Om han slig Spot fordrog, var han en Giæk, en Nar.
Om

(a) Som var en Bremer, thi det slags Folk ere skrappe Huus-Fædre. Vid: Chronic: Call: pag: 8.

Om Ruus da havde Ret, derom maa andre dømme,
Jeg intet sligt forstaaer; det kand mig ikke sømme,
Det staaer mig ikke an, at fælde nogen Dom
I ubekiendte Ting, som jeg veed intet om.
Gid ikkun andre Folk det samme vilde giøre,
Og ey saa pludselig fordømme hvad de høre,
Men engang lære ret, paa Jorden reent at gaae,
Bekiende, visse Ting sig ikke at forstaae!
I denne vigtig Sag Partie jeg ikke tager.
Jeg altid maa see til, at jeg det saadan mager,
At jeg paa Halsen og ey Kræmmer-Svenne faaer;
De som Pedanter ey med Ord, men Næver slaaer.
Om Kræmmer-Svend Per Ruus jeg dette kun vil siige,
At der paa Anholt var i Regning ey hans Liige.
(a) Thi Christen Storch, som dog vor Fogeds Fuldmagt var,
Saa viit mig er bekiendt, ham ey opnaaet har,
Skiønt Folk sig bildte ind hans Liige ey at finde;
(b) Men den Skeel-Øyede regierer blant de Blinde.
Ruus bedre regnede, han førde bedre Pen,
Han sig ey nøye lod, som Storch, med Een maal Een (c).
Han havde ogsaa lært en hob Latinske Gloser,
Han vidste paa det Sprog at nævne Buxer, Hoser,
Bryst, Pande, Hage, Kind, Hals, Hoved, Hud og Haar,
Tand, Øye, Næse, Mund, Arm, Hænder, Fødder, Laar.
Hans Klæder kunde han opregne indtil Skiorte
(Den Trøst tilbage var; de ellers vare borte (d)).

Fast

(a) Bloch: Stat: Polit: Insulæ, p: 6.
(b) Inter Cœcos regnat Strabo.
(c) Man kunde vel sige Een gang Een, men det klinger ikke saa vel som paa Plat-tydsk.
— — — — Omnia græce.
Juv. Sat. 6.
(d) Saasom han var bleven plyndret indtil Skiorten.

Fast intet Dyr, han jo det vidste paa Latin,
Fra Hyrde indtil Faar, fra Oxe indtil Sviin.
Han kiendte Fingre og fra Pollex til Amator.
Sex Blade havde han og læst i Nomenclator;
Grammatica han dog ey havde faaet fat,
Han lod sig nøye med at læse sin Donat.
Sin Credo kunde han, som andre sine Liige,
Skiønt han det ey forstod; men det vil intet siige,
Hans egen Hører, som var dog en dygtig Mand,
Det kunde legge ud lidt bedre end som han.
Sligt jeg kun regner op, for hannem at berømme.
Men om han Husbond slog med Ret, jeg ey vil dømme,
Sin Husbond, som var riig, og mægtig vel sig stod;
Som udi Callundborg fast havde beste Bod,
En stor Correspondentz paa Stege, Tye og Randers;
Der og besvogret var med Herretsfogden Anders;
Der som til Amsterdam forgangen Foraar skrev,
(a) Fra Scheper Sibrant fik et meget høfligt Brev;
(b) Som kunde regne op fast sexten Kræmmer Ahner;
Hvis Morfar Fendrik var, og tabte twende Fahner
(c) I store Svenske Kriig, med Junker Jørgen Slentz,
(d) Som kommen var fra Cöln, dog andre siger Mentz;
Der

(a) Kræmmere paa de smaa Stæder brøyster sig gierne deraf, at de har vexlet Breve med dem, som boe udi de store Handel-Stæder; thi det giver dem Credit.

(b) Callundb: Krønike, pag. 4.

(c) Af denne Passage skulde, maaskee, nogle holde denne Historie suspect, efterdi Junker Slentz kom her ind i Kong Hanses Tid; men jeg kand forsikre om, at det er gandske rigtig, thi Poeten har Peder Paarses egen Haand derfor. Jeg kand troe, hans Forfædre have levet meget længe.

(d) Jeg vil herudi intet decidere. Ellers kunde det give lærde Folk Anledning til en smuk Dissertation De vera Patria Georgii Slentz.

Der bedre Plattydsk end som Sællandsk kunde tale:
Nok sagt! man ellers troer, jeg jyde vil, og prale.
Om Ruus med Billighed slig Husbond slog igien,
Jeg derom hvisker kun, men intet før i Pen.
(a) Jeg Kræmmer-Svenne ey for Hovedet vil støde,
Ey nogen Handelsmand, end ogsaa ingen Jøde;
De stundom giir Credit, man dennem nødig har,
Jeg dem ey støde vil, jeg er ey saadan Nar.
Jeg ofte maa, dis vær! til een og anden trænge
Og tage paa Credit, naar jeg er ey ved Penge;
Man hengefærdig er heel tit af Penge-Sorg,
Hvor vilde det da gaae, om man fik ey paa Borg?
Men nu er Tid, at jeg til Peder Paars mig vender,
Jeg nær ham havde glemt, sligt tit Poeter hender.
Han længe stille stoed, og stirrede paa Ruus,
Og sagde: Ach, jeg er jo udi Fogdens Huus!
Jeg er en fangen Mand! Hvorledes kand det være,
At jeg i saadan Stand en Svend, som er af Lære,
Som jeg har elsket høyt, nu skulde give Slag?
Du aldrig af mig Hug har faaet, før i Dag.
Ach! kand i søvne man saa stor U-lykke giøre?
Jeg tænkte, at jeg var til Felts, fik Trommen høre,
Mig siuntes, at jeg saae vor Fogd bevæbnet staae,
Jeg tænkte = = Ach, Per Ruus! hvor vil det med os gaae,
Hvad vil der blive af, naar Fogden sligt faaer viide?
Med fire Heste han os lader søndersliide.
Jeg seer, jeg ogsaa her fordærvet har en Blok;
Mig syntes, at det var Forræderen Niels Kok.
Per Ruus ham svarede: Den Tromme, som I hørte,
Som til slig Tapperhed utidig jer forførte,

Ey

(a) Autor er bleven saa intimideret, at han ikke tør decidere meere udi nogen Ting.

Ey andet var end een, som jeg lod slippe ud;
Jeg selv og vognede af samme hæftig Skud.
Jeg kand der ikke til; naar Ild i Krudet kommer,
Saa holdes det ey let. Sligt hendte vor Landsdommer,
En slig studeret Mand, da han paa Landsting var;
Saa af fornemme Folk sligt ey sig holde lar.
At det naturligt er, det har jeg vidst for længe;
Det og naturligt er, naar Fogden lar os hænge,
Paars sagde, for det ont, som deraf kommen er:
Mig synes, jeg os alt i Galgen hænge seer.
Ruus derpaa svarede: O hvilke slemme Flatus!
(De kaldes saa paa Græsk) Den lærde Hypocratus,
(a) En gammel Jydsk Doctoor for otte tusind Aar,
Har skrevet saa der om: Hvis de ey Udgang faaer,
Da giør de meget ont, en ærlig Mand kand dræbe.
Men at man derfor Folk til Galgen lader slæbe,
Det har han aldrig sagt. O, havde jeg det Skrift,
Vor Sag da skulde faae en anden Fart og Drift!
Ham svarede da Paars: Sligt bruges ey for Retter,
Til Tinge giælder ey Doctores og Poeter;
At tænke paa slig Bog for Retten er ey værd.
Men siig mig, kiære Ruus! hvor bliver du saa lærd?
Jeg eengang i vor Boed fandt tvende gamle Blade,
Jeg dem til Kræmmerhuus strax vilde giøre lade.
Per Iversen, I veed, en gammel lærd Student,
Som jeg for nogle Aar i Colding haver kiendt,

Han

(a) Enfoldige meener, alting er skeed i deres eget Land; Thi skal det være Hippocrates, Peer Ruus meener, da begaaer han derved lige saa stor Fehl, som Autor til den gamle Plattydske Krønike, der siger at Keyser Aurelianus var fød til Ribe udi Jylland, og har verteret de Latinske Ord: Natus erat in Dacia Ripensi, saaledes: He was in Ripen in Dennemark geboren.

Han elsker gierne sødt, Rosiner, Mandler, Sukker,
Han ofte gaaer forbi vor Bod, og dybt sig bukker,
Han synes som han ey ret tælle kand til Fem,
I sin Theologie han dog er meget slem.
Jeg veed, at han er lærd, skiønt jeg kun er en Kræmmer,
(a) Thi han sig børster ey, sig aldrig Haaret kiæmmer,
Som ret Grundlærde Folk heel nøye tar i agt;
Paa slige ringe Ting der ligger ingen Magt.
Den heele Callundborg ham for hans Lærdom roser,
Thi han ey Hænder toer, ey binder sine Hoser.
Jens Pedersen, som dog sig bilder meget ind,
Hvo det ey kunde see, han maatte være blind,
At han er ey saa lærd, saa doctus, som vor Peder;
Han pynter sig for tit. Hos lærde Folk det heder:
(b) Hvo som paa Moden er, og net i Klæder gaaer,
Han Reputation for Lærdom aldrig faaer.
Den samme Iversen jeg da ind til mig kaldte,
Han om de Blader lidt i Boden med mig talte.
Jeg sagde: See et Skrift, som jeg ey kand forstaae!
Thi det forbandet var, som Krage-Tæer saae.
Jeg troer, den Iversen vist haver det med Fanden;
Saa snart han Bladet saae, og fik det udi Haanden,
(c) Han sagde, at det Græsk og Elamitisk var.
Af største Læddik jeg et Pund Rosiner tar;

Jeg

(a) Poeten synes at raillere med dem, som ved Philosophiske Leve-Maader og ved Foragt udi Klæder vil bilde Folk ind, at der ligger stor Lærdom og Philosophie begraven hos dem; ligesom de, der i gamle Dage ikke vilde rage deres Skiæg, at de skulde see ud som Philosophi.

(b) Derfore vare ingen Folk meere foragtet af Philosophis i gamle Dage, end de saa kaldte Compti og Pumicati, hvilke dog, for at revangere sig, sagde om de andre: Barbam videmus, non Philosophum.

(c) Eftersom Græker og Elamiter staaer sammen i Bibelen, saa tænkte han, at det var eet.

Jeg sagde: Peer! jeg veed, at du forstaaer din Bibel,
Som Else Skole-Moer sin A. B. C. og Fibel;
(a) Du otte gange har sputert i Kiøbenhavn,
Og derved hos hver Mand forhvervet dig et Navn.
Hvis du vil dette Skrift udlegge og forklare,
Da otte Skilling kand du i Rosiner spare.
Peer blev da hæftig glad, og strøg sig om sin Mund,
Thi han paa Sukker og Rosiner var en Hund.
Han sagde: Det er Mad for Mons, for en Studenter!
Jeg et par Briller strax af Skriverstuen henter.
Han dennem straxen paa sin lærde Næse sat,
Udlegger Ord fra Ord, som det var hans Donat.
Jeg hørte flittig til med Hiertens Lyst og Glæde,
Det Blad var meget lærd, jeg maatte Øyne væde.
Jeg sagde: Petrus (b)! har man ey den Bog paa Tydsk?
Jeg veed, der ikkun lidt af Skrifter er paa Jydsk.
Jeg holder det en Synd, paa Moders Maal at skrive,
Han svarte; Handverksfolk da vilde lærde blive,
Thi mangen Bonde da sig skulde understaae,
At sige: Det er Snak, Herr Doctor! ikke saa!

Vi

(a) Sputeret, contractè pro disputeret; licentia poëtica. I fordum Tid giorde man sig lige saa meget til af Disputatzer, som Generaler af store og lykkelige Feltslag; saa det Ord: Disputavi publice, havde hart ad ligesaa meget at sige, som Scipionis: Vici Carthaginem. Men, som man efterhaanden har fornummet, at det ikke alletider er de lærdeste, som disputere best, giør man ikke meere saa stor Væsen der af, og graver ikke meere saadanne Panegyriqver paa Folkes Liig-Steene:

Hic jacet Magister noster,
Qvi disputavit bis aut ter
In Barbara & Celarent,
Ut omnes admirarent.

(b) Han turde ikke siige slet og ret Peer meere, efterdi han fornam, at Personen var saa meget lærd.

(a) Vi lærde Mænd maa det saa alletider lave,
At vi os visse Ting kand forbeholden have:
Nu bilder vi dem ind, at Blæk blir giort af Most,
At Himlen er af Glas, og Maanen er af Ost.
Hvor vilde det gaae til med dem i Pavedommet,
Hvis Skriften var paa Valsk? Folk havde overkommet,
At det er idel Snak, som man dem bilder ind;
Folk blev rebelsk, og holdt sig ikke meer i Skind.
Gid aldrig i min Tid sig nogen saa forsynder,
Med Danske Bøger han at skrive ret begynder!
(b) Gid aldrig i min Tid en Vognmand blir saa kiæk,
At han tør sige: Peer, du taler som en Giæk!
Hvis til med, kiære Ruus! du nogenlunde vidste,
Hvor læt man kand sit Navn ved Danske Skrifter miste,
At den, der skriver kun paa Dansk, han bliir foragt,
Han aldrig holdes lærd: du vist nok gav mig Magt.
Du veedst Lars Hendrikssen, du ham til Prikke kiender,
Han aldrig bliver lærd, hvor han sig snoer og vender,
Han kand hos lærde Folk fast aldrig faae Credit:
Han skriver kun paa Dansk; de raaber: Det er —
Peer Povlsen derimod, som haver Magasiner
Af lidt Hebraisk og Græsk, og er en halv Latiner,
Hans Navn blant store Mænd bør staae i Almanak,
Skiønt det, han skriver, er kun idel Pølse-Snak.

Det

(a) Peer Iversens Tale er noget eqvivoqve. Han synes at tale ironice; men Ruus tager det i det ringeste for Alvor.

(b) Som i gamle Dage til Rom, hvor Juvenalis med Hiertens Sorg og Smerte fortæller, at end ogsaa en Qvinde tør raisonnere over Virgilium og Homerum:

Laudat Virgilium, perituræ ignoscit Elisæ,
Committit Vates & comparat, inde Maronem
Atq; alia parte in trutina suspendit Homerum.
Cedunt Grammatici, vincuntur Rhetores, omnis
Turba tacet &c. Satyra 6.

Det er dog got Latin, med lidt Hebraisk poleret,
Man dog skinbarlig seer, at han har vel studeret.
(a) Han disputeret har om Romersk Skoe og Hat;
Saa riig er han paa Ord, saa vel har han det fat.
Jeg svared hannem da: Min Hiertens lærde Peder!
Jeg troer, at ingensteds, hvor meget man end leeder,
Man neppe finde skal et Folk, der eget Sprog
Foragter saa, som vi; Man seer fast ey en Bog,
Man seer fast ey et Skrift, ey andet end som Viiser.
Gotts Blitz! jeg derimod vor Naboe Tydsken priiser:
(b) Han skriver alle Ting, som han er splitter gal,
Skiønt han det aabenbar af andre stiæle skal.
Holdt! nok! da sagde Paars; du maa ey saadant tale
Om slige lærde Folk, og dem saa sort afmale.
Du heel Satyrisk er; tal meere med Beskeed!
Det sagde han med en Heroisk Gravitet.
Jeg tilstaaer, vi paa Dansk i Trykken lidet giver,
Vor Naboe der imod fast alt formeget skriver,
Skiønt, hvor det kommer fra, jeg veed han skiøtter ey.
Mig synes, det er best at gaae en Middel-Vey.
Men det er ikke Tid med Snak sig at opholde.
Jeg tænker paa min Drøm, hvad saadant kan forvolde;
Hvorledes

(a) De holdes gemeenligen for de lærdeste Folk paa de høie Skoler, som skriver Bøger om de gamle Romeres eller Grækers Skoe, Hatte, Halsbaand, Hengsler og Slaader for Dørrene, og andre saadanne Particulariteter, og saasom Poeten siger, kand viise os

Nutricem Anchisæ; nomen patriamq; Novercæ
Archemori. Juv. Sat. 7.

Men andre Kiettere tage sig undertiden den Frihed at raisonere saaledes derom:

Torqventur miseri parvis.

(b) — — — Tenet insatiabile multos
Scribendi cacoëthes — — Juv. Sat. 7.

Hvorledes muelig er, at man i Søvne kand
Af Sengen reyse sig, og slaae en ærlig Mand,
Med slig Affindighed i Stuen springe, løbe,
Og som en utæmt Hæst saa Kaalebøtter støbe,
Med aabne Øyen staae og striide med en Blok,
Og sig indbilde, at det er Niels Hansen Kok.
Ham svared' Peder Ruus: Sligt er og fleere hændet;
Jeg har for nogle Aar en Mand i Flensborg kiendet,
Der udi Søvne glat en Pandekage aad,
En anden, som en Miil har roed i en Baad.
Der findes ogsaa de, der klavre kand som Katter,
I Nomenclator man dem kalder Andabater:
(a) De uden Fare kand paa Kirkespiirer staae,
De som Troldkiærlinger paa Vandet og kand gaae;
(b) De allehaande Sprog og Tungemaal kand tale,
Ja mange skiulte Ting kand sige og afmale;
(c) De ti Mænds Styrke har, som Biørnen, tolv Mænds Vid.
Gid jeg Peer Iversen for Feyls skyld havde hid!
Han skulde paa Hebraisk os saadant kunde siige;
Saa lærd er samme Karl, Skam om han har sin Liige!
Han

(a) Tydske Joch: Hist: sui Temp: pag: 16.

(b) Saaledes beretter Mothe le Vayer, Epitre 61, pag. 657, om een, der boede udi Rouen, ved Navn le Fevre, som udi Søvne kunde svare til alle slags Sprog, hvor udi man talede ham til, ja end ogsaa kunde sige tilkommende Ting; men saa snart han vognede, vidste han slet intet. Samme Autor giør sig megen Umag at udfinde Aarsag til saadant; Dog det havde været bedre, at anvende den Tid og Umage paa at erkyndige sig ret, om Historien var gandske rigtig. Thi, som Pedanterie haver mange Greene, saa er det blant andet een af dem, at bryde sit Hovet med at udfinde Aarsagen til en Ting, førend man veed, om Historien er rigtig.

(c) Det er bekiendt blant Bønder udi Norge, at Biørnen haver 10 Mænds Styrke og 12 Mænds Forstand.

Han holder for, at det er idel Fandens Konst,
At Sygdom, Hexerie sligt legges til omsonst.
Thi Fanden Skikkelse af slige Folk paatager,
Nu et slags Giækkerie, nu andet ham behager.
Jeg troer, med eder han har øvet samme Spil,
Og, om i vores Seng vi nøye lede vil,
I eders beste Søvn vi eder nok skal finde;
Per Paars mig Kindhest ey har givet nogensinde.
Da sagde Paars: Hør Ruus, holdt op med saadan Snak!
Du der ved kun af mig fortiener liden Tak.

2. Sang.

Just paa den samme Tid, da slig U-lykke skeede,
En Kierling gik forbi, der gammel Gunild heede.
Hun pleyede hver Dag i Fogdens Huus at gaae,
(a) Og redelig sit Brød fortiente med at spaae.
Hun meget gammel var, og gik med Krykker, krumpen;
(b) Saa snart hun nogen saae i Haanden eller R——,
Hun kunde siige strax hvad hannem forestoed.
Hun for en ringe Ting sig dertil bruge lod,
Var from, medlidend, god, med lidet lod sig nøye,
(c) Hun kun en Skilling tog for at slaae ud et Øye.
Hun stedse laae i Striid med Degnen og Jens Blok;
Per Degn gav hende Slag forleden med en Stok.
Den Had, som Degnen bar mod hende, det forvoldte:
Hun Børen lærte, og en Puuge-Skole holdte;

Det,

(a) Christ: Storck Rer: gest: Gunild: pag: 4.

(b) Hvoraf kand sees, at denne Qvinde havde bragt det langt videre end andre Spaamænd, hvilke bemænger sig ikke uden med Metoposcopie, Chiromantie, Podoscopie; Thi hun forstod sig ogsaa paa Rumposcopien eller Pygomantien, og kunde deraf sige Folkes Skiæbne saa vel, som de habileste Doctores Magiæ Naturalis af andre Legemets Parter.

(c) Der af berømte ogsaa Poeten i sin Tid Jødiske Spaamænd:

— — — — — — Ære minuto,
Qualiacunq; voles, Judæi somnia vendunt.

Juven. Sat. 6.

Det, Degnen sagde, mod mit Jus docendi er,
Og at hun der i gaaer mit Degne-Amt fornær.
Han Fogden tit gav ind, nu en, nu anden Klage;
Hun kunde stedse ved Fogdinden det saa mage,
Som elskte Gunnild, og i Forsvar hende tog,
At man paa Dørren ham med slige Klager jog.
Det som den gode Degn gik allermeest til Hierte,
Det er: han hørte fast hver Dag med megen Smerte,
Folk torde sige, hun langt bedre var end han;
Det ey fordøye kand en brav studeret Mand.
Nu havde han dog Haab med hende ret at spille,
Thi han var bleven kiendt med Fogdens Dotter Nille,
Som han for nogen Tid lært havde udi Sang;
Man meente derved at hans Sag fik bedre Gang.
Jens Blok var ogsaa vreed paa samme gamle Qvinde;
Han aldrig vilde gaae i Huus hvor hun var inde:
(a) Hun tog ham Næring fra, fik mangen Patient,
Som den erfarne Mand tit havde før betient.
Med Signen, Maalen hun hialp mangen brav Matrone,
Blant andre hun med sligt hialp Christen Storkes Kone;
Af hendes Tilstand Stork fast blind var udaf Graad,
(b) Dog blev hun hiulpen ved et saadant Kiærling-Raad.
For Resten af hver Mand hun elsket blev og æret,
Thi hun got Folkes Børn paa Oden havde læret
Og underviist med Fliid i deres Christendom.
Man før canonicert slig Qvinde har i Rom.
En Feber kunde hun med blotte Ord curere;
Slig Gave havde hun, saa vel som andre fleere,

Der

(a) Bloch: Stat: pol: Anh: pag: 21.

(b) Saadanne slags Folk ere de saa kaldte Ensalmadores udi Spanien, som curere Folk med Sang; hvilken slags Cuur kaldes Curatio Homerica, saasom derom bliver først taled hos Homerum. Vid. Emanuel de Valle de Moura libr. de Ensalmis.

(a) Der kun syv Maaneder i Moders Liv har lagt,
Thi hun til Verden var saa snart og tiiligt bragt.
I at forgiøre Folk hun havde ey sin Mage,
Hun kunde Skikkelse af Ulv og Biørn paatage,
I Luften tit hun reed paa Kosteskaft og Stok.
Sligt aldrig haver giort, saa lærd var ey Jens Blok,
Endskiønt han Doctor var, og havde mange Bøger;
Hvad slig en Qvinde veed, en lærd Mand ofte søger.
(b) Hun kunde og med Spyt curere bruddet Been,
Paa Havet seyle med den største Møllesteen.
I Findland selv man ey saa lærde Folk kand finde,
Der deres Physica forstaaer, som denne Qvinde;
Skiønt man paa Ermet os vil binde, bilde ind,
At de kand skabe sig til Dyr og giøre Vind.
Jeg vil med ingen her indvikle mig i Trætte,
Og sige, det er Løgn, som Folk om dem berætte;
Jeg vilde kun, af hver examineret blev,
Om saadant rigtigt var, førend han derom skrev.
Jeg vilde nødig, at man skulde slige finde,
Formedelst den Respect, jeg bær for denne Qvinde;
Thi hendes store Navn da uddøe vilde reent,
Hvis sligt blant heele Folk saaledes var gemeent.

Hvis

(a) Saadan præsterede, da jeg var til Rom, en Skomager, som var i saadant Embede confirmeret af Inqvisitionen; men der sagdes der hos, at han ikke kunde hielpe uden dem, der havde en sterk Troe. Maa skee den Snak confunderes med den bekiendte Meening, nogle Medici have, de prole septima mascula citra interruptionem nata, som den berømte Th. Willis forsvarer i hans Anatome Cerebri. Conf. Tydske Joch: Hist: sui Temp: pag: 144.

(b) Christ: St: de reb: gestis Gunild: pag: 8.

(a) Hvis de saa viise er, som før Chaldæer, Morer,
Hvi tager man ey da fra Findland Professorer?
Om her en Physicus løb Hovedet mod Væg,
Saa skaber han ey Vind, giør Høne ey med Æg.
Men jeg forblindet er af Skialdre Hoved-Dunster;
Jeg kommer ey ihu, at det er Fandens Konster.
Jeg troer, det saadan er, men bliver underlig,
Naar jeg betragter, at ey een er funden riig;
Hvi de, der skabe Vind, kand og ey mynte Penge,
De, som Mirakler giør, af Armod maa sig henge.
Hvis slig en Diævel kom fra Findland til Paris,
Og giorde Folket der saa konstig og saa viis,
Hvad det da giorde først, jeg skulde næsten giætte:
Det vilde Alchymie paa bedre Fødder sætte,
Ey døe af Hunger, for at skabe Veyr og Vind,
At giøre sig til Ulv; ney, det var ey saa blind.
Men det er ikke værd om saadant meer at skrive;
Jeg maa til det, som meer er vigtigt, mig begive.
Man skulde ellers mig bebreyde, at jeg ey
Som en Historicus gik rette Stie og Vey,
At jeg, som visse Folk, særdeeles gamle Koner,
Kun plager Folk med Snak og med Digresſioner,
Jeg laster andre, og er blind i egen Feyl.
Men, som Historier er rette Levnets Speyl,
Saa er fornøden, at man paa slig Strenge spiller,
Og Dyders Caracter heel nøye forestiller;

Paa

(a) Morhof. Polyhist. cap. de Collegiis secret. citerer Jacobum Typotium, hvilken siger, at have seet Findlapper ved saadanne Konster temme vilde Dyr, bevæge Land og Skov; og holder samme Morhof for, hos disse Folk er Levninger af den gamle Orientalske Viisdom, sigende: Esti non negem, multas esse apud hanc gentem Magiæ Orientalis reliqvias.

Paa Gunild derfor jeg har givet Contrafey.
Nü giver jeg mig da igien paa rette Vey.
Den Kiærling gik forbi, da Paars med Bord og Bænke,
Med Blokken førte Kriig, saa at man skulde tænke,
Det gandske Huus var fuld af Foed Folk, Rytterie.
Vor gammel Gunnild blev bestyrket derudi,
(a) Sær da hun tænkte paa de mange fæle Drømme,
Hun havde samme Nat, om Knappenaale, Sømme,
Samt sønderrevne Skoe, men dette allermeest,
At Fogden saaret var i Hatten af et Beest;
Om det var Løve, Kat, et Vildsviin eller Hane,
Det havde hun forglemt. Paa gamle Qvinders Vane
Hun tviled derfor ey, en Fare forestod,
At see den heele Øe at svemme udi Blod.
Hun løb, som hun var gal, bortkasted sine Krykker,
Og sagde ved sig selv: Naar Fienden fremrykker,
Og fanger Overhaand, da dræber han i sær
Den, han bevæbnet seer, og finder i Gevær.
Omsider kommer hun til Fogdens Sove-Kammer,
Paa Døren banker sterk som med en Øxe-Hammer.
Vor Foged, som var mat og træt af sidste Kriig,
Og laae i beste Søvn, blev meget underlig,
Da han slig hæftig Slag, slig Bulder fik at høre.
Hvo, sagde han, tør slaae saa paa fornemme Døre?
Hun raabte: Op Herr Fogd! det er ey Tiid at sove,
Det heele store Land i Fare staaer og Vove,
Det er ey Børne-Leeg, det er ey noget Spil,
Hver ærlig Anholts Mand maa Trøyen lave til.

Jeg

(a) Det er bekiendt af dem, som forstaaer Artem onirocriticam, hvad det haver at betyde, at drømme om Knappenaale og sønderrevne Skoe. Det er Skade, vi ingen ret Drømme-Bog haver paa Dansk, eller at den liden, vi have, ikke oftere bliver oplagt.

(a) Jeg troer, paa Landet vi har Tyrken eller Paven;
Hvor han er kommen hid, fra Læssøe eller Scaven,
Det maa I vide best, jeg Landkort ey forstaaer.
Det volder Ondskab, Synd, som her i svange gaaer;
Har Præsten tit ey sagt, at det saa viit er kommen,
At Ondskab tager til saa sterk i Christendommen,
Saa at vi frygte maa og vente fast hver Stund,
At Tyrken Mester bliir, og samme Hednisk Hund,
Der gode Christne Folk med Haar og Hud opæder,
Og drikker deres Blod (ham intet Øll saa glæder (b)),
Vil engang Overhaand faae i vor Canaans Land,
Ja myrde, slaae ihiel hver ærlig Anholts Mand?
Det han hver Søndag fast med Iver for os præker;
Folk siger spot-viis, han kun dennem dermed skrækker.
Jeg hørte raabe: Hey! Gotts Blitz! Trara! Per Ruus!
Jeg veed, det Tyrkisk er, det Sprog gaaer ud paa us.
Mig syntes, at jeg saae skinbarligen Soldanen,
Hvor han i Spidsen stoed, og saadan svingde Fanen (c),
At Vindver gik i tu, ja heele Huusets Væg
I stykker der af gik, som det var raadet Æg.
Saa kand Forskrækkelse en ærlig gammel Qvinde
(Som man heel ofte seer) saa meget sterk forblinde,
At hun sig bilder ind, hun alting seer og hør,
Opfylder Land med Snak, og der paa sværge tør.

Sit

(a) Tyrken og Paven følges gierne sammen i gamle Bøger; hun derfor holdt dem for den Anholtske Troes største Fiender, og glemte ey at bande dem fastende hver Morgen.

(b) Folk, som ingensteds har været, tænker, at paa alle andre Steder er ligesaadan en Levemaade, som hos dem selv. Saaledes, da den Westphalske Skildrer skulde afmale Bryllupper i Jødeland, satte han blant andre Retter en Westphalsk Skinke paa Bordet.

(c) Naar smaa Drenge føre Krig mod hinanden, fører gierne den Fornemste Fanen. Maaskee hun havde ikke seet andre Kriger.

Sit Udspring deraf har det meste, som hver anden
Med Eed bekræfter tit om Spøgelser og Fanden;
Naar Blodet røres kun, de strax en Nisse seer,
(a) En Varulv, Hælhest, Trold, en Nøk og andet meer.
(b) Det var ey første gang den gode gamle Qvinde
Af Skræk saa rasend blev, og lod sig saa forblinde;
Nu een, nu anden gang hun Aabenbaring fik,
Med selsom Phantasie hun ofte svanger gik.
Det eengang knarkede i hendes Sovestue,
Hun strax af Sengen sprang, skreeg: Huuset er i Lue!
I heele Naboelav hun indjog megen Skræk.
Per Degn i Skiorten løb, skreeg, hyled som en Giæk;
Man saae med Kaaber, Tin af Kiøknet ham at haste,
Og saadant Huusgeraad i Brønden ned at kaste.
Hans Pige lod da see formegen Nidkierhed,
Thi hun hans Bøger og i Brønden kasted ned;
Hun tænkte, at de der laae meget vel forvaret.
Men den Umage da hun kunde have sparet;
Saa tit han tænkte paa den Skade, med sin Stok
Han smurte Ryggen paa den fattig Else Kok.
En anden gang hun saae tre fire Fisker=Baade,
(c) Hun strax de samme tog for Tyrkens Hovet=Flaade.
Af

(a) Hvad alt dette betyder udi sær, kand Bønder give udførlig Underretning om; thi Kiøbstedfolk ere ikke saa lærde, at de kand give nogen Beskeed der om.

(b) Christ. St. ibid. pag. 14.

(c) Det synes, denne Qvinde haver været særdeeles bange for Tyrken, om hvilken, som Christendommens Fiende, hun hørte meest tale udi Kirken. Der var derforuden en gammel Spaadom paa Anholt, at Tyrken udi det Seculo skulde vande sine Heste ved Fogdegaarden; thi det Tyrkiske Navn var paa de Tider allevegne udi større Anseelse end nu omstunder. Og vare de Tyrkiske Søe=Røvere saa bristige, at de udi det Aar 1627 giorde end ogsaa en Visite til Island, og førte mange Islænder bort med sig udi Slaverie.

Af saadan Phantasie hun nyelig var saa blind,
At hun sig nogen Tid fuldkommen bildte ind,
At hun var giort af Glas, et Foderal lod giøre,
Til hver Mand raabte, man ey maatte hende røre.
Naar man alt saadant veed, man letteligen seer,
At denne sidste Sag ey saa utroelig er.
(a) Siig mig, Pierides! Gudinder! Møer kiære!
Hvi vil I aldrig mig saa huld og gunstig være,
Hvi vender I saa tit og ofte Ryggen til,
Naar jeg, som ret Poet, en Ting beskrive vil?
Kom, hielp mig her med Fynd Poetisk at afmale,
Hvad hos vor Foged da udvirkte Gunilds Tale!
Han (som en Foged bør) først gode Miiner holdt,
Spartanisk hørte paa hvad hannem blev fortaalt.
Omsider maatte han af Sorg dog Øyne væde,
Dog tabe Fogde-Mod, og bitterligen græde;
De salte Taare ham saa sterk af Øyne rand,
(b) Som af en Klippe gaaer om Høsten sorte Vand.
Ret ligesom et Skib, der pløyer stolte Bølger,
Ey agter Storm og Vind, og Havet, det forfølger,
Giør længe Modstand, og som Muur og Klippe staaer,
Indtil det brydes, og til Havets Afgrund gaaer:
Ey anderledes gik det Fogden denne Sinde,
Han længe stoed sig brav, før man saae Øyne rinde;
Hans Hierte længe stoed, som Muur, paa rætte Sted,
(c) Til det (som Skib i Grund) i Buxerne sank ned.

Han

(a) — — — Narrate Puellæ
Pierides, prosit mihi vos dixisse Puellas! Juv. Sat. 4.

(b) Δάκρυα θερμὰ χέων, ὥστε κρήνη μελάνυδρος,
Ἥτε κατ' αἰγίλιπος πέτρης δνοφερὸν χέει ὕδωρ.
Hom. Iliad. 16.

(c) Bloks Chorogr. pag. 48.

Han lod i største Hast sit Huusfolk sammenkalde,
Dem sagde: Nu vi maa i Tyrkens Hænder falde,
Hvis vi som brave Mænd ey hannem staaer imod,
For den Anholtske Troe ey offrer Liv og Blod.
Vi viide, kiære Børn! hvad Tyrken har at siige,
At han i Tyrannie fast haver ey sin Liige:
Naar han faaer Overhaand, han 'æder got Folk op
Med Klæder, Skoe og Hat, med gandske Siæl og Krop.
Han er os gandske nær; vor Gunnild saae Soldanen
Ved Borgestuen staae, og selver svinge Fanen.
Ach! hvad har jeg ham giort? den slemme Tyrkisk Hund!
Hvi kommer han til os saa langt fra Trapezund(a)?
Jeg ingen giør imod, det aldrig er min Vaane = =
Paa disse Ord han faldt paa Gulvet ned i Daane.
Man hver Mands Hierte saae bevæget derudaf,
(b) Ey anderledes end det store salte Hav,
Der af en Norden Vind i største Hast sig hæver,
Som Ax paa Ager, der af Vinden vakler, bæver.
Til Fogde=Gaarden strax da kom en mægtig Flok,
Som dette havde hørt; blant dem var og Jens Blok.
Han Fogden hielper op, og hannem aarelader;
Han bad ham, ikke troe paa saadan Kierling=Sladder.
I veed jo, sagde han, hun Aabenbaring har,
Og ved sit Sladder har giort mangen Mand til Nar.
Man da fornam, hvor fuld hun var af Gift og Ædder,
Hun skreeg, som hun var gall: Slaaer, dræber den Forrædder!
Han har Correspondentz med Tyrken; jeg det veed:
Vi hannem takke maa for alt det Ont er skeed.
Jeg veed, han i sit Huus har mange Tyrkske Bøger,
Maa skee man Breve og skal finde, om man søger;
Soldanens

(a) I gamle Romaner kommer tit fore Trapezundt.
(b) *Κινήθη δ' ἀγορή, ὡς κύματα μακρὰ θαλάσσης.*
Ὡς δ' ὅτε κινήσῃ Ζέφυρος βαθὺ λήϊον &c. Hom. Iliad. 2.

Soldanens Billede jeg seet har i hans Bog,
Det er den samme Mand, som giort har dette Tog.
Nu kand jeg allerførst ret fatte og begribe,
Hvor han faaer Tyrkisk Papiir; nu har jeg ham i Knibe.
Af disse Gunnilds Ord da sluttede hver Mand,
At Tyrken ved Jens Blok did kommen var paa Land.
De raabte overlydt, sær Qvinder, Piger, Drenge:
Han Lands-Forræder er, vi maa ham lade henge!
Stork syntes vel, som han paa Blokkes Side var,
Men mange gamle Folk paa Anholt vidnet har,
At han hialp allermeest til alting at forvirre,
Og mod den gode Blok gemeene Folk at irre.
Han lod kun derfor som han var paa Bloks Parti;
Thi der imellem dem var gammel Jalousie.
Jeg holder nødig her om dennem lidt at tale,
Og disse tvende Mænd min Læser at afmale;
Naar man af dennem kun faaer rette Caracteer,
Til saadan Jalousie man rette Aarsag seer.
(a) Om disse tvende Mænd man kand ey sige andet,
End de jo vare de fornuftigste paa Landet.
Stork Fogdens Fuldmagt var; sit Amt saa vel forstoed,
Og havde ved sin Fliid det sat paa saadan Foed,
At der i Riigdom ey paa Øen var hans Liige.
Han plagde fattig Folk, men det vil intet siige,
Naar han mod riige kun, som Kiernen er i Land,
Lod see skinbarligen, han var en ærlig Mand.
Han tit beskyldet var, holdt Ørene dog stive;
Thi han en andens Haand saa kunde efterskrive,
Saa snoe og vende sig, og giøre hvit til sort,
At han Beskyldninger ey agtede ret stort.
Med Bønderne man saae ham ofte sælsom spille,
Han kunde dem i Hast fra Gods og Ære skille.

Dog

(a) Diar: Petr: Paars: pag: 155.

(a) Dog kunde man tit see, han var et ærlig Blod,
Thi han med Midlerne sig oftest nøye lod,
Han fra forfulte Folk kun Penge tog, ey Ære:
De kand sig, sagde han, med Gud og Æren nære.
Jeg nyelig fundet har i Paarses Haand-Journal,
At han i Alderdom har bygget Hospital;
Hvormed udtrykkelig vor Christen gav tilkiende,
At han af Gudsfrygt kun, til ingen anden Ende,
Folk flaade Huden af, og for at lade see,
(b) At han i Alderdom Almisse vilde tee.
Hvad angaaer Blok, da var han sindig og poleret,
Og for en Anholts Mand var temmelig studeret;
Han mangen tyk Postill igiennem havde læst,
Saa at han var beqvem at præke største Fest.
Man for hans Lærdoms skyld ham kaldte Jens Bogbinder,
Thi man hos slige Folk ey fleere Bøger finder.

Han

(a) Den Berømmelse, Poeten legger paa samme Mand, kommer mig for ligesom den, Clement Marot giver sin Tiener:
Gourmand, Ivrogne & assuré Menteur,
Pipeur, Voleur, Jureur, Blasphemateur,
Sentant la hart de cent pas à la ronde;
Au demeurant le meilleur homme du monde.

(b) Det er, som man siger, at stiæle en Hud for at give den Fattige et par Skoe.
Qvi veut rendre à Dieu ce qu'il a pris au monde.
Des Preaux Sat.
Saaledes berømmer ogsaa Horeverten en Kok udi Comoedien af hans Ærlighed, at han ikke stal andet udi hans Huus end en Kande og et Bægere:
Minus malum hunc hominem esse opinor, qvam esse censebam coqvum,
Nam nihil etiam dum harpagavit præter cyathum & cantharum.
Plaut. Pseud. Act. 4. Sc. 2.

Han saa forstandig var, saa meget gau og klog,
At naar han læste kun Fortalen i en Bog,
Saa havde han alt nok. I Lærdom han en Praler
Var bleven, hvis, som nu, man havde haft Journaler (a).
I Læge-Konsten var han meget lærd og klog,
Jeg veed, om Heste-Cuur han skreven har en Bog (b),
Som han til Trykken tit har villet komme lade;
Det endnu ey er skeet, til Landets største Skade.
For Fremmede, som kom paa Øen, var han Tolk.
Han brugte eet Slags Cuur for Heste, Fæ og Folk,
Saa at man holder for, han havde det udfunden,
Som nu arbeydes paa i Frankrig, Walland, Lunden (c).
Det er forunderligt: han ey forstoed Latin,
Og dog slig Doctor var, saa klog paa Medicin!
Hos disse tvende Mænd da fandtes slige Dyder.
De vare fra een Bye indfødde rette Jyder;
Den Post er eene nok, man saa Exempler har (d),
At een paa fremmet Sted sit Byes-Barn gunstig var,

At

(a) Hvilket skadelig og superficiel Studium har i vor Tid taget stor Overhaand; Thi unge Mennesker, der udi hast ville blive lærde, sætte derover alle solide Studia til side, og lader sig nøye med at læse saadanne Bøger, hvoraf en liden Octav undertiden recenserer 50 Auctores. Ephemeridum Lipsiensium Collectores, naar de recenserer en Bog med den Titul: De caussis pereuntium literarum, synes at tilstaae med stor Oprigtighed selv, at saadanne Journaler maa regnes blant de Aarsager, som contribuere til solide Studeringers Undergang. I dette Seculo er det saa viit kommen, at man destillerer Extracter af Extracter; saa at hvo der haver god Ihukommelse, kand udi et halv Aar blive en stor Polyhistor, ja lige saa lærd som Aristoteles.

(b) Manuscript. in Qvarto.

(c) Det saa kaldte Universale i Medicinen.

(d) Rara est concordia Fratrum.

(a) At tvende store Mænd, der vare lige kloge,
Jo trættede, og sig jo med hinanden sloge.
Den som i Verdens Løb kun lidet dreven er,
Naar han blant lærde Folk slig Tvist og Avind seer,
Naar han en Naboe seer, en Broder anden plage,
Han raaber: Det er jo hans Slegt, hans Naboe, Mage,
De frem for andre bør forliges, holde Fred,
Ja for hinanden døe de være maa bereed.
Ney, Peer kand ey med Paul til Fred sig bøye lade,
Alleene for de boe tilsammen i een Gade.
Mon en Philosophus mod anden hvæsser Sværd
For anden Aarsag, end at han er ogsaa lærd?
En Slægt forfølger Slægt, en Broder slaaer sin Broder,
Just for de kommen er til Verden af een Moder.
Man undrer derfor ey, at dette store Par
Hinanden Fiendsk og gram og saa misgunstig var.
Jens Blok af Gunnilds Ord begyndte at befrygte,
Han kunde miste let sit ærligt Navn og Rygte,
Og for slig ringe Ting let komme i Fortræd.
Han derfor svared' dem: Jeg altid er bereed
At offre Liv og Blod for Anholts Land og Rige,
Ey andet nogen skal med rette paa mig sige;
Jeg siger kun, at man udforske bør en Ting,
Før man giør stor Allarm og mange krumme Spring.
Det sagde han med Fynd. Folk derpaa bleve stille,
End ogsaa de, som ham fra Livet vilde skille,
De raabte: Han er jo en god og ærlig Mand!
Gid mange fleere vi kun havde i vort Land!
Skiønt saadant stillet blev, saa gik dog Rygtet længe,
Man for Forræderie ham havde ladet hænge;

Jo

(b) Aurum & opes & rura freqvens donabit amicus;
Qvi velit ingenio cedere, rarus erit. Mart. epigr. libr. 8.

Jo længere man bort fra Fogdegaarden kom,
Jo meere vidste man at tale stort derom.
Sær vidste de, som boe paa Kanten, at afmale
Jens Bloks Forræderie fra Hovedet til Hale;
De med Omstændighed fortaalt om hannem har,
Af fire Heste at han sønderreven var.
Og fandtes de, som saae ham allerede spøge,
Og som i Husene begyndte sterk at røge.
Ret som en Sneebold, der, jo længere den gaaer,
Jo meer den veltes frem, jo meer den Kræfter faaer,
(a) Saa er det med en Løgn: Den, som hos Folk ved Stranden
Er kommen i Fortræd, ved Vartov mist har Haanden,
Ved Volden begge to, ved W. faaet Hiertestød,
I Roeskilds-, Kiøge-Kroe er allerede død;
I hver en Kiærlings Huus i Tiisted eller Kiøge
Man seer ham gaae igien og allerede spøge.
Ey anderledes gik det denne gode Mand,
Paa sligt man fast hver Dag Exempler finde kand.
Vor Foget fandt Behag i denne Blokkes Tale,
Og sagde: Kiære Jens, vi maa da ey forhale!
Vi maa see til, at vi først rette Kundskab faaer,
Om Tyrken kommen er, hvor vidt, og hvor han staaer;
Om det er mueligt, at man kand til Fred ham bøye,
Og han vil lade sig med Gods og Penge nøye;
Om han vil lade os paa Øen boe i Roe,
Beholde vores Præst og vores reene Troe.
Gid vi kunde havde een, der Tyrkisk kunde tale!
Jeg veed, vor Præst er lærd, skiønt han kand ikke prale;
Maa skee han saadant veed, han Tyrkisk kand forstaae.
Jeg vilde gierne selv til hannem straxen gaae,

Han

(a) — Malum, qvo non aliud velocius ullum,
Mobilitate viget, viresq; acqvirit eundo. Virg. Æneid. 4.

Han kunde hielpe os af Nøden og af Sorgen;
Men han ey haver Tid, han præke skal i Morgen.
Blok blev da hæftig vred, og sagde: Herre, hør!
Mon nogen ærlig Mand sligt Landet nægte bør?
Mon nogen Landet meer forpligtet er at trøste?
Hvad vil hans Prækner? han dem kand af Ermet ryste.
Troe mig, hver Landsbye Præst sligt tager sig ej nær,
Han skriver sielden hvad han præke vil, dis vær!
Da sagde Gunnild: Ach! gid jeg kun fik at viide,
(a) Om Tyrkens Moer var med, en Qvinde, som I viide,
Der gammel er, som jeg; jeg vilde mage saa,
At Tyrken da, maa skee, af Den skulde gaae.
Som man saa talede, indtraade Peder Skriver,
Og sagde overlydt: I jer tilfreds kun giver!
Den Skade, som er giort af os paa store Sal,
Af Paars min Husbond vist Herr Fogd betales skal.
(b) Han af en hæslig Drøm er bleven saa forskrækket,
At han sligt Ont har giort, mig har ved Haaret trækket,
Slaaet Vinduer i tu, fordærvet har en Blok,
Som han sig bildte ind var Niels Johansen Kok.
Da Gunnild færdig var af Blusel fast at daane.
Din Husbond', sagde hun, da har en Fandens Baane;
Hvis han saa drømte tit, jeg tog ham ey til Mand,
Slig Drømmer meget Ont kand giøre i et Land.
Sligt man sig foretog at eftergrandske nøye,
Man ey med Ruuses Snak sig vilde lade nøye,
Men fik at høre det, som mindst var dennem kiært,
At saadan stor Allarm var reyset af en F—.

Af

(a) Hun havde hørt siunge om Pavens og Tyrkens Mord, og taget Moer eller Moder i steden for Mord, hvor i man kand let forsee sig.

(b) Hvor af sees, at det er falskt, som man siger: Qui dormit, non peccat.

Af sligt Exempel man kand denne Lærdom trække,
Man maa ey fuse frem, og Ørene ey række
Til hvad som bliir fortaalt, men overveye maa,
Om det, som bliver sagt og hørt, forholdes saa.
Exempel her paa nok jeg kunde her fremføre:
Hvad saae man Jyderne med Pølsen ey at giøre?
Hvor gik det ikke dem, som boe i saadant Land,
Hvor man ey nogen sligt paa Ermet binde kand?
(a) Det spøgde i en Stad; man Folk saae Modet tabe,
Men, da man ret saae til, blev Fanden til en Abe.
(b) Nu af et Himmel=Brev, nu af en falsk Prophet
Man heele Kirke=Sogn bevæget haver seet.
Tit man et Heste=Been for Helligdom har taget,
For saadan ringe Ting med Krig hinanden plaget.
Man seer jo Folk til Rom at løbe som April,
At finde visse Ting, som aldrig ere til.
(c) I vor Tiid stor Allarm man lærde Folk saae giøre
Af liden Kaaber=Mynt; det var dog kun et Øre.

Ja

(a) En Abe udi Holland sleeb sig løs med Lænken fra sin rette Eyermand, og opholdt sig længe paa Taget af et fremmet Huus, hvor han om Dagen holdt sig stille, men om Natten gik ned af Trappen, slæbende Lænken efter sig, og søgte om Proviant i Gaarden og Kiøkkenet; hvilket ikke alleene forskrækkede Huusfolkene, men allarmerede en heel Stad.

(b) Saadanne have vi haft nogle af her i Landet, som forvares endnu udi gamle Folkes Kister. Hvor tit har der ikke været funden Spaamænd, der have sagt Tid og Time, naar Verden skulde forgaae, og derved forskrækket utallige Mennesker, særdeeles riige Folk.

(c) En liden gangbar Svensk Kaaber=Penge blev funden udenlands, hvoraf baade udi Tydskland og Frankrig blev giort stor Allarm. Paa den ene Side deraf stod: I. OR. S. M.; paa den anden: C. R. S. Der over bleve giorte mange Forklaringer. Nogle holdte fore, at de Ord, som stode paa den første, betydede: In Orbe Romano Sanguis Matyrum; Andre: In Obedientia

Ja tit man strider for det, som ey meer er værdt,
Ey meere vigtigt er, end denne Ruuses —.
Hvor skamfuld Fogden blev, jeg kand fast ey beskrive.
Han vilde for slig Sag Paars dømme reent fra Live;
Men Stork, som altid saae lidt dybere end han,
Da sagde: Det er best og tienligst for vort Land,
At vi i Glemsomhed den skidne Sag begraver,
Vi heller maa see til, at vi det saadan laver,
At sligt ey kommer ud, ey bliver talet om.
Det var en Fandens Tid, den Paars paa Øen kom!
Vi andre Sager har, som nok fra Livet dømmer,
Og bringer om en Hals den slemme lede Drømmer.
Saa blev af Fogden da befalet samme Dag,
At ingen skulde meer da tale om den Sag.
(a) Men Bønderne man saae sligt flittig at antegne;
Der findes endnu de, der Aarstal derfra regne,
Som

Regis Semper Manent, &c. De Bogstaver paa den anden Side forklarede de saaledes: Contra Romam Sanguinariam, eller: Contra Romam Sumus. Af de Insignia, som vare paa samme Mynt, giorde de mange Forklaringer; og blev gemeenligen denne Slutning, at det var en Mynt slagen af de Sevenner mod deres Forfølgere i Frankrig. Men Doctor Sperling, for at giøre Ende paa denne store Krig, og løse denne forfærdelige Knude, lod 1703 komme en liden Dissertation for Lyset, og gav tilkiende, at det var en gangbar Kaaber-Penge udi Sverrig, nemlig: I. Öre Sölver Mynt, som stod paa den eene Side, og Carolus Rex Sveciæ betydede de Bogstaver, som stode paa den anden Side.

(a) Saadan Bizarrerie findes hos mange Mennesker; hvor paa de Gamle haver givet Portrait udi Midæ Balbeer, og Horatius udi Sangeren Tigillio, hvilken havde før ladet sig rætte end bevæge at synge, naar nogen bad ham der om; men, naar ingen bad ham, sang han saa længe, at man maatte bede ham holde op igien:

Som i Arabien man regner fra den Tid,
Da een mod Landets Lov lod — — — — — (a).
Jo meere man en Ting blant visse Folk forbyder,
Jo meer den øvet bliir. Hvis Laster vare Dyder,
Synd ey forbudet var, den gik ey saa i Svang;
Man allermeest faaer Lyst, naar man bliir holdt i Tvang.
Hvis Loven vilde os Arbeyde kun forbyde,
Den Lade skulde først den overtræde, bryde.
Men hvad som bliir befalt, man derfor Afskye faaer;
Thi mangen ædrue blev, og drak fast ey en Taar,
Hvis det paabudet var, som største Dyd, at drikke.
Hvo Menneskets Natur studeret har til Prikke,
Derover undrer ey, ey holder sligt for Snak.
Jeg troer, om det var Dyd at smøge sterk Tobak,
P. derfor Afsmag fik, han skulde det forlade,
Som nu med andre Ting bliir brugt til Landets Skade;
Hvis derimod var Synd at drikke bare Vand,
Fik mangen Lyst dertil, slog ud sin Caffe Tand.
Man finder ofte dem blant høye Folk og ringe,
Som til forbudne Ting sig mod Naturen tvinge.
(b) Hvi er det ej en Synd, udbrød en tørstig Siæl,
At drikke Vandet kaaldt? Det smaget ham saa vel.

Jeg

— — — — — Sardus habebat
Ille Tigillius hoc. Cæsar, qvi cogere posset,
Si peteret per amicitiam patris atq; suam, non
Qvidqvam proficeret; si collibuisset, ab ovo
Usqve ad mala citaret — — — —
Horat. Sat. 3. l. 1.

(a) Den Arabiske Historie lader sig bedre mundtlig fortælle, end forfatte udi Pennen.

(b) Perche non è peccato di bevere à fresco? sagde en Italiener, da han var meget tørstig, og fik et Glas kaaldt Vand, som smagede ham vel; saa at han meente, der fattedes intet andet, end det skulde have været forbuden.

Jeg sligt af Ondskab ey i Pennen har forfattet,
For at beskiæmme den, som jeg har meget skattet;
All Verden ellers veed, at Fogden Voldemar
Man, uden denne gang, fast ey forblaffet har.
Mig tvinger tvende Ting til saadant her at giøre:
Først som Historicus jeg maa for Lyset føre
Alt, hvad merkværdigt er, sligt gaaes ey forbi
Af en Historicus, der træder rette Stie.
At saadant nyttigt er, jeg skulde ogsaa meene;
Thi til Opbyggelse sligt Eventyr kand tiene.
Man deraf ogsaa seer i sær og lære kand,
(a) Hvoraf det Ordsprog er, som bruges i vort Land,
Det Ordsprog, som af os bliir brugt i daglig Tale,
Hvis Udsprung haver lagt i Mørket og i Dvale;
Det er, naar man giør stort af det, som ey er værdt:
O hvilken stor Allarm kand giøres af en —!

(a) Havde den berømmelige Peder Paarses Historie tilforn været kommen for Lyset, havde denne Passage kunde bleven indført udi Peder Syvs Ordsprog. Endskiønt denne Historie ingen anden Nytte førte med sig, saa burte den dog trykkes for denne Oplysning udi Antiqviteten.

3. Sang.

DA denne store Krig med Tyrken var til Ende,
Vor Foget foretog mod Paars at Buen spænde:
Han ham med tvende Mænd lod stevne uden Skrømt,
For han Niels Hansen Kok fra Livet havde dømt.
Sligt hørde Fogden til, som Landets rette Dommer;
Thi Jurisdiction en Fremmed ey tilkommer.
Af saadant Peder Paars ey tabte Helte-Mod.
Men, som han Rettergang kun meget lidt forstod,
Skiønt han selv Dommer var (dog det vil intet siige:
En Dommer, Advocat, de ere to U-liige;
At dømme i en Sag, det er jo intet stort,
Men Procurator-Konst, at giøre Hvit til Sort,
Det, falskt og kroget er, at giøre ret og lige,
Det kræver stor Forstand, det andet har at sige),
Han derfor Voldemar indstændeligen bad,
Han vilde sætte lidt tilside Avind, Had,
Ham skye en Advocat, der Sagen kunde føre.
Det, for Fogdindens Bøn, han lovede at giøre.
Jens Poulsen Sogne-Fogd man straxen foreslog,
Man ham i Paarses Sag til Procurator tog.
Han var en dygtig Mand, som kunde dreje Loven
Saa vel, som nogen Mand paa Øen føre Ploven.
Hos Fogdens Christen Stork han var i stor Credit,
Thi om Jens Poulsen han bevidnet havde tit,

At

At i Lovkyndighed der neppe var hans Mage,
Naar man mig (sagde han) paa Landet vil undtage.
Hans Hustrue, saasom han, sig ogsaa bruge lod,
Hun var veltalend, klog, for hende alting stod.
Stork sagde, at, endskiønt hun ikkun var en Qvinde,
Han visse skiulte Ting hos hende kunde finde,
Som hos Jens Poulsen man ej lætteligen fandt.
Hun tit til Tinge gik, og mange Sager vandt.
Om Poulsen kunde man ey sige nogensinde,
Han med en Daler sig af nogen lod forblinde;
Han ofte talte saa: En brav retskaffen Mand
Til Hund for lidet Been sig aldrig giøre kand.
Men, naar man vilde ham tilstrækkelig betale,
Da i et Øyeblik man saae ham Hesten sale,
Tilside alting sat, og strax til Tinge reed,
Lod see en ugemeen retskaffen Nidkiærhed.
Slig Generosité man finder ey hos mange,
En anden tager jo alt hvad han kand erlange.
En saadan ærlig Mand, en saadan Advocat
Af Fogden Woldemar Peer Paars blev overladt.
Man deraf seer hvad got hos hannem var at finde,
At han af Avind sig ey gandske lod forblinde,
At, skiønt mod Peder Paars han saa ophidset var,
Han dog Retfærdighed for Øye sættet har.
Just da man tog sig for, Proces med Paars at føre,
Og paa slig vigtig Sag en Ende ret at giøre,
Da og til Rettergang benævnet var en Dag,
Blev Jomfrue Nille mod Formodning hæftig svag.
Af Elskovs heede Piil hun saa var bleven saaret,
Og af Gudindens Søn hun saadan var bedaaret,
At hun af Kierlighed var bleven gandske blind;
Det feylede ey stort, hun kommen var fra Sind.

Ey

Ey nogen mægtig var, vor Jomfrue at husvale;
(a) Peer Paars for Øyne stod, hans Skiønhed, Ord og Tale.
Hun havde holdet sig fra Mad halvanden Dag,
(b) Saa hun i Melke-Grød fandt og ej nogen Smag,
Som dog en Himmel-Mad for Piger er paa Landet;
Den søde Mad hun ey tilforen havde vandet.
Kort, hun var gandske syg, u-roelig, desperat;
Hun havde ingen Søvn, ey Hvile nogen Nat.
Den gamle Moer af Sorg sig ferdig var at hænge;
Hun slig U-lykke dog for Fogden dulte længe,
Men da sligt Overhaand og meere Kræfter fik,
Da brød hun overtvert, og til sin Husbond gik.
Hun kunde ey for Graad og Suk et Ord fremføre.
Han raabte: I kand ey om Dagen andet giøre;
Der er fast ingen Stund, man seer jo Kinden vaad!
Jeg eengang bliver kied af saadan Kiærling-Graad.
Hvad er det, eder nu saa meget Hiertet trykker?
Man haver vel et Kruus, en Ruude slaaet i stykker.
Jeg aldrig fatte kand, min Hierte! sagde han,
Hvor all den megen Graad i Hiernen ligge kand.
Man Heste ey kand skoe, man neppe Faar kand klippe,
Før man med største Harm maa see jer straxen flippe.
Hun sagde: Kiære Mand, tie stille! ikke saa!
Hvis I kun vidste hvad for Sorg paa Hiertet laae!
Jeg veed ey, sagde han, jer Sorrig nu tilvisse;
Men det jeg veed, at I for ingen Ting kand p— —,

I

(a) — — Gravi jam dudum saucia cura,
Vulnus alit venis, & cæco carpitur igni.
— Hærent infixi pectore vultus,
Verbaqve; nec placidam membris dat cura qvietem.
Virg. Æneid. 4.

(b) Derfor sagde Peer Vognmand i sin Tid: Naar jeg ingen Smag finder i Brændeviin meere, da troer mig, jeg haver ikke lang Tid tilbage.

L. 6. havde vandet] Norsk: vraget, forsmaaet.

I var jo druknet fast i Graad forgangen Fest,
For man jer havde lidt om Axel Thorsen læst (a).
Ney, Husbond! sagde hun, jeg vil ey med jer spille,
Vor Dotter ferdig er at døe, jer egen Nille!
Tænk kun, hvor svag hun er: i reven Øll og Brød
Hun finder ingen Smag, end ey i Melke-Grød!
Paa disse Ord man saae vor Foget Øyne væde;
Han raabte: Borte er min Trøst, min Hiertens Glæde!
Jeg ey Fornøyelse i Verden finder meer!
Jeg mod mig fattig Mand bevæbnet Himlen seer!
Jeg seer, fornemme Folk saavel kand Modgang have,
Som den, der kommen er af en Hyrdindes Mave (b).
Hvis hun ey finder Smag i lekker Melke-Grød,
Da undrer mig, hun er ey allerede død.
Ach! skreeg han Himmelhøyt, slig Sorg mig Hiertet bryder!
Ret som et Asen, naar det allerhæftigst skryder,
Saa deraf vognes op alt andet Fæ og Qvæg,
Faar, Foler løber da med Hovedet mod Væg,
Den søvnig Hyrde man seer Fødder deraf strække,
(c) En Drusus selv sligt Skraal af Søvne kand opvække:
Ey mindre skraalede vor Fogd af denne Harm.
Man tænkte, at det var Signal til nye Allarm;

Man

(a) Heraf kand sees, at Axel Thorsens Viise er ældere, end man bilder sig ind; og kand tiene dem til Underretning, som skrive Historiam Literariam.

(b) Han vilde ikke sige Liv, holdende for, det burde alleene siges om fornemme Folk. Thi Poeten forsikrer, at han ikke har brugt det Ord for Riimets skyld.

(c) — — — Stantis convicia Mandræ
Eripiunt somnum Druso vitulisq; marinis. Juv. Sat. 3.
Eller en drukken Fusius, om hvilken Horatius:
Non magis audierit, qvam Fusius ebrius olim,
Cum Ilionam edormit, Catienis mille ducentis,
Mater te appello! clamantibus — — — Lib. 2. Sat. 3.

Man løb i Stuen ind, for hannem at husvale,
Man spurde hannem hvad han havde at befale.
Han raabte: Kiære Børn, min Nille fast er død!
Gaaer, beder Blok, at han mig hielper af min Nød,
Siig, at han komme maa med alle sine Krukker.
De løber alle strax, de hyler, klager, sukker;
De siger hannem da, hvad dem befalet var:
At Nille ville døe, han maatte være snar.
Slig Ordre klingede ey vel i Blokkes Øre;
Han sagde ved sig selv: Det kand jeg aldrig giøre,
Det ey tillader mig min høye Caracteer,
At kiige nogens R— , at sætte Folk Clisteer.
Dog bad han Fogdens Folk et Øyeblik at vente,
Thi han Sophia først, sin Hustrue, vilde hente;
Hun lidt fra Landet var udroet i en Baad,
Han vilde vide først og høre hendes Raad.
(a) Hun var paa Landet fast den sindigste Matrone;
Skiønt hun var ey saa lærd som Giertrud, Præstens Kone,
I Klogskab, Sindighed hun førde Priisen dog.
(b) Et er, at være lærd, et andet, viis og klog,
Skiønt af gemeene Folk sligt bliver confunderet,
Som holder den for klog, der haver vel studeret;
Men af Erfarenhed man ofte fundet har,
(c) At een er meget lærd, og derfor eene Nar.

Da

(a) Test. Tydske Joch. Hist. sui temp.

(b) Derfor siger Erasmus, libr. 17, epist. 12: Prudentia valens, qvæ solet in studiorum cultoribus desiderari.

Item Poëten:

Ὡς οὐδὲν ἡ μάθησις, ἢν μὴ νοῦς παρῇ.

Og kaldes hos Arrianum, Epicteto, l. 1. c. 11, en Scholastisk Person Animal, qvod deridetur ab omnibus.

(c) Qvisqvis plus justo non sapit, ille sapit.

Mart. epigr. libr. 14.

Da hun tilbage kom, Blok sagde: Hierte Kone!
Nu spiller man for os, min Troe! i anden Tone,
Nu vil vor Foged, at jeg doctorere skal;
Den Dosmer tænker ey, at jeg er General.
Til min Berømmelse jeg intet selv vil siige,
Men det jeg veed, at jeg har tient i tvende Kriige.
Jeg trodser alle Folk, om nogen siige kand,
At jeg jo tienet har som én retskaffen Mand.
Hun svared': Hierte Mand, I maa ey saadant agte!
(a) En Doctor og Soldat, som begge dræbe, slagte,
De ere eet slags Folk, jeg ingen Forskiel seer,
En dræber Folk med Sverd, en anden med Clysteer.
De ere begge Mænd, som Krud og Kugler føre;
Den Forskiel liden er, som man kand der i giøre:
Vi Pulver kalder det, som hine kalde Krud,
(b) Og vore Kugler kun seer anderledes ud.
Soldatens større er end vore Doctor-Piller,
De dog eens Virkning har, og Folk ved Livet skiller.
Forgiæves derfor I paa Hiertet legger sligt,
Og vegrer eder at forrette eders Pligt.
Saa talte til sin Mand den kloge Doctorinde.
Blok svared': I skal sligt paa Ermet mig ey binde!
Hvis sligt skal være sandt, og saadant fast skal staae,
Man giøre alting eet og sammenblande maa:
Da Guld er det, som nys paa Gulvet giorde Barnet;
Jeg tager Guldet kun, I maa beholde Skarnet,
Det samme Farve har. Slig Snak Sophisterie
Bliir kaldt blant lærde Folk paa vort Academie.
Stork Folk flaaer Huden af, er derfor ingen Slagter;
Som en fornemme Mand enhver jo hannem agter.
Man

(a) Hoplomachus nunc es, fueras Ophthalmicus ante;
Fecisti Medicus, qvod facis Hoplomachus. Mart. epigr. l. 8.
(b) Langt bedre end Soldatens; thi de ere forgyldte.

Man skulde sige, at Peer Degn (om sligt var sandt)
Et Esel var; thi det er ogsaa Musicant,
Thi det nok stærkere end Peder Degn kand skraale.
Slig Fandens Pølse=Snak Jens Blok kand aldrig taale.
Peer Smed Skolmester blev, de prygler begge to,
Een Ambolt, een en R— . Vor Amme blev en Koe,
De giver begge Melk. I eders Nomenclator
(a) Jens Brygger i en hast blev til en Procurator;
De blander begge to, een Sager, een sin Drik,
Og derfor Penge tar. Slig Snak har ingen Skik.
Hun derpaa svarede: I Sandhed ey kand liide!
Men lad os lidet kun til andre Sager skriide:
Hvad mellem General og Doctor Forskiæl er?
En ærlig Doctor man jo meget agtet seer.
(b) Mon Doctor Faustus ey af Folk bliir holdt i Ære?
Han dog kun Doctor er. I kand jo deraf lære,
Det ey saa ringe er, som I jer bilder ind.
Han svared': Sophie tie, og holdt dig i dit Skind!
Der Forskiæl giøres paa Balberer og Doctores,
Som paa Sprogmestere og lærde Professores.

Hvo

(a) Hvor underlig denne Blockes Lignelse er, saa dog er den langt riimeligere, end den, som en gammel berømmelig Poet giør mellem en Advocat og en Bager:

Pistor qvi fueras diu, Cipere,
Nunc causas agis, & ducena qværis.
Sed consumis, & usqve mutuaris.
A Pistore, Cipere, non recedis;
Et panem facis, & facis farinam.

Mart. epigr. lib. 8.

(b) Her af seer man, at Doctor Faustus har levet paa de Tider, og været udi saadan Anseelse, at end og Qvindfolk paa Anholt har vidst af ham at sige. Og tiener denne Passage til at confundere dem, der tvile, om han har været til; Iligemaade dem, der holde for, at dette Skrift er af ingen Nytte.

Hvo er saa taabelig, at han jo fatter, seer,
Hvad Forskiæl mellem mig og Doctor Hemming er (a)?
Jeg sætter, sagde hun, at eders Stand er ringe,
Og for en General det haart er sig at tvinge
At giøre saadant Fald at sætte Folk Clisteer
Og fra en General at blive til Barbeer.
Men, Blok! jeg hørt har om en General at siige,
Som her paa Anholt fast ey haver haft sin Liige,
(b) Hans Navn Dictator var, man ham fra Ploven tog,
Og til en General og mægtig Ridder slog;
Han bragte Krigen ei paa Anholt før til Ende,
Før man ham saae igien til Ploven sig at vende,
Ey derved bluedes, skiønt større Kriig det var
End de, som I mod Paars og Tyrken føret har.
Jens Blok blev der ved glad, og sagde: Til slig Qvinde
Man her paa Øen skal en Liige ikke finde!
Han glædde sig, at der Exempel fundet var,
At og en General sig saa fornedret har.
Han selv om samme Helt sig kunde da besinde
At have noget læst, det stoed ham nok i Minde,
Men hierteligen loe af det, hun havde sagt,
At det paa Anholt var; skiønt han gav hende Magt,
At sligt passeret var i meget gamle Tider.
At finde Aarstal ud vor korte Tid ey lider,

Men

(a) En stor Dansk Theologus, som florerede udi Christ. 4. og Frid. 2. Tider.

(b) Hun havde, maa skee, hørt tale om den store Romer, som blev tagen fra Ploven og giort til Dictator, og eenfoldeligen bildte sig ind, at det var skeed paa Anholt.

— — — — — — — Functus
Castrorum Imperiis & Dictatoris honore,
Erectum domito referens a monte ligonem.

Men det jeg veed, at sligt ey skeed er i vort Hiem,
Min Hierte! sagde han, men i Jerusalem (a).
Han derpaa udgik, og til Fogdens Folk sig vendte;
Han maatte, sagde han, først sine Krukker hente,
Og vilde komme did, saa snart han var bereed.
De glade ginge bort med saadan god Beskeed.
Fogdinden midlertiid man saae sig meget qvæle,
Og af U-roelighed hvert Øyeblik at tælle.
Da Blok i Stuen kom, hun faldt ham strax til Fod,
Han hende reyste op, bad ikkun tage Mod:
Jeg har i tretten Aar paa Landet her barberet,
Og mangen ærlig Siæl imidlertid cureret;
Hvis jeg kun til Forsøg maa give jer et Skaar
I Side, Hals og Ryg, i Hovet eller Laar,
Og jeg jer læger ey i tre til fire Dage,
Da vil jeg ey en Døjt begiære for Umage.
Jeg hialp Jens Jeppesen i Gaar med hast paa Foed:
Han døde, det er sandt; men Febren ham forlod.
Den salig Mand mig tog om Halsen, og mig kryste,
Ja nyelig for sin Død mig nogle gange kyste.
(b) Nu døer jeg, sagde han, med Hiertens Fryd og Lyst,
Min Feber borte er! Det var ey liden Trøst.

For

(a) Deres Character, som ville corrigere andre, og derved falde selv til større Absurditeter.

(b) Det var ligesom at drukne sig af Frygt for at blive vaad; som der fortælles om en Fransotz, der var saa bange for at hans smukke Klæder skulde blive fordærvet af Vandet, at han druknede sig; hvorudover man giorde ham saadan Gravskrift:

Icy gît le Sieur Brouillé,
Qui se noya de peur d'être mouillé.

Hostem cum fugeret, se Fannius ipse peremit:
Hic rogo, [non] furor [est], ne moriare, mori?
Mart. epigr. lib. 2.

For saadant Tilbud ham da takket vor Fogdinde,
Men dertil ingen Lyst hun havde denne Sinde;
Hun vilde see, hvor det med Nille først løb af,
Og for Opsættelse ham strax en Daler gav.
Saa snart han havde kun følt Pulsen paa den Syge,
Han sagde: Fæstemøe, I seer ud som en Skygge!
Jeg seer, paa Halsen I en vældig Svindsot har;
Jeg tænkte, før jeg kom, det Jeppes Syge var.
Seer til, hvad jeg jer giir, I retter jer derefter:
Æd Rugbrød kun og Flesk, det giver skiønne Kræfter,
I derforuden skal og drikke denne Saft,
Som jeg i Flasken har; den har en herlig Kraft.
Paa disse Ord man saae Fogdinden Dyne væde,
At slaae sig for sit Bryst, og bitterligen græde:
Det er jo haanligt nok at miste Livet Møe,
Hun derforuden skal af Svine-Sygdom døe!
Min ældste Dotter! som = = Ach, vee mig arme Qvinde!
Gid hun ey kommen var til Verden nogensinde!
Vort Huus udspiirer af en stolt fornemme Rod,
Vi ere begge to af got og ærligt Blod.
Ach, sagde Blok, tilfreds jer, Bestemoer! kun giver!
Den Syge af slig Snak kun altereret bliver.
I ingen Aarsag har at fælde derfor Taar,
Thi mange brave Folk slig Sot og Sygdom faaer;
Den saa fornemme er, som nogen vil forlange.
Giv eder kun tilfreds, vær ey saa meget bange!
Den Sygdom derfor kun af os saa kaldet bliir,
(a) Alleene for man Flesk og Fæt den Syge giir.

Strax

(a) Etymologia vocis secundum hypothesin Anholticam; hvorvel hypothesis vulgaris er, at det kommer af svinde eller bortsvinde, og at man derfor bør skrive Svindsoet. Hvilken Meening den retteste er, vil jeg give dem at betænke, der legge sig efter Studium Etymologicum.

Strax derpaa hendes Graad begyndte lidt at sagtes;
Hun bød den beste Soe, i Gaarden var, at slagtes.
Blot derpaa reyste sig, og tog sin Stok og Hat,
Bød dennem fare vel, og ønskte roelig Nat.
Saa snart han borte var, tog Nille til at raabe:
For mine Øyne jeg ey meer vil see den Taabe!
Vil han mig bilde ind, at jeg slig Sygdom har?
At jeg cureres skal med Sviine-Flesk? den Nar!
Den Svaghed, som jeg har, man ey med Flesk curerer,
Man grunder den ey ud, hvor meget man studerer,
Fra slig U-lykke mig forløse ingen kand,
Foruden den, som nys er kommen paa vort Land.
Fogdinden blev forskrækt af saadan selsom Tale;
Hun tænkte da, ey Tid var længer at forhale,
Hun meente, sligt blev talt i hidsig Raserie.
Hvis hun forhexet er, af saadan Phantasie
Vor Gunnild, sagde hun, kand hende eene frelse.
Hun hialp af saadan Nød i Fior min Søster Else,
(a) Som af et Spøgelse var plaget, ja nær død.
Hun bleven var forgiort, thi udi hendes Grød
Man kom et Døding-Been, som stødt var smaa og knuset;
(b) Hun kunde fra den Tid ey have Roe i Huset,
Den døde Mand hver Nat kom hinkend paa eet Been,
Og raabte: Else hør, giv mig mit Been igien!

Af

(a) Tydske Joch: Hist: sui temp: pag: 201.

(b) Man har hast Exempel udi vor Tid, at de, der have faaet saadanne døde Mænds pulveriserede Been til Livs, omsider ere berøver blevne dræbte af Giengangere, hvilke, hvor vel de ere døde, kand dog ikke undvære deres Been, som de bruge om Natten, naar de spøge. Det var at ønske, man vidste de Raad, Gunnild brugte denne gang saa vel som andre Tider; thi man veed, hun kunde curere for Hælskud, Hylleskud, Soelskud, Nisseskud 2c. 2c.

Af saadant blev hun dog af Gunnild strax cureret,
Trods Blok kand giøre sligt, hvor sterkt han har studeret!
Saa blev besluttet, skiønt det Regnveyr var og Slud,
Om saadant i en hast at skikke hende Bud.
Skiønt hun om Natten før kun havde lidet sovet,
Af det hun sig tilforn mod Tyrken havde vovet,
Og hun af samme Kriig var bleven gandske mat:
(a) Saa gik hun villig dog, tog med sin sorte Kat,
(b) Med hvilken hun var vant sig stedse at raadføre,
Som man gemeenligen seer slige Qvinder giøre.
Hun spurde, strax hun kom, hvorledes det var fat,
Og bad om lidet Mad for sig og for sin Kat.
Strax Marthe Kokke-Tøs til Kiøkken-Skabet rendte,
For til det ærlig Folk lidt Proviant at hente:
Hun skar af Baarstue Brød et stort og vældigt Snit,
Og derpaa smurde fast et halv Pund Gaase-Fit.
(c) Hun derforuden gav en mægtig Skaal af Vælling,
Og sat det paa en Stoel for Katten og hans Kiælling.
Vor Gunnild aad saa stærk, at Mons blev gandske vreed,
Sær da han Bunden saae, og hendes Finger beed.

Hun

(a) Stork rer: gest: Gunnild: pag: 106..

(b) Hvilket endnu skal være brugeligt i Norge; som den berømmelige Autor du Voyage historiqve bevidner med disse Ord: Chacun entretient un chat noir dans sa maison, lequel il consulte dans les affaires d'importance &c. Thi, om endskiønt jeg ikke haver seet eller hørt tale om noget saadant paa de Steder i Norge, hvor jeg haver været, vil jeg derfor ikke giøre saadan brav Mands Ord til Løgn; besynderlig, efterdi hans Skrift formedelst sin Accuratesse er oversat paa andre Sprog.

(c) Derover er bleven giort den bekiendte Viise:

Katten og Kiællingen
De sloges om Vællingen 2c.

Som grunder sig paa en sandfærdig Historie, som vi havde ignoreret, hvis ikke Per Paarses Historie var kommen for Lyset.

L. 15. Baarstue Brød] Borgstuebrød, Folkebrød.

Hun Katten gav igien et vældigt Drefigen,
Saa blev Mons god igien, og straxen endtes Krigen;
Thi skiønt de ofte var tilsammen udi Striid,
Saa blev slig Tvistighed ey gammel nogen Tiid.
Thi man kand sige det til Gunnilds største Ære,
Hun elskte Katten, som det Husbond kunde være,
Ja fra den Tid og Stund, hun mistet Christen Smed (a),
Hun elskte intet Beest med slig Oprigtighed (b).
Da Skraatten nu var fuld, hun hen til Sengen rendte,
Saa Nille blev forskrækt, mod hende Ryggen vendte.
Hun raabte: Lille Noer, frisk Mod! det er ey stort,
Jer skader ingen Ting, I ikkun er forgiort.
Jeg maa mig lidet kun med Katten først raadføre,
I saadan vigtig Sag hans gode Meening høre.
Hun ham ved Øret tog, og sagde: Kiære Kat!
Af hvilket Trold er hun i saadan Tilstand sat?
Mons ved en Bogstav kun sin Meening gav tilkiende,
At Nille ey af een forgiort var, men af tvende.
Af saadan Character, som han i Sanden skrev,
Hun om den heele Sag strax underrettet blev.
(c) Jeg udi Paarses Bog den saa ᛦ har fundet tegnet;
Peer Degn den Bogstav har for gammel Islandsk regnet,
Thi den seer ud som O i Rune Alphabet,
Han havde paa en Steen slig Bogstav skreven seet.
(d) I saadan Character den høy-oplyste Qvinde
Den heele gandske Sag strax kunde see og finde.

Hun

(a) Hendes forrige Mand, af hvilken hun havde mange store Videnskaber, besynderlig at slaae Øye ud paa Folk, hvor til mange Smede endnu lade sig bruge.
(b) Block Stat: polit: Inf: Anh: pag: 64.
(c) Om det er en Rune Bogstav eller ey, skal jeg ikke sige. Mig synes, at den seer ikke u-liig en Katte-Kloe.
(d) Storck ibid. Conf. Tydsk Joch.

(a) Hun sagde: Nille hør, I pisset har i Gaar!
Ja, svared hun, slig Synd jeg fast hver Dag begaaer.
Ach! raabte Gunnild da, I vil mig ikke høre,
Jeg pleyer ingen Snak og Slader med mig føre;
I haver saadant giort just paa et saadant Sted,
Hvor under samme Tid et Maaltid var bereed
For underjordske Folk, det heele Laug forvirret,
Og dennem alle saa mod eder har opirret.
De for at hævne sig har eder saa forgiort.
Men slig Forgiørelse jeg agter ikke stort;
Jeg kiender nok Find Trold (b), jeg skal ham strax hidstevne,
Han skal her for en Dag, end skulde Jorden revne.
Hun sterkt paa Katten saae. Nu bliver her et Spil,
Hun sagde; lukker kun først alle Luuger til.
Thi Biergfolk lader sig kun see ved Natte-Tide,
Og naar det bliver mørkt; de Dagen ey kand lide.
Saa snart de Solen seer, de deraf faaer et Meen,
(c) De fleeste bliver strax forvandlede til Steen.
Hun tog et stykke Kriid, skrev mange Characterer,
Sig vriider som en Orm, studerer, speculerer,
Nu lod hun som hun var i Knibe, under laae,
Nu som hun havde Seyr, som hun var oven paa.

Fogdinden

(a) Man haver adskillige Exempler paa, at Folk ere bleven forgiorte, fordi de haver kastet deres U-reenlighed paa de Steder, hvor Underjordske holde til.

(b) Saaledes heedte og det Trold, som bygde Lunds Domkirke.

(c) Det er bekiendt, at, naar Trold see Solen, blive de forvandlede til Steen. Og vide adskillige troeværdige boesiddende Bønder endnu at viise saadanne Steene, som have været Trold tilforn; hvorvel man udi Kiøbstæderne ingen saadanne Exempler have, maa skee, efterdi Trold der saa lettelig ikke kand blive surpreneret af Solen, og finder allevegne Huuse og Kielbere for sig, hvor de kand skiule sig udi.

Fogdinden maatte da, med Tugt at sige, — —,
Hun havde aldrig Trold tilforen seet, ey Nisse;
Hun havde da af Skræk sin Dotter gandske glemt,
Slig Fristelse er ey for gamle Qvinder Skiemt.
Man hørde da en Røst i Gangen, een at raabe:
Hvis jeg fordøyer sligt, da kald mig kun en Taabe!
Jeg skal mig hevne paa den gamle Pulver Hex,
Saa sandt jeg ærlig er, og 2 og 3 er Sex.
Det var Jens Blockes Røst; Han havde faaet viide,
At Gunnild hentet var, han kunde sligt ey liide.
Han bankede ey paa, men brød i Stuen ind;
Hans Vrede, Hidsighed ham giorde da saa blind,
At han tilside sat all Cermonie og Orden,
Og gandske havde glemt, han var i Fogde-Gaarden.
Da han i Stuen kom, han raabte: Hvor er fat?
Jeg Solen nylig saae, nu er det bleven Nat.
Da faldt paa Gulvet ned af Rædsel vor Fogdinde,
Og raabte: Spar Hr. Trold! spar Livet denne sinde!
Jeg har ey kaldet jer, det denne Kiærling er,
Jeg kun eenfoldig er, ey hexe kand, dis verr!
Jeg veed ey eders Navn, ey sige kand til visse,
Om I et Biergtrold er, en Underjordsk og Nisse.
Hvis I mig griber an, I den U-rette tar,
Jer Bryllups Dag og Fest jeg ey vanæret har;
Min Dotter det har giort, jeg udi hendes Sager
Ey vil bemænge mig, og aldrig Deel jeg tager.
Da Blok forskrækket blev, og skreeg: Ach Himmel! ach!
Hvor er dog dette fat? hvad hører jeg for Snak?
Fogdinden udaf Skræk mig her til Foede falder,
Sin Dotter offrer op, mig Trold og Nisse kalder!
Han tager sig dog Mod, til Vinduet gaaer hen,
Løs-skruer Lugerne, saa blev det liust igien.

Saa

Saa snart han Gunnild saae, han raabte: Pulver Hexe!
Jeg skal dit leede Trold nu lære anden Lexe.
Du kiender mig jo vel? jeg er din Ven Jens Blok;
Hvis du bær derom Tvil, dig lære skal min Stok.
Han derpaa Gunnilds Ryg begyndte brav at smøre,
Saa at man kunde det i Borgestuen høre.
Men til U-lykke sprang hans Messingknappet Stok;
Det var en fattig Mand paa een Tid Skade nok.
Slig Skade kunde Frygt en Hector selv indjage,
Han ubevæbned var, og maatte Flugten tage;
Men Gunnild fulte ham i Hælen med sin Kat,
Og midt i Gaarden fik den gode Doctor fat.
(a) Der denne tappre Mand ey længer kunde komme,
Paa nogle Tønder faldt, der Bulder gav som Tromme,
Og saasom et Signal var til det store Slag,
Som man hør tale om paa Øen denne Dag.
Her synes nødig, at staae noget lidet stille;
Thi man om dette Slag ey dømme kand og skille,
Hvis Situation af Stedet man ey veed,
Som ofte hielper meer til Seyr, end Tapperhed.
Det midt i Gangen var for Fogdens Skriver-Kammer,
Hvor ret tog Overhaand den store Strid og Klammer.
Den Fordeel havde Blok, at han blant Tønder stod,
Sig derved styrkede og saasom fæsted Rod;
Saa at man kunde ey mod hannem ret marchere,
Med mindre med Fortred man maatte defilere.
Han derimod sig af de Tønder hindret saae,
Saa at han tvungen var, ey kunde om sig slaae.
Af Bryggerset en Røg stoed lige i hans Næse,
Thi Vinden man fornam fra Gunnilds Side blæse;
Saa det for hannem var som fæle mørke Nat.
Han Øyne ikkun saae paa hendes sorte Kat.

Om

(a) Vid. Ruus in Fragm.

Om Gunild derimod man mig har informeret,
At hun og hendes Kat var meget vel posteret:
Paa eene Side stod et mægtigt Kar med Vand,
Paa anden Side laae to Dynger Mask og Sand.
Thi, saadan Krig i Fald den havde varet længe,
Til Proviant og Vand hun kunde ikke trænge;
At have Flanken fri og megen Fordeel er,
En god Anfører meest derefter altid seer.
Bag Ryggen Trappen var til Fogdens Skriverstue,
Var hende heel beqvem, og der til kunde due
At, hvis Blok Overhaand mod hende skulde faae,
Hun derpaa som en Vold og Skandse kunde staae.
Han ubevæbnet var, hans Stok var reent i Stykker,
Hun stod i fuld Mondur, med begge sine Krykker.
Han ikkun eene var, paa fremmet Sted, forladt,
Hun, som i eget Huus, var hiulpet af sin Kat.
Han, gandske stiv af Kuld, en lang Vey havde gaaet,
Hun Vælling, Fit og Brød i Varmen havde faaet.
Men derimod var han i Alders beste Flor,
Hun kunde været fast hans egen Oldemoer.
Sligt en Historicus heel nøye maa beskrive.
Nu vil jeg straxen mig til Slaget selv begive,
Som tredie, gammel Stiil, i Blidemaanet stoed,
Tre Dage efter Paars paa Øen fæsted Foed.
O Musæ, kommer hid! nu giælder det, Gudinder!
(Hvad eders Navne er, jeg ey mig ret besinder)
Thi uden eders Hielp hvad duer Poesie,
Hvo være kand Poet? Ach kommer alle Ni!
Dog see, jeg gaaer for vit! hvor kand jeg saadant haabe,
Jeg, som tit nægtet er en Heliconis Draabe (a)!

Men

(a) Nec fonte labra prolui Caballino,
Nec in bicipiti somniasse Parnasso,
Memini. Pers. Sat. Prolog.

Men eders Hielp jeg kun begiærer denne gang,
At bringe dette Slag i ret Poetisk Sang.
Enhver blev paa sin Post en Time, ja vel meere;
Thi man en liden Flod (a) først havde at passere.
Og blev imidlertid kun bruget Skud=Gevær,
Hun raabte: Kiæltring! Hund! han: Pulver=Hexe! Mær!
Man dennem længe saae med slige Kugler skyde,
Med Skiælds=Ord, haard Confect hinanden sterkt at bryde;
Thi der af Dievle blev spenderet mangen Skok.
Saa dette store Slag blev holdt methodisk nok.
De brugte samme Skik, som Græsk Trojanske Helte,
(b) Der, før de sloge til, hinanden sterkt udskiældte.
Jens Blok man dreven saae i gammel Poesie;
(c) Thi han opregnede sin Genealogie.
Han sagde: For min Konst jeg agtet er og æret,
Jeg takker i hans Grav den, det mig haver læret;
Min Fader var en Mand, jeg vil ey sige meer,
Min Beste=Fader og i Jylland var Barbeer,
Min Olde=Fader med Respect var og det samme,
I gammel Adels Huus min Moder var en Amme.
Hun svarede: Du est et Skarn, en Skielm og Tyv,
Jeg er saa god som du, ja fast som slige syv.

Hun

(a) Paa got Prosa heeder det Rendesteen.

(b) Den store Agamemnon selv maa stikke saadanne Tituler i sin Lomme hos Homerum, for Exempel:

Οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο.

Hom. Iliad. 1.

Ja Gunnild og Jens Blok have ved saadan syndig Dialogue imiteret Guder og Gudinder selv.

(c) Hvilket var høyeste Mode udi den Trojanske Krig, før man slog til. Saaledes regner Aeneas, blant andet, fast sine Sexten Ahner op, førend han slaaer til Achilles:

Δάρδανον αὖ πρῶτον τέκετο νεφεληγερέτα Ζεύς &c.

Hom. Iliad. 20.

(a) Hun raabte: Kiære Kat! vi kand ey bie meere,
Vi vove maa et Slag, vi Floden maa passere!
De derpaa ginge fort med saadan Tapperhed,
Som man fra Cæsars Tid ey haver hørt og seed.
En ærlig Siæl slig Spot kand ikke længe liide;
Hun glemte Fare, Frygt, sat alle Ting tilside,
Flod, Skandser, Fiendens Magt hun agtede ey stort,
Kom over lykkelig, og skreeg: Nu er det giort (b)!
Med liige Tapperhed man saae dem længe striide,
Hvo Seyer skulde faae, man kunde ikke viide.
Hun offensive gik med et uhørligt Mod,
Forlangede at see hans Død og Hierte=Blod,
Med Hectors Force slog med begge sine Krykker;
Man tænkte ved hvert Slag en Tønde gik i stykker.
Han paa Tartarisk Viis nu rykked frem, nu løb,
Nu reyste Hovedet, nu bag en Tønde krøb.
Ret som en Snegel, der nu kryber ind i Huuset,
Nu tager Mod igien, og kommer frem for Liuset,
Saa denne tapper Mand nu fast usiunlig var,
Nu kommer for en Dag, og atter Hierte tar.
Da dette store Slag en Time havde varet,
Og man imidlertid sig ikke havde sparet,
Da see! hvad skeede da: man tvende Krager saae
I Luften holde still, og over Gunild staae.

Hun

(a) Saaledes talte og Achilles udi Striden til sine Felt=Mærre:
Ξάνθε τε καὶ Βαλιε, τηλεκλυτὰ τέκνα Ποδάργης, &c.
[Hom. Iliad. 19.]
Item Antilochus til sine Heste, ibid. 23. Men dette bliver her ikke saa meget outreret, som hos Homernm, hvor undertiden Hestene svarer meget ziirlig, e. g. Achillis Heste, Iliad. 19. Ja de græder undertiden, som over Patrocli Liig:
Ἵπποι δὲ κλαῖον. Hom. Iliad. 17.

(b) Jacta est alea! hvor til alluderes.

Hun over saadan Syn sig ikke kunde fryde,
Af deres Gang og Sving hun kunde strax udtyde,
At hendes Undergang og Fald forhaanden stod,
(a) Blev daane-færdig strax, og tabte Helte Mod.
I gamle Eventyr hvo dreven er og øvet,
Den veed, at saadant Syn har mangen Helt bedrøvet.
(b) Ret som et Bierg-Trold, naar det Lys og Solen seer,
Forvandlet bliir til Steen, kand sig ey røre meer:
Saa Fyrighed og Mod hos Gunnild strax forsvandtes,
Ey varm Blodsdraabe meer i hendes Legem fandtes,
Thi dette fæle Syn all Ild af Kroppen drev,
Saa at hun fast til Steen, som Trold, forvandlet blev.
Saa Katten maatte fast fortsætte Slaget eene;
Han som et Egern, der i Træets Top og Greene
Med stor Forundring giør nu et, nu andet Spring,
Paa Blokkes Skandser sprang og kiørte som i Ring.
Blok merkede, at hvis han Katten kunde fælde,
Victorien da til hans Side vilde hælde.
Han derpaa vendte an stor Møye, Konst og Magt,
Og endeligen tog sin Tempo saa i agt,
At han fik Katten fat, som da tog paa at skriige,
(c) Saa der af skiælvede det heele Anholts Rige;
(d) En Stentor kunde selv ey give større Skriig,
(e) Ja Mars ey skraalte meer i den Trojanske Kriig.

Af

(a) Det gik denne gode Qvinde ikke bedre, end Juturna hos Virgilium, hvilken, forskrækket af saadant Syn, forlod Slaget:
— — — Talin' possum me opponere monstro?
Jam jam linqvo aciem. Ne me terrete timentem,
Obscenæ volucres; alarum verbera nosco. Virg. Æneid. 12.

(b) Tydske Joch: p: 209.

(c) Homericè & eleganter.

(d) Stentor havde saadant Skraal som 50 andre:
Ὅσσον ἄλλοι πεντήκοντα. Hom. Iliad. 5.

(e) Og Mars som 10000 andre. Hom. ibid.

Af sligt den tappre Blok dog ikke Modet miste,
Men Mons om Rumpen tog, og sig til Gunnild liste,
Med saadan Haand-Gevær om Øyne hende slog;
Hun gandske modløs blev, og straxen Flugten tog,
I Floden styrtede, da hun tilbage rykker.
(a) Ved saadant Fald det sang og klang i hendes Krykker.
Ret som en gammel Eeg, der ved en Aae-Bred staaer,
Den rasend Norden Vind saa længe mod den slaaer,
At den maa falde om; den heele Flod sig hæver,
(b) Og Flod-Gudinderne af Rædsel skiælver, bæver:
Saa Blok som hæftig Storm vor Gunnild drev og slog,
Indtil hun styrtede. Slig Ende Slaget tog.
Saa endtes denne Striid. Man haver den anskreven
Som største, der af Blok paa Øen holdt er bleven;
(c) Thi, skiønt af første to der større Rygte gik,
Han mesteÆre dog af sidste Handel fik.
Af dette store Slag slig Lærdom man kand trække,
At den, der lader sig af ringe Ting forskrække,
I hvilken Overtroe kun haver mindste Sted,
Sig styrter ofte i U-lykke og Fortred.
Ey Gunnild eene er, der lod sig saa forblinde;
Man i Historier Exempler nok kand finde,
At tit en Røg, en Ild, et Dyr, et Fugle-Skriig
Ophidset har et Land, giort Ende paa en Kriig.
Indvolde af en Koe har kundet dennem spæge,
Som gandske Verdens Magt ey kunde slaae, bevæge.
Den

(a) — — — ’Αράβησε τεύχε’.
hvilket er ligesom Onomatopœia hos Homerum.

(b) De kaldes Najades, og lader sig undertiden see paa Floderne af Poeter, men ikke uden i meget deyligt Vejr, thi de ere meget kiælne, som alle fornemme Jomfruer.

(c) Facta dictaque illustrium Virorum alia clariora sunt, alia majora. Plin. lib. 3. epist. 16.

Den store Romer=Bye, ja heele Verdens Magt
En Spaamand, Giæk og Nar har været underlagt.
En liden Fugl, en Orm har kundet sig berømme,
At den har holdet tit et Riige udi Tømme.
En Nicias af sligt saa sterkt forblindet var,
At han sin Hær, sit Land, sig selv opoffret har.
Man dog alligevel dem kaldet haver Viise,
Man dog Skribenter seer for Klogskab dem at priise.
Jeg priiser derimod den daarlig Mand, den Nar,
Den, som om Mennesket saa sælsom talet har:
(a) Jeg beder Guderne, at, naar min Tid er omme,
Da udi Mennesker min Siæl ey meer maa komme,
Men at den heller maa faae Boelig i en Koe,
En Orm, en Madike, et Asen eller Soe!

(a) Saasom Pythagorici troede, at, naar et Menneske døde, kom hans Siæl udi et andet Creatur.

[Ende paa den anden Bog.]

Den

Den tredie Bog.

[1. Sang.]

Den gyldne Phœbus var et Bøsseskud fra Havet (a),
(b) Fru Thetis havde alt hans Aften-Grød tillavet.
(c) Vand-Nympherne man saae at løbe op og ned,
Een raabte: Bordet dek! en anden: Sengen reed!
(d) Neptuni Sønner med Tallerkener at springe,
At dekke Solens Bord, med Aften-Klokken ringe.
(e) At giøre denne Sag meer tydelig og klar:
Man Solen saae gaae ned, det Aften bleven var.

Da

(a) Jam labor exiguus Phœbo restabat, eqviq;
Pulsabant pedibus spatium declivis Olympi.
Ovid. met. libr. 6.
Poeterne fingere, at Solen har sit Natte-Leye udi Havet hos Madame Thetis, og gaaer ned udi et Svelg, som er ved Cadix i Spanien:
Ter juga Phœbus eqvis in Ibero gurgite mersis
Dempserat. Ovid. met. libr. 7.

(b) Havets Hustrue og Achillis Moder.

(c) Kaldet Nereides, hvor iblant Thetis var den fornemste.

(d) De kaldes Tritones, og vare halve Mænd og halve Marsviin.

(e) Poeten raillerer atter med visse Skribenteres Skrivemaade.

Da man vor Gunnild fandt i Floden sig at vælte;
Hun tænkte ej paa Block, paa Kragerne kun skiældte,
Hun skreeg: Det fæle Syn mig Sejr berøvet har,
Min stærke Fiende jeg ellers voxen var.
Hvis jeg maa leve lidt, det Skiæbnen saa behager,
Jeg vende skal min Tid paa at forfølge Krager.
Man ogsaa hendes Kat, den troe Achates, saae
Med stor Væmodighed bag Øret sig at klaae.
Han gav tilkiende med en meget ynksom Stemme,
At det langt bedre var, man havde bleven hiemme;
Saa at man vidste ej, hvo ynkes burde mest,
Vor Gunnild, eller og det lille stakkels Beest.
Hun udi Floden laae, sig selv ej hielpe kunde;
Han seet blev at staae ved Floden sterk at grunde,
Nu som han vilde sig i Vandet styrte ned,
Nu som han bange blev, til Flugten var bereed.
Her nødig er, at jeg en kort Afrisning giver
Paa denne lille Flod, Poetisk den beskriver;
Jens Blok med egen Haand den selv aftegnet har,
Han ønsket tit, at den i Kaaber stukken var.
Den er kun liden, af Anseelse kun ringe,
Saa med Behændighed man kand der over springe.
Et Geometrisk Skrit den dog i Breden har,
(a) Foruden ved den Sted hvor Slaget holdet var;
Der er den smalere, men allerheftigst flyder,
Saa Donau med slig Fart i sorte Søe ej bryder,
I Golfet af Lion ej Rhone med slig Iil,
Ej udi Luften man saa hastig seer en Piil.
Jeg om dens store Fart tør fast ej meere skrive,
Jeg frygter Læseren vil Hoved-svimlet blive.

Af

(a) Der har den kun passum vulgarem, som er mindre.

Af Blocks Beskrivelse jeg med Forundring seer,
(a) Paa visse Tider at den klar og stille er.
Skiønt Block var Physicus, han dog ej nogensinde
Til slig Forandring ret Aarsagen kunde finde;
(b) En Aristoteles, han sagde, saadant Vand
Ret kruse Hovedet og Modløs giøre kand.
Man, som med Nili Flod, dens Udspring ikke søger:
Af Blocks Beskrivelse og Peder Paarses Bøger
Jeg seer, den tvende Spring og Hoved-Kilder har:
Een gaaer fra Vaskerset, mod Vesten Coursen tar;
Fra Bryggerset man seer den anden at fremkomme,
Hvis Laab mod Østen er. Der findes ogsaa somme,
Fra Borgestuen som den tredie regne vil;
Men der i fare vild, thi den er aldrig til
Undtagen Jule-Nat, naar Folket brav er drukken,
Og, som Naturligt er, naar tit gaaer Hull paa Krukken.
Nu som en Cydnus (c) den fast saa som stille staaer,
Nu som en Tigris (d) den med største Force gaaer.
Ja, det som selsomst er, og Lærde ingenlunde
Med deres Viisdom ej har kundet ret udgrunde:
Man

(a) Liqvidus & ſuas duntaxat undas trahens. Vid. Qvint. Curtius, hvortil alluderes. Med denne Auctor synes Poeten besynderlig at raillere udi denne Renbesteens prægtige Beskrivelse.
Un Auteur, quelquefois trop plein de ſon objet,
Jamais ſans l'épuiſer n'abandonne un ſujet.
S'il rencontre un palais, il m'en dépeint la face;
Il me promène après de terraſſe en terraſſe.
Des Preaux art. poet. chant 1.
(b) Aristoteles siges at have styrtet sig i den Flod Euripus, da han ikke kunde finde Aarsag til dens Flod og Ebbe.
(c) At te, Cydne, canam, tacitis qvi leniter undis
Cœruleus placidis per vada ſerpis aqvis.
Tibull. libr. 1. Eleg. 7.
(d) Saaledes kaldet, efter den løber saa hastig.

(a) Man nu den skiden seer, nu klar, nu guul, nu hvid,
En Tid ej Farve har som paa en anden Tid.
Jeg vilde vide dog hvad Lærde derom meene.
Ved Gaardens Ende den gaaer ud i trende Greene;
Som andre Floder da den taber strax sit Navn.
(b) Gid den i Kobber var! det Landet var til Gavn.
Nok talt om denne Flod, jeg mig til Gunnild vender.
Folk bliver saadant vaer, de rækker hende Hænder,
De hielper hende op, i Stuen slæber ind.
Hun længe Føles-løs laae uden Sands og Sind.
Hun kom sig dog igien, og leved siden længe.
Jens Blok for denne Sag man vilde lade hænge;
Men han forsvarede med saadan Fynd sin Sag,
At han blev Angerløs og frikiendt samme Dag.
Men Gunnild kunde ej den Spot saa let fordøje;
Man dog et Middel fandt til hende at fornøje:
Hun over Krager fik fuld Jagt-Ret, Hals og Haand.
Den, som i Barndom gaaer, som Barn man stille kand!
Vor Jomfrue midlertid sig rejsed paa sin Pude,
Saae om sig, og fornam, at alle vare ude;
Hun slog sig derfor løs, brød ud i bitter Graad,
(c) At strax den heele Seng i Øjeblik blev vaad.
Det er forunderligt, hvor saadan Ild er inde,
At see saa megen Graad ret strømmeviis at rinde.
Man skulde tænke, at den største Ildebrand
Udslukkes skulde af saa megen hyppig Vand.

Men

(a) Det synes mig dog er let at begribe, thi Floden maatte forandres, ligesom Kilderne, der ginge fra Bryggerset og Vaskerset, vare dannede; for Exempel: naar man toede udi Vaskerset med Sæbe, maatte denne berømmelige Flod endelig blive hvid.

(b) Vid: Blok: Chorogr: pag: 16.

(c) Ὑπερβολή.
Sinum lacrimis implevit obortis. Virg. Æneid. 4.

Men Elskovs heede Brand med Vand man ej kand slukke:
(a) Neptunus selv sig maa for en Cupido bukke;
En Fisk heel fugtig er, sligt dog ej staaer imod;
I gamle Skialdres Tid nu een, nu anden Flod,
(b) Ja Havet selv man har af Elskovs heftig Lue
Seet være stukken an, som hidsig Turtel-Due.
Fru Thetis, skiøndt hun har sin Boelig udi Vand,
Med heele store Hav ej Elskov slukke kand.
Da Graaden stillet var, begyndte hun at tale:
Ach, ingen Trøst er til, mit Hierte kand husvale!
Ach, jeg var lykkelig, hvis jeg kun maatte døe!
Tyranske Vind og Storm! Tyranske Hav og Søe!
Hvi bragte I den Mand? hvi kom han hid paa Landet?
Kun for at qvæle mig! Nej, det var ikke andet!
Hvi drev I ham ej hen til andet Land og Øe?
Kun for at dræbe mig! Ach, kunde jeg kun døe!
Man trøster mig omsonst; min Trøst er kun at græde,
At være Trøstesløs, at hyle, Øyne væde.
All Troldom, Medicin mig ikke hielpe kand:
Ej Trold har mig forgiort, men Paars den fremmed Mand.
Den fremmed Peder Paars, hans Skiønhed, yndig Miine,
Hans Sukkertalend Mund aarsager mig slig Piine.
Hvad ondt har jeg vel giort? hvad Synd jeg unge Møe?
Hvi bragte I ham hid? Tyranske Vind og Søe!
Sligt Marthe Kokke-Tøs, som var i Stuen eene,
Til Hierte gik; skiønt hun ej havde en god Scene,
Det ynksom Klagemaal dog rørte hendes Blod,
Ja Taarerne af Ynk i hendes Øjne stod.

Skiønt

(a) — — — Ἔστι δ' ἐν θαλασσίῳ
Κλύδωνι Κύπρις. Euripid. Hippolyt.
Pisce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis. Ovid. Met. 5.

(b) Gudinden for Havet lod sig og bedrage af Peleo; og blev af saadant Favntag fød den store Achilles.

(a) Skiønt haardest Flintesteen man skulde før bevæge,
En Nordisk Biørn, en Ulv, Hyrcanisk Tiger spæge,
Hun gik til Sengen hen, og sagde: Nille hør,
Tag ikke saa afsted! Hvad er det som I giør?
Cupido saarer tit, han selv igien dog læger (b),
I god Intention han Hierter kun bevæger.
Han engang saared mig, men selv mig banet Vej
At lædske saadan Ild; jeg derfor døde ej.
Jeg styrede min Lyst, befandt mig vel derefter.
Hvad vinder I ved Sorg? I taber eders Kræfter.
Naar saadant hender mig, jeg ikkun deraf leer;
Cupido saarer vel, han ogsaa Doctor er.
Saa vor Lucretia da endede sin Tale,
Hun den forliebte Møe saa søgte at husvale.
Men Nille længe laae fast saasom Maale-løs;
Hun saae sig røbet af den listig Kokke-Tøs.
Omsider brød det ud: Dit Raad jeg gierne følger
(Hun sagde sukkende), og sligt ej længer dølger.
Spænd alle Kræfter an! vend an all List og Fliid!
Jeg veed, du raadvild ej har været nogen Tiid.
See til, du mager saa, jeg kand til hannem komme!
En Sukker-Tvebak hun tog derpaa af sin Lomme,
Sit Kridhuus aabnede, sex Skilling der af tog,
Som hun til Nye-Aar selv fik med en Spænde-Bog.

Vor

(a) Pumiceos oculos habet, neqvit
Lacrumam exorare, ut exspuant unam.
Plaut: Pseud: Act: 1. Sc: 1.

(b) Hvilket er falskt, Marthes Ord i Respect; thi, at Cupido er kun en lumpen Doctor, bevidner den gamle lystige Poet, naar han forestiller ham grædende, efterdi han var stukken i Fingeren af en Bie:

Ἔρως ποτ᾽ ἐν ῥόδοισι
Κοιμωμένην μέλιτταν
Οὐκ εἶδεν &c. Anacreon od. 40.

Vor Marthe var ej seen slig Gave at modtage;
Hun qvantsviis sagde: I jer skulde ej umage!
Jeg seer, min Nille! ej, at saadant nødigt er.
Men mig beretted er, hun siden fordret meer.
Her nødig er, at jeg om Marthe lidet taler,
Og hendes Caracter min Læser net afmaler.
Enhver Historicus, der saadant gaaer forbi,
Forretter ey sin Pligt, ey træder rette Stie.
I Underfundighed hun havde ey sin Liige,
Hun deri eftergav ey nogen Fruer-Piige;
Saa tit hun giorde Ont, og nogen Fejl begik,
Nu een, nu anden strax for saadant Skylden fik.
Hun stedse venlig var, sig kunde saa forstille,
Og med Huus-Folkene saa efter Ønske spille,
At hun dem havde som i Kiæder og i Baand,
Og deres Lykke fast indsluttet i sin Haand.
(a) Naar hun bedrev en Synd, hun andre strax forklaffet,
Men græd, naar hun dem saae for saadant blive straffet.
For nogle Aar et Kruus for hende søndergik,
Lars Gaards-Karl derfor strax en banket Trøye fik.
Hun engang klaget var for Skiænds-Ord, skiden Tale,
Lars Gaards-Karl maatte dog paa Ryggen sligt betale.
En anden Gang hun en Sølv-Knappet Stok og brød,
Den gode Lars igien blev sat paa Vand og Brød.
I Fior hun stykker slog paa store Sal en Rude,
Lars den betalte og, skiøndt det var med ham ude.
Hun Spiise-Kammeret lod engang aaben staae,
Lars maatte til igien sig derfor lade slaae.
Den Lars var hendes Mand, hun ham ey kunde miste,
Hans Ryg som til sit Skiold at bruge Marthe vidste;
Han

(a) Flagitiis addidit, ut, qvem deceperat, accusaret.
Plin. lib. 6. epist. 22.

L. 2. Hun qvantsviis sagde] paa Skrømt.
- 29. Den Lars var hendes Mand] var en Mand for hende, ham kunde hun bruge.

Han for Uskyldighed at liide saa var vant,
At, naar hun løy ham paa, han troede, det var sandt.
Storck sagde tit: Det er en Fandens listig Pige!
I Sindets Gaver man ey finder hendes Lige;
Slig vittig Kokke-Tøs man ey skal kunde faae,
Om man fra Anholts Land til Læssøe vilde gaae.
Der ikkun fattes, at hun ikke er studeret,
Og slige Gaver har ved Studia formeret;
Men det er meget vel, hun ikke Bog-lærd er,
Hun vilde komme mig og andre alt for nær.
(a) Gid aldrig i min Tiid, han sagde, nogen Qvinde
Med andet mænger sig, end kaage, sye og spinde!
Man har Historier, man viise kand paa Prent,
At sielden lykkelig er Qvinde Regiment.
Hvem har Jens Lorentzen, den usel Taabenakke,
For slette Tilstand, end sin Kone, at betakke?
Per Degn, man tænker, er en meget holden Mand,
Slig Staader er dog ey paa heele Anholts Land.
Hvor kommer det vel fra? Han Degne-Penge, Offer,
Som sine Formænd faaer, som Jesper og Christoffer,
Ja meget meer, end de; han dog en Prakker er.
Det kommer, at han ey = nok sagt! paa Fingre seer,
Det kommer, at han lar sig kuie af sin Kone,
I Huset hun er Peer og han en Abelone.
Den arme Diævels Block han slæber som en Træl,
Og ved sit Qvaklerie jo Penge faaer som Skiæl;
Er dog i meere Gield, end nogen skulde tænke,
I gaar han sat i Pant tre Stole, fire Bænke.
Vil det saa blive ved, da troer jeg, inden Aar
At han gaaer fløyten, og den sidste Olie faaer.

Hvad

(a) I denne Digression skiemter Poeten med dem, der allarmeres saa meget over det, at Fruentimmeret vil slaae sig til Læsning.

Hvad Aarsag der til er? Hans Sophie vil ey spinde,
Hun vil ved Roret staae, den raffinerte Qvinde;
Han intet giøre kand, tør neppe slaae en —,
Før han maa spørge først, om det er hende kiært.
(a) Jens Paulsens Kone jeg alleene vil undtage;
Hun bør regiere, thi hun haver ey sin Mage.
Naar saadant gaaer i svang, hvad vilde blive af,
Om til Studeringer det farlig Kiøn sig gav?
Det vilde over alt i Huset blive Mester,
Tractere Mændene som Øxen og som Bester.
Saa talte nyelig Storck i Eenrum med sin Præst,
Som hannem svarede: Det er, per Deum! best,
Det allertienligst er, man flyer dem ingen Bøger.
Jeg tit giør Visitatz, i Ammestuen søger,
Om nogen Bog er skiult, sligt nøye efterseer;
Man dog fixerer mig, min Hustrue deraf leer.
Tænk kun, min gode Stork! imellem os at sige,
Hvor jeg til mode blev, da jeg vor Stue Pige
I en Politisk Bog om Roland læse fandt;
Jeg sagde: Grete hør, det bedre var, I spandt!
Ved Lilien paa Mark nu lignes maa en Qvinde:
Hun ey arbeyde vil, ey meere sye og spinde.
Hvis mine Klæder kun som andres skaaren var,
I visselig af mig for saadant fik et par.
Herr Pastor giorde ret, ham svarede da Christen;
Giem saadan farlig Bog paa Bunden udaf Kisten!
En slig Politisk Bog, et saadant nobel Skrift
Er kun for Mænd som os, for Qvindfolk er en Gift.
Man deraf lære kand et Rige at regiere,
Som beste General en Hær at commandere.

Jeg

(a) Hvorfor han berømmer Jens Paulsens Kone, kand sees af den anden Bog.

L. 21. I visselig ... fik et par] et Par paa Øret.

Jeg vil ey rose mig, hver veed dog, jeg er klog,
Troe mig, min Viisdom jeg har faaet af den Bog.
Een Dag ey gaaer forbi, at jeg jo deri blader;
Man veed, en Mand som jeg, ey læser gierne Sladder.
Jeg tit velsignet har, end takker i hans Grav
Den Pen, den store Pen, som Author er deraf.
Fast ingen Ting, Herr Niels! man jo kand deraf trække = =
Undtagen, svared han, man lærer ey at præke.
Ja, sagde Storck, det er en gandske anden Sag.
Men hør, hvad i mit Huus er skeed forgangen Dag:
Jeg tog mig for, u=roest, en Regning klar at giøre,
Men jeg paa samme Tid et Bulder fik at høre;
Skiønt paa en Linie nær jeg den snart havde klar,
Den dog forlod, løb hen at høre hvad det var.
Jeg strax fornam, det var i lille daglig Stue.
Jeg gandske stønnede, begyndte sterk at grue;
Jeg hørde vel, at det var ikke noget Spil,
Nysgierrig gandske blev, og rakte Øren til.
(a) Man hørde selsom Snak: mit Folk var reent af lave;
Een med en Keyser holdt, en anden med en Pave,
Een vilde slutte Fred, en anden var for Kriig,
Een Fienden med Magt, en anden slog med Sviig.

O,

(a) Over saadant var den hidsige Poet saa bange udi hans Tiid, og ynkedes over sit Fædernelanb med disse Ord:

— — Novit, toto quid fiat in Orbe,
Hæc eadem, qvid Thraces agant, quid Seres & Indi —
Instantem Regi Armenio, Parthoq; Cometen
Prima videt. Famam, rumoresq; illa recentes
Excipit ad portas, qvosdam facit; isse Niphaten
In populos, magnoq; illic cuncta arva teneri
Diluvio; nutare urbes, subsidere terras,
Quocunq; in trivio, cuicunq; est obvia, narrat.

Juv. Sat. 6.

O, hvilket Raserie! O, hvilke Hovet-Dunster!
Jeg sagde sukkende. Een Bispen slog af Munster,
Een Førsten udaf Cøln, een Greven udaf Mentz,
Nu var man udi Aars, nu Randers, nu Florentz.
Een talede om Told, en anden om Accise,
Ja Marthe Barne-Tøs os Veyen vilde viise,
Hvorledes Handelen kand komme udi Flor;
Ved alt, det helligt er, en Eed hun derpaa svoer.
Nu talede man om de skiønne Polske Heste,
Min Kone sagde: Jeg dem holder for de beste;
Nu om Rostocker Bier, nu om Vestphalske Sviin.
Jeg tilstaaer, saadant Snak for mig var som Latin.
Jeg tænkte: Mon man mig ey spiller her en Fynte?
Men strax det stille blev, at læse en begyndte:
Man schreibet von Paris, es habe kein Gefahr.
Paa Røsten syntes mig, det Tydske Jochum var (a).
Jeg da paa Døren fandt til Lykke liden Skramme,
Jeg der igiennem saae, blev vaer, det var den samme;
Han midt for Bordet sad, forklarede paa Jydsk
Alt hvad man ey begreeb og ey forstod paa Tydsk.
Han spør min Kone ad: Kand Mutter vel begribe,
Hvad disse Tydske Ord paa Anholts Maal vil sige?
Vist, sagde hun, det Tydsk jeg fatter meget snart:
Til Paradis fra os er nu fast ingen Fart.
Jeg vidne kand med Eed, Herr Pastor! at om hende
Jeg aldrig vidste, at hun Bogstav kunde kiende,
Langt mindre, at hun var saa færdig i sin Tydsk;
Jeg ellers hendes Ryg brav havde smurt paa Jydsk.
Vor Jochum tog sig paa, sin Præken at fuldføre.
Jeg Marthe saae paa ham med største Andagt høre;
Sligt

(a) Han var vel fød paa Anholt, men havde været 3 Uger udi Lybeck, og ved sin Tilbagekomst agerede Tydsk Sprog-Mester paa Øen; hvorudover han gemeenlig blev kaldet Tydske Jochum.

Sligt dette leede Trold i Kirken aldrig giør,
Om Textens Deeling naar jeg hende ikkun spør,
Hun siger: Husbond! jeg er kun en stakkels Pige,
Jeg saadant ej forstaaer, som I og eders Lige.
Jeg strax tilbage i Contoret stille gik,
En ærlig god Krabask med hast i Haanden fik,
Brød saa i Stuen ind: Hej! hvad er her at giøre?
Jeg raabte, og saa brav begyndte dem at smøre.
I Polske Mærre ud! Herud Vestphalske Sviin!
Jeg taler Dansk, jeg kand ey Tydsk og ey Latin.
Vor nye Projectist i sær jeg ikke glemte,
Jeg sagde: Vil du Trold og med Aviser skiemte?
Tog saa Papiirene og brændte dennem op;
Af Harm da skielvede mit heele Liv og Krop.
Ham svarede Herr Niels: Slig Haardhed jeg ey priser.
Jeg seer ey meget hvad man lærer af Aviser;
Det meste er jo Løgn. Sligt de vel læse maa;
Det maa min Kone frit og aaben altid staae.
Aviser! sagde Storck; kand man ey deraf lære?
Tie stille dermed kun! Aviser! hør mig, kiære! = =
Ach! svarede Herr Niels, man siger jo i sær
Om den, der lyver brav: han Avis=Trykker er.
Ja, sagde Storck, det er saa meget som man siger,
Er derfor ikke sandt. Aviser er for Piger
Som Pest, som Rotte=Krud; dem saa forderve kand,
At inden stakket Tid = = nok sagt, det heele Land = =
Saa vidste disse Mænd da Qvindfolk at afmale.
Jeg underskriver ey i alting saadan Tale;
Jeg holder, deri man gemeenlig gaaer forvidt,
Og dette gode Kiøn giør u=ræt meget tit.
Mig synes, saadan Snak er lidt interesseret:
Man frygter for sin Sag. Hvis Qvindfolk var studeret,
Hvis

(a) Hvis det ej stedse var fordømt til Rok og Teen,
Ej ubevæbnet var, forbuden Blæk og Pen:
Det kunde Characteer paa en og anden give,
Paa en og anden Giek, som det vil sort beskrive.
Hvis havde været Bruug at øve sligt til Rom,
En Juvenalis da vel skulde salet om;
En Romersk Qvinde-Pen vel skulde kundet viise,
At siette Satyra, som vi saa meget priise,
Fast lidet bedre er end Daare-Kiste-Snak,
At vi for Stiilen kun er Author skyldig Tak.
Jeg gaaer fra alfar Vey, en selsom Meening haver:
Lad dem studere, som har beste Sindsens Gaver!
Lad dem regiere, som et Huus kand forestaae!
Den som beqvemmest er, lad den ved Roret staae!
Skal A, skiønt hun er viis, fordi hun er en Qvinde,
Fordi hun gaaer med Skiørt, fordømmes til at spinde?
Skal B, som er en Nar, en Drukkenbolt, et Faar,
Strax Mester være, just for han med Buxer gaaer?
Jeg priiser saadan Mand, der intet selv kand giøre,
At han Huusholdningen sin Hustrue lader føre;
Man sige kand, at han er deri eene viis,
Og for den eene Post af Folk fortiener Priis.
Man tænke skulde her, Poeten smukt flatterer,
For vis Aarsages skyld sig saa insinuerer;
Han ellers bange var, paa Halsen og at faae
Det heele Qvinde-Kiøn. Nej, det er ikke saa!

J

(a) Derudover klager Fruentimmeret udi Tragoedien med disse Ord:
Oἰ γὰρ ἐν ἁμετέρᾳ γνώμᾳ λύρας
Ὤπασε θέσπιν ἀοιδὰν
Φοῖβος, ἁγήτωρ μελέων. Ἐπεὶ ἀντ-
ἄχησαν ὕμνον
Ἀρσένων γέννα. Euripid. Medea.

I det og andet meer jeg taler som jeg tænker,
Jeg Sandhed følger kun, og bruger ingen Rænker.
Jeg taler saa, ej just for jeg er Kiønnets Ven;
Man kiender sandelig ej ret Hans Mickelsen.
(a) Men Himmel! jeg far vild, jeg er af Vejen kommen!
Jeg seer alt over mig at være fældet Dommen:
Han, som paa andre før har givet Contrafej,
Som Skialdre lastet har, nu træder samme Vej.
Jeg seer en hoben Folk af Latter fast at sprikke,
At støde Glassene, Homeri Skaal at drikke,
At sige: Hvad vil den nye=bagede Poet?
Men hvortil tienlig er slig Animositet?
Hvo være vil Poet, den maa Poeter arte.
Hvor var det da jeg slap? Det var vist om vor Marthe.

(a) Poeten undskylder denne store Digression med gamle Poeters Exempler; thi deres Poemata vilde undertiden blive meget mavre, dersom Digressionerne bleve borttagne. Saa at man kand see, at denne Digression, som maaskee vil blive censurered, er heller en Satire, end nogen Forseelse begangen.

2. Sang.

2. Sang.

DEn samme listig Tøs sig sneeg i Stuen ind,
Hvor Peder Paars hun fandt, med Haanden under Kind
At sidde paa en Stoel, skiønt det var Mid-Nats Tider,
(At have megen Søvn, slig Hierte-Sorg ey lider).
Hvor hun i Stuen kom, begribes ikke let,
Thi Døren lukket var, og Salen var saa tæt,
At mindste Sprække var paa Veggen ey at finde;
Men hvad u-mueligt er for en beslagen Qvinde?
Ey Laas, ey Lukkelser, ey Muur, ey Veg, ey Tag,
Hun jo igiennem kom; sligt var en ringe Sag,
Sligt var kun liden Konst for saadan listig Pige.
I alle Værelser hun vidste sig at snige,
For hende, som en Aand, fast alting aaben stod;
Hun selv og aaben var, sig penetrere lod.
Hun penetrerede, hun lod sig penetrere,
Til Kokke-Pigers Roes hvad kand man sige mere?
Af saadant Syn Peer Paars sig ikke nedslaae lod,
Skiønt Haar paa Hovedet som paa et Pindsviin stod,
Skiønt tappere Kallun i Helte-Liv sig rørde;
Mod all Formodning dog til Ruus slig Tale førde:
(a) Peer Ruus, vil du? Ach men = skal jeg = stat op Peer Ruus!
Ach, gid jeg arme Mand var vel af dette Huus!
Gid

(a) Vid. Ruuf. in Fragment. Diarii.

Gid jeg = Ach, hvilket Syn! jeg aldrig saae dets Lige!
Peer Ruus, Forræder! ach! din Husbond saadan svige,
Din Husbond, som = din = ach! har du ey meere Maal?
Ach, hvis jeg havde kun det mindste stykke Staal,
Saa var jeg sikker nok, mig intet kunde skade!
Lidt Staal = Peer Ruus! vil du din Husbond saa forlade,
Din fromme Husbond, som = = Af disse brudne Ord
Man seer, at Paars var og som andre skabt af Jord,
Var og et Menneske, skiønt han var heel bestandig,
Som tusind Kræmmere i saadant Tilfald mandig.
Han selv vel tit har sagt, at han ej bange var,
Hans Tale mig dog bragt paa andre Tanker har.
Man dog ej Aarsag har, min Helt for saadan Tale,
For disse brudne Ord som frygtsom at afmale;
I saadan Tilfald man seer ofte tabe Mod
De største Helte selv, at iisne deres Blod.
Men Ruus, som Fusius(a), den tusind Catiener
Ej kunde raabe op, ej rørde Liv, ej Seener;
Han ubevægelig laae som et afhugd Træ,
Hans Siæl og Hierte var nedstegen i hans Knæ.
De eene spillede, som Aspe=Løv og Blader,
Der af den mindste Vind sig saa bevæge lader,
At Bonden med sin Ox i Skoven tit maa staae,
Og med Forundring see i Oyeblik at gaae,
I Haandevending see det heele Land at røres,
Som Havet bruse, der med Lyst og Redsel høres.
Det heele Legeme var ellers gandske stiv,
Ja Blodet størknet, som naar Siælen er af Liv.
Vor Marthe mærkede, en Redsel var paakommen;
Hun nærmede sig ham, en Seddel tog af Lommen,
Og sagde: Unger Svend! naar du den læset faaer,
Jeg vedder, Redsel, Frygt af Sindet straxen gaaer.

Han

(a) Ut Fusius ebrius olim. Horat. Sat.

Han Brevet tog imod med Redsel zittrend Hænder,
Mod Veggen sat sin Ryg, og sig mod Pigen vender,
En Linie læsed', og paa hende atter saae,
Var bange, at hun ham i Kløer skulde faae.
Af dette sees kand, med hvilke Sindets Gaver
Den store Peder Paars beprydet været haver;
Thi denne eene Post er ligesom et Speil
Paa en fuldkommen Mand, der fast har ingen Feil.
Hvad Viisdom var det ej, i hast det saa at lave,
At han saa Ryggen fri mod hende kunde have!
Med hvad Forsigtighed han ej mod Brevet tog,
Det læsede, og tit paa hende Øyne slog!
Paa eengang tvende Ting det konstigt er at giøre;
Fra Cæsars Tiid man faa Exempler kand fremføre.
Det giorde dog min Helt: han læste, og gav agt
Paa den, han frygtede. Hvo skulde have sagt,
At sligt var muligt, hvis af klare Documenter,
Som vel fortien, at til Beviis man dennem prenter,
Man ikke kunde see, at sligt passeret var?
(a) Et heelt fuldkommen Ark Paars derom skrevet har.
Den store Peder Paars igiennemlæste Brevet;
Han med Forundring saae, hvad derudi var skrevet:
At Nille var forliebt, ham vilde hielpe ud.
Det var for ham et glad, men dog bedrøvet Bud.
Han sagde med et Suk: Hør smukke lille Pige!
Jeg eder skal Beskeed paa sligt i Morgen sige.
Hun svarede: Heel vel; jeg maa og straxen bort,
At give Nille Svar, thi Tiden mig er kort.
Saa tit jeg tænker paa, strax mine Øyne rinde,
I hvilken Tilstand da Per Ruus var denne finde.
Paars ham tiltalede: Fy, skiem dig tusindfold;
Du en troe Tiener est! Ach, spar mig kiære Trold!

Ruus

(a) Diar. Petr. Paarſ. pag. 300.

Ruus skreeg da overlydt. Tag heller Paars min Herre (a),
Han sig kand førend jeg med Penge ransonere;
Med mig I Fattigdom kun faaer, Fortred og Sorg,
Min Husbond beste Boed har udi Callundborg!
Hvor ærbar Paars end var, saa maatte han dog fniise.
Din Manddom, sagde han, jeg noksom ey kand priise!
Stat op! hun borte er, jeg er din Hosbond Paars.
(At huuse slige Folk er ikke lidet Kaars.)
Stat op! hun gik sin Vej, her er ej meere Fare.
Ach! gik hun? sagde Ruus; det var min Troe en Mare,
Hun eder lidet kun, men mig en Time reed.
At du est en Cujon, Paars sagde, det jeg veed.
Ja, svared' Ruus, man veed, hvad Skrek kand foraarsage,
Jeg ellers aldrig sligt har giort i mine Dage.
Naar man et Spøgels seer, hvo kand da have Mod?
Ej Degnen selv! Det tør jeg sige, om han stoed = =
Holdt op! da sagde Paars; vi vil ey meere trette.
Gav ham saa Seddelen, og sagde: Læs kun dette!
Af Glæde da Per Ruus fast daane-færdig blev,
Velsignede den Haand, den Marre, som det skrev.
Men over sligt Per Paars man heftig saae at grunde:
Skal jeg min Dorothe forlade? Ingenlunde!
Skal jeg den ærlig Siæl, min kiære Fæstemøe,
For hvis Skyld jeg mig har betroet Hav og Søe,
For hvis Skyld Peder Paars saa meget ont har lidet,
For hvis Skyld jeg har tit i suure Æble bidet,
Hvis Ihukommelse all Sorrig har giort sød = =
Nej, jeg vil heller døe den skiændeligste Død.

Ret

(a) Liigesaa artig var Bacchi Tiener mod sin Herre udi Comoedien, naar han siger: Slaae heller min Herre! Thi, som han er Gud, saa kand han bedre taale Hug:

Καὶ πολύ γε μᾶλλόν ἐστι μαστιγωτέος,
θεὸς γάρ ἐστιν.

(a) Ret som en voxen Eeg mod Oxen, den vil felde,
Staaer som i Tvilsmaal til hvad Side den vil helde,
Et saadant saaret Træ var Peder Paars da liig;
Dyd, Fare, Elskov, Frygt i hannem førte Kriig.
Han derpaa tier lidt, og alting eftertænker,
For Øyne stiller sig, nu Fængsel, Baand og Lænker,
Nu det som værre er, en saa u-ærlig Død;
Blev som forandret lidt, i disse Ord udbrød:
Udfordrer Elskovs Lov, at vi skal være Træle,
At vi i Galgen os skal derfor lade qvæle,
At vi opofres skal og skiændeligen døe?
Hvad nytter saadant vel min kiære Fæstemøe?
Hvis jeg dog vidste, sligt kun vilde dig behage,
Jeg med Fornøyelse mig tage lod af Dage.
Jeg veed, hvis du var her, som du est udi Aars,
Du vilde sige: Giør ej saadant, Peder Paars!
Du saadant Forsæt selv som Galskab vilde laste;
Du vilde dig, min Siæl! for mine Fødder kaste,
Ja sætte for dit Bryst din lille Foldekniv
Og sige: See! hvis du ey redde vil dit Liv = =
Men ach! Peer Paars! est du og bleven en Forræder?
Du talet haver som den grummeste Misdæder.
Mon Peder Paars saa snart sig selv fornegte kand?
Mon det er Forsæt af en brav retskaffen Mand?
Nej ingen ærlig Siæl slig Utroeskab kand sømme,
For saadan ublue Snak jeg bør mig selv fordømme,
For slige Tanker jeg at døe er eene værd,
Og det for egen Haand. Tag hid, Per Ruus, mit Sværd!
Flux!

(a) Et modo desperat, modo vult tentare, pudetq;
Et cupit, & qvid agat, non invenit. Utq; securi
Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima restat,
Qvo cadat, in dubio est, omniq; a parte timetur:
Sic animus &c. Ovid. Met. 10.

Flux! skynd dig, jeg vil strax min Dorothe fornøye!
Flux! skynd dig, svared Ruus, tag hid min Hat og Trøye,
Min Kiole, Buxer, Skoe, min skiønne Sarses Vest,
Som jeg mig giøre lod forgangen Jule-Fest!
Min Pung, som ligger i min nye Kiole-Lomme!
Flux! skynd dig, giv mig hid min Æske, min Mad-Bomme!
Min heele Velfærd, flux! min Pibe, min Tobak,
Min = = ach! man sprekke maa af saadan Pølse-Snak.
Flux! jeg har nødig nu at bruge en reen Skiorte,
Den ligger i mit Skriin; men Skrinet er jo borte!
Paars svarede: Paa sligt at tænke er ej værd.
Sandt, sagde Ruus, det alt gik fløyten med jer Sværd (a).
Ach! sagde Paars, jeg er af Sorrig saa forblindet,
At jeg om slige Ting mig ikke har besindet;
Jeg mine Tanker hos min Dorthe ladet har.
Ach! svarede Peer Ruus, gid hun paa Bloksbierg var!
Jeg aldrig haver seet en Karl, der er til Alder,
Som haver sine Sind, der til slig Galskab falder.
Den Kiærlighed den er til all U-lykke Rod,
For tusind Dorther jeg ej mister Draabe Blod.
Skal vi i saadan Sag os her betænke længe?
Skal vi for hendes skyld os begge lade hænge?
Om I saa rasend' er, Per Ruus er dog ey gal,
Han aldrig nogen Tiid til saadant falde skal.
Troe mig! naar I er hengt, I mine Ord vil sande,
Men alt forsilde, og slig Daarlighed forbande.
Tænk kun, hvor smukt det er, naar Folk os hænge seer,
Os peeges Fingre paa, os alle Mand beleer.
Tænk med hvad Hierte-Sorg vi sligt maa see og høre.
Man for at spotte os vil saadan Grav-Skrift giøre:
Stat stille Vandrings-Mand! her hviler Peder Paars,
Som lod sig hænge for en — — Tøs i Aars.

Her

(a) Som kand sees af den første Bog.

Her hænger han, den Skurk, den Giek, den Fleske-Fante,
Den Hundsvot, Slyngel, Nar, den Dosmer og den Gante,
Den Abe, Fæhund; med sin Skriver Peder Ruus,
Der udi trende Aar som Svend var i hans Huus.
(a) Satyricuser nok der findes her paa Landet,
Som for os giøre vil et Grav-Skrift efter andet;
Thi gode Hoveder man her og finde kand,
Saa vel som i vor Bye og i vort Føde Land.
Troe mig! slig Gierning man til Galskab vil udtyde,
Og naar vi ere hængt, I saadant vil fortryde.
Jeg ikkun u-lært er, dog saadant forud seer;
En Ting fortrydes tit, naar det forsilde er.
Skal os et ærligt Navn ej, sagde Paars, bevæge?
Gemeene Pøbel kun paa os vil Fingre pege;
Men Lærde derimod vil dømme saa der om:
Med gamle Helte Paars kand lignes udi Rom.
Paa anden Dansk, Per Ruus da svared, sligt jeg tyder:
Paars lignes kand med en og anden gammel Snyder,
Hvis Daarskab for en Dyd de Gamle regnet har.
Troe mig! en saadan Helt nu holdes for en Nar.
I Callundborg man nu slig Tapperhed kun laster,
Og slig Philosophie kun under Bænken kaster.
Per Iversen fortaalt mig haver om en Mand,
Hvad Navn den Slyngel har, jeg ej erindre kand,
I Kirkebogen man dog saadant let kand finde;
Han heed Asverus = = nej! det er mig ud af Minde,
Jeg troer, hans Døbe-Navn vist Holophernes var = =
Nej! sandelig jeg reent hans Navn forglemmet har.
Naar man lidt gammel blir, og kommer lidt til Alder,
Strax Ihukommelsen heel mærkeligen falder;
Jeg vil ej rose mig, da jeg var 20 Aar,
Jeg alting kom ihu, som det var skeet i gaar.

Hvis

(a) Teste Block: Stat: polit: Inf: Anholt: pag: 43.

Hvis jeg kun kommer hiem, Lars Degn jeg dog skal bede,
I Kirke-Bogen han det Navn vil efterlede;
Han saadant gierne giør, han er min gode Ven,
Han frit har i vor Boed Papir, samt Blek og Pen = =
Da Paars skreeg Himmel høit: De Fandens Parentheser
Dig gandske drukken giør, og mig i Søvn snart dysser.
Ach, nu jeg har hans Navn! da raabte Peder Ruus;
(a) Det Qvintus Rufus er, han døbt er Curtius.
I gammel Tid man fik i Daaben tvende Navne,
Men jeg kand ikke see hvad saadant kunde gavne.
Summarum Summa: han er Auctor til den Bog,
Som skreven er paa Tydsk om Alexanders Tog.
Per Iversen jeg har hørt kalde ham en Taabe,
Og for en usel Giek ham ofte at udraabe,
Thi af Ambition sig selv han ofred' op,
Sig styrtet i en Grav med gandske Siæl og Krop.
Nej! man ej lever meer i vor Tiid efter Noder!
I rette eder nu maa efter Landets Moder,
(b) I Fingren stikke maa i Tiden, lugte til,
Hvad Tid I lever i, om I mig lyde vil.
Det, som i gammel Tid blev priiset saasom Dyder,
Nu heeder i vor Tid og kaldet bliver Lyder.
Troe mig, med saadant det som Klæde-Moder er:
Bormesters Gertrud ej bær Flaske-Trøye meer.
Frantz Jespersen af Folk jo agtet blir og æret;
Tre gange han i Aar dog har forlovet været,
Han bruger Fæstemøe, som andre Almanak,
Ej lader skræmme sig af visse Folkes Snak.

I

(a) Confunderes med Marco Curtio, som styrte sig udi Svelget.
(b) At stikke Fingeren i Jorden, er ellers beqvemmere talt.

I kiender i vor Egn den gode Kasten Skriver;
(a) Et eje-got Gemyt, som meget elsket bliver;
Et Tusind Daler han, jeg troer, vel vejet, har,
Jeg vil ej sige meer, men, maa skee, vel et par.
Jeg aldrig kommer i hans Huus, han mig jo byder
Nu Steeg, nu Hollandsk Ost, som Vand alt saadant flyder.
Jeg aldrig haver kiendt en saadan ærlig Siæl.
Gid at jeg kunde kun ham giøre nogen Skiæl!
(b) Den samme Kasten sig hver Uge fast forlover,
Nu slutter, bryder Pagt; nu den, nu den besover;
Nu en forlader, nu en anden tar igien.
(c) Han selv det tegner an og fører udi Pen;
Thi han er accurat i alle sine Sager,
Slig Roes hans Fiender ham ikke selv betager.

Han

(a) Eje-gode og noble Gemytter kaldes de, som ere gode Compagnons og gode Verter, omendskiønt de stiæler fra en for at giøre en anden til gode. Skarns Gemytter derimod ere de, som leve indgetogen og stille. Vil nogen sige, Peder Ruuses Definition er falsk, da appelleres til de fleeste Stemmer af Folk i vore Tider.

(b) At der er intet ont udi saadant, kand bevises saa vel af Praxi, som af mange gamle lærde Bøger. Der af roser sig især den gamle lystige Poet, naar han opregner alle sine Maitresser:

Εἰ φύλλα πάντα δένδρων
Ἐπίστασαι κατειπεῖν,
Εἰ ἡμαθῶδες εὑρεῖν
Τὸ τῆς ὅλης θαλάσσης,
Σὲ τῶν ἐμῶν ἐρώτων
Μόνον ποιῶ λογιστήν. Anacreon. od. 32.

(c) En stor Accuratesse, hvoraf berømmes en vis Person, hvilken, naar han havde Forsæt at drikke sig et Ruus, satte en Knappenaal paa sit Ærme, at han ikke skulde forglemme det; item en Fransøsk forliebt Dame, der skrev udi sin Tegne-Bog paa Rejsen: Memoire pour me faire — en passant à Lyon.

Han en a parte Bog til sligt indrettet har;
Saa accurat og før hans salig Fader var.
I saadan Skriver=Bog jeg nyelig haver fundet,
At han til Femten sig paa een Tid havde bundet.
Ham elsker dog enhver, ham ingen derfor skyer;
Kun visse onde Folk ham kalder Byens Tyr.
Jer Fader Rasmus Paars har selv og saadant vovet,
Jer Moder tog, skiønt han med anden var forlovet;
Hvis Rasmus havde da ej øvet saadant Spil,
Den gode Peder Paars ej havde været til.
Gid I kun vilde i jers Faders Fodspor træde!
Man nu slig ærlig Mand med Lys maa efterlede.
Jeg har min Meening sagt; hvad kand vel siges meer?
Ach! sagde Paars, jeg af din Tale slagen er!
Ruus blev da heftig glad, med Taarene i Øje
Han raabte: Jeg end Staal med mine Ord kand bøje!
Kom, lad os sove lidt, mens det er endnu Nat,
I Morgen faaer vi nok den samme Pige fat.
Saa ginge de til Sengs, ej meere Tale førte,
Og udi Øjeblik at snorke man dem hørte.
Jeg seer, til Middags Tiid de begge sovet har,
(a) Da kun et Bøsse=Skud fra Zenith Phoebus var.
En Momus skulde her maa skee Anledning tage,
Og sige: Skal en Helt ej altid sig forsage?
En, der saa frygtsom er, saa bange for sit Liv,
Der mod U=lykke ej, ja Døden selv, er stiv,
Hvo Livet skatter meer end Ære, den, jeg meener,
Paa Heltes Liste han at komme ej fortiener.
Nej Mome! i din Kram ej saadant tiene skal:
Paars stødes derfor ej af store Heltes Tal.
Skiønt jeg har Afskye selv for Ruuses slemme Tale,
Og som ugudelig den stedse bør afmale,

Saa

(a) Test. Tydske Joch. Hist. sui Temp.

L. 24. Skal en Helt ej altid sig forsage] fornægte sig, være selvfornægtende, opoffrende.

Saa finder jeg dog, at han deri havde ret,
At visse Gierninger man roser alt for let.
Det, som de Gamle har Heroisk Gierning stiilet,
Naar en for ringe Ting til Døden haver iilet,
Det nu af kloge Folk bliir kaldet Raserie,
Hofmodig Daarlighed og stærk Melancholie.
(a) Man burde Arria for saadan Ting med rette
Ej udi Krøniker, men Daarekisten sette;
Hun af en Plinius saa højt berømmes dog,
Men saadan Roes en Plet er i hans lærde Bog.
Saa meget som for sligt man rose kand en Plato,
Saa meget lastes bør en Curtius, en Cato,
Thi naar man efterseer, hvad dem bevæget har
Til slig Heroisk Dyd, det fast en Sygdom var.
(b) Slig Dyd med Hellebor til intet man kand giøre;
Man burde Cato selv til Anticyram føre.
Man tænker tit, at man er fuld af Nidkierhed,
(c) At offre Liv og Blod med Glæde er bereed;
Man tænker, at det er en Dyd, et Mesterstykke,
For ringe Ting sig selv at styrte i U-lykke;
Man brænder udaf Dyd: Er dog kun hidsig Blod;
Kun onde Vædsker er til saadan Manddom Rod.
Der skulde findes de, som vilde mig bebrejde,
At jeg mod Billighed her fører Krig og Fejde;
At af min Helt Per Paars jeg saadan Slave er,
At jeg hans største Fejl som Dyder selv anseer.

Nej!

(a) Vid. Plin. lib. 3. epist. 16.

(b) Helleborus voxer paa den Øe Antichyra, hvor med Galenskab cureres. Unde Juvenalis:

Nec dubitet Ladas, si non eget Anticyra, nec
Archigene — — — Sat. 13.

(c) Nolo virum, facili redimit qvi sangvine famam;
Hunc volo, laudari qvi sine morte potest.
Mart. Epigr. Libr. 1.

Nej! jeg i denne Post Poeters Stie ej følger;
De Fejl, jeg fundet har hos Paars, jeg ikke dølger.
Partiskhed aldrig mig forleeder af min Vej,
Jeg laster Tapperhed, jeg laster Dyder ej.
Man intet Paradox skal finde i min Tale:
Jeg dem kun laster, der med falske Dyder prale,
Der af Ærgierighed, foruden ringste Nød,
I blinde løber hen, og iiler til sin Død.
En Forskiel mellem Dyd og Hofmod jeg kun viiser.
I Ruuses Tale jeg kun dette eene priiser,
Som end var ziirlig i en Philosophisk Mund:
At visse Gierninger man roser uden Grund.

3. Sang.

DA kunde man ret see hvad Marthe var for Piige,
I Sindets Gaver at hun havde fast ej Liige.
Hun brugte kun een Dag til dette store Værk.
En anden Pige ej saa hastig syer en Særk,
Som hun var mægtig til de største Ting at giøre,
At binde, løse, at opbygge og forstyrre,
Forblinde Folk, at skiønt de saae, dog ikke saae;
Ja, det som sælsomt er, Vox=Næse sætte paa
Den kloge Christen Storck, som og saa denne finde
Med heele Fogdens Huus sig gandske lod forblinde.
At dysse Argus selv i Søvn, var hende let,
Med Hundred' Øjne meer end skiønt han var besæt.
Paa een Dags Tiid et Værk saa stort at sammensmeede,
En Jagt med Takkel, Tov i Havnen at udreede,
At slutte Alliance, at stiæle Proviant
(Thi intet Laas saa stærk, hun jo dog Veien fandt):
Stor Pund det kaldes maa, det Sindets Gaver heeder,
En saadan Piige nu med Lys man efterleeder.
Hun kunde derimod ej kaage ret en Grød,
Ej engang ret forstoed at legge Fisk i Blød.
Det saa gemeenlig gaaer med de forslagne Qvinder;
Man i Huusholdningen dem aldrig hiemme finder.
For lutter Geyst de ey kand skille Fisk fra Kiød,
For lutter Geyst maa man i Huuset lide Nød.

V. 13. Med Hundred' Oine meer end skiønt han var besæt] om han end havde eet hundrede Oine til.

Men

Men Marthe tvungen var at blive Kokkepiige;
Skiønt hendes Hoved kun var dannet til Intrigue,
Skiønt hun var skabt til at regiere Anholts Land,
Til Kiøknet dog blev dømt; thi det var hendes Stand.
(a) Men hendes Broder, som var bedre skabt at spinde,
Og en Penelope var bleven i at tvinde,
Ja en Arachne selv til Skamme havde giort,
Han dog blev Øvrighed, skiønt aldrig hvit fra sort
Han udi Lov og Ræt har kunnet lære kiende;
Hvor man ham vilde snoe, hvor man ham vilde vende,
Hvad Konst man brugte, saa man klarlig seet har,
Han af Naturen skabt til Spinde-Kierling var.
Af raadet Træ man vil Mercurius formere;
Per Persen holdes til fra Ungdom at studere,
Men hvorfor mon det skeer? mon for han Hoved har?
Nej ikkun fordi Præst hans salig Fader var.
Man hørte Marthe tit med Hiertens Suk at siige:
Hvi blev jeg ej en Dreng, min Broder Lars en Piige?
I rette Element da kommen var enhver;
Men Landets Mode man ej ændre kand, disvær!
Imedens hun den Jagt i Hast lod giore reede,
Hun lod i Fogdens Gaard heel listigen udsprede,
At der ved Stranden gik et Spøgels Nat og Dag,
Som raabte ynkelig nu: Mord! nu: Skib! nu: Vrag!
Som en Skibbruden Mand saae ud, som en Hollænder;
Han søgte Dens Folk at faae i sine Hænder.

Vor

(a) Den Irlandske Historie beretter, at i gamle Dage en hver Philosophi Søn maatte og par force være Philosophus, og Missionarii udi China berette, at samme steds føres baade Skræddere og Skoemagere; saa at, omendskiønt en Skoemagers Søns Hierne er liige saa dannet som Cardinal Richelieus, maa den dog ikke bruges til andet end til at give agt paa, hvordan et par Skoe skal syes.

Vor Foged Ordre gav, at lukke Porten til,
Og sagde: Saadan Ting er intet Børne-Spil,
Jeg troer fuldkommelig, saa sandt som vi nu lever,
At det ej andet er, end Adrian den Zeever,
Som for 6 Ugers Tid her stødte med sit Skiib!
Løb i sit Kammer ind, og blegned som et Liig;
Slog Stue-Dørren til, og sig paa Sengen lagde.
Den Sag gaaer meget vel! vor Kokke-Pige sagde.
Men anden Morgen saae det meget ilde ud;
Thi Fogden, af en Drøm forskrækt, bød skikke Bud
Til gammel Gunnild, som man deraf kand berømme,
At hendes Liige ej var at udlegge Drømme.
Men for slig Ærinde af Frygt hver sig undslog;
Men Marthe endelig med Bøn det paa sig tog.
Hun over Porten paa en Stie maatte stiige;
Man frygtet, Adrian sig ellers skulde sniige,
Om Porten aabned blev, i Fogde-Gaarden ind.
Saa meget bange var enhver da for sit Skind.
Lars Gaars-Karl hende gav et stykke Staal i Haanden,
Og sagde: Dermed du kand holde fra dig Fanden.
Hun Foden tog i Haand, løb som hun kunde best,
Fandt Gunnild, skreeg: Vi har i Fogde-Gaarden Pest!
Jeg over Porten krøb, dig derom at advare,
At ingen give sig maa hen i saadan Fare.
(Thi Marthe bange var, om Gunnild did henkom,
Hun hendes Bygning da vel skulde støde om;
Som Fogden havde drømt, at ved hans Datter Nille
Med en bevæbnet Haand man vilde hannem skille.)
Af slige Tidender vor Gunnild bange blev,
Med Skiends-Ord Marthe og med Hug paa Dørren drev,
Og raabte overlydt: See hvilken Fandens Piige,
Der med sin Pest sig vil her i mit Huus indsnige!

Ach!

Ach! mig alt synes, som jeg Pest i Kroppen faaer.
Saa bange var hun, skiønt hun firsindstyve Aar
Alt havde paa sin Bag. Man hart ad ey kand fatte,
Hvorfore gamle Folk fast Livet meere skatte,
End blomstrend Ungdom selv, og Livet har saa kier.
Ej nogen som Per Top for Døden bange er:
Han, som for tyve Aar mon saa philosophere,
Nu taaler ej, at man om Døden taler meere;
Han, som for tyve Aar som en Apostel gik,
Veed efter Verden nu at leve paa en Prik;
Han, som for tyve Aar foragted nye Moder,
Nu lær at dandse og at synge efter Noder;
Han, som for tyve Aar holdt Døden som en Skat,
Er nu i Verdskab og i Samling en Ziirat;
Der levede tilforn som eenlig Turteldue,
Blant Fruentimmer nu sig krummer som en Bue,
Skiønt slig Galanterie ej haver nogen klem,
(a) Thi man heel ofte seer dog Aldren stikke frem.
Skiønt, naar han hoster, han gir Skylden kun paa Nødder,
Og naar han snubler, kun paa Vey, og ej paa Fødder,
Saa dog man Alderdom til saadant Aarsag seer.
Sligt ubegribeligt, dog meget gangbar er.
En gammel Kiærling her man seer for Døden bæve,
Der udi Ungdoms Tid ey havde Lyst at leve;
En Kierling, der en Tand ej haver i sin Mund,
Som Alderen med Død fast truede hver Stund.
Den Tidende om Pest strax spreddes over Landet.
I Fogde-Gaarden ej en Siæl kom ned til Vandet
Af Frygt for Spøgelse, der havde Livet kiær;
De andre uden for kom Fogdens Gaard ey nær

Af

(a) Vis tu simplicius senem fateri;
Ut tandem videaris unus esse. Mart: epigr.

L. 14. Er nu i Verdskab og i Samling en Ziirat] ved Giæstebud, i Selskaber.

Af Frygt for Pesten, som de hørte der grassere.
Hvad kand dog Qvinde List i Hast ej udstudere!
For bittre Taare man sig ikke holde kand,
Naar man betragter her den u-lykſalig Stand,
Det Land blev styrtet i: Hver var for Fogden bange,
Vor Fogd igien for hver, sad slutted som en Fange.
Vor Marthe midlertiid i Verk sin Bygning sat,
Og lod paa Jagten sterkt arbejde Dag og Nat.
Hun kom i Fogdens Gaard den samme Vej tilbage,
Og raabte: Saadant jeg ej meer vil paa mig tage!
Den Adrian jeg nær i Kløer kommen var,
Men dette stykke Staal mit Liv dog frelset har.
Strax Fogden spurde, om hun fandt den gamle Qvinde,
Men Marthe svarede, at hun var ikke inde,
Thi hun paa 3 Dags Tid til Bloksbierg rejset var.
Hvad Bloksbierg? sagde han, jeg altid høret har,
At slige Moeder skeer kun ved St. Hans Dags Tider;
At man mig binder Snak paa Ærmet, jeg ey lider.
Ej! sagde Marthe, I den Sag ey ræt forstaaer:
Det rette Moede vel St. Hans Nat for sig gaaer;
Men derforuden man til visse Tider lover
At komme sammen, for at synge, spille over.
Ach! sagde Fogden, hun en Stemme haver jo
Fast ungefehr som naar man grynte hør vor Soe!
Sandt nok, hun svarede, jeg troer, for hendes Stemme
Den gode Qvinde nok vel kunde blive hiemme;
Hun til Musiken dog kand bruges derfor med.
Mads Cantor i min Bye, der siunger som en Geed,
Musiqven dog forstaaer, ja holdes udi Ære,
Han udi Sangen kand at holde Tacten lære;
Vor Bisp, Skolmester, ja af Hørerne enhver,
Naar han ej bræger selv, med ham fornøjet er.

Saa

Saa skiønt at Gunnild ej kand synge selv et Stykke,
Hun dog kand bruges at slaae Tact med hendes Krykke.
Vor Dantzemester, som er skiev, dog lærer brav.
Med saadan Snak vor Fogd sig da lod spise af.
Nu alting var i stand, og Jagten var tillavet,
Som skulde føre Paars med Nille over Havet.
Det alt igiennem da vor Marthes Hoved gik,
Saa Fogden mindste Nys om denne Sag ej fik.
Men alt forandret blev, thi Kierligheds Gudinde,
Som for Dorotheæ skyld man saae at saadant spinde,
(a) Da hun af Timerne, som stedse holder Vagt,
Og hvad dem er betroed heel nøje tar i agt;
Der sig gemeenlig paa de gyldne Skamler hviler,
Som staae ved Himlens Port; med Bud til Guder iler
Saa ofte nødig er, og lukker ind og ud,
Som troe Dørvogtersker, nu een, nu anden Gud
(Den Port af Skyer er, hvor disse smaa Gudinder
Med stor Aarvaagenhed at holde Vagt man finder):
Da Venus om Per Paars af dennem Kundskab fik,
Hun udi største Hast til Toilettet gik,
(b) Tog der af sin Contouche; hun nødig fandt at haste,
Og den saa løslig om Sneehvide Hals at kaste;
Lidt bluedes, da hun imellem Guder gik,
Som meget venlig gav nu et, nu andet Nik,
(c) Thi aldrig nogen Tid man Kierligheds Gudinde
Saa smuk, saa yndig saae, som hun var denne Ginde,
Saa Momus sagde selv, den Steen=Staal=Hiertet Gud:
Ach! gaaer hun saa forbi? min søde lille Snud!

Hvor

(a) — — — — Ἆς ἔχον Ὧραι
Τῆς ἐπιτέτραπται μέγας οὐρανὸς, &c. Homer. Iliad. 5. it. 8.

(b) Meget trøsteligt for vort Fruentimmer; thi deraf kand sees, at Contoucher er en Himmeldragt.

(c) Tydske Joch: Hist: sui Temp: pag: 201.

L. 21. Tog der af sin Contouche] tog der sin Morgenkjole frem.

Hvor vil saa tilig hen den Sukker-søde Frue?
Tør hun vel vove sig saa tynd-klæd af sin Stue?
Da sagde Venus: Han i Dag er meget blid!
Jeg troer, han Febren har! Men nu er ingen Tid!
Hun lod i Øjeblik strax efter Vognen sende,
Bød derfor i en hast de hvide Svaner spænde,
Fløj ud i Luften hen, for Paars sig stillet ind,
(a) Og sagde: Store Helt! Hvad har dig giort saa blind?
Hvo har forføret dig, din Dorthe at forlade?
Hver ærlig Siæl vil dig for saadant skye og hade.
Kand Elskov glemmes? kand den døe hos dig saa let?
All Troe og Ærlighed bortsvinde? er det ret,
Din kiære Fæstemøe, der er saa skiøn, saa dydig,
Din Dorothea, der dig været har saa lydig,
Saa at forlade, saa forandre din Natur?
Du est ej meer den Paars, der staaet har som Muur,
Som haarde Klippe mod all Fristelse, U-lykke,
Og som rodfæstet Eeg, den Storm ej kand oprykke;
Som haarde Vinters Tid foragtet har og Søe
For Dorotheæ skyld, din yndig Fæstemøe.
Jeg næsten gietter, hvad til saadant dig har dreven,
Du est vist uden Tvivl for Døden bange bleven.
Gak, giør dig reede strax, paa Rejsen dig begiv,
Kald Folket sammen; see, du redde kand dit Liv!
Gak, skynd dig midlertid, mens Fogdens Huusfolk hviiler.
Jeg nu forlader dig, og hen til Søvnen iiler;
Han tryg og sovendes dem alle giøre kand,
Indtil du kommen er med Jagten lidt fra Land.
Paars op af Søvne sprang, men var saa Hovetsvimlet
Af saadant selsomt Syn, at han nær havde trimlet.

Han,

(a) Ad imitationem Virg: Æneid: 4.
— — Tu nunc Carthaginis altæ
Fundamenta locas etc.

Han aabenbaret Ruus hvad hannem hendet var,
Og sagde: Dette Syn du og vel seet har?
(a) Vist, svared Ruus, jeg saae skinbarligen den samme:
Hun høj var som et Bierg, og tyk som Maren Amme;
Nu syntes jeg, at hun ved Hovedgierdet stoed,
Nu gik tilbage, og blev staaend ved min Foed.
Hun havde Miner, som hun vilde noget tigge,
Jeg troer skinbarligen, hun vilde hos mig ligge.
Nej, sagde Peder Paars, den, som jeg seet har,
Heel spæ og liden og en dejlig Jomfrue var.
Ach, svared Ruus, det var min Troe en dejlig Pige!
Ach hvilket dejlig Syn! jeg aldrig saae dets Lige:
Hun fast ej større var, end liden Knappenaal,
Men havde klingend Røst, et sterkt og Torden-Maal.
Nej, sagde Peder Paars, den Jomfrue, som jeg hørte,
Med største Yndighed og Sødhed Talen førte.
Ach! sagde Peder Ruus, jeg mig fortaler tit,
I sær om Morgenen, naar jeg har sovet lidt.
Jeg Taabenakke, Giæk, jeg vilde dette sige:
Hun talede saa kleint, som peenest Fruer-Pige,
Men liden Tiære-Lugt, som dog var angenem,
Fra Haaret gik; den Lugt var dog min Troe ej slem.
Som Tiære? sagde Paars, ach, tal med bedre Føye!
Ej! sagde Ruus, det var den Fandens Styrmands Trøye,
Som henger ved vor Seng, der mig bedraget har;
Den Lugt fra Jomfruen, som Balsam, Desmer var.
Paa Jespers Apothek jeg aldrig nogensinde = =
Ach, hvilken dejlig Lugt! nu kand jeg mig besinde:
Den var saa angenem, saa sød som Theriak,
Ja som nye-baget Brød, som Desmer-Snus-Tobak.
Jeg ved de første Ord har Aarsag mig at skamme,
Nu kommer jeg ihu, det var min Troe den samme:

En

(a) Deres Character, som taler Folk efter Munden.

En Himmel-yndig Lugt fra hendes Hovet gik.
Vist! sagde Paars, det er den samme paa en Prik.
Mens de saa talede, de dennem hastig klædde.
Ruus ved de Klæder sær sig overmaade glædde,
Som Nille havde dem foræret; han da saae
Sig splinder spanken nye fra Hovedet til Taae.
Per Paars til Rejsen lod Skibs-Folket strax paaminde;
De skulde, sagde han, tilrede alting finde,
I Havnen laae en Jagt med Takkel og med Tov,
De maatte skynde sig, mens Fogden endda sov;
Han havde Proviant, alt hvad de skulde tære,
Og bød dem alle Ting i hast om Bord at bære.
Sligt efterlevet blev af dem i største hast:
Alt sammenskrabet blev, i fleng paa Dekket kast.
Siig mig Calliope! o Digte-Konsts Gudinde!
Forklar mig her med Fynd og ziirlig denne finde
De dyrebare Ting, opregn mig paa en Prik,
Hvad denne Unger-Svend af Jomfrue Nille fik.
Af Oxe Hammer Øll hun gav ham først et Anker,
Hvor af Jens Sognefogd, skiønt han var største Dranker,
Ej kunde bære meer end 3 til 4 Kruus;
I gaar han der af fik hos Fogden et got Ruus.
Hun derforuden gav af Bord-Øll ogsaa tvende,
Som man paa Numer B. fra første kunde kiende;
En Ost, hvor af Peer Ruus et lidet stykke skar,
Og sagde, at den ey for lange Hvile var;
Tre fulde Skiepper Gryn; sex skiønne Peber-Kager,
Som hun forgangen fik af Jørgen Handskemager,
Der nys fra Holland kom; en Æske fuld af Smør,
Amager Bonden nu det ikke bedre giør;
Et Lispund dejligt Flesk, en mægtig Jyde-Skinke,
Med hvilken man saae Ruus til Stranden selv at hinke,

Thi

V. 19. Af Oxe Hammer Øll hun gav ham først et Anker] Oxehammerøl, meget stærkt Øl (der slaaer for Panden som en Oxehammer).
- 26. den ey for lange Hvile var] den var værd at smage, den maatte man sætte Priis paa.

Thi den var heftig tung, af en fuldkommen Soe,
Han turde saadan Skat en anden ey betroe,
Ey kunde bare sig paa Veyen den at slikke,
Og sagde til Peer Paars: Den Skinke bander ikke!
For Paarses egen Mund hun gav en Lamme-Steeg,
Som spekket var med Flesk; 7, 8 friske Æg.
For Spiise-Kammeret slig Lettelse var dette,
At Fogden Bekkenet for Kirken maatte sætte.
Den listig Martha, som alt dette havde giort,
For Inqvisition sig frygtede ey stort;
Hun sagde spotviis: Ach! hvor kand det andet være,
Hvad kand dog Fejde ej i stakket Tid fortære?
Mon nogen, sagde hun, af Fejde bliver riig?
Det Proviant gik bort i sidste Tyrkisk' Krig.
Det ey fornøden er, jeg ikke mig umager
At skrive, siunge om de mange andre Sager,
Som af vor Jomfrue han til Skienk fik denne gang;
Det klinger ikke alt i slig Heroisk Sang.
Den klare Soel gik op, man saae de gyldne Straaler,
Som Ende giør paa Søvn, og Hvile ikke taaler;
Man saae dem skinne alt paa Anholts Kirke-Taarn.
Men aldrig var saa stilt i Fogdens Gaard tilforn.
Man havde ikke hørt en Hane fast at gale,
Folk, Fugle, Qvæg og Faar laae ligesom i Dvale.
Vor Jomfrue allerførst af Søvne vognet op,
Af Sengen veltede sin lille spæde Krop;
Men blev forskrekket, da hun Solen saae at rinde.
Hun løb til Salen hen, hun tænkte Paars at finde,
Hun tænkte, at han der alt i Beredskab stod.
Af Længsel, Frygt og Haab da kaaged hendes Blod.
Men da hun fandt den tom, hun bitterligen græder,
Tilbage springer, og i Øyeblik sig klæder,

Til

Til Stranden iler; men da hun paa Klinten kom,
Hun ferdig blev af Skrek og Harm at falde om.
Den Hierte har som Staal, hvis Øyne ikke rinder,
Natur som Tiger, der sig ey bevæget finder
Af hendes Klagemaal og halv fortvivled Ord.
Om slig Fortvivlelse skal vidne Hav og Fiord.
Jeg kand for Medynk fast den Tale ey beskrive,
Min Musa skielver, ja jeg finder kaaldt at blive
Mit Blod, min heele Krop; Papiret bliver vaad,
Mit Blek ey smitte vil, saa blegner det af Graad.
Kom o Gudinde, du som Sophocles har dreven,
Ved hvis Hielp Maro og Euripides har skreven,
Kom, hielp mig, at jeg maa indlegge liden Priis,
Om dette Klagemaal at siunge Skialdre-viis!
Saa faldte hendes Ord, saa udbrød hendes Klage:
Hvo i Utroeskab har som denne Mand sin Mage?
Hvad Skrift, Historie, hvad Rige, Sted og Land
Slig sort Forræderie, Utroeskab vise kand (a)?
Om man fra Østen gaaer til Vesten, nøye søger,
Opkaster, læser og igiennem-blader Bøger,
Man finde ikkun skal i Verden een Peer Paars,
Een Nille, Himmelen har paalagt saadan Kaars;

Een

(a) Den gode Jomfrue maa hverken have haft stor Læsning eller Erfarenhed; thi paa saadan Utroeskab haver man utallige Exempler. Conf. Didonis Klagemaal:

— — — Proh Jupiter! ibit? &c. Virg. Æneid. 4.

item Medeæ hos Euripidem, som var i samme Tilstand:

Ὦ παγκάκιστε!

Om nogen ellers vil criticere denne Klage, og sige, den var for høy for en Landsbye-Pige, da fordømmer han tillige med først de mange Hyrders og Hyrdinders ziirlige Taler hos de Gamle, 2. det som Philosophi in Oratione kalde τὸ ϑεῖον, og Aristides i sær τὸ πῦρ: nemlig at store Passioner kand undertiden giøre enfoldige Folk veltalende.

Een Jomfrue kun er til, der Himlen saa har prøvet,
Een Paars, der har en saa uskyldig Siæl bedrøvet.
Ej Tiger, Biørn, ej Rev Naturen haver skabt,
Der udi Grumhed, List sig her jo giver tabt.
Ach, hører mine Suk, I blaae og stolte Bølger!
Slaaer, knuser Skibet smaa! det vanskabt Dyr forfølger!
Ach, lad ham aldrig naae den høy=forlangte Havn!
Ach, lad ham aldrig faae sin Dorothe i Favn!
I Vinde, Skyer, Luft, som Suk til Himlen fører,
Slig Klage fører frem! en ængstet Siæl bønhører!
At Ild af Himmelen som Regn maa falde ned,
Fortære slig Tyran, paa det at intet Sted,
Ey Land, ey Havets Bund, ey Skov paa mange Miile
Forbandet være skal, hvor slige Beene hviile.
Og, hvis han af Natur som Salamander er,
Hans Krop som Hiertet haard, at Ild ham ey fortær,
Gid at da mænges maa strax alle Elementer,
Mod Verdens Undergang som man at see forventer!
Gid Verdens Bygning selv maa løses, gaae i Grund,
Før jeg skal meere see, før jeg skal nogen Stund = =
Den bittre Galde flød af hendes Mund og Næse,
Hun kunde andet ey end stille staae og blæse;
Fast som en Puster gik det spæde Jomfrue Bryst,
Af Harm hun fast var qvalt, ey havde meere Røst.
Skiønt saadan Klage ey Didonis eftergiver,
Hun som en Dido dog sig derpaa ey afliver;
Thi Elskov haver ey i vor Tid saadan Magt,
Man tager Livet nu lidt bedre udi agt.
Hvo veed om alt er sandt, som man om sligt har skreven?
I Skialdres Hoveder om Martyr ey er bleven
End ogsaa ofte den, som ey har været til?
Jeg ingen dog for Løgn og Digt beskylde vil;

V. 1. der Himlen saa har prøvet] hvem Himlen har prøvet saaledes.

Jeg

Jeg lar det ved sit Værd, at vise kun jeg stræber,
At sligt kand tvivles om. For min Part jeg ey dræber
Ey Jomfrue eller Helt, end ikke mindste Dyr
For Digte-Konstens skyld; Løgn, Pralerie jeg skyer.
Men Jagten midlertid var alt saa vidt fra Landet,
At man ey andet saae end Skyerne og Vandet.
Da Paars til Himmelen med største Andagt saae,
Og sagde: Himmel, du os legger Modgang paa!
Du for at friste os tit Hav og Jord bevæger,
Du saarer, plager; men omsider trøster, læger.
Ham Strømviis Taarene af Fryd paa Kinden rand,
At han saa hiulpen var mod Haab fra dette Land.
Jeg er ey mindre glad, har Øyne ofte vandet,
Og takket Himlen, at han kom saa vel fra Landet;
Thi hvert et Øyeblik, mig sligt for Øyne staaer,
Paa Hovedet da strax sig rejser mine Haar.
Men her jeg atter seer en Momus at fremtræde,
Og sige: Den, der vil om store Helte qvæde,
Den, som vil giøre Vers, blant Skialdre have Rang,
Maa lære først hvad er en ret Heroisk Sang.
Den som en Maro maa paa andre Strenge spille,
Som en Homerus Dyd, ey Laster forestille.
Hvo forestille vil en Helt som Dyders Spejl,
Maa tage anden Mand, som haver mindre Fejl,
Meer Troe og Ærlighed, meer Hierte, fleere Dyder,
End Paars, hvis Levnet ej opbygger, men nedbryder.
Men hav Taalmodighed, o Mome! liden Stund;
En Laas jeg udi hast vil legge paa din Mund.
De Helte, som man seer Homerum at tilbede,
De vare Dyden selv! ja vist, de vare feede!
Hvad Dyder læres af det store Græske Tog?
Er os opbyggelig Homeri lærde Bog?

Den

Den store Thetis Søn med Ajax, Diomedes,
Ja Agamemnon selv, Ulysses, Palamedes (a),
De forestilles jo som Dyders Contrafej,
Af dem man lærer jo at træde rette Vej!
Ney, man heel ofte seer Poeter at berømme
Det som Last-værdigt var, at man ey holdt i Tømme
Blodgierighed og Had; man priser dem for Mord,
For Synd, Forræderie, for ublue Snak og Ord.
Jeg vil ey tale meer om det, som fleere laste.
Jeg hos Virgilium vil tredie Bog opkaste:
Naar jeg Æneam der Didonem krænke seer,
Da finder jeg, at man forgieves mig beleer,
Af Ondskab dadler kun, mig uden Grund beskylder,
At jeg med Laster min Heroisk Sang opfylder;
(b) Naar jeg en Dorothe ey til med fundet har,
Da finder jeg, at Paars mod hannem Helgen var.
Men ach! den Bog er jo canonizeret bleven,
Ja i Augusti Tid og gyldne Alder skreven
(c) For meer end tusind Aar; hvo saadant laste tør,
Jo efter Skole-Lov som Kiætter brændes bør.
Ney jeg det ikke giør, jeg der til er for ringe,
Jeg blir ved Jorden kun, mig tør saa høyt ey svinge;
Jeg siger kun, at hvo mig derfor laste vil,
Med gamle Skialdrer han og øver samme Spil.
Nu siuntes alt at lee, paa Modgang giort en Ende;
Men Bladet hastelig man saae sig atter vende,

Thi

(a) Palamedes tales vel ikke om af Homero, men var dog med i den Trojanske Kriig.

(b) Poetens Meening er, at Æneæ Gierning var meere last-værdig end Paarses; thi Paars kunde undskylde sig med sin Kierlighed, han havde til sin forlovede Dorothea; men der er slet intet at sige til Æneæ Forsvar, som først krænkede og siden forlod Didonem, hvorfore den gode Mercurius maa tage Skylden paa sig.

(c) Propter mille annos — — -- Juv. Sat. 7.

(a) Thi Avind, som mod Paars saa sterk ophidset var,
Og som sit første Greb fast aldrig slippet har,
Paa nyt Forræderie begyndte da at spinde:
Jeg seer hos Guderne ey Hielp for mig at finde;
(b) Jeg maa om anden Hielp mig see, til Søvnen gaae,
Jeg Dødens Broder paa min Side bringe maa,
Thi han er taabelig, om Munden let at smøre,
(c) Og sig mod Jovem selv har ladet tit forføre.
Gid Ende var paa Dag, som Søvnens Fiende er,
Gid Solen dalet var, og mørke Nat var nær!
Man veed, at Morgenstund mod Søvnen fører Fejde,
Man veed, at alle Folk paa denne Tid arbejde:
Den Fattige man seer bag Øret sig at klaae,
Bekymret hvad han skal til Middags-Maaltid faae;
Den hungrig Bonde maa for Kosten aarle træle;
En Baadsmand og Soldat da pønser paa at stiæle;
Qvaksalveren for Dag det Pulver laver til,
Hvormed til Froekost han den Syge dræbe vil.
Før Solen den gaaer op, ja førend Hanen galer,
Man en Skoflikker seer, en Skrædder, Skinder, Maler,
En Snedker, Konstner, ja en Bødker, Timmermand,
Med Syl, med Øx, med Sax, med Pensel alt i Haand.
Den fattige Student, før hvide Dag frembryder,
Giør Vers til sin Patron, ham roser for hans Dyder;
Han

(a) Tydsk Joch: Hist: pag: 260.

(b) Flectere si neqveam superos, Acheronta movebo.
Virg. Æneid.

(c) Som af Junone, hvilken overtalte ham at dysse Jupiter i i Søvn, med disse Ord:
Ὕπνε, ἄναξ πάντων τε θεῶν πάντων τ' ἀνθρώπων.
Hom. Iliad. 14.

(a) Han bider Negle tit, han river tit sit Haar,
Før han i Klædning ret et Epigramma faaer.
En Medicus før Dag paa Patientens Trappe
Man seer alt i Gevær, med Krukken under Kappe.
Sollicitanten man at kruse seer sit Haar,
Han meen, han derved Ja paa sin Ansøgning faaer;
En tørstig Musicant at stemme sine Strænge;
En Vexelerer for et lidet Brev sig henge;
En Skipper springe op fra Sengen, som fra Sind,
Og raabe: Ach, vi har forsømt vor gode Vind!
En Procurator med sit Corpus Juris slæbe,
Hvormed han inden Nat sin Contrapart vil dræbe.
En Kroemand, skiønt til Sengs han meget silde gaaer,
Før Morgenrøden tit i Mund med Piben staaer;
Før Hanegal han har af Huset Søvnen drevet,
Og alt et X for U paa Karvestokken skrevet.
Enhver har Hænder fuld, man jager Søvn paa Dør,
Ja end de Rige selv, som fast ey sove tør:
Man meer end fattig Folk dem slæbe seer og trælle,
De tit ved Midnats Tid staaer op, maa Penge tælle;
Saa snart det knarker kun i Huset, de maa op,
De frygter Tyve, man seer skielve deres Krop.
Saa talte ved sig selv den giftige Gudinde;
Hun Søvnen vidste da paa ingen Sted at finde,
Hun alle Stænder saa med hast igiennemgik,
Men meere raadvild blev, lidt Haab hun deraf fik.
Omsider sagde hun: Jeg maa en Klokker leede.
Han lidt Arbejde har, Indkomster meget feede;
Hvis Dødens Broder paa vor Hemisphæra er,
Og, efter Soel gaaer op, her endnu findes meer,

Til

(a) — — — — In verſu faciendo
Sæpe caput ſcaberet, vivos & roderet ungves.
Horat. l. 1. Sat. 10.

Til sorte Boelig er ej flygtet allereede:
I Klokker Residentz man kand ham endnu leede.
Det Folk ej bunden er til noget Slaverie;
En Klokker sove kand i Roe til Klokken Ti.
Her nødig er, at jeg om Dødens Broder taler,
Hans Boelig og Person Poetisk-viis afmaler.
(a) Hos de Cimmerier, hvor Solens Straaler ej
Igiennem tykke Luft har fundet bane Vej;
Hvor aldrig Hane-Gal og Fugle-Sang man hører;
Hvor aldrig mindste Løv og Blad paa Træ sig rører;
For alles Munde hvor er sluttet saasom Laas;
Hvor den aarvaagne Hund og meer aarvaagne Gaas
Ey giøe, ey qvække tør; hvor man paa mange Miile
Ey hører noget Liud; hvor hersker stumme Hviile:
Der er det huule Bierg, der er det mørke Huus,
Som ey bestraalet har det store Verdens Lius,
Men tykke, sorte Luft dens hvasse Straaler bryder.
Der Lethe Flod forbi passerer, sagte flyder,
Hvis Suus og søde Lyd giør søvnig heele Land;
(b) Aarvaagenheden selv i Søvn den dysse kand.
Der udaf Valmue og Urter, meget søde,
Af Natten presses Saft, som Søvnen tien til Føde;
Hun dermed ogsaa smør og stryger Søvnens Dør,
Saa man i Hengslene ey Lyd, ey Knarken hør.

Den

(a) Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni &c.
Ovid. Met. 11.

(b) Hos Ovidium heeder det:
Rivus aqvæ Lethes, per qvem cum murmure labens
Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
Met. l. 11.
For hvilket Auctor har fundet beqvemmere at sætte: den kand dysse Aarvaagenheden selv i Søvn.

Den Seng af Filsbeen er, hvorudi Søvnen sover.
At hindre ham sin Roe ey Guder selv sig vover;
(a) Regnbuen, finder man, sig dertil dristet har,
Men hun beordret af den store Juno var.
I dette huule Bierg man Søvnen altid finder;
Han der sin Tilflugt har, naar Morgenrøden rinder
Paa vores Horizont, tør da ey bie meer,
Naar han Aarvaagenhed med Solen komme seer.
Gudinden sagde: Mig ey Tiden vel tilsteder,
At i det mørke Land jeg Søvnen efterleder.
Jeg i en Klokkers Huus, maa skee, ham nok faaer fat;
Maa skee paa saadan Sted jeg endnu finder Nat.
Saa fløj hun hen, og sig i saadant Huus indsniger,
Hun aabner Dørren, ind i Senge-Kamret kiger;
Den gode Klokker da i beste Søvn hun saae,
(b) Og Dødens Broder paa hans Dynebryne staae.
Han endnu bunden var med Søvnens bløde Lænker.
Man denne ærlig Siæl for saadant ey fortænker;
Hvo gode Dage ey vil bruge, er en Nar,
Vi intet meere got af denne Verden har.
Vil nogen Skriver-Karl en Klokker derfor laste,
En Handverks-Mand, en Træl ham saadant forekaste,
Da svares, at hvis de var i en Klokkers Sted,
At hvis de havde og et Embede saa feed,
De vilde og, som han, sig tage gode Dage,
Ey med stor Arbeyd og Bekymringer sig plage.

Naar

(a) Iris blev gemeenligen brugt til Legationer. Hos Ovidium forretter hun for Juno saadant Ærende hos Søvnen:

Induitur velamina mille colorum
Iris, & arcuato cœlum curvamine signans,
Tecta petit jussi sub rupe latentia Regis.
Ovid. ibid.

(b) Søvnen og Døden holdes for af de Gamle at være Tvillinger. Vid. Hom. Iliad. 16.

Naar Messe Hagelen paa Præsten han har lagt,
Saa kand han gaae til Sengs, det staaer jo i hans Magt.
Han jo forrettet har sit Embede forsvarligt,
For Ladhed hannem da at laste er jo daarligt.
Bort Skriver, Handverks Mand, med slig Satyrisk Snak!
I kun hos brave Folk fortiener liden Tak.
Saa laae den søde Siæl, saa fandt ham vor Gudinde:
Man kunde læse paa hans Rosen-røde Kinde
Et kort Begreb af en Philosophie, som er:
At man ey tage maa sig Verden alt for nær.
Man kunde læse paa hans to Loft høye Hage:
At hver Dag have maa, hver Stund sin egen Plage.
Hans søde Snorken og tilkiende give lod,
At ingen Sorg hos ham let kunde feste Rod,
At med Bekymring han sig aldrig havde plaget,
(a) Som Muusen udi Ost med Verden Afsked taget.
Han alt bevæbnet med en liden Froekost var,
Som Klokkerinden ham paa Sengen nyelig skar;
Og derpaa slumred strax, tilbage Søvnen falder.
Bort I, som sige tør, at udi vores Alder
Forsvunden gandske er all ret Philosophie!
Bort Grækenland, bort Rom med eders Pralerie!
En Plato man jo seer studere, slæbe, træle,
Med Reformation en Zeno sig at qvæle;
En Aristoteles maa tage Svøftet ind;
En Seneca, der var af Hofmod gandske blind,
En Aristippus selv maa her sig fangen give.
Ja end Diogenes maa vige, skamrød blive;

Jeg

(a) En Muus besøgte en anden; da han fandt ham siddende at philosophere dybt nedgraven udi en Hollandsk Ost, og sagde: Skal man finde Mon frere her? svarede den anden: Jeg haver slaaet mig fra Verden.

Jeg med hans Tønde ham foragter, kun beleer,
Jeg lidt Philosophie, men megen Hofmod seer.
Mon han hvert Øjeblik, som denne, kunde sove?
Mon han med denne Mand at ligne sig tør vove?
Der saa bevæbnet mod all Anstød var, saa stærk;
Som lignes rettelig kand med et Ureværk.
Men endnu rester lidt om denne Mand at skrive,
Som paa Philosophie kand fuld Afrisning give:
Han gandske følesløs og som i Dvale laae,
Man Roeligheden selv ey meere roelig saae;
(a) Ret som en Søe-Kalv, der sig lader ey forskrække,
Den Storm og Vind ey kand af søde Søvn opvække.
Hans Kinde, Aandedrægt dog nok tilkiende gav,
Han endnu levede, ja langt var fra sin Grav.
En liflig Fennikol gik ud af Mund og Næse,
Hvert Øyeblik de Ord han syntes at udblæse:
Jeg er fornøyet, jeg min Froekost faaet har,
Gid Klokken kun var Tolv! Gid Maaltids Tiid kun var!
Ach, spejler eder her, I Verdens Børn! I Træle!
Som med Bekymring og med Uroe eder qvæle!
O, I Ærgierige, som hvæsse eders Sværd
Mod andens Indvold for det, som er intet værd!
I Aagerkarle, som med Arbejd, Blod og Sveede
Til Helvede selv Vej jer bane og bereede!
(b) Og I Høylærde, som heel ofte for et Ord,
Ja for en Bogstav, fast ophidset er til Mord!

I

(a) Comparatio vere Homerica. En Søe-Kalv holdes for at sove meget sterkt. Unde Juvenalis:

[Eripient somnum Druso vitulisque marinis. Sat. 3.]

(b) Det er bekiendt af Kirke-Historier, hvor ofte Bisper og Prælater, for at forsvare undertiden indifferente Meeninger mod deres Rivaler, under det Navn af Orthodoxie, haver være

I Geistlige, som Fred og Roelighed forstyrre,
Og for en ringe Ting i Harnisk Førster føre!
I unge Møer, som jer Legem plage saa,
Som klemmet, snøret, ja til Døde piinet gaae!
Til Anticyram hen, og aabner eders Aarer,
I, som jer Ørene med Lyst igiennemborer,
Kun for at blive gift, kun for at faae en Mand,
Som eder i sin Tid i Tømme holde kand!
(a) Ja I Satyrici, som ** og andre fleere,
Der bryde Hovedet med Folk at reformere!
I, som jer beeske Sæd forgiæves ikkun saae,
Og for Umagen tit en banket Trøje faae!
Kom! spejler eder her i denne kiære Klokker,
Som ingen Verdslig Ting forblinder og forstokker,
Men Verden lader gaae sin egen skieve Gang,
Med sin Philosophie ey ziirer lidt min Sang.
Men nu er Tiid, at jeg til Avind mig henvender,
Betragter kortelig hvad hende meere hender;
Hun lidet stønnede, ey længer torde gaae,
Sær da hun Drømmene om Søvnen svæve saae.
(b) Hun tog dog Mod igien, dem smukt tilside driver,
Og Vey til Søvnen saa for hende aabnet bliver.
Slig Gierning Morpheus fast bragte fra sit Sind;
Men, da hun visket ham et Ord i Øret ind,

Da

Aarsag til stor Blods Udgydelse; saa at, ligesom den Satyriske Poet siger:

Facit indignatio versum,

saa kand man sige om dem:

Facit indignatio orthodoxos.

(a) Her af kand sees Poetens Candeur, at han ogsaa skiemter med sig selv.

(b) — — Manibusqve obstantia virgo
Somnia dimovit. Ovid. Met. 11.

Da blev han bliid igien, hans Øynebryne gnikker,
Og siger: Hvis saa er, jeg der udi mig skikker.
Gudinden ved sig selv af saadan Fynte loe.
(a) De strax paa Rejsen sig begave begge to.
Da Søvnen sætter sig paa Anders Styr-Mands Næse,
Det og paa samme Tiid begyndte sterk at blæse,
Saa Skibet i en hast kom ud af rette Laab;
Man til et andet Sted blev dreven mod all Haab.
Hvad Land de komme til, jeg veed ey selv, jeg venter
Paa meer Oplysning og paa fleere Documenter.

(a) Tydsk Joch: Hist: sui Temp: pag: 399.

[Ende paa den tredie Bog.]

Den

Den fierde Bog.

1. Sang.

MAn efter lang Sejlads saae intet uden Vandet.
(a) Tre gange man kløv op i Masten at see Landet,
Tre gange man saae fejl; den fierde gang Peer Paars,
Da han i Masten kom, skreeg: Funtus! jeg seer Aars!
Da hver Mands Hierte blev opfyldt med Fryd og Glæde.
Man Peder Ruus i sær saae Dyne sterkt at væde.
Han raabte: Hvis vi Land kand see, hvis det er sandt,
Vi maa ej gnie meer paa vores Proviant;
Hvis vi nu sparer meer, da maa vi kaldes Giække.
Tog derpaa Skinken fat, aad saa han maatte sprekke.
Man Spiise-Kammeret i hast da giorde tom,
Og Skibet midlertid løb frem, til Landet kom.

Men

(a) Det Ord 3 gange er meget Poetisk; Thi hvad som skeer hos de gamle Poeter tit, skeer gierne 3 gange.

Ter limen tetigi, ter fum revocatus —

Ovid. Lib. trift.

Ter circum lliacos etc.

Udi vore Kiempe Viiser synes ogsaa det Tal at være adopteret; Thi gierne, naar Kiemperne slaaes, varer det 3 Dage:

De floges i Dage, de floges i tree.

Men ach! man maatte da med største Sorg fornemme,
At det var ej det Land, hvor Dorthe havde hiemme,
Men at det ** var; man havde sejlet fejl.
Da raabte Peder Paars: Jeg er U-lykkens Speil,
Jeg al U-lykke seer sig mod mig at bevæbne;
Man seer skinbarligen i mig Ulyssis Skiebne,
Thi Himlen over mig har fældet samme Dom,
Jeg blive vil den Mand, som Børn skal tale om.
Jeg frygter, sagde Ruus, man vores Rejse tager
Til Stiil i Skolerne: Jerusalems Skomager,
Som før blev slidet paa, af Moden komme vil;
Exempel gives skal i os paa Lykkens Spil,
(a) Peer Ruus med Peder Paars hver Lands-Bye Skolemester
Dictere ville Stiil. Men nu tilbage rester,
At vi forsøge maa at rejse fort til Lands,
Vi bedre Lykke der kand finde, end til Vands;
Thi Fanden kand til Lands, maa skee, saa sterk ej spøge.
Kom an da, sagde Paars, vi alting maa forsøge.
De satte saa paa Land, og sendte forud Ruus,
Som kiendt i Byen var. Han flyde dem et Huus,
Hvor de for billig Priis en Nats Tiid kunde hviile,
Som højlig nødig var. De femten stive Miile,
Som dennem forestod, var intet Børne Spil.
Thi man her spørge kand: Mon noget Land er til,
Der viise kand en Mand, som har saa meget lidet
Til Vands, saa og til Lands sig saa igiennem stridet?
Vel om Ænea og hans Rejser tales stort
Af en Virgilio; men Viisen der er giort,
Hvor den belønnet blev, der om ham kunde lyve,
Og af eet Eventyr der kunde giøre tyve.
Jeg fød i Norge er, er Paarses Lands Mand ej,
Er derfor upartisk, ej gaaer Maronis Vej.

Jeg

(a) Ut pueris placeas, & declamatio fias. Juv. Sat. 10.

Jeg ingen Ordre har hans Dyder at beskrive,
Til slig Partiskhed mig ej Haab, ej Frygt kand drive.
Nok der om talt! Da man i Stuen kom, Peer Ruus
Af Gammel Randers Øll strax fordrede et Kruus.
I det at tømme han ej tøvede ret længe,
Og sagde sukkende: Her gives lidt for Penge!
Man tre Spitzborgere ved Bordet sidde saae
Heel tankefulde, og bag Øret sig at klaae.
Een, der heel nidkier var for Stadens Tarv og beste,
Til Ruus sig vendte da, og sagde: Kiære Gieste,
I haver ret! hos os en Dyd er Skinderie;
Vi haver i vor Stad ej Skik, ej Politie.
Tre, fiire Bryggere jeg vilde lade henge,
Hvis jeg Bormester var; saa fik man meer for Penge.
Hvad har paa ti Aars Tiid den Slyngel Jochum Pøel
Med saadan Skakkerie ej vundet paa sit Øll?
(a) For tolv Aar man ham saae blant Baglast hid at komme
Med et Rostocker Skib; hvor kunde han sig fromme,
Den sulten Luus, før han sit Borgerskab her fik!
Han siden trokket har os op, saa det har Skik.
Jeg kand ej skiære op, Jens Peersen aldrig praler,
Men jeg tør siige, han er Mand paa tusind Daler.
Han derpaa tiede, sat Haanden under Kind.
Med et Glas Brændeviin da Svenden traade ind,
Gav det den gode Mand, og sagde: Singott Vater!
Som blev da heftig vreed, og skreeg: Tal Dansk, din Tater!
(b) Det er forskrekkeligt hos os i denne Bye.
Din Slyngel, jeg jo veed, at du est fød paa Tye,
Din

(a) Advectus Romam, qvo pruna & coctona, vento. Juv. Sat. 3.
(b) Non possum ferre, Qvirites,
Græcam urbem; qvamvis qvota portio fæcis Achæi?
Juv. Sat. 3.

Din Far, din Farfar med; du kand dog Dansk ey tale?
For mig kom med din Tydsk ej meere her at prale!
Ach hvor jeg smurte brav vor Kokke-Tøs i gaar,
Saa hun paa Ryggen det vil føle fast et Aar.
Den skiden Soe kom ind, mig vilde Fransk parlere,
Og sagde: Vater, skal man dette Brev frankere?
Da hun brav pryglet var, jeg saae paa samme Brev
Et Franco malet. Jeg spør hende, hvo det skrev.
Hun sagde grædende: Det Lars mig just nu giver;
En saadan Francus han paa alle Breve skriver.
Jeg løb da efter Lars, ej fandt ham, som var vel,
Thi ellers havde jeg da slaget ham ihiel,
Thi skiønt han er min Søn, jeg saadant aldrig lider.
Tog derpaa Glasset, skreeg: Ach hvilke haarde Tiider!
Blodsuere man nok og Skindere her seer.
Da Svenden svared: Det dog for en Styver er.
For een Lybsk Skilling jeg kand ikke bedre maale;
Fuld Glas at give kand den knappe Tiid ej taale,
I ej bekommer meer paa noget andet Sted.
Jeg eder skienket har paa min Samvittighed.
(a) Da saae man Borgeren mod Himlen Øjne vende,
Han sagde: Ach jeg seer, det er mod Verdens Ende,
Alting forverres. Mig har sagt min salig Far,
At i Kong Erichs Tiid slig Kiøb paa alting var,
Før vi begyndte her i Landet saa at synde,
Man for sex Skilling fik af beste Øll en Tønde,

For

(a) Character paa en Hypochondriacus:

Difficilis, qverulus, laudator temporis acti.
Horat.

Hi ſunt invidiæ nimirum, Regule, mores,
Præferat antiqvos ſemper ut illa novis.
Sic veterem ingrati Pompeii qværimus umbram;
Sic laudant Catuli vilia templa ſenes.
Mart. Epigr. L. 5.

For otte Skilling man da kiøbte beste Soe,
Man ikkun gav en Mark paa Torvet for en Koe.
Mon vel i gammel Tiid var meere Qvæg i Landet?
Mon meere Smør? mon Ost? mon Melk og saadant andet?
Mon Jyllands Jord os gav da meere Vext og Korn?
Mon vi den samme Jord ej haver som tilforn?
Men samme Varer nu dog sælges saa u-liige;
Nu man i Tieneste en lumpen skiden Piige,
En Kokke-Tøs, kand ej for fiire Daler faae.
Man seer til Undergang fast alle Ting at gaae,
Man seer skinbarligen jo Verden at forfalde!
Med disse Ord han saa udøsede sin Galde.
Men ved et andet Bord da sad i samme Huus
En bleeg og maver Mand, som havde ingen Ruus.
(a) Han sad og smilede af denne drukne Tale,
Gav agt paa al den Snak fra Hovedet til Hale.
Han meget ærbar var, dog kunde man tit see,
At han sig barede med Møje for at lee.
Han brast omsider ud, man hørte ham saa tale:
Om gammel Verden man maa ej saa meget prale;
Paa den og vores Tiid jeg liden Forskiel seer.
Alting nu kiøbes dyrt; men Mynt meer gangbar er.
Om her af Himmelen med Regn faldt Speci Penge,
Paa eders Ord vi da os alle burte hænge;
Da endnu Priisen blev forhøjet paa en Koe,
Et tusind Daler var kun lidet mod en Soe.
Førend Guld-Minerne i Vesten fundne vare,
Hos en Spidsborger Guld og Penge vare rare.

At

(a) Af dette kand sees, at Poeten ikke approberer mange af de gamle Satyricorum deres Skrivemaade. Thi udi dette Poema findes paa adskillige Steder Satires over hidsige Satyricos, der synes, Verden gaaer ikke efter deres Hovet, og ville reformere alting, saa ofte de ere udi ond Humeur.

At man for Penge nu saa meget lidet faaer,
Mon det er just et Tegn, at Verden snart forgaaer?
For fiire Daler at I leje maa en Piige,
Betyder Undergang af Verden ej saa liige.
Maa skee i Ungdoms Aar en Tøs I lejet har
For bedre Kiøb, da I meer artig, yndig var.
Af disse sidste Ord blev Borgeren balstyrisk,
Og raabte: Lands Mand, hør! jeg seer, I er Satyrisk.
Med gammel Mand I maa ej bruge saadan Spil,
Med saadan giftig Snak I mig kun drille vil.
Troe mig, Jens Pedersen har gammel Been i Panden,
Han saadant vel forstaaer trods I og nogen anden!
Ugudelige Folk ej Sandhed høre maa,
De aldrig høre vil, at Verden skal forgaae,
Skiønt mange Tegn de seer, som Krig, som dyre Tiider,
Samt stor Forandring, som den sidste Verden lider!
Jeg kunde regne op vel tusind Sager meer,
Som nok beviiser, at det fast mod Enden er.
Jeg kun af vores Bye Exempel vil fremføre,
Som disse mine Ord kand klar og sandrue giøre.
Det Huus til Hestestold nu giort er af Hans Mentz,
Som i min Barndom var en Klokker Residentz.
Kun lidet derfra var tilforne en Boglade;
Nu der en Bødker boer, som sælger tomme Fade.
Det, Ager var tilforn, er giort til Fiskepark.
Af Jertegns Postil jeg for nyelig saae et Ark,
Hvorudi Spege Lax og Pølse var indsvøbet;
Mit Hierte var af Harm mig fast af Halsen løbet.
Det Fløjel, hvormed var beklæd vor Prækestoel,
Hos Kirkeværgeren er giort til Camisol;
Hans Kone deraf og til Hue har et Stykke.
Mon os ej forestaaer i Staden en U-lykke?

Naar

Naar man sig tænker om, og lidet giver agt:
(a) Hvad ** haver nu for Skik, for Klædedragt!
Hvor vi vanslægtet har fra vore Fædres Tiider!
Bormesteren sligt seer, Raad=Manden alting lider.
(b) I gamle Dage, da blant Folk var bedre Skik,
Vort Fruentimmer smukt med korte Skiørter gik;
Nu derimod man seer paa Jorden dem at slæbe,
Men hvortil tiener det? for os med Støv at dræbe.
Mand=Folket derimod anstændigen man saae
I største Ærbarhed med lange Buxer gaae:
Man saae dem Knæer da, ja Lægger at bedekke.
Per Peersens Dragt kand jo til Andagt fast opvække.
Ej! op med Skiørterne! med Buxerne her ned!
Saa giorde Fædrene. Jeg derom veed Beskeed.
Ja for et mægtig Fald man Aarsag har at grue,
Thi Maren Smeds gaaer alt med Gyldenstykkes Hue,

Oppudser

(a) Det var ikke got, den gode Mand havde seet de mange slags Dragt, de Contouches, Adrienner, som bruges udi vore Tider, om hvilke Poeten siiger:

— — Qvotannis nomina inveniunt nova:
Tunicam rallam, Tunicam spissam, Linteolum cæsicium,
Indusiatam, Patagiatam, Caltulam aut Crocotulam,
Supparum aut Subminiam, Ricam, Basilicum aut Exoticum.
Cani qvoq; ademtum est nomen — vocant Laconicum.
Plaut. Epidic. Act. 2. Sc. 2.

(b) Saaledes klager ogsaa Manden udi Comædien over Tidernes Forverrelse, blant andet, at unge Mennesker ikke sidde med Benene udi Kaars som i gamle Dage:

Ἐν παιδοτρίβου δὲ καθίζοντας, τὸν μηρὸν ἔδει προβαλέσθαι
Τοὺς παῖδας &c. Aristophan. Nub. Act. 3. Scen. 3.

Med saadanne Folk stiemter den gamle Latinske Comædie Skriver ogsaa:

— — — Basilica hic qvidem facinora inceptat loqvi.
Vetera qværit, vetera amare hunc, morem majorum, scias.
Plaut. Trinum. Act. 4. Sc. 3.

Oppudset Døttre og ret paa sin Fruer Skik.
Vor Rigets Cantzler før med Hiortlærs Buxer gik;
Sligt er for ringe for en Skrædder nu omstunder.
At saadant gaaer i svang, er ej saa megen Under,
Naar lærde Folk, der skal [os] andre for dog gaae
Med got Exempel, og som bedre skal forstaae,
De som mod Stads og Pragt selv Bøger giør og skriver,
Og dog i saadant fast ej andre efter giver.
Paa eder selv, Signor, jeg og vil tage fat:
Den breede Guld-Snor, som I fører paa jer Hat,
Heel lidt anstændig er for eder, som skal være
En vel studeret Mand, der andre Folk skal lære,
Der være skal et Lius, der være skal et Speil,
Der andre rette skal og viise deres Feil.
Ret! sagde Manden da, jeg saadant bør at giøre,
I seer mig derfor just en Snor om Hatten føre;
Man kand fast efter den som Lygt i Mørket gaae.
I laste, kiære Mand! det, som I ej forstaae.
Da blev han heftig vred, skreg: Dig og slige fleere
Man burde for slig Snak af Halsen Tungen skiære!
Man seer hvad skiønne Folk hos os i Staden boe!
Man seer hvad lærde Folk nu haver for en Troe!
Den anden svarede: I ingen maa fordømme.
Gemeene Folk for sligt kand eder vel berømme;
(a) Men kloge holder for, at saadan Ridkierhed
Af Øll og Brændviin er, som giører Blodet heed.

Naar

(a) Ridkierhed er 3 slags. En kommer af ont Blod og Galde, og ophører, saa snart Paroxysmus er over. En anden kommer af Øll og Brændeviin, og bliver kaald, naar Ruusen er udsovet. Den 3die, som er den rareste, findes hos Folk, der altid ere sig selv liige. Den slags Ridkierhed, som kommer af Drukkenskab, er saadan, som Poeten berømmer Catonem af:

Narratur & prisci Catonis
Sæpe mero caluisse virtus. Horat: Lib: 3. Od: 21.

Naar af min beste Moer jeg saadan Tale hører,
Naar hun paa eders Viis om slige Sager rører,
Jeg allereede veed, jeg allereede seer
Af lang Erfarenhed, hvad Klokken slagen er.
Jeg svarer ej et Ord, men strax gaaer hen til Krukken.
Jeg finder, den er tom; jeg merker, hun er drukken.
Een meen, han nidkier er, een Iver hos sig føel,
Men, naar han ret seer til, saa rejser den af Øll.
Af sterk Melancholie og Galde sligt og kommer.
Jeg eder laster ej, jeg er ej eders Dommer;
Men beeder kun, at I med sligt ey bruger Spil,
Og at I til Forsøg jer aarelade vil.
Jeg er forsikkret om, I skal mig derfor takke.
Han derpaa tog sin Hat, man saae ham strax sig pakke.
Den anden fuldte ham i Hælen, heftig vreed,
Med knytted Næver, fuld af Øll og Nidkierhed.
Da Stuen saa blev tom, Paars hen til Verten træder,
Og med Begierlighed ham spørger, hvad han heeder,
Som sad saa for sig selv, hvad hans Bestilling var,
Hvad ham mod disse Mænd saa sterkt ophidset har.
Ham svared Verten: Jeg af Navn ham ikkun kiender,
At see ham i mit Huus det meget sielden hender;
Dog veed jeg, at hans Navn er Hieronymus,
Og han i vores Bye er Stads Satyricus.
Han siunes, sagde Paars, at have Sindets Gaver.
Hvad nyder den til Løn, der saadant Embed haver?
Thi der en Hoben dog at skrive falder for,
(a) Og meget udi Svang i eders Stad jo gaaer.

Ham

(a) — — — — — Mores mali,
Qvasi herba irrigua, succreverunt uberrime.
Eorum jam messem licet metere maxumam.
Plaut: Trinum: A. 1. Sc. 1.

Saa det heder, som Poeten siiger:
Difficile est Satyram non scribere. Juv: Sat: 1.

Ham svarte Verten da: Hans visse Løn er liden;
Men han lidt extra faaer om Aaret undertiden:
I fior han i mit Huus en banked Trøye fik,
Det andet Aar det og ej bedre med ham gik.
Af een og anden han maa udstaae mange Plager;
Men Øvrigheden ham dog tit i Forsvar tager.
For nogle Maaneder han slet medhandlet blev,
Et heslig Skandskrift da en anden mod ham skrev;
Man siger, at der nok et andet er i Gierde.
Men slige Skrifter kun er plumpe og u-lærde;
Thi Folk, som skiønsom er, ret elsker samme Mand,
Og holder, at han er fornøden i vort Land.
Da indfaldt Peder Ruus i deres Ord og Tale,
Og sagde: Kiære Vert, vil I mig ej afmale,
Hvor samme gode Mand i Staden Boepæl har.
Hans Siun tilkiende gav, han heel Satyrisk var.
Jeg har en heftig Lyst Satyricus at være;
Hvis han af samme Konst mig lidet vilde lære,
Jeg ved min Hiemkomst da paa Klingen skulde gaae
Nu Præst, nu Degn, nu Fogd. Hver sit da skulde faae.
Jeg dennem en haard Steen i Øyne skulde blive,
Paa Birkefogden først Afrisning vilde give,
Paa den Hiulbeenet Skurk, naar han paa Tinge staaer,
Paa Fingre spytter, og Lov Bogen giennem slaaer;
Paa Degnen, naar han i Chorsdøren staaer og stammer,
Imedens Konen lar sig bruge i sit Kammer;
Paa Apothekeren, paa Morten Musicant,
Paa Skolemesteren, den Hoved Ertz Pedant.
Mig derfra skulde ej afskrekke Frygt, ej Fare;
Min egen Husbond Paars jeg vilde og ej spare,
Men skrive, hvordan han har stridet med en Blok,
Som han sig bildte ind var Niels Johansen Kok.

Men

Men det U-lykken er, jeg ingen Vers kand giøre,
Jeg ellers kunde nok en Hob til sammen smøre.
Nej, sagde Verten da, af denne gode Mand,
Som vi her taler om, ej saadant læres kand.
(a) Han om Personer sig at skrive ej formaster,
Han ikkun deres Feil, men dennem selv ej laster;
Paa Lyder giver kun Afrisning, Contrafej
I en fingeert Person. I vil en anden Vej.
Troe mig! hvor meget han sig altid vare tager,
Med hvad Forsigtighed han rør om slige Sager,
Hvor meget han end og fast som paa Gløer gaaer,
Han dog en hoben Folk paa Halsen derved faaer:
Skiønt Feil kun dadles, og Personen er opdigtet,
(b) Saa raabes dog, at det paa dig og mig er sigtet;
Thi aldrig tales kand i Verden om et Feil,
Man jo hos visse Folk kand derpaa finde Speil.
Hans Fiender glemmer ej mod hannem dem at egge,
Forsetlig Ondskab ham mod dennem at tillegge.
Han seer paa Halsen sig heel ofte dem at faae,
Som han ej kiender, og har aldrig tænket paa.
For Interesse skyld jeg ham ej saadan priiser:
Han undertiden mig den Ære vel beviiser
At komme hid iblant, og see mit ringe Huus;
Alt hvad han kiøber dog er for en Styver Snus.
Jeg havde Aarsag som en Vert at hannem hade,
Han drikker ikkun Vand, ej tømmer mine Fade;
Men dette u-anseet, jeg tager hans Parti
Mod Folk, som laster ham i deres Raserie.

Thi

(a) Insectamur vitia, non homines; nec corrigimus, sed emendamus.
Plin. Epist.

(a) Ense velut stricto qvoties Lucilius ardens
Infremuit: rubet auditor, cui frigida mens est
Criminibus; tacita sudant præcordia culpa.
Inde iræ & lacrymæ. — — — — Juv. Sat. 1.

Thi jeg kand ham Attest paa Troe og Ære give,
At han et Skandskrift ej capable er at skrive,
Og at enhver, som ham tillegger sligt saa let,
Og ilde maler af, ej kiender Manden ret.
(a) Men det er kun hans Lyst saa at satyrisere;
Han kunde skrive som Jens Busk og andre fleere
Til Folks Berømmelse, og giøre Sort til Hvit,
Og derfor Gaver faae. Hans Svoger siger tit:
Min kiære Broder, giør ej fleere slige Skrifter!
(a) Skriv heller Folk til Roes! Der findes jo Bedrifter
Af een og anden, som er værd at tales om:
Gert Lieutnant, som i Fior fra Tydske Feide kom,
Fortiener nok, at man et Vers ham giør til Ære;
Det kunde eder selv til Gavn og Baade være.
(c) Mads Brask, for tvende Aar som Doctorgraden tog,
Til hans Berømmelse nok giøres kand en Bog;
Han aldrig var Mads Hund, han riigelig betaler
Hver Ærlig Pen, som hans Forstand og Dyd afmaler.
Til mindre Ting og om I Pennen bruge vil,
Da gives hundrede Anleedninger dertil.
Vor Skolemester jo, den lærde Mester Tøger,
Til Trykken fast hvert Aar lar komme skiønne Bøger;
I kunde for en Bog nok giøre Vers iblant,
Jeg vis er paa, I en Haand-Skilling derved vandt.
Lars Degn, hvis Hustrue fast hvert Aar ham føder Sønner,
Er jo en Gavmild Mand, der Folkes Umag lønner;

I

(a) Crede mihi, mores distant a carmine nostro:
Vita verecunda est, Musa jocosa mihi.
Ovid. Lib. 2. Trist.

(b) Justum poteras & scribere fortem
Scipiadam, ut sapiens Lucilius — —
Horat. Lib. 2. Sat. 1.

(c) Han blev Doctor Juris.

(a) I hende ligne kand med Niobe, og den Soe,
Som fandtes i det Land, Latinerne beboe.
Troe mig, han tømmede med største Lyst sin Lomme,
At hans og hendes Navn i Trykken kunde komme.
(b) I en Avis man gir en Mark for at faae Sted
I det, som anden Dag man tørrer — — —.
Men Stads Satyricus ham altid saadan svarer:
Jeg beder, I med sligt mig, kiære Svoger, sparer;
(c) At skrive Løgn, er en Umuelighed for mig,
Jeg derudi Jens Buff er gandske ikke liig.
Jeg veed hvad Characteer de gode Mænd tilkommer;
Jeg vil ej laste dem, jeg er ej deres Dommer,
Men, at jeg rose skal Gert Lieutnant, intet kand
Med Magt mig bringe til, thi han ej holder Stand
I noget Feldt Slag, men bag Busken smukt sig skiuler,
Ved første Salve han sig seer om Flugt og Huler.
Dog plat uværdig han ej tærer Kongens Kost;
Thi i Freds Tider han forsvarer nok sin Post.
(d) Hieronymus en Dverg kand Atlas aldrig kalde,
Til saadant Flatterie har aldrig kundet falde.
Ej Trusler, Pinebænk, ej Knæfald, Suk, ej Bøn
At sige tvinger ham, at Gertrud Smeds er kiøn;
At sige, at et Lam er Ulv, et Faar en Løve,
At Skolemester kand ej meer Forstand behøve.

I

(a) Scropha Niobe fæcundior alba. Juv. Sat. 6.
Thi, naar Poeterne ville berømme en frugtbar Kone, ligne de hende ved den Soe, som fødde 30 Griiser paa een gang.

(b) Hvor meget meere maa man ikke betale for at indføres udi et andet Skrift, som varer længere.

(c) — — — Mentiri nescio: Librum,
Si malus est, neqveo laudare. Juv: Sat: 3.

(d) Nanum cujusdam Atlanta vocamus;
Æthiopem cygnum; parvam extortamq; puellam
Europen etc. Juv: Sat. 8.

I min Samvittighed jeg veed, det er ej sandt,
Men at han tvertimod er General Pedant;
Thi, om en Lands-Tings Dom mig tvang at sige andet,
Jeg skulde heller mig begive ud af Landet,
(a) Ja visske i et Hul som Midæ Hof-Balbeer:
Skolmester er Pedant, jeg tør ej siige meer.
Jeg aldrig med Lars Degn vil føre nogen Feide,
At han Hanreder er, jeg vil ham ej bebreide;
Men, at jeg siiger, han sin Kone er bastant,
Og priiser hannem for det som er ikke sandt,
Det ikke nødig er, helst som jeg veed til Prikke
Den gode Mand, som Børn har skaffet hans Didrikke.
Mads Doctor Graden fik, jeg det ej nægte kand,
Jeg selv det ansaae, da han kom i Doctor Stand,
Jeg ansaae, at han blev legitime creeret,
At han blev udraabt for at have vel studeret;
Men at jeg siiger, han er lærd, det aldrig skeer:
Imellem Doctus og en Doctor Forskiel er.
Lad F. det giøre, som er vant om sligt at qvæde,
Hos mig en Baad en Baad, et Bord et Bord skal heede.
Jeg ej med visse Folk mig bane Vejen vil
Til Velstand, bruger med Samvittighed ej Spil.
Jeg derforuden kand en anden Aarsag give,
Hvi jeg ej skriver sligt: Jeg seer fortolket blive
Som Skandskrift hvad jeg giør. I Fior et lidet Skrift
Jeg skrev en Karl til Roes; man deri og fandt Gift,
Jeg hørte visse Folk at kalde det Satyrisk,
I mine Tanker da det dog var Panegyrisk.
Hans Hanssen det til Roes jeg skrev, som for et Aar
Blev Smede Oldermand. Jeg troer, naar det saa gaaer,
Da

(a) Hic tamen infodiam: Vidi, vidi ipse, Libelle!
Auriculas asini qvis non habet — — Pers. Sat. I.

Da var jeg vist en Giek, om jeg skrev saadant meere,
Om jeg blev meere ved at panegyrisere.
Man jo Horatius at skrive stundum seer
Det, som alvorligt er; han ikke altid leer.
(a) Nu spiller Bassus paa sin Lyre Elskovs Viiser,
Nu stemmer han den om, og Helters Mandom priiser.
Nasonis Musa nu sig kaad og skiemtsom teer,
Nu anden Maske tar, og heel alvorlig er.
Erasmus biider nu, og udstrøer beedske Skrifter,
Nu taler han igien om brave Folks Bedrifter.
(b) Vel, skiønt Alfenus man sin Boed at lukke seer,
Bortkaste Syl og Vox, han dog Skoemager er;
Men, naar han sidder i en Kroe, der spiller, drikker,
Han da paa samme Tiid ej Skoe og Støvler flikker.
(c) Vel en Hermogenes, endskiønt han tier stil,
Han derfor Cantor er; hvo saadant nægte vil?
Men, naar han ligger i med Organistens Moder,
Han da paa samme Tiid ej siunger efter Noder.
Saa, skiønt man ofte mig Satyrisk skrive seer,
I alle Skrifter det dog derfor ikke skeer.
Eet er Satyricus at være, eet at skrive
Det som Satyrisk er. Det vil vidtløftig blive
At regne alting op, hvad vor Satyricus
Mig derom haver sagt her i mit ringe Huus.

Hvad

(a) Admovit jam bruma foco te, Baſſe, Sabino?
Jamne lyra & tetrico vivunt tibi pectine chordæ? etc.
Pers. Sat. 6.

(b) Ut, qvamvis taceat Hermogenes, cantor tamen atqve
Optimus eſt modulator; ut Alfenus vafer, omni
Abjecto inſtrumento artis, clauſaqve taberna,
Sutor erat — — — — — — — Horat. Lib. 1. Sat. 3.

(c) Denne Recit kommer mig til at troe, at Verten haver dagligen converseret Stads Satyricus.

Hvad vor Satyricus mest Handel foraarsager,
Er at med sine Vers han Projectister plager.
De samme bære fast mod ham et Geistlig Had,
Ham ofte bange giør; thi fast den halve Stad
Er fuld af slige Folk, sær ved den Nordre Siide.
Han kand ej bare sig, hvor meget han maa liide.
De meeste Forslag man i Juli Maaned seer;
Han skriver tydelig, at Varmen Aarsag er.
Han deres Daarlighed udtrykkeligen viiser;
Vormester, Raad-Mænd ham for slige Skrifter priiser,
Thi det alt kommen er saa vidt, at Sølv og Guld
Man giøre vil af Skarn, af Koe-Møg, Sand og Muld.
Peer Heste-Doctor os for nyelig vilde lære
En Vej til Maanen. Mon de Folk ej galne ere?
Mon ikke nødig er, vi have saadan Mand,
Der disse Giække lidt i Tømme holde kand?
Thi andre gode Folk, som noget vilde giøre
Til Landets Velfærd, maa for dennem ilde høre.
Jens Grovsmed nyelig gav et selsom Forslag ind,
Som gav tilkiende, han var ej ved sine Sind:
I steden for Tobak at bruge andre Blader.
Saa længe jeg er til, jeg hannem der for hader,
(a) Thi fast min halve Boed af puur Tobak bestaaer.
Jeg hevnede mig paa den Slyngel skiønt i gaar:
Jeg gav ham med min Foed en dygtig for sin Rumpe,
Saa at han maatte flux i Rendesteenen plumpe.
Jeg sagde: Kiære Jens, du altid Forslag giør,
Af os du derfor nu et Bagslag lide bør;
Du Øll og Brændeviin og skulde plat forbyde,
Saa maatte Pokker meer her boe, og være Jyde.

Vor

(a) Der udi er en dobbel Satire baade mod dem, der giøre Forslag, og dem, som af egen Nytte søger at hindre dem.

Vor Stads-Satyricus fortaalt mig nyelig har,
(a) At fordum saadan Lov hos de Corinther var,
At, hvo for samme Folk et Forslag torde giøre,
Man ham til Torvet for Raad-Huuset skulde føre,
Og, mens man raadslog om det for sig kunde gaae,
Han stedse med et Reeb om Halsen skulde staae,
Og, hvis at sligt ej blev af Raadet approberet,
Da uden Naade blev han straxen stranguleret.
Hvis saadan Lov hos os i Staden blev ført ind,
Jens Grovsmed med hans Pak sig holdt nok i sit Skind;
Man skulde dempe da slig Lande Plage, Lyde,
Jens skulde Ovrighed med sligt ej meere bryde.
Men nu, hvor saadan Lov i Moden ikke er,
Man galne Forslag fast hver Dag, hver Time seer.
Af Forslag man ham jo fast færdig seer at sprikke;
Peer Vogn-Mand skulde før afvænnes fra at drikke,
Lars Kudsk at bande, ja hans Hustrue holde op
At byde som til falls enhver sin Skiøge Krop,
Peer Skolemester før at excerpere Phraser,
(b) Frantz Spille Mand staae still, afvænnes fra Grimacer,
Hans Badsker fra sin Snak om Stat og Politie,
Jens Mortensen fra Løgn, fra Gield og blive fri,
Qvaksalver Jochum Pøel at prale og at skryde:
Førend Jens Grovsmed skal afvænnes fra sin Lyde.
Jeg torde sige og beviise meget vel,
(c) At fleere Syge ej vor Doctor slaaer ihiel
Og i en Maaneds Tiid til Graven Folk kand føre,
End han Projecter kand paa nogle Uger giøre;

Peer

(a) Han haver uden Tvil fortaalt Verten, at det var hos de Locrenser.
(b) Det holdes fast for en Umuelighed, at spille uden Grimacer.
(c) Qvot Themison ægros autumno occiderit uno,
Percurram citius, qvot villas possideat nunc,
Qvo tondente gravis juveni mihi barba sonabat.

Peer Skræder dræber ej om Aaret fleere —,
End man Projecter har fra denne Grovsmeds Huus.
Han siunes Nidkier, og for Staden sligt at spinde,
Men i hvert Forslag man kand egen Nytte finde;
Thi Projectmagere, som findes i vort Land,
(a) Med ingen bedre end med Ammer lignes kand:
De lade som de Mad for Børnene kun prøve,
Og ved den Lejlighed dem største Deel berøve,
Man Skeen tit seer fuld i Ammens Mund at gaae,
Men Barnet ikkun lidt paa Kanten deraf faae.
Af disse Forslag jeg et eenest dog undtager,
Som giort blev for et Aar af Jørgen Hattemager:
Han meente, Gaderne man kunde reene faae,
Hvis Ordre gik, at Frue Bormesters skulde gaae
Paa Gaden ej med Skoe, men Tøfler, Silke-Strømper.
Bormesters Anhang sig alleene der ved krymper;
De sige, sligt Project kun der til giorde lidt,
Kun foraarsaged, at hun ej kom ud saa tit.
Men hvo som Qvindekiøn kun ret til Prikke kiender,
Den veed, at intet fra Visiter dem afvender.
Nej ved det Forslag jeg ej finder mindste Fejl,
Men troer, hver Gade-Steen da klar blev som et Spejl.
Vor Stads Satyricus om slige Ting kun skriver,
Men Skandskrift nogen Tid fra ham ey seet bliver.
Oplysning derudi af ham I ej kand faae;
Om I vil lære sligt, I maa til andre gaae.
Da svarede Peer Ruus: I fatter ikke, kiære,
Hvad jeg her siige vil. Jeg vilde ikkun lære

Det

(a) *Καθώσπερ αἱ τίτθαι γε σιτίζεις κακῶς.*
Μασώμενος γὰρ, τῷ μὲν ὀλίγον ἐντιθεῖς,
Αὐτός δ' ἐκείνου τριπλάσιον κατέσπακας.
Ariſtophan. Eqvit. Act. 2. Scen. 2.

Det som i Skolerne man kalder Prosodie,
Og andre Sager, som tilhører Poesie.
Jeg vilde viide om de Guder og Gudinder,
De 9 Madamer, som i alle Vers man finder,
(a) Permadsens Helicon, som altiid kommer for;
Thi derudi jeg seer at Digte-Konst bestaaer.
Ach! svared Verten da, min kiære Ven og Skriver!
Alt dette Lapperie til Sagen intet giver.
I smukke Tanker Vers alleene kun bestaaer.
Jeg vor Satyricus et Vers lod see i gaar;
Det samme Vers var vel og konstig udstuderet,
Det efter Reglerne var giort og heel poleret,
Ej mindste Bogstav var forskrevet derudi,
Der fandtes skiønne Riim, en herlig Prosodie.
Det var Hans Hansens, her imellem os at siige,
Han i at skrive Riim fast haver ej sin Liige.
Jeg spør ham, om det Vers ej haver megen Klem;
Men han en Rynke slog paa Næsen, sagde: Hem!
Naar han giør saadant, det ej meget godt betyder.
(b) Jeg sagde: Riimene dog haver ingen Lyder.
Sandt nok, han svarede, det Vers er godt nok, men = =
Ja jeg ej siiger meer, jeg er Hans Hansens Ven.
Jeg bad ham anden gang sin Meening dog at siige,
Men maatte ligesom en Staader staae at tigge.
Omsider brød han ud og sagde: Vater hør!
Min Meening aabenbar jeg ikke siige tør;
I er en ærlig Mand, I aldrig kand mig røbe.
Mig saa ved Haanden tog, vi bag i Gangen krøbe.

Da

(a) Han vilde siige Parnassus.

(b) Sed numeris decor est & junctura addita crudis.

Pers: Sat: 1.

(a) Da sagde han: Den Mand, hvis Bug som Tromme staaer,
Jeg aldrig troer, han god i Digte-Konsten var.
Om man kun løsligen beskue vil hans Kinde,
Man ingen Helicon afmaled der skal finde;
(b) Man vel en Labeo, men Persius ej seer.
Man giette straxen kand, han ej Homerus er.
Vel som Homerus han kand giøre Ti til Tyve,
Men, kiære Ven, det er ej nok at kunde lyve,
Han derfor ej Poet, ej en Homerus er,
Til Digte-Konsten der udfordres andet meer.
Jeg siger, i hans Vers jeg visse Sager roser,
Jeg seer, han frugtbar er paa Danske Riim og Gloser;
Men er det nok? Jeg veed, hans Venner siige tør,
At han er god Poet; men han dem ofte smør
(c) Om Munden nu med Øll, nu Viin og andre Sager,
Ved deres Flatterie de ingen Skade tager.
(d) Ach! hvis som Janus han to Øyne havde meer,
Han skulde see, hvor de bag Ryggen staaer og leer.
Han vrider, vender sig, giør hundrede Grimacer,
Han Oplag haver giort paa Danske Ord og Phraser,
Som han i Orden net og konstig sette kand,
Og deri Liige fast ej har i heele Land.
Ny, som en Tyrkisk Hær, i skiønne halve Maaner
Han setter sine Vers. For Børn og gamle Koner
Det er behageligt, dem giver Appetit;
Men hvor man vender dem, saa duer de kun lidt.

Han

(a) — — Vis, dicam? Nugaris, cum tibi, Calve,
Pingvis aqvaliculus protenso sesqvipede extet. Pers: Sat. 1.

(b) En baarlig Poet, som Persius skiemter med.

(c) — — — — Calidum scit ponere sumen,
Scit comitem horridulum trita donare lacerna. Pers: Sat. 1.

(d) O Jane! a tergo qvem nulla ciconia pinsit. Pers: ibid.

(a) Han som Lucilius staaer paa een Foed og riimer;
Men er det nok? Ja vist! hvad staaer jeg her og priimer?
Hans Vers jo tiene kand at kline paa en Veg,
(b) Som dens, af lutter Riim der giorde Davids Skieg.
Jeg dette til hans Vers kun sige kand, Herr Skriver!
At i en Ramme net sligt staaer, Parade giver,
Parerer langt fra, som det skiønne Himmel-Brev,
(c) Der midt i Tydskland faldt, og nyelig til os drev.
At sige med et Ord: hans Vers sig læse lode,
Ja det som meere er, de kunde holdes gode;
Men tvende ringe Ting derudi lastes kun:
(d) Hans Foretagende og Execution.
Hvad angaaer eders Snak om Guder og Gudinder,
Man i Per Paulsens Vers jo dennem alle finder;
Thi fra Saturnus til Priapus hvert et Blad
Er sigtet fuld, og staaer heel ziirlig udi Rad.
Skiønt deres Tal er stor, saa bruger han tit fleere;
Med nye Guder han kand Himmelen formeere.

J

(a) — — Stans pede in uno;
Cum flueret lutulentus — — — Horat: l. 1. Sat. 4.

(b) Saa at omendskiønt Materien ikke duede, saa var dog Inventionen at berømme, at Versene bleve forfattede udi et Skiæg, og fortiente for den Aarsags skyld at sættes i en Ramme.

(c) Saadant Himmelbrev, bræmmet med prægtige Kaaber Kniplinger, er ogsaa nedfalden udi vores Tid, hvilket formedelst dets Façon fortiener at giemmes.

Cedrô nunc licet ambules perunctus,
Et frontis gemino decens honore
Pictis luxurieris umbilicis,
Et te purpura delicata velet.
Cordyllas madida tegas papyro,
Vel thuris piperisq; fis cucullus.
Mart: Epigr: L. 3.

(d) — — Vis, Mamerce, Poëta videri.
Quicqvid vis, esto, dummodo nil recites. Mart. Epigr. L. 2.

I hver en Linie man seer Phœbus for og bag.
Skolmester finder i hans Skrifter megen Smag.
Jeg Vrid i Maven faaer, og raader til hans beste,
At han ej skriver meer om Niobe og Thyeste,
Om en Andromache, om slige høje Ting,
Og med en Icaro sig gir saa høje Sving;
Men, hvis han endelig om høje Ting vil skrive,
Da jeg Materie beqvem vil hannem give,
Som stemmer med hans Vers: Om en Deucalion
(a) Han heller skrive maa, og om en Phaeton;
En omkom udaf Ild, en lidde Nød af Vandet.
Thi sliige Skrifter kand sig ikke vente andet.
Hvis han ej var min Ven, jeg sagde: Hør Poet!
Skriv om en Ario, der døde paa See—!
Mens de saa talede, kom samme Mand tilbage,
Og sagde: Kiære Vert, vi maa det saadan mage,
At jeg med disse Mænd ej kommer sammen meer;
Jeg beder, at I mig den Billighed beteer,
At naar de kommer hid, I vil mig da advare,
At jeg kand pakke mig og undgaae anden Fare.
Peer Ruus blev heftig glad, at han tilbage kom;
Han nærmed sig til ham, og sagde, gandske krum:
Herr Stads Satyricus! Hvad skal jeg eder give,
At I vil lære mig et Skandskrift net at skrive?
Et Skandskrift? svared han, opløftende sin Stav,
Og dermed Peder Ruus en banked Trøye gav.
Man hørte hannem da heel ynkelig at skraale:
I andre skiemter med, og selv kand intet taale!
Mod alle Stænder I har talet, hvæsset Pen,
Og kand ej liide, at I skiemtes med igien!

En

(a) *Γράψας Δευκαλίωνα, Μενέστρατε, καὶ Φαέθοντα.*
Leonid: Anth. 2.

En ret Satyricus kun bruger sine Tænder,
Kun Folk med Munden slaaer; I bruger ogsaa Hænder,
Jer Haand, jer Stok er meer Satyrisk end jer Mund.
Ach! jeg maa hevne mig paa den Satyrisk Hund!
Paa disse Ord man saae en haard Confect at vanke:
Med knytte Næver Ruus begyndte ham at banke,
Den anden derimod ham sterkt paa Klingen gik,
I Haaret begge to de strax hinanden fik.
Som tvende Løver, der man striide seer om Bytte,
I deres Hidsighed de Liv og Blod ej skytte,
De give aldrig tabt, de viige ej en Foed,
Før de kand faae at see hinandens Hierte Blod:
Ej anderledes var at ansee disse tvende;
Man vidste ej hvor hen sig Sejren vilde vende.
(a) Vor Stads Satyricus greeb til en gammel Konst,
Da han fast havde Magt og Kræfter brugt omsonst.
Som en Anfører, og en dygtig Procurator,
Og paa Academie en gammel Disputator,
Naar de mod Fienden kand med Magt ej fegte meer,
Man dennem gribe strax til andre Midler seer;
En ved Forræderie, en ved Distinctioner
Til veje bringer sig tit Laurbær-Sejer-Croner:
Saa vor Satyricus, da Sagen ilde stoed,
En uformoden Sejr fik ved en Kroge Foed.
Ved saadan Krigspuds Ruus til Jorden maatte falde.
Han maatte da til Hielp sin tapper Husbond kalde,
Som ufortøved da lod see, at han blev vreed,
Gav mange Prøver paa sin store Mandighed.
Den heele Krigshær hans Exempel efterfuldte,
Foruden en Matrots, som sig bag Dørren skiulte.

Hver

(a) Non amo, qvi vincit, sed qvi fuccumbere novit,
Et didicit melius τὴν ἀνακλινοπάλην. Mart. Epigr. Lib. 14.

L. 9. der man stride seer] som, hvem.

Hver tog hvad han fik først i Haanden, holdt sig brav,
Sær Anders Styrmand, som fast ingen eftergav.
Paars bød Skibs-Folket sig af Kiolerne at føre,
Som Krigsfolk plejer tit i store Slag at giøre;
Det hindrer stundum, at man mange Klæder har.
Lod denne gang og see, at han Anfører var.
Man da i Øjeblik saae fire raske Drenge
Med største Iver sig i Stuen ind at trænge,
At komme den til Hielp, som overvældet var;
Thi en Satyricus og sine Venner har.
Da Slaget ret gik an, Paars fik en Stoel i Haanden;
Med begge Hænder han slog dermed efter Manden,
Men første Slag gik fejl, han rammede en Kat,
Som derved hidsig blev, fik Paars i Kløer fat.
Han i hans Ansigt sprang, begyndte saa at rive,
At man i Øjeblik ham blodig saae at blive,
Saa deraf maatte lee vor Stads Satyricus;
Thi Katten agted Paars ej meere end en Muus.
Den store Heldt sit Folk til Hielp da maatte kalde;
Han holdt det haanligt for slig Fiende at falde.
Han raabte overlydt: Kom, hielper mig! I seer,
At denne slemme Kat og heel Satyrisk er.
Da Anders Styrmand, som paa høyre Fløy i Slaget
Stoed med en Hueblok, som var af Skabet taget,
Flux til Undsetning kom, til Jorden Katten slog;
Strax anden Skikkelse da Slaget derpaa tog.
Huusverten upartisk stoed længe, vidste ikke
I dette Klammerie hvor han sig skulde skikke.
Men, da det endelig gik løs paa Glas, paa Kruus,
Paa Stole, Skamle, hvad han havde i sit Huus,
Han da Neutralitet ej kunde holde længe;
Slig Skade maa hver Mand til Marv og Hierte trænge.

Han

Han til Caminen løb, en mægtig Brand der tog,
Og med den samme paa Skibsfolket heftig slog;
Men, saasom den var krum, saa vilde han den rette,
Og for sit høyre Knæ begyndte den at sætte,
Men ikke kom ihu i saadan Hidsighed,
I eene Ende at hans Dyrendal var heed,
Og sine Fingre da forbrændte saa til skamme,
At han i Slaget meer ej kunde nytte samme.
Da Anders Styrmand, som tilforen Modløs stoed,
Af saadant Eventyr fik gamle Styrmands Mod,
Slaaer med sin Hueblok med saadan Kraft og Iver,
At han den høyre Fløy i hast paa Flugten driver.
For Fienden den et Medusæ Hovet var,
Hvis Kraft de gamle os beskrevet saadan har,
At, hvo det samme saae, blev strax til Steen forvandlet.
Jeg finder, Blokken og med dem har her saa handlet;
Hvo samme saae, af Frygt ej rørte Haand, ej Been,
Dens Blod strax iisnede, dens Hierte blev til Steen.
Peer Paars slog med sin Stoel som med Alcidis Kølle;
Hvo deraf fik et Slag, et Aar det kunde føle.
Peer Skriver stoed ej stil, en gammel Tønde tog,
Og den med saadan Kraft mod Vertens Hoved slog,
At Bunden gik i tu. Med Hænder da at klappe
Begyndte Paarses Hær; Thi som i Spanske Kappe
Den gode Vert saae ud, og som en Støtte stoed,
Blev ubevægelig, ej rørte Haand, ej Foed.
Om dette store Slag i Byen kom et Rygte,
Det heele Naboelag begyndte alt at frygte;
Man efter Vagten strax lod derfor skikke Bud.
Niels Corporal med tre bevæbned Mænd gik ud,
Og brød i Stuen ind, bød strax Gevehr at kaste,
Og begge Hærene til Byens Vagt at haste.

Da

Da ikke nægtes kand, Peer Paars jo bange blev;
Spiud, Bysse, Knævelbart al Ild af Kroppen drev.
Hans fæle Ansigt og hans Martialske Mine,
Hans stolte Gang, hvormed man saae ham ind at trine,
Fast en Achilles selv indjage kunde Skrek.
Ej Attila saae ud i Feldslag mere frek.
Ret ligesom P T, der man i vore Tiider
I fuld Mundering seer, hvis Siun, Gestalt ej liider,
At nogen, end hvor kiek og uforsagt han er,
Ham ret beskue tør; Thi, skiønt han smiiler, leer,
Saa dog en Grumhed i hans Ansigt er at finde,
Saa dog den fæle Mars staaer paa hans begge Kinde,
Saa dog han Mine har at være meere vreed
End Ajax, naar han var til Mord og Brand bereed;
Man seer ham kun sit Spiud i høyre Haand at tage,
Den heele Christenhed det Redsel kand indjage;
Han ryster sin Peruqve, man tænker, hvert et Haar
Medusæ Slanger er, som paa hans Axle gaaer;
Men, naar han ret er vred, man afmalt paa hans Kinde
Fast Verdens Undergang og Furias kand finde:
Ej anderledes var at ansee denne Mand;
Hvo undres da, min Helt ej kunde holde Stand?
Ruus raabte ynkelig: Vi strax af Byen rejser!
Men Niels paa Corporalsk ham svared: Weg Blackscheisser!
Vor Vert og maatte med sin tomme Tønde gaae;
Slig Spot den gode Mand kom alt for dyrt at staae,
Man en U-lykke seer en anden at medføre,
Thi der var sluttet, ham til Stads Captain at giøre,
Men denne Spot ham af slig Æres Trin neddrev,
Af Byens Borgerskab en anden udvalt blev.
Niels Corporal befoel, man skulde ingen spare.
Vor Stads-Satyricus dog undgik denne Fare,

L. 6. Ej Attila saae ud i Feldslag meere frek] mere tapper.
- 7. der man i vore Tiider] som, hvem.
- 28. Thi der var sluttet] besluttet.

Thi der bag Sengen var i Kammeret en Dør,
Han deraf kryber ud, sig meget liden giør.
Cornelius Matrots til andet Middel griber,
Bekræftede med Eed, han nyelig kom fra Riber,
Og hos Ritmesteren i Tieneste der var.
Ej første gang med Løgn han saa sig frelset har.
Han sagde skiemtviis, sig at have mange Siæle
At sætte udi Pant. Hvi skal vi være Træle
Af Ord og Løfter? Ach! jeg paa mig selv jo veed,
At saadant Galskab er og lutter Daarlighed.
Naar han var mest i Gield, da hørte man ham prale,
Om Midler og Gevinst da allermest at tale.
Han aldrig talede om Handel, Sal og Kiøb,
At jo tillige med en Løgn af Munden krøb.
Han kunde lyve, som Peer Vognmands Mær kand trave.
Hans Kone sagde tit: Skam faae din tykke Mave,
Jeg troer, af idel Løgn at den saa opblæst er;
Ruus ham og sagde tit: Fortæl ej saadant meer!
(a) Men, om umueligt du kand vænnes fra at lyve,
Siig heller, at du est bestaalen udaf Tyve,
Siig heller, at du har din Velfærdt tabt i Spil,
Og andet saadant, som jeg heller høre vil.

(a) Miserere tandem crudelis, & sile tandem;
Aut, si tacere lingva non potest ista,
Aliqvando narra, qvod velimus audire. Mart. Epigr. L. 4.

2. Sang.

2. Sang.

De andre bleve saa med Magt i Vagten trekket.
Men Raadet over sligt ej lidet blev forskrekket,
Holdt for, at derudi Milicen gik for vidt,
Og protesterede mod saadan Sag ej lidt,
Sær da man Kundskab fik, det var en ærlig Kræmmer,
Og af Civile Stand de alle vare Lemmer.
Milicen derimod sligt agtede ej stort,
Ej vilde staae fra det, den engang havde giort;
Saa alting siuntes med indbyrdes Krig at true.
Den heele Stad for sligt begyndte sterkt at grue.
Man alt Bormesteren at plante Fanen saae,
Et Corporalskab af Militz paa Torvet staae.
Byeskriveren Lars Hick sig foretog at skrive
En skarp Apologie. Det vil vitløftigt blive,
Hans store Manifest at føre denne gang
Omstændeligen ind i min Heroisk Sang.
Peer Grovsmed Ordre fik Projecter da at giøre,
Hvorledes Krigen best man skulde kunde føre.
Men Projectmagere, saa tit det gielder paa,
Er sielden hiemme selv, men gandske raadvild staae;
Saa gik det denne Mand, han kunde raisonnere,
Og skiønne Anslag, naar ham ingen bad, formere,
Men nu i Nødfald han ej havde Hierne meer.
Paa slige Ting man fast hver Dag Exempler seer;
Man hører mange Folk med store Ting at prale,
Man hører dennem fast med Engle Tunger tale,

Man

Man tænker: Ach! hvis han ved Roeret ikkun stoed,
Der saa forstandig er! Paa hvilken herlig Foed
Han vilde bringe da og sette alle Sager!
Han bliver Øvrighed, man ham i Raadet tager,
Man ham for Raadet som en Piller fast anseer;
Man ej bedragen blir: som Støtte han sig teer,
Som Marmor Piller han Raadhuuset ikkun pryder,
Og haver ellers ej meer Liv, ej andre Dyder.
Som svampig Snee-Mos, naar man den i Munden faaer,
Til intet bliver; Saa det og med slige gaaer.
For Borgerskabet, jeg har ikke kundet finde,
Meer Tieneste at han giort haver denne finde,
End at han skurede tre fiire Haandgevær,
Som heel forrusted var, Bormesterens i sær,
Der fra Dithmarske Kriig ej havde seet Dagen,
For meer end hundred Aar af Skeeden ej var dragen.
Det ene, seer jeg, han har giort i denne Krig;
Thi i det øvrige var han sig selv u-liig.
Bormesters Lars blev sendt forud at spionere
Hvad Hær Niels Corporal da kunde ret formere;
Men han blev snapped op, med Spidsrod prygled brav.
Til aabenbare Kriig sligt fuld Anleedning gav.
Man alt Befalning gav at røre Byens Tromme,
Man Borgerskabet saae i hast at sammenkomme.
Byeskriveren man da Commando overdrog;
(a) Han var en tapper Mand, sit Huusfolk hver Dag slog.
Man

(a) Som Clement Skriver udi vor Tid, til hvis Berømmelse man kand sige, at han er ikke mindre fornuftig end tapper. Thi han lader aldrig see sin Mandom uden mod dem, om hvilke han er forsikkret, at de ikke slaaer fra sig, og der udi ikke træder den uforsigtige Heltes Fodspor, der sagde: Armatus sit, qvem odero. Den kloge Clements Devise er heller: Cum fœminis et inermibus bellum gerere soleo.

L. 9. Som svampig Snee-Mos] Snee-Mos, en Biret af Flødeskum.

Man billigt fandt for sligt Vormesteren at skaane,
Han havde mange Børn, en hiertens yndig Kone;
For denne Post han var kun bange for sit Liv,
Thi ellers man ham saae mod all U-lykke stiv.
Peer Raadmands Kone med ham engang vilde skiemte,
Men han i Aar og Dag slig Dristighed ej glemte.
Ja han Vormesterne til Rom lidt eftergav;
Den Roes hver Borger maa ham give i sin Grav.
Men da man færdig var til Krig at declarere,
Mod Borgerskabet Niels begyndte at marchere;
Da see! hvad skeede da? man fik et lidet Brev,
Som af Byeskriveren for Raadet aabnet blev.
Man af dets Læsning fast af Latter maatte sprekke.
Ruus paastoed derudi: Man skulde dem ej trekke
Fra Hovedvagten, hvor det rette Forum var.
Min Husbond, sagde han, Anfører været har.
Thi, skiønt han Kræmmer er, han der for ej saa liige
Staaer under Byens Ret. De twende store Kriige,
Som han med største Priis harført paa Anholts Land,
Ham har undtagen fra den Borgerlige Stand.
Mod Paarses Videnskab om Ruus har dette skreven,
Jeg derom gandske ej er informeret bleven;
For Raadhuus Kielderen, jeg veed, han bange var,
Thi han i Callundborg der engang siddet har.
Det Brev strax endede den store Krig og Trette:
I Daarekisten Paars man nødig holdt at sette;
Milicen ogsaa paa de samme Tanker faldt.
Da for den store Helt det udsaae meget galt.
En slig fornuftig Mand, der kunde sig berømme
At være Viisdom selv, fra Sindet saa at dømme,
Det fast uhørligt var; Han maatte dog dertil.
O et Exempel! O et Spejl paa Lykkens Spil!

O hvilke Tiider! ach! mit Hierte fast vil briste,
Saa tit jeg tænker paa den Skam, den Daarekiste.
O Jylland, tør du vel saa handle med en Mand,
Hvis Liige i Forstand var ej i heele Land?
Man over sligt saae Paars dog lidet sig bedrøve.
Han sagde: Ingen kand mig mine Sind berøve.
Den heele Stad er gal, og jeg er eene viis;
Jeg haaber herfra og at komme ud med Priis.
Med stor Sagtmodighed han Byens Folk saa fuldte,
Med et Heroisk Sind sig tvang, den Smerte dulte.
Man hørte ej et Suk, man ham ej skielve saae,
Men som en Scipio igiennem Folket gaae.
O en Philosophie! I Spanjer, som saa prale
Med eders Don Quichot, som stort om hannem tale:
Beskuer denne Mand, og tager Svøftet ind!
Hvo saa uskiønsom er, hvo saa forstokket blind,
At han jo let kand see Forskiel paa disse tvende,
Jo her Philosophie i større Grad maa kiende?
Den store spanske Helt jeg meen mod denne Mand
I Dyd, Philosophie kand aldrig holde Stand.
Men vores gode Vert var langt fra ej saa mandig
I slig U-lykke som min Helt, saa sterk, bestandig;
Han med sin Tønde heel nedslagen, modløs gik,
Og udaf denne Sorg sit Banesaar fast fik.
Han tumlede som en, der Sindet er berøvet.
(a) Mod 11. Juni F man seer ej meer bedrøvet,

Ej

(a) Den 11. Jun: er den forteste Dag for Gieldbundne Folk hos os; Andre Dage for andre Folk. Derfor var Manden ikke saa taabelig udi Comædien, der vilde lære af Socrate den Konst at faae Maanen af Himmelen; thi han raisonerede saaledes: Er der ingen Maane, saa er der ej heller nogen 11. Junii.

Καθέλοιμι νύκτωρ τὴν σελήνην, εἶτα δὴ
Αὐτὴν καθείρξαιμ' &c. Aristophan. Nub. Act. 2. Sc. 1.

L. 9. han Byens Folk saa fuldte] Bysvendene, Politibetjentene.

Ej H Kornpuger meer nedslagen, modløs er,
Naar han et Skib med Korn i Havnen komme seer.
Hans beste Venner selv ham moxen ikke kiendte;
Thi han saae ud som P, der paa tre dobbelt Rente
(a) Vil gierne laane, men kand intet faae paa Borg.
Saa man i stakket Tid forfalde kand af Sorg.
Ruus man nu hyle saae, nu bande, skiære Tænder,
Nu op mod Himmelen at løfte sine Hænder.
Han vidnede med Eed, at han var gandske klog.
Men alt forgieves; Thi der udi Byens Bog
Var indført, og alt med Fractur Bogstaver skreven,
At han affindig var. Hvo engang dømt er bleven,
Ham hielper intet, at han raaber paa sin Ret,
Han maa da holde Stand, og høres ej saa let.
Man bragte saa did hen den gandske heele Skare.
Men ingen Værelser for dennem leedig vare,
Undtagen eet, hvor dog en Projectmager laae.
Man bød ham giøre Plads, i andet Rum at gaae;
Men han blir gandske vreed, til Byens Svenne siiger:
For dette fremmed Folk jeg ej en Foed-bred viiger!
Hvad bilder de sig ind? Jeg sexten Uger nær
Har siddet, som man veed, i Byens Kiste her.
(b) Jeg staaer paa min Respect, mit Senium handhæver.
Hvad skal jeg? sagde han, og viised knytte Næver.
Men, dette u-anseet, han maatte give Rom;
Saa Paars med vis Honneur i Daare Kisten kom.

Vor

(a) Non erat hac facie miſerabilior Crepereius
Pollio, qvi triplicem uſuram præſtare paratus
Circuit, & fatuos non invenit. Juv: Sat: 9.

(b) Saaledes brystede sig ogsaa en af Holmens Fanger, og prætenderede Prærogativ for andre nyekomne, efterdi han udi saa mange Aar havde baaret Kongens Jern.

Vor Stads Satyricus, som rømmet var af Slaget,
Og, før Niels Corporal var kommen, Flugten taget,
Da han om denne Sag ret underrettet blev,
Til Raadet skikkede, men uden Haand, et Brev,
Formanede, at som de fremmede der vare,
Og laae paa Rejsen, man dem skulde lade fare,
Og ikke røre meer om denne skiden Sag;
Det kunde angre dem, maa skee, en anden Dag.
Det Brevets Indhold var; han skrev og andet mere.
Man over saadant strax begyndte at votere.
Halvanden Time man med Stiilen henbragt har.
Byeskriveren Lars Hick, som Orthographisk var,
Og ringste Bogstavs Fejl ej kunde pardonnere,
Med Sveede tog sig for det at examinere;
(a) Blev vreed, da han et i foruden Tødel saae,
Skreeg: Inden stakket Tid et Barbarie vi faae.
Den Roes Byeskriveren man ikke let betager,
At han jo accurat var udi slige Sager;
Han for en Bogstav kom med andre tit i Haar.
Af sligt den gode Mand og fik sit Banesaar.
Gid man i vores Tiid ham efterfølge vilde,
Og paa Materien ej Tiid allene spilde!
Hvo spørger nu, om Ord er bogstaveret ret?
Nej! man sig tager nu alt saadan meget let.
Lars Hick Orthographie tog udi agt saa nøje,
At han Materien kun agtede heel føje;

Han

(a) Poeten raillerer generaliter med dem, der seer meer efter, om der fattes en Bogstav, end om der er Meening udi et Skrift; Et Vitium, som udi disse saa kaldte polerede Seculis haver taget stor Overhaand. Menneskets Natur er at falde fra en Extremitet til en anden: man haver taget sig fore at udrødde den Barbariem, som fandtes udi Stiilen hos medii ævi scriptores, og derved er falden til det yderste Pedanterie. Saa at man fast ikke veed, hvilken Alder mest er at beklage.

Han ivred sig i sær, da han blev vaer et Œ
Med Æ i Enden, skreeg: Man maa af Harme døe!
Vormester fuldte ej de samme Fundamenter;
At skille Tretten, en Postil han straxen henter,
Med Œ og Æ man der det bogstaveret saae.
Man tænkte da, Lars Hick af Skindet vilde gaae;
Han skreeg: Orthographie man aldrig gierne søger
I en Postil! Vi maa opkaste andre Bøger;
Vi et Politisk Skrift vil tage, som er net.
En Geistlig plejer ej at bogstavere ret.
(a) Jens Raadmand over sligt man gandske saae at blegne,
Han ivrede sig paa Religionens vegne,
Han raabte: Hillemænt! tal meere med Beskeed,
I over slige Ord kand komme i Fortreed.
Han som en Cato var i Raadet; paa hans Iver
Samt Dyd og Taushed om man her Afrisning giver,
Det til Opbyggelse og Lærdom tiene kand
For dem, som ere i sligt Embede og Stand.
Ej fra Papyrio en Raadmand havde været,
Der for sin Taushed saa anseet var og æret:
Ej Hustrue, Venner, ej Forældre, Gaver, Skienk,
Ja, det som meere er, ej Trusler, Piine-Bænk
Var mægtig ringste Ting at faae af ham at viide.
Han saa fuldkommen var, han kunde ikke liide,
At mindste Sager blev af Retten taled ud.
(b) Byeskriveren lidt Blek spildt havde paa sin Klud,
Det samme anden Dag ham sagt blev af hans Kone,
Han derudover fast var færdig til at daane;

Det

(a) Visse ivrige Geistliges Character, som holde for, at man attacqverer Religionen, naar man criticerer Stiilen udi en Canonisk Bog.

(b) Precieuse Folks Character.

Det Raadstue-Sager er, han skreeg, som ties bør!
Hvo en Pappyrius med hannem ligne tør?
Hans Eftertænksomhed kand ingen ret beskrive.
Jeg derpaa ikkun vil et par Exempler give,
Af hvad Betænksomhed den samme Raadmand var,
Hvor han i Verden som paa Gløer gaaet har.
Han af en Giesling saae sin Kone Fiær at plukke,
Strax derudover skreeg: Lad blive sligt min Dukke!
En saadan liden Fiær kand voxe, blive Pen.
De onde Tider jo vel komme kand igien,
For Troens Forsvar at vi nødigt har at skrive,
Og da den samme Pen brugt der til kunde blive.
Den mindste liden Fiær kand i sin Tid maa skee
Omstøde Pavens Magt. Vi sliige nu belee,
Og for Pedanterie beskylde nu omstunder,
Da alle Dyder som tar Afskeed, og gaaer under.
Han saae i Tiden frem saa langt, at han sin Hat
Tog tit af Hovedet, sig bukte for sin Kat,
Og sagde: Man ej veed, hvad saadan Kat kand hende,
Hvorledes Verden sig for ham kand snoe og vende:
Maa skee den Kat forgiort af sin Stivmoder er,
Og blir til Mands igien, som man heel ofte seer;
En slig en Proteus man ikke let kand drille.
Han tusind Hendelsser sig kunde forestille;
En viis Mand, sagde han, bør alting forud see,
Ej sige: Hvo har tænkt, at saadant skulde skee?
I Retten han var vant gemeenligen at sove,
Ej udaf Ladhed, men han torde sig ej vove
At høre selv en Sag. Kandskee jeg dømmer galt,
Han tænkte, og saa paa Bormesters Meening faldt,
Og det for Visheds skyld. Saa man kand ham berømme,
At han forsætlig ej mod Retten kunde dømme.

I vore Tider man skal finde gandske faa,
Der saa den sikkrest Vej forsigteligen gaae.
Han meget hurtig var, men intet giøre vilde,
Af Frygt at han sit Amt forrette skulde ilde.
Man onde Mennesker saae derfor ham belee;
Man og gemeenligen ham kaldte Jens **Maaskee**.
Man efter lang Disput fandt nødig at opsette
Til meer beleilig Tiid den samme store Trette,
Og Sagen i sig selv at tænke noget paa;
(a) Og endelig for godt man fandt, at lade gaae
Den store General, med gandske heele Skare,
Dem megen Ære tee, og ej Omkostning spare,
Ja dem geleide ud af Staden med den Pragt,
Som man mod store Folk bør tage udi agt.
Til saadant Udtog blev en Tiid af dem berammet.
Paars blev til Torvet ført, og der med Pragt annammet,
Og derfra med Proces af Stadens Port ført ud.
O en Forandring! Den nu dyrket blev som Gud,
Der nyeligen af dem var saa forhaanet bleven,
Med stor Forsmædelse til Daarekisten dreven.
(b) Proserpina stem op! stat bi den sidste gang!
Thi jeg mod Enden er af min Heroisk Sang.

Man

(a) Man holder for, at Stads Sathricus giorde dette Forslag for at ridiculere Peder Paars og at divertere sig selv og andre. Men Hans Mikkelsen, maa skee, for at holde sin Helts Character ved lige, tager det ikke paa den Fod. Thydske Jochum holder for, at det skeede alleene for at beviise Paars Ære. Vid. Hist. sui Temp. pag. 420.

(b) Han burte have kaldet paa Calliope eller en af de andre lærde Gudinder. Men den Fejl vil intet betyde; den ene, maa skee, kand være lige saa god som den anden. Ellers kand man let der i fare vild; thi saaledes skrev en vis lærd Mand i steden for Pluto: **Der Höllische Gott** Plutarchus.

L. 3. Han meget hurtig var] snild, kløgtig.
- 17. Og derfra med Proces af Stadens Port ført ud] i Procession, i Optog.

Man først med Klokkerne begyndte sterk at ringe.
Man Stadens Fendrik saae i Spidsen Fanen svinge,
Nu over Hovedet, og det med megen Art,
En Mølle drives ej af Storm med større Fart;
Nu under Beenene den gik ej mindre flygtig.
Saa alle raabte: I sit Fait den Mand er dygtig!
Ret som en Børnetop man saae den dreies om,
Nu stoed vor Fendrik ret, nu var han gandske krum.
Som konstig Madik, der nu gandske ret sig holder,
Nu i et Øjeblik sig slaaer i mange Folder:
Ej anderledes var at ansee denne Mand.
I Fane-Sving hvo nu slig Konstner finde kand?
Peer Trommeslager ej indlagde mindre Ære;
Man fandt ham i sin Konst ej ringere at være.
Han Trommestokkene mod Luften stundum slog,
Og dennem strax igien alt efter Tacten tog.
Ej Erter løbe kand saa hastig i en Gryde,
Som Stokkerne da gik. Ach! hvis jeg var en Jyde,
Jeg meere kraftelig det skulde male af!
Kort talt: paa Dygtighed han store Prøver gav.
Emanuel, som giort har Stykker for Trompetter,
Foruden andet, som Couranter, Menuetter,
Gik udi tredie Leed, ej stod sig mindre brav,
Og blæste, at det af Raad-Huuset Echo gav.
Saa at Bormester selv af Glæde maatte græde.
Man gamle Koner saae Tørklæderne at væde;
De raabte: Ach det er et Himmelsk Engle-Lyd!
I anden Verden der maa være megen Fryd,
Naar slig paa Jorden er. De deri talte sanden;
Thi han ej eftergav paa Scaven nogen anden.
Det er forunderligt hvad saadant Instrument
Kand have for en Kraft; det alle er bekiendt,

(a) At man kand med Music den største Sygdom læge,
At man kand vilde Dyr med Instrumenter spæge.
En deilig Farve han af saadant fik, saae ud
I heele Ansigt, sær i Panden, som en Stud.
Nu blæste han et Vers, nu tog han op af Lommen
En Flaske Brændeviin, certerede med Trommen;
Thi medens den (som er Maneer) allene gik,
Vor Orpheus en Kluk af Nectar Flasken fik.
Det var forunderligt: med høyre Haand han Flasken,
Som efter Tacten, tog behændelig af Tasken,
Med venstre derimod regiered sin Trompet.
Sligt nu hver Musikant ej giøre kand saa let.
Nu blæste han det, som de Valske Solo kalder,
Nu atter Tutti, og med Trommen flux indfalder,
Hick sagde: Saadan Mand vi aldrig meere faaer!
Ach! hvis i Tydskland kun han havde rejst et Aar,
(b) Og bedre Fundament der havde kunde faaet,
Han havde store Mænd af Skolen kunde slaaet.
Strax efter denne Mand man Generalen saae
Med største Ærbarhed og Skrid for Skrid at gaae.
Han og hans Secreteer gik under tvende Himle.
Man heele Gaden saae af Mænd og Qvinder vrimle;
I slige Byer det gemeenlig plejer skee,
Naar man faaer noget nyt at høre og at see.
Processen gik saa fort, var meget skiøn og prægtig.
(c) Alleene Ruus, som ej var nogen sinde mægtig

At

(a) Vid. Jamblich. libr. de Mysteriis Ægypt. Confer. Tydske Jochums Reflexioner der over, Hist. sui Temp. pag. 430.

(b) Om Poeten meener udi at drikke tillige med, er det noget Satyriskt.

(c) Deres Character, som af Skarnet i en hast komme til Værdighed, hvis gamle Mores undertiden bryder frem; som der fortælles om en Tiener, der uformodentlig selv blev Herre, men engang glemte sig selv, og i steden for at sætte sig i sin Vogn, steeg bag paa Carossen.

At styre sig, da han en Bager-Boed blev vaer,
Paa Vejen kiøbte sig af Hvedebrød et par.
Slig Gierning Peder Paars gik meget haart til Hierte.
Han dulte dog som en Philosophus sin Smerte,
Han vendte sig kun om, og sagde: Secreteer!
At kiøbe Kringler nu heel ubeleiligt er.
Saa blev af Staden Paars udført med Pragt og Ære.
Af saadan Sag enhver kand trøste sig og lære,
At man af Modgang ej maa lade slaae sig ned,
Men sig bevæbne med en ret Bestandighed.
Man finder store Mænd, der Riiset har maat kysse.
Jeg vil ej tale om Ænea og Ulysse,
Og andre Helte, som saa meget tales om.
Alt hvad, som skrevet er i Græken Land og Rom,
Er ej saa rigtigt, at man vel kand derpaa bygge;
Thi deri ofte man for Juno griber Skygge.
Ej altid nødig er til Græken Land at gaae;
(a) Af Danske Skrifter, som man meer kand liide paa,
I Hobetal man kand Exempel her fremføre,
Som man i saadan Fald til Nytte sig kand giøre.
Hvor ofte seer man ej en Espen Askefiis
Af Modgang blive stor, hans Spot til Ære, Priis,
Hans Sorg til Glæde jo at blive snart forvandlet.
Man seer jo, Lykken tit har ilde med ham handlet,
Nu tænker man, at han til grunde gandske gaaer,
Mod Enden altid han dog Kongens Dotter faaer.

Om

(a) Her skiemter Poeten med dem, som af uriimelige Romaner ville udtrække Morale, og læse de samme fast med større Andagt end andre gode Bøger. Man seer en stor Mængde der af komme for Lyset udi vore Tider. Autores til saadant foregive tit, at det skrives pour servir le Publiqve, men de maa derved alleene forstaae den Part af Republiqven, som bestaaer af Fisker-kierlinger og Nyebods Folk.

Om Finkeridderen hvad seer man ej er skreven,
Hvor han har vanket om, af Modgang stor er bleven!
Ugudelige Folk vil saadant ikke troe.
Hvor tit man læser jo en Jomfrue til en Koe,
En Ridder til en Hest og andet Beest omskabet
Af en Stivmoder; men har Modet dog ej tabet.
I saadan Uselhed de bragt har Tiiden hen,
Af Beester bliver dog til store Folk igien.
(a) Hvad har I ikke taalt, Velbyrdige Matrone,
Hvad Kaars og Modgang, o I skiønne Magdelone!
Som Skibet uden Roer man eder vakle seer;
Mod Enden alting dog for eder smiiler, leer.
I med Sølvnøgelen, Hr. Peer, Velbaarne Herre!
Jer Modgang maa enhver ret udi Hiertet skiære;
Hvo lidet saadan har i Græken Land og Rom?
Men eders bittre Sorg til Glæde vendes om.
Og I o Boldevin! o Ædle Helt og Junker!
I indtil Ørene i Modgang ofte siunker,
Jer rejser dog igien, I kommer op paa Fod,
Mod Enden vinder Sejr, I Adelige Blod!
Hvad store Fristelser, hvad Modgang maa ej liide,
Hvor ofte ikke maa i suure Æbler biide,
Til døde plages, nu en Unger Svend, en Møe
Af en fortvilet Skielm, en Gast, en Ridder-Røe?
Mit Hierte briste vil, Indvoldene sig velte,
Naar eder jeg anseer, I fiire Tydske Helte,
Der en Sterkodder saa ubluelig be—!
I blir dog reen igien, saa kiekke Mænd som før.
En Jomfrue Gloriant man seer i Buurmands Hænder;
Men uformodentlig sig Bladet atter vender,

Hun

(a) Dette kaldes ἀποστροφή, nemlig at vende sig til dem, man taler til, og er meget brugelig hos gamle Poeter.

L. 27. Der en Sterkodder saa ubluelig be—] som, hvem.

Hun blir igien forløst ved Holger Danskes Haand
Fra samme slemme Giest, fra Slaverie og Baand.
Mon Holger Danske selv gaaer fri? Nej ingenlunde!
Man ham jo bunden seer af Kiempe Ferakunde;
Man seer til døde dømt den stolte Ridder. Men,
Men Roland løser ham af Slaverie igien.
(a) Vellærde Ulspeyl! hvo den Haanhed kand beskrive,
Som eder overgik? Man jo fordømt at blive
Til Galgen eder saae. Men eders Avindsmand,
Jeg meen Viintapperen, som i den usle Stand
Selv havde eder ført, maa selv for eder bede,
Maa eder selv befrie fra denne Angst og Hede,
Han, som mod eders Suk og Bøn var gandske døv,
Thi han ej fastende vil — — — — —.
Man finder store Mænd, af Adelstand og Orden,
Af onde Mennesker henkast i Orme-Gaarden;
Men man heel trøstelig seer Bladet vende saa,
At deres Avindsmænd i deres Sted maa gaae.
Man tit en Jomfrue seer i Bierg-Trolds Hænder falde,
Der æder Mennesk-Kiød, og drikker Blod og Galde.
Men Lykken giør, at hun u-røret, skiær og reen
Af Kløer kommer; Han forvandlet blir til Steen.
Saa gik det denne Helt: man Skyer saae frembryde,
Som siuntes Undergang for hannem at betyde;
Men, naar man tænkte, at han vilde undergaae,
En Frelses Soel for ham man straxen rinde saae.
Den er lyksalig, som sig saadan kand bevæbne,
Der veed at skikke sig taalmodig i sin Skiæbne,

Der

(a) Om Ulspejl havde studeret, eller ej, er mig ubekiendt; nok er det, at han har været paa adskillige Academier, og derfor kand kaldes Vellærd, saa vel som mange andre, der føre den Titul, allene fordi de have seet her og der en Professor staae udi et Cathedra.

Der veed at staae imod al Uvejr, Storm og Vind,
Der paa Historier saaledes legger vind,
Der veed de samme saa at føre sig til Nytte,
Der Haanhed og Fortræd saa meget lidt kand skiøtte,
Paa Læsning Ungdoms Tiid der har anvendet saa,
At som rodfæsted Eeg mod Uvejr han kand staae.
Paars tyve gange fast har Axel Tordsens Viise
Med Fliid igiennemlæst. Vi nu saa meget priise
Den, som paa Fingre kand en Græsk og Romersk Bog,
Den prægtig Fabel om det store Græske Tog.
Paars var ej saa til sinds; han store Mænds Bedrifter
Paa Fingre havde lært af gode Danske Skrifter,
Som af boesiddende Bogtrykkere var giort,
Af brave Mænd, der ej kand giøre hvidt til sort.

 3. Sang.

3. Sang.

Men Avind aflod ej min Helt at efterſette,
Opfandt et andet Raad ſit onde Sind at mœtte.
Hun aabenbarede ſig for Niels Corporal,
Og ſagde: Alle dig belee og laſte ſkal,
At du ſlig Lejlighed dig haver ladet glippe,
At du har diſſe Folk af Hænder ladet ſlippe.
Niels Corporal i dig jeg ikke længer ſeer,
Du ikke er den Mand, den ſtore Hverver meer.
Blant Hververe du ſom ej haver haft din Liige
Nu ſaa vanſlægtet har. Hvad vil Capteinen ſiige,
Naar han faaer høre ſligt? Niels Corporal jeg ſeer
En Stymper er, og blir ej Ober-Officeer!
Flux! det er endnu Tiid, naar du vil ikkun iile.
Per Paars er med ſit Folk fra Staden tvende Miile,
Du ham i Morgen kand betiimeligen naae,
Du alle med eet Greb kand til Soldater faae.
Niels ſprang af Sengen op, med et forbittred Hierte,
Han ſkreeg og hylede af idel Sorg og Smerte.
Ret lige ſom en Hingſt, naar Hoppen borte er,
Giør Krumſpring, vrinſker, og heel underlig ſig teer;
Ret ſom en Biørn, der man betager ſine Unger,
Og ſom en Eſel, der har længe liidet Hunger,
Det viiſes ikkun Foer, men deraf intet faaer,
Som tørſtig Tantalus, der ſeer, men intet naaer:

L. 22. en Biørn, der man betager ſine Unger] hvem man fratager dens Unger.

Ej

Ej anderledes var Niels Corporal til finde.
Han raabte idelig: Hvi lod jeg mig forblinde!
Men glemte midlertid sig ej at klæde paa,
Og, førend Dag brød frem, af Staden ud at gaae.
Han sorte Klæder tog, og meget smukt sig pynter,
Og, medens han gik fort, studerede paa Fynter.
Hvem han kun traf, den af hans Kløer neppe kom;
Jeg troer, om mueligt var, han Paven udi Rom
Selv skulde hverve. Thi han kunde Folk forblinde,
(a) Og tusind Strœger strax var mægtig at opfinde.
Af slige Konster jeg kun een opregne vil.
At hverve en Student, han brugte saadan Spil:
Han sig til Spaamand giør, der ud af Folkes Hænder
Seer hvad dem hende skal, og deres Skiebne kiender.
Han engang samme Karl i begge Hænder seer,
Der over undrer sig, nu sukker dybt, nu leer;
Derefter man ham seer tilbage lidt at rykke,
Og med en Reverentz at sige: Hvilken Lykke!
Jeg med Forundring seer hvad eder hende skal:
I inden stakket Tiid skal blive General.
Og, til Beviis, at jeg forgieves jer ej glæder,
I om en liden Stund en Mand i røde Klæder
Skal finde paa jer Vej, med en Sølvsnoret Hat;
Af ham I lade skal jer hverve til Soldat.
Niels derpaa ham forlod, sig anden Maske tager,
En Gienvej straxen tog, og det saaledes mager,
At han Studenten kom i møde paa det Sted,
Som ham beskrevet var. Med største Ydmyghed
Studenten nærmede sig da, og sagde: Herre!
Jeg megen Attraae har i Tieneste at være.

Niels

(a) Soldater, som ville lære Hververstræger, vil jeg recommendere en Engelsk Comedie, kaldet The recruting soldier.

Niels heel koldsindig kun paa Nakken deraf sloeg,
Og hannem til Soldat fast som af Naade tog.
Han uden Ophold blev i Rullen strax indskreven;
Men man har ikke hørt, han Corporal er bleven,
End sige General. Saa snild var denne Mand;
I Hverving man ej nu hans Liige finde kand.
Niels traf min Helt Peer Paars mod Aftenen heel silde;
Ham spør, fra hvilken Sted han kom, hvorhen han vilde.
Han siiger sig Student, og føer vitløftig Snak.
Paars drikker hannem til; han bukker, siger Tak.
Han tog en Prœken strax in Qvarto op af Lommen,
Og sagde, at han var fra Prœstegaarden kommen;
Han havde prœket til Høymesse for en Mark.
Det lidt er, sagde Paars, det er dog fuldt et Ark;
En Stund at prœke for en Mark, tilsette Krœfter = =
Ja, svarede da Niels, den Prœken er derefter.
Vor Levnet ellers er ej anderledes her,
Man som i gammel Tiid Guds Ord ej agtet seer.
Jeg min Formynder tit af Hiertet haver bandet,
At han i Ungdom mig ej haver sat til andet,
At han paa Nakken mig ej legge lod Musquet;
En Krigsmand dog sit Brød fortiener meere let,
Og holdes i Respect. Studenter, Postillanter
Man over Skuldre seer, og kalder kun Pedanter.
En Fendrik mig i Fior til Hest i møde kom,
Skiønt jeg tog Hatten af, ham hilset gandske krum,
Skiønt jeg mig stilled blid mod ham som mod en Engel,
Han skreeg: Peer Caudi hier! wo ist dein Pas du Bengel?
Jeg ej beskrive kand, hvor jeg til Mode blev;
Den kaalde Sveede da mig udaf Panden drev.
Det er mig ej bekiendt, jeg svared, strenge Herre,
At man med Passeport forsiunet skulde være;

Jeg har ej andet end min Baccalauri Grad.
I Lommen jeg den fandt til Lykke, og blev glad.
Jeg viser Navnet, som var paa Programma skreven,
At Baccalaureus for nyelig jeg var bleven.
Jeg veed, Hr. Fendrik, ej, om han forstaaer Latin?
Heel lidt, han sagde; jeg faldt engang paa et Sviin,
Og saa det glemte bort. Mig gav et Drefigen,
Og lod mig derpaa gaae. Saaledes endtes Krigen,
Om man kand kalde Krig, naar man kun stille staaer,
(a) Sig lader prygle kun, og ikke fra sig slaaer.
(b) Men jeg var meget glad, at han mig lod beholde
Min Næse, Ørene. Jeg frygted, jeg den Kolde
Af Redsel skulde faae, saa isnede mit Blod.
Men Graden denne gang mig hialp igien paa Foed;
Man deraf klarlig seer, at Graden har sin Nytte,
Og at de fare vild, som saadan intet skytte.
Man seer hvad Myndighed en Officier dog har,
Jeg ønsker derfor, at min Bog paa Bloksberg var.
Paars svared: Domine, vi maa os deri skikke!
Ham derpaa Kruset gav, og bad ham engang drikke.
Han drikker til Per Ruus, som bukker, siger Tak.
Det feede Randers Øll gav Lyst til meere Snak.
Ruus, som i Snaksomhed faa ikkun havde Lige,
Studenten bad, at han dem vilde noget sige,
Om Præsten fremmed Folk i Huuset gierne tog,
Om han var noget lærd og dygtig i sin Bog.
Han spurdte, hvor han kom, om allehaande Sager.
Gid alle vilde kun, som ud af Landet tager,
Som man paa Rejser seer at sætte Midler til,
Og andet lære ej, end Vellyst, Dobbel, Spil:

Gid

(a) Si rixa est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum. Juv: Sat. 3.
(b) Pulsatus rogat, & pugnis concisus adorat,
Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti. Juv: ibid.

Gid hans Exempel kun de efterfølge vilde,
Og ej paa Øyens Lyst allene Penge spilde!
Mon mangen kommer ej tilbage end fra Rom
Den samme som han var, kun at hans Pung er tom?
Med største Høflighed Niels svarede: Herr Skriver!
Vor Præst, skiønt han Hr. Poul i Lærdom aldrig bliver,
Skiøndt han sin Formands Maal og Dygtighed ej naaer,
Saa dog i Herredet han vel anskreven staaer.
Han er en Hiertens Vert, giør mange Folk til gode,
Tar Bondens Sag tit an, og hielper ham paa Fode.
Jeg havde denne Nat vel ligget i hans Huus,
Og ikke gaaet hiem i Uvejr, Regn og Sluus,
Hvis til U-lykke ej var kommen Gert Vestphaler,
Som om en Glose tit i sexten Timer taler.
Han om sin Rejse nys fra Hadersleb til Kiel
Sex Timer vævede, og kom dog kun en Miil.
Jeg slumred, vogned tit, han holdt alt ved at præke,
Saa Præstekonen ham af Stuen maatte trække,
Thi det alt Midnat var; han agted det ey stort,
I Gaarden prækede indtil den store Port.
Der dog han Afskeed tog, og raabte høit til Præsten:
Paa Søndag, om GUd vil, jeg skal fortælle Resten!
Tænk kun, hvor langt der er fra Hadersleb til Kiel!
Jeg spaaer, den Rejse fast til Paaske vare vil.
Han er i Herredet vor allerstørste Plage,
Og mægtig er med Snak at tage Folk af Dage.
For min Part, skiønt med ham jeg har at giøre lidt,
Saa i hans Selskab dog jeg falder meget tit.
Han visse Timer har om visse Ting at præke,
Folk altid konstig kand i sin Materi trække.
I Morgen Mandag er, hvad Snak da bringes for,
Saa Enden dog ud paa de 7 Churførster gaaer.

Om en kun siige vil, man efter Salt Mad tørster,
Saa Talen dreier han dog paa de 7 Churførster.
Paa Tiisdag taler han om Nød og Penge Trang,
Om Synder, som gaaer her i Herredet i svang.
Paa Onsdag præker han om Tyrkens Magt og Vælde,
Og viiser hvordan ham de Christne kunde felde,
Skiønt trende Deele han af heele Verden har.
Gid Kejserens Armee den Mand betroed var,
Jeg ønsker ofte; saa blev Tyrken ruineret,
Og vi Westphaler Gert blev qvit i vores Herred.
Torsdagen setter han vor Stat paa bedre Fod,
Og rykker Lehnsmand og Landsdommer op med Rod.
Til vores Lykke han da tal med saadan Iver,
At han Bryst-Syge faaer, og Fredag hiemme bliver.
Den Dag i vores Egn er for os som en Fest,
Og da gemeenlig jeg besøger vores Præst.
Men Tydsken siger jo: Lang fasten, kein Brodt sparen!
Det Løverdagen jeg heel ofte har erfaren;
Da seer man Lucifer skinbarlig riide ham.
Gid med hans Ario han faae al Verdsens Skam!
Hvad var den Arius? da spurde hannem Peder;
Mig siunes, jeg har hørt, han var i Aalborg Skrædder.
Da loe Niels Corporal, og sagde: Ney Herr Ruus,
Den Mand i Grækenland var Bispens Fammelus,
Førend jer Oldefaer ret Buxer kunde binde;
Jeg kand Aarstallet ey ret siige denne sinde.
Jeg veed, fra Famulus han Herreds-Provest blev,
Og i Kong Frodes Tiid man ham af Landet drev.
Den samme Herreds Provst blev ynkelig omkommen,
For han sig havde først opsat mod Lutherdommen.
Jeg vilde ønske, han ej havde været til,
For Gert Westphalers Snak. Jeg ej oprippe vil

Det

Det som jeg før har sagt, hvad han Søndagen taler.
Han med sin Rejse da fra Hadersleben praler;
Hvo saa u-lykkelig da er, som han faaer fat,
Maa bie, holde stand med ham til mørke Nat.
Naar han forhindred blir i saadan Snak hos Præsten,
Til Herredsfogden han gaaer hen, fortæller Resten.
For nyelig ingen han i Gaarden hiemme fandt
Foruden Ammen, som i Stuen sad og spandt.
Af Snak om Ario hun ferdig var at revne,
Og vilde anden Dag ham derfor lade stevne;
Men Fogden hende dog fra saadant raadet har,
Især, som ingen Straf i Loven derfor var.
For trende Uger da jeg var til Præstens buden = =
Nok sagt! I ellers troer, jeg har en Rem af Huden,
At Gert Westphaler jeg ey eftergir et Haar.
Tog derpaa Kruset fat, og sagde: Ruus! god Taar!
Den Gyldne Tid gaaer bort, vi alt formeget snakker.
Stik af! i dette Land man lider kein Polakker,
Helst blant Studentere. Jeg, u-roest, har den Skik
Hidført fra Wittenberg; man tvende gange: drik!
Ej siger sammesteds. Ach hvo et Kruus nu havde
Ret af den Bryhjan, som Frantz Zimmer os tillavde!
Wir Purtschen samme Huus Buchlade kaldet har.
Ach gid i Wittenberg en Time jeg nu var!
Paa Tydsk Academie hvis andet læres ikke,
Saa uno haustu lær man dog et Kruus at drikke.
Allons! drik om en gang, og det Studenticos!
Naar jeg har faaet mit Pas, saa vandrer jeg min Kaas.
Eet Kruus kand ej forslaae, det er forliden Dosis
For lærde Folk som jeg, pro nobis Studiosis.
Han giorde og Beskeed; De drukke lystig om,
Nu et, nu andet Kruus blev efter haanden tom.

Omsider,

Omsider, da det kom, man skulde Regning giøre,
Da om Betalning Niels ej vilde noget høre,
Men sagde Peder Paars: I er i Dag min Giest.
Mit Forset var dog, her den Mark, som af vor Præst
Jeg har fortient, i Dag i Kroen at fortære.
Jeg takker ellers for beviiste store Ære.
Vi derforuden en Afstikker have maa,
Og det til Guter lettst; hver kand sin Vej da gaae.
Men Paars stoed derimod, og sagde: Ingenlunde;
Jeg bør betale. De en Middelvej udfunde
At skille Tretten med. En Mynt vi kaste vil,
Niels sagde; thi det er det allerkortest Spil.
Han derpaa gav Peer Paars en Daler udi Haanden,
Og siiger: Kronen jeg vil tage, tag I Manden.
Paars sagde: Vil ej hans Vellærdhed kaste først?
Det ham tilkommer, han i Lauget her er størst.
Men Niels ham svarede: Ach ingen Complimenter!
En Kræmmer altid er saa god som en Studenter.
Paars kasted Mynten da i Veyret, Kronen fik,
Og blev bedrøved, at det mod hans Villie gik.
Paa eders Vegne da, Niels sagde, jeg mig fryder.
I Kronen har jo fat, for eder det betyder,
At I som Kræmmer ey skal gaae til Sengs i Nat,
I Penger faaet har paa Haanden, er Soldat.
Jeg er Niels Corporal, den vitberømte Hverver,
Jeg Hverve-Konsten og mit Haandverk ey forderver;
Thi jeg er saa bekiendt, at hver Mand siige skal,
Naar han hør denne Stræg: Det var Niels Corporal!
Paars, skiønt han modig var, og sexten Corporaler
Tog paa Samvittighed, til Ruus dog saadan taler:
Hør Skriver, reis kun bort, jeg blir tilbage her,
Og siig Dorthea, til Soldat jeg hverved er.

Ruus bad ham grædende ey saadan Ting at giøre:
I hvervet er med List, jer Sag jeg selv vil føre;
Vi vor Uskyldighed for Retten viise kand,
Om ellers Retten har sin Gang i dette Land.
Hvad Ret? da sagde Paars, jeg har jo Penge taget,
Endskiønt jeg seer, man mig har aabenbar bedraget.
Naar mindste Skin af Ret, ja Skygge kun er til,
Jeg derimod ey kand, ey disputere vil.
Den Post en stor Ziirat er i min Heltes Levnet.
Han meget lettelig sig kunde have hevnet,
Ja kunde have sin Modstander undertrykt;
Men vilde heller sig opoffre selv, af Frygt,
Han ellers skulde Skin af Retten overtræde.
Hver ærlig Landsmand maa sig over saadant glæde,
Thi under vores Luft vi fundet har en Mand,
Som man omsonst har søgt i Rom og Græken-Land.
Blant onde Mennesker man vel skal finde mange,
Der siige tør, at han for Niels var bleven bange,
At Dyd ham ey til slig Heroisk Gierning drev,
Men at af Redsel han kun saadant underskrev;
Men, naar man læser kun de tvende første Bøger,
Og hans Bedrifter kun paa Anholt eftersøger,
Da seer man, det en ret Heroisk Gierning var,
Som han i liige Grad tilforne øvet har.
Niels Hverver ey sig lod med den Gevinst fornøie,
Han søgte dertil Ruus med anden Konst at bøie,
Han forestilled ham med stor Veltalenhed
(a) Hvad Fordeel en Soldat har udi Krig og Fred;
Han forestilled ham den store Agt og Ære,
Som man seer en Soldat, mod andre, i at være:

En

(a) Qvis numerare poteſt felicis præmia, Galle,
Militiæ? — — — — Juv: Sat. 16.

En Krigsmand, skiønt han i hans blotte Skiorte er,
Saa Fruentimret har dog hannem meere kiær
End tusind Kræmmere med alle deres Penge.
Man veed, jeg praler ey, men jeg mig lader henge,
Om jeg end vilde til Bormesters Dotter gaae,
Hos hende alting strax mig skulde aaben staae,
Den gode Jomfrue ey Betænkning skulde tage,
Endskiønt jeg fattig er, at tage mig til Mage.
En Borger derimod, skiønt Midler nok han har,
Med Vildmands Daler om hans Kiole bræmmet var,
Saa dog han altid maa for røde Kioler viige.
Vor Tambour et Parti nys giorde uden Liige;
Jeg roser Piigen, hun var deri ey saa gal,
Mon og en Tambour ey kand blive General?
Det er umueligt ret vor Fordeel at beskrive,
Den beste Borger jeg kand Dreſigen give,
Og derfor lige ret jeg sette tør min Hat,
Hver siige vil: Han der lod see, han var Soldat.
(a) Han er u-lykkelig, om han derover klager.
Jeg kunde regne op fast tusind fleere Sager,
(b) Som klarlig viise kand vor Fordeel, Herlighed;
Hvo det ej har forsøgt, den deraf intet veed.
Ruus sagde: Dette alt jeg eder ej misunder.
Jeg derfor i den Stand at komme ikke stunder,
Det derpaa er for mig at tænke intet værdt,
Det er et Handverk, som jeg aldrig haver lært.

Ach!

(a) — — Etſi pulſetur, diſſimulet, nec
Audeat excuſſos Prætori oſtendere dentes,
Et nigram in facie tumidis livoribus offam,
Atq; oculos, medico nil promittente, relictos. Juv. Sat. 16.

(b) Præmia nunc alia, atq; alia emolumenta notemus
Sacramentorum. — — — Juv: ibid.

L. 10. Med Vildmands Daler om hans Kiole bræmmet var] Vildmandsdalere, en tydsk Sølvmynt, som dengang var gængs her i Landet.

Ach! skreeg Niels Corporal, hvad Forskiel mon der være
Paa Kræmmer og Soldat? Betragt kun nøje, kiære!
(a) Med vor Profession hvad Harmonie der er;
Ich bin des Henckers, om jeg nogen Forskiel seer.
I af det blotte Navn kun lader eder kyse.
Vi maa paa Skiltvagt staae om Vinteren og fryse;
I udi eders Boed maa som en Støtte staae,
Vi kand dog røre os, og undertiden gaae.
I skraber Krukker, vi paa Landet skraber Bønder.
Vi slaaer paa Trommer, I paa Fader og paa Tønder.
Vi begge jo Papiir maa bruge: en til Krud
Har saadant nødigt, maa Patroner deraf giøre,
Som vi til Exercitz maa stedse med os føre;
I Kræmmerhuuse giør. Jeg liden Forskiel seer
I vor Profession: eens Dunt det moxen er.
Eet Handtverk man har giort til to Professioner.
Bild eder ikkun ind, at, naar I giør Patroner,
At de af Stivels er, saa har I Konsten fat,
Og saa paa een Tiid er I Kræmmer og Soldat.
Jeg anseer Kræmmere og som Ingenieurer:
De Alen, Bismer jo i Haanden altid fører;
Et saadant Instrument jo Mathematisk er.
Mathesis nødig er for alle og enhver,
Sær for en Krigsmand. Man maa med Forundring høre,
Hvad Spring i Krigens Tiid Ingenieurer giøre.

Vi

(a) Poeten imiterer her udi den gamle Græske Comædie-Skriver, som giør en Pølsekræmmere og Statsmand til eet slags Folk, hvilket er end nu større Paradox.

— — — *Ταυθ' ἅπερ ποιεῖς, ποιεῖ* etc.

Aristophan: Eqvit: Act. 1. Sc. 2.

Nuper erat Medicus, nunc est Vespillo Diaulus:
Qvod Vespillo facit, fecerat & Medicus.

Mart. Epigr. L. 1.

Vi Regnekonsten og maa begge jo forstaae:
Vi ikkun dog til tre med vores Regning gaae,
(a) Thi al vor Tempo er, at vi til tre skal tælle;
I eder derimod med større Regning qvæle.
At vi eens Handverk har, I klarlig deraf seer;
I har det meere tungt, den ene Forskiel er.
Ach! sagde da Peer Ruus, jeg vilde heller trygle,
End hver Dag, som Soldat, mig lade slaae og prygle.
Hvor mange skiønne Hug maa man ej giennemgaae,
Før man i Hovedet kand Exercitzer faae!
Ej! skreeg Niels Hverver, I maa ej saa frygtsom være!
Man i en Times Tiid alt saadant fast kand lære.
Det ikke er saa tungt, som Folk sig bilder ind;
Man til sligt Arbejd ej behøver alle Sind.
Et Dyr kand lære sligt, naar det lidt øvet bliver,
Langt meere I, som er en brav fornuftig Skriver.
Nej! intet Hexerie jeg finder derudi,
Sær, naar borttages det, som er Pedanterie:
At slaae paa Tasken med den højre Haand tillige,
Og andet Lapperie; Thi, mellem os at siige,
Naar som jeg over sligt Captainen ivres seer,
Jeg deraf hemmelig tit i mit Hierte leer.
Meen I, Soldater og ej være kand Pedanter,
Saavelsom lærde Folk, Studenter, Postillanter?
Jeg sige tør, Mads Degn en artig Hofmand er
Mod Christen Kliim, som dog er Oberofficier.
Ruus sagde: Derom jeg ej meer vil disputere.
Der møder i den Stand saa meget andet meere.

En

(a) Soldatens Arithmetiqve bestaaer udi Ein, Zwei, Drei.

L. 19. At slaae paa Tasken med den højre Haand tillige] Alle paa een Gang.

En slet Soldat maa tit med sulten Mave gaae,
(a) Lidt Grov-Brød kun og Vand til Middags Maaltid faae;
Jeg derimod, som med saa skiønne Vahrer handler,
Hver Dag mig spekker med Rosiner, Sukker, Mandler.
Prost Mahlzeit, lieber Freünd! da skreeg Niels Corporal;
De Vahrer ikke jeg misunde nogen skal.
Det skiønne Maver gir, skiønt Liberie paa Hænder:
Paa Fnat en Pebersvend og Skrædder man jo kiender.
Soldaterkost os fra slig Siugdom holder fri,
Soldaten derfor ej har Skrædder Liberie.
Vor Livs Ophold vi har, og intet meer behøver,
(b) Og naar vi intet har, vi andre Konster øver.
Hvo som til Nødtørft tar, ej megen Synd begaaer,
Det prækede vor Præst Hr. Samuel i gaar.
Ja, sagde Ruus, det er ey megen Konst at stiæle;
Men man maa derfor sig i Galgen lade qvæle.
En Kræmmer ellers og den Konst begribe kand,
Saa dygtig deri er som en af eders Stand.
(c) Ach! sagde Niels, en stoksteen blind Soldat beskiemmer
Og deri overgaaer en sextenøyed Kræmmer.
Men Ruus bestandig var, sig ikke bøye lod:
Hvi skal jeg, sagde han, opoffre Liv og Blod,

Og,

(a) Tu scabie frueris mali, qvod in aggere rodit,
Qvi tegitur parma & galea, metuensq; flagelli
Discit ab hirsuto jaculum torquere Capella.

(b) Derfor siunger man i Viisen:

Sæl er den Piige, som faaer en Soldat,
Thi, naar hun vil æde, saa stiæler han Mad,
Saa frydelig.

(c) Der af berømmes Neoclides udi Comoedien, hvilken, om endskiønt han var blind, kunde dog bedre stiæle, end de andre seende.

Εἷς μὲν γε Νεοκλείδης, ὅς ἐστι μὲν τυφλός &c.

Aristoph: Plut. Act. 3. Sc. 2.

L. 1. En slet Soldat] en simpel Soldat, Menig.
- 8. en Pebersvend] Kræmmersvend.

Og, det som værre er, skal lade mig blessere,
Nu miste Haand, nu Been, nu andre Lemmer fleere?
At miste Haand og Been i Krigen, en Ziirat,
En Herlighed er for en Krigsmand og Soldat!
Ziirat? skreeg Ruus; end om en Kugle tog min Næse?
Det er heel ziirligt jo at snævle og at qvæse;
Folk skulde tænke, at det af Frantzoser var.
I snakker kun for Giæs; Peer Ruus er ingen Nar.
Af slig Haardnakkenhed Niels Hverver blev forbittret,
Hans Corporalske Krop af Harm og Vrede zittret.
Man ey saa rasend saae en Ulv, en Tiger, Biørn.
Han efter Verten skreeg, hvis Navn var Dietrich Tørn,
Og sagde: Kiære Vert, vil I jer her hos sætte?
I Lov og Ret forstaaer. Jeg har en liden Trætte
Med denne ærlig Mand. Hans Husbond, som I seer,
Af mig legitime for nyelig hvervet er.
Jeg uforgribelig derover skulde meene,
At om Husbonden sligt ey kand forstaaes eene;
Men, naar man Herren faaer, da man tilliige med
Bekommer Frugten og al anden Herlighed.
Vor Vert, som havde i sin Ungdom vel studeret,
Og udi Lybeck var in jure informeret,
Sat som en Præses i sin Lehnestoel sig need;
Niels som Respondens stoed, sig stillet heftig vred.
Vor Vert, der Nielses List og gamle Stræger kiendte,
Stoed ham da deri bi, mod Peder Ruus sig vendte,
Som stillede sig da for hannem gandske krum,
Med vaade Øyne stoed og ventede sin Dom.
Hvad er det, sagde han(a), for Stoien og for Stiimen?
(b) Hvo Eslet faaer, den jo bekommer ogsaa Grimen.

At

(a) Nemlig Verten.

(b) Accessorium seqvitur suum Principale.

L. 6. at snævle og at qvæse] hvæse (norsk Udtale).

At trette om saa klar en Sag, er jo en Skam,
Man seer jo, her er jus per prævalentiam;
Thi potiori jo res minor semper cedit.
I alle Lande det er engang saa afskeedit:
Den, som Personen faaer, faaer ogsaa al hans Ret.
Hvo lidt lovkyndig er, begriber saadant let.
Niels Ordet fra ham tog: Min Sag jeg haver vundet,
(Han sagde) Thi den Dom paa Romersk Lov er grundet.
(a) End, sagde Ruus, om Paars sig Fanden overgav,
Ved Kraft af samme Lov mon jeg ey stoed mig brav?
Troe mig, at Fanden ey er meer end I en Taabe,
Han paa den Romersk Ret sig skulde og beraabe,
Han efter samme Lov fik ogsaa Ret paa Ruus,
Tillige med Peer Paars tog heele Paarses Huus.
Ved dette Svar da blev Respondens confunderet,
Han sagde: Jeg er ey saa meget høyt studeret,
Paa saadant Spørsmaal at jeg strax kand give Svar.
Jeg vilde ønske, at en Bog (b) ved Haanden var!
Man kunde paa det Ord Diabolus opkaste,
Og eftersee, om I med Billighed mig laste;
Hvor vidt den Lov om sligt sig strækker, findes kand.
Ach! raabte Præses, ney! Thi Fanden er en Aand,
Og derfor ikke kand til Corpus Juris høre.
Sandt, sagde Niels; med Snak man vil kun os forstyrre.
Det Corpus Juris af de gamle kaldet er
Just for den Aarsag skyld; af Titulen man seer,
At saadan Ret kand ey til Aander vel sig strekke.
Med slig Objection I skal os ey optrekke.

Lad

(a) Poeten synes her at notere visse Poster de acqvirendo rerum dominio ubi den Romerske Ret, som synes meere facti end juris.

(b) Maaskee Codex eller Pandectæ.

Lad være, sagde Ruus, man saadant kun forstaaer
Om legemlige Ting, I alt for vidt dog gaaer.
Vor Husbond hvervet er; skal nu med ham tilliige
Alt hvad ham hører til forstaaes, maa man siige,
At hver en Sukkertop, hver Mandel, hver Muskat,
Som findes i vor Boed, er hvervet til Soldat.
Silentium ham da strax Præses imponeret,
Og skreeg: I være bør alleene indrulleret
(a) For slig Barbaries, for slig Vankundighed;
Thi den, som Sukkertop og Mandler ikke veed
Fra Christne Mennesker at kiende og at skille,
Med den om Retten vi ey disputere ville.
Min Flint, da sagde Niels, skal strax beviise, at
I os tilhører, og er hvervet til Soldat.
Peer Ruus paa sine Knæ da sagde: Jeg ey nægter,
At jeg er eders Mand, mod Retten meer ey fægter.
Ach! sagde Verten da, det beste Studium
Og allersikkerste er Jus Canonicum.
Ved Haanden derpaa tog Niels Hverver lidt tilside,
Og sagde: Broder! hvis Bormester faaer at vide,
At sligt passeret er, saa bliver de dog fri;
Den heele Borgerstand vil staae dem deri bi.
For saadan Vold man tit Soldater lader henge;
Det beste er, at vi dem lader løs for Penge.
Saa uformodentlig befriet blev Peer Paars,
Og fast som nøgen sig paa Veyen gav til Aars.

For

(a) Saadant Argument brugte ogsaa Strepsiades mod sin Creditor, foregivende, at han ikke burte have sine Penge tilbage, efterdi han var saa slet i sin Physica.

Πῶς οὖν ἀπολαβεῖν τἀργύριον δίκαιος εἶ;
Εἰ μηδὲν οἶσθα μετεώρων πραγμάτων.

Aristoph. Nub. Act. 4. Sc. 5.

Og veigrede sig en anden for at betale en Jøde i vor Tid, forbi han havde forraadt vor HErre.

For dette Eventyr et Kaars jeg finder tegnet
Med Paarses egen Haand; han selv det haver regnet
Fast for det største, som paa Reysen hendet var.
(a) I Tydske Jochums Skrift jeg derom fundet har
En sær Historie; hvo den Skribent til Prikke
Kun kiender, saa som jeg, om saadan tviler ikke.
Han skriver merkelig, at just paa samme Stund
Da Peder hvervet blev, hans Dorthe saae sin Hund
(b) Heel usædvanlig staae med Fødderne at skrabe.
Den gode Jomfrue man af sligt saae Modet tabe;
Thi for et Aar, da med Fidelle saadan gik,
Hun onde Tidender fra Callundborg strax fik.
Der hendtes samme Dag og mange andre Sager,
Som Natur-kyndige kun meget lidt behager.
Exempli Gratia, af Veggen faldt en Steen;
Skiøn Dorothea tog to Strømper paa eet Been,
Hun havde Natten før kun meget lidet sovet;
En Knappenaal hun fandt paa Gulvet uden Hovet;
Ved Middags Tiider hun med Erter Fadet faldt,
(c) Ja, det som nok er meer, paa Bordet spildte Salt;
(d) En Rem paa hendes Skoe gik gandske reent i stykker.
Man veed, at saadant alt er Varsler for U-lykker.

En

(a) Hist: sui temp: pag. 404 seqv.

(b) Naar Hunden skraber meget med Fødderne, holde troværdige Spaamænd for, at det betyder Liig, og er Thdske Jochum udi hans Reflexioner der over af samme Meening, hist. sui temp. pag. 406.

(c) At spilde Salt paa Bordet, betyder gierne, at man faaer Hug inden Aftenen.

(d) At en Skoe-Rem gaaer i stykker, haver ogsaa de gamle holdet for ont Merke. Derover skiemtes meget artigt udi Fragment: af Menandri Comoedier, hvorudi forestilles en karrig Mand bestyrtet over at hans Skoe-Rem gik i stykker. Men en anden trøster ham dermed, at det skede Naturlig viis, efterdi Skoe-Remmene vare saa gamle, at de umueligen kunde holde længer.

(a) En fæl Katt=Ugle man paa Taget ogsaa saae;
Hun selv et heftig Sting fik udi store Taae;
Man hørte Knarken, nu i Bænken, nu i Senge;
Og vilde Erterne sig samme Dag ej mænge.
Af saadant iisnet blev skiøn Dorotheæ Blod,
Hun merkede, at en U=lykke forestoed.

* * *

(a) Introiit in ædes ater alienus canis;
Angvis per impluvium decidit de tegulis;
Gallina cecinit: interdixit hariolus;
Haruſpex vetuit ante brumam aliqvid novi
Negotii incipere. Qvæ cauſa eſt juſtiſſima.
Terent: Phorm. Act. 4. Sc. 4.

Hvad saadant haver at betyde, vidste heel vel den gamle Mand, der sagde:

Non temere eſt, qvod corvos cantat mihi nunc ab læva manu:
Semel radebat pedibus terram, & voce crocibat ſua.
Plaut: Aulul: Act. 4. Sc. 3.

[Ende.]

Afvigende Læsemaader.

Nærværende Udgave.	1720.
Side 2, Linie 21: men fuld af	men fulde af

1855.	1720.	Første Udgave.
- 4, - 11: finde	(= 1855.)	finder
- -, - 15: stinke	(= 1855.)	stinker
- -, - 21: have samme	(= 1855.)	haver samme
- -, - 25: bemænge	(= 1855.)	bemænger
- 5, - 6: Antiqvarium	Antiqvarlum	Antiqvarii um
- -, - 7-12: Aurita (osv. indtil:) placet.	(= 1855.)	(mangler.)
- -, - 27: Materien er angaaende	Materien angaaende	(= 1855.)
- -, - 32: blive	(= 1855.)	bliver
- 6, - 5: forestille	(= 1855.)	forestiller
- -, - 6: undsee	(= 1855.)	undseer
- -, - 15: og hvis Caracter	(= 1855.)	og Caracter
- -, - 17: den	det	(= 1720.)
- -, - 21: græde	(= 1855.)	græder
- -, - -: dræbe	(= 1855.)	dræber
- -, - 26: sige	(= 1855.)	siger
- 7, - 9: Aarsag	(= 1855.)	Aarsage
- -, - 22: det	den	(= 1720.)
- -, - 29: meest	(= 1855.)	mest
- -, - 32: derfore	(= 1855.)	derfor
- 8, - 17-18: end en andens	end andens	(= 1855.)
- -, - 25: blive	(= 1855.)	bliver
- -, - 26: indførte	(= 1855.)	indført
- -, - 29: udstrøbde	(= 1855.)	udstrøde
- -, - 32: have	(= 1855.)	haver
- 9, - 10: fornuftigt	(= 1855.)	fornuftig
- -, - 22: Kattenes og Hundenes	Katternes og Hundenes	(= 1855.)
- -, - 25: end Paarses	end i Paarses	(= 1855.)
- -, - 27-28: sort og hvidt	(= 1855.)	sort eller hvidt
- 10, - 8: dens	dets	(= 1855.)
- -, - 8-9: in genere	(= 1855.)	in gere
- -, - 10: itzige	(= 1855.)	disse
- -, - 13: see	(= 1855.)	seer
- -, - 14: finde	(= 1855.)	finder
- -, - 27: synderligt	(= 1855.)	synderlig

1855.	1720.	Første Udgave.
S. 11, L. 2: saadant	det	(= 1855.)
- -, - 13: sige	(= 1855.)	siger
- -, - 29: hvori	(= 1855.)	hvor
- -, - 31: støde	(= 1855.)	støder
- 12, - 8: indbilde	(= 1855.)	indbilder
- -, - 10-16: Jeg vil ikke tale (osv. indtil:) difficile est.	(= 1855.)	(mangler.)
- -, - 23: have	(= 1855.)	haver
- 13, - 19: komme	(= 1855.)	kommer
- -, - 29: søge	(= 1855.)	søger
- 14, - 3: have	(= 1855.)	haver
- -, - 9: forstaae	(= 1855.)	forstaar
- -, - 13: som en Esprit	(= 1855.)	som Esprit
- -, - 21: lade	(= 1855.)	lader
- -, - -: have	(= 1855.)	har
- 15, - 6: hellere	heller	(= 1855.)
- -, - 19: blive	(= 1855.)	bliver
- -, - 21: finde	(= 1855.)	finder
- -, - 24: qvæ sub verbis	qværunt verbis	(= 1720.)
- -, - 26: ja hine ruinere	(= 1855.)	thi hine ruinerer
- -, - 28 til S. 16, L. 5: opbygge den. (osv. indtil:) Jeg meener derforuden, at de ikke	(= 1855.)	opbygger den. Og haaber jeg, at det er en gandske udgiort Sag, at de icke
- 16, - 8: have	(= 1855.)	haver
- -, - 25: understaaet sig offentlig	(= 1855.)	understaaet offentlig
- -, - 26: den henseende	(= 1855.)	de henseende
- 17, - 15: Skrifter	(= 1855.)	Skrift
- -, - 19: blant	iblant	(= 1855.)
- -, - 22: Stat og om ingen	(= 1855.)	Stave og ingen
- -, - 25: Religion, i hvad	Religion, hvad	(= 1855.)
- 18, - 15: strevet	(= 1855.)	streven
- -, - 16: have	(= 1855.)	haver
- -, - 17: gandske fremsynede	(= 1855.)	gangske fremsyned
- -, - 18: have	(= 1855.)	har
- -, - 24: &c. har giort et	&c. giort et	&c. har giort en
- -, - 25: fundet	(= 1855.)	funden
- -, - 28 til S. 22, L. 29: Hvad de Ubluelighedеr (osv. indtil:) saa flyde de dog vel nok	(= 1855.)	(mangler.)

1855.	1720.
- -, - 29: foregivende, at	foregivene de, at
- -, - 33: endogsaa	endg saa
- 21, - 22-23: af det Verbo at lave og Pas, og er det	af at det Verbo lave og Pass og der det

1855.	1720.	Første Udgave.
- 23, - 1: Den første Bog.	I. Bog.	(= 1720.)
- -, - 13: Don Qvichot	(= 1855.)	Don Qvixot
- 24, - 5: langt fra at du fik din	(= 1855.)	Langt ifra at faa din
- -, - 14-16: Med denne Mand saa højt bekiendt af Lykkens Spil? Med rette Farve sligt umag dig at afmale, Thi man om denne Helt begiær ey du skal prale,	(= 1855.)	Med denne store Mand, der udaf Lyckens Spil Er bleven saa bekiendt, umag dig det at male Med rette Farve, man begier ey, du skal prale,
- -, - 29: velbemidlet	velbemidle	(= 1855.)

S. 24, Anm. b: Denne Anm., ligesom i det Følgende alle de, der henvise til de S. 13 opregnede fingerede Skrifter, er først tilføiet i Udg. af 1720.

	1855.	1720.	Første Udgave.
- 25, L. 24:	Skrit	skret	(= 1720.)
- 26, - 11:	kunde	(= 1855.)	kund
- -, Anm. d: Imposuit, Regemqve didit. Virg. ibid. lib. 1. Dette Citat staaer i Originalerne som Slutning paa den foregaaende Anm.			
- 27, L. 7:	Hun heel spids-Næset, blaae	(= 1855.)	I fordum Tid: hun blaa
- 28, - 19:	skal	(= 1855.)	kand
- 29, - 1:	de stolte Bølger	(= 1855.)	hin stolte Bølge
- -, - 15:	Jeg ellers alting giør for	(= 1855.)	Jeg giør helst hvad jeg kand for
- -, Anm. er i Originalerne henført til L. 5: Jeg veed nok osv.			
- 30, L. 12-14:	Tænk, I maa ellers døe paa Sotteseng med Smerte; Paa Havet mangen Helt har lukket Øye til. For min Part her at døe jeg agtede kun Spil;	(= 1855.)	Betænk I helst skal døe paa Sotteseng med Smerte, Saa mangen kostbar Mand har lukked Øye til Paa Havet: her at døe, jeg agtede kun Spil,
- -, - 19:	Mod	Mød	(= 1855.)
- -, Anm. d henføres i første Udg. til L. 21: At I paa Havets Bund osv., i 1720 ikke til noget bestemt Sted.			
- 31, L. 6:	Da tænkte ved sig selv: Mon	(= 1855.)	Paa Reysen tænkte da: Mon
- -, - 27:	bæve	(= 1855.)	bære
- -, Anm. a:	hængde	hang	(= 1855.)
- 32, L. 20:	Lyksaligt	Lycksalig	(= 1855.)
- -, - 21:	lyksaligt	(= 1855.)	lyksalig
- -, Anm. b:	Matthæum	(= 1855.)	Matthæthæum
- -, — -:	Dudlæi	(= 1855.)	Dudulæi
- 33, L. 5:	Mens	Men	(= 1855.)
- -, - 10:	en anden ved en Mast	(= 1855.)	en ved en afbrudt Mast
- 34, - 8:	du nu fra	(= 1855.)	du ifra
- -, - 25-26:	Sligt Puds han kun tilforn har eengang med mig spillet, Jeg blev af hannem i Æneæ Tiid saa drillet,	(= 1855.)	Hand aldrig meere har end engang med mig spillet, Sligt Puds, jeg blev vist i Æneæ Tid saa drillet,
- -, - 30:	her, jeg skulde ellers viise	(= 1855.)	her, heldst skulde jeg jer viise
- 35, - 11-13:	Jeg kand paa ingen Ting forvendte Farver sette, Min Geist paa det, som skievt og kroget er, at rette Bemøyer aldrig sig. Skiønt en Heroisk Sang	(= 1855.)	Min upartiske Geist kand ikke Farve sætte Paa noget, det, som skevt og kroget er at rette, Den ey bemøyer sig, skiønt en Heroisk Sang
- -, - 14:	have	(= 1855.)	haver
- 36, - 14:	deg	(= 1855.)	og
- 37, - 10:	Dem	(= 1855.)	Der
- -, - 17:	fuld; han synger ellers slet.	(= 1855.)	fuld, helst synger han kun slet.
- 38, - 16:	mig	at	(= 1855.)
- -, - 18:	hvert	hver	(= 1855.)
- -, - 27:	Dag for Dag	Dag fra Dag	(= 1855.)

- -, Anm. mangler i første Udgave.

1855.	1720.
S. 38, Anm.: Sc. 1.	Sc. 12.
- 39, — mangler i første Udgave.	
- -, — : S. 1.	f. 2.

1855.	1720.	Første Udgave.
- 40, L. 27: henrendte	(= 1855.)	henvendte
- 41, - 7-9: Da Morgenrøden gik af Saffran-Sovekammer, Og tendte Himlen an med Rosen-tegnet Flammer, Og saadan heftig Skrek i mørke Nat indjog	(= 1855.)	Da Morgenrøden af sit Saffran-Sovekammer Gik ud, og Himmelen med Rosen-tegnet Flammer Antænte, og slig skreck i mørcke Nat indjog
- -, - 20: falde an	(= 1855.)	falde om
- -, - 24-25: Men man Skibsfolket saae til Graad sligt at bevæge, De raabte overlydt: O, U-lyksalig Nat,	(= 1855.)	Skibsfolcket derimod sligt maatte vel bevege Til Graad. De raabte: O en ulyckſalig Nat
- -, - 27-28: Man tog sig fore først at redde Paarses Kiste; En hver af Folkene, som nogenlunde vidste	(= 1855.)	Man tog sig fore først Per Paarses store Kiste At redde. Alle Mand som nogenlunde viste
- 43, - 1: Kiole	(= 1855.)	Kioel
- -, - 4: Peder Paars var	(= 1855.)	Peder var
- -, - 19: En hoben Ravne. Ja Dorthea	(= 1855.)	Etan heben Ravne o Dorthea
- 44, - 4: Snus	Suus	(= 1720.)
- -, Anm.: saadanne berømmelige Journaler	saadanne Journaler	(= 1855.)
- -, — : meget andet at bestille	meget at bestille	(= 1855.)
- 45, L. 19: heder	(= 1855.)	hedder
- 46, - 20: heder	(= 1855.)	hedder
- -, - 27-29: Hid drev et Skib, som med Corinther ladet var, Vor Sognefoged Holck 6 Tønder der af tar. Den lærde Præst	Hiddrev et Skib, (osv. = 1855.)	Her strandede et Skib, som med Corinther var Vel ladet. Christen Holck 6 Tonder der af târ. Vor lærde Præst
- -, Anm.: Dage	(= 1855.)	Dager
- 47, L. 14: liflig, som den beste Naktergal	liflig, som den beste Nactegal	lifig som den beste Nactergal.
- -, - 17: saadan Røst	(= 1855.)	saaden Røst
- 48, - 14-15: Og siger: Skam der giør, skiønt Ordre kom fra Rom! Jeg seer skinbarligen, I Vantroe vil bestyrke;	(= 1855.)	Og siger: Skam der giør: skiønt Paven udi Rom Mig sligt befoel: Jeg seer, I Vantro vil bestyrke,
- -, - 23: Man ellers kand Per Degn	Man kand Per Degn	Helst kand man Peder Degn
- -, - 26: Naar	Nar	(= 1855.)
- 49, - 11-12: Saa snild var han. Hr. Niels sligt ey kand bedre giøre. Det er heel kortelig, hvad jeg har kundet spøre	(= 1855.)	Vaar Degnen da ej snild. Hr. Niels ej kunde giøre Sligt bædre. Det er alt hvad jeg har kundet spøre
- 50, - 1: der	det	(= 1855.)

	1855.	1720.	Første Udgave.
S. 50, L. 4:	Man	(= 1855.)	Men
- -, -26:	vor	ver	(= 1855.)
- 51, -17:	anseer	aaseer	(= 1855.)
- -, -29:	Hvo veed	(= 1855.)	Hvem veed
- 52, - 6:	Tre Mand i høyre, og tre i den venstre Fløy	Tre Mand i høyere, og tre i den venstre Fløy	Tre Mand i venstre, og tre i den venstre Fløy
- -, - 8:	I Land Commando	i Comando	(= 1855.)
- -, -32:	Den venstre	(= 1855.)	Denivenstre
- 54, - 3:	Opfylder, gir nu Sorg	(= 1855.)	Opfylder, nu gir Sorg
- 55, - 3:	Saa Fama, som dog ey kand længe stille staae,	(= 1855.)	Saa Fama, som dog helst ey længe still kand staae,
- -, Anm. er i første Udg. ombyttet med Anm. a paa næste Side.			
- 56, — a:	nierzadem	niexzadem	(= 1720.)
- 58, L. 8:	Mave	(= 1855.)	Mage
- -, -15:	ikke lyve	(= 1855.)	intet lyve
- -, -20:	efter Slaget	(= 1855.)	efterslaget
- 59, -16:	fægte	(= 1855.)	fægter
- -, -17:	staae	(= 1855.)	staar
- -, -22:	glædde	glæde	(= 1855.)
- 60, -18:	Udtrykkeligen	(= 1855.)	Ulykkeligen
- -, Anm. b:	havde at bestille	(= 1855.)	haver at bestille
- 61, L.23:	Peer Paars, før Slaget stoed	Peer Paars for Slaget stoed	Peer Paars for Slaget stoed
- 63, -25:	vel beriiget	velberiiget	(= 1720.)
- -, -29-31:	Strax Freden sluttet var, man lod Niels Hansen stevne, Som over sligt af Frygt fast færdig var at revne. Man, for at dømme ham, formerede en Ret	(= 1855.)	Strax Freden sluttet var, han Ordre gav at stefne Hans Kock, som over sligt fast færdig var at reine Af Frygt. Man for hans skyld formerede en Ræt,
- 64, -14:	I maa det ellers stikke	(= 1855.)	I maa det helst besticke
- -, -21:	Jeg giver ellers hver	(= 1855.)	Helst giver jeg nu hver
- -, -29 til S. 65, L. 1:	Ved Protocollen dog han ikke sidde maatte. Men saasom udi alt de ikkun vare otte, Som han til saadan Sag, saa vigtig, holdt beqvem,	Ved Probicollen dog (osv. = 1855.)	Men med de Vilkaar at hand icke sidde maatte Ved Protocollen; dog som der kun vare otte Raadsherrer, som han saae til saadan sag beqvem,
- 66, -19-20:	Hvad ey udrette kand en slig Pathetisk Tale? Thi strax den største Deel var færdig at omsale,	(= 1855.)	Det er forunderligt, hvad en pathetisk Tale Udrette kand. Endeel var færdig at omsale,
- 68, Anm.:	som dræber	(= 1855.)	saa dræber
- -, — :	Den Tale, som	(= 1855.)	Den taler, som
- 69, L.11-14:	Af Hens Folk, som sligt et Verk paa Fingre vidste, En hver af Latter fast var færdig til at briste. Da raabte Peder Paars: Han udstaad har sin Ræt, Han skal løsgives. Men det var dem ikke let,	(= 1855.)	I sær af Hens Folck, som saadan Handverck vidste Paa Fingre, ia enhver fast færdig var at briste Af Latter. Da Per Paars strax raabte: Hand sin Ret Udstaaed har; men det var dennem icke læt

1855.	1720.	Første Udgave.
S. 69, L. 18-19: I andet Liv. I er ej meer min Øvrighed. Jeg eders haarde Dom at hevne nu skal søge,	(= 1855.)	End i et andet Liv. I er min Øvrighed Ey meere. Jeg jer Dom at hevne nu skal søge.
- -, -31: da	(= 1855.)	de
- -, Anm.: Utopia	(= 1855.)	Utiopia
- 70, L. 4: en Krigs-Ret kand	(= 1855.)	en Krigshær kan
- -, -11-12: Den kloge Peder Paars, som alting overlagde Med stor Betænksomhed, til Skriveren da sagde:	Den kloge Peder Paars, som alting overlagde, Med stor Betænksomhed til Skriveren da sagde:	(= 1720.)
- 71, - 1-2: Hvis Navn Magister var, paa Dansk mig sagde lidt, Hvoraf jeg kunde see, man giorde sort til hvidt.	(= 1855.)	Hvis Navn Magister var, mig sagde deraf lit Paa Dansk, hvoraf jeg saae, man giorde sort til hvit.
- -, -11: befinde	befinde	(= 1855.)
- -, -15-16: Der ey studeret har. Saa undgik han den Strikke; I alle slige Ting han vidste sig at stikke.	(= 1855.)	Der ey studeret har. Saa undgik denne Strikke Min Helt, i alle Ting, han vidste sig at stikke,
- 72, -22: strevet	(= 1855.)	streven
- -, -23-24: Endeel forandret af min Helt Per Paars er blevet. Om jeg maa drifte mig at criticere lidt	(= 1855.)	Endeel af Peder Paars med egen Haand er bleven Forandret. Om jeg her maa criticere lit,
- 73, -25: som dog var	(= 1855.)	som helst var
- 74, - 2-3: Naar han en Skiorte saae, hans heele Blod blev kaaldt; Saa at man kunde fast hos hannem ej udvirke	(= 1855.)	Saa snart hand siden saae en skiorte, strax blev kaalt Hans heele Blod, mand fast hos ham ey kunde virke
- -, -13-15: For got han dog holdt Staal at legge for sin Port, Thi saa kand Fanden ey udrette noget stort, Sær naar tillige med man vil kun lidet røge	(= 1855.)	Dog holt han raadelig at legge for sin Port Een hoben Staal; thi saa kand Fanden icke stort Udrette, sær naar mand tillige med vil røge
- -, Anm.: syntes	synes	(= 1855.)
- 75, L. 1: hvorledes man kand staae	hvorledis kand mand staae	(= 1720.)
- -, - 5: Saa tit I er betrængt	(= 1855.)	Saa tit er betrengt
- -, -28: Og slig Formaning sig af egen Nytte rører.	(= 1855.)	For Eder, ickun sig af egen Nytte rører,
- 76, - 5-7: Som fast den største, dem var hendt paa denne Øe. Nu maa vi, sagde han, uhevnet alle døe! Jeg har ej meere Mod, jeg slaaes ey med Gienganger;	(= 1855.)	Som fast den største de paa dette Land og Øe Var truet med. Nu maa vi allesammen døe Uhefnet, sagde hand, jeg slaast ey med Gienganger,

1855.	1720.	Første Udgave.
S. 77, L. 3-5: Med Nisser maa man et oprigtig Venskab holde, De ellers i et Huus kand meget ont forvolde; Ei Nisse, Underjordsk giør nogen Siæl imod	(= 1855.)	Med Underjordske Folk og Nisser maa man holde Oprigtig Venskab: thi det ellers kand forvolde I Huuset meget ont. De ingen giør imod
- -, - 8: Indbildinger	indbildninger	(= 1855.)
- -, Anm.: At disse Remedier (osv. til Enden.)	(= 1855.)	(mangler.)
- 78, L. 5: større blive	(= 1855.)	stor at blive
- -, - 7: stilte sig i hast		stilte i hast
- -, - 21-22: Du inden stakket Tiid skal see Per Paars regiere, Og da skal endelig, men alt forsilde lære,	(= 1855.)	Duinden stacket Tiid skal see Per Paars regiere Dit Land, og da skal du men alt forsilde lære,
- 79, - 21: Mand	Mænd	(= 1855.)
- -, Anm. a og b ere i Originalerne begge henførte til L. 18: Ey anderledes end en Top osv.		
- 80, L. 24: Raads, og høre	Raads, at høre	(= 1855.)
- -, - 28: med	mod	(= 1855.)
- 81, - 11: sover end, er	(= 1855.)	sover, nock er
- 82, - 10: Fienden	(= 1855.)	Finden
- 83, - 6: Med Piller hver et Aar	(= 1855.)	Med Pillere hvert Aar
- 84, - 3-4: Men hvad er meer gemeent end saadan Snak hver Dag? Den dømmer aldrig ret om saadan vigtig Sag,	(= 1855.)	Men hvad er meer gemeent, end høre fast hver Dag Sliig Snak; den dømmer ey om saadan vigtig sag,
- -, - 17: Handverksmand	(= 1855.)	Hantverks-Mand
- -, Anm. mangler i første Udgave.		
- 85, L. 2-3: Saa var ham dog mod Paars indprentet saadan Had, At han Krigshæren selv Personlig vilde følge.	(= 1855.)	Saa var ham dog mod Paars af Avind saadan Had Indprentet, at hand selv Krigshæren vilde følge,
- -, - 12: Befaling	Befalning	(= 1855.)
- -, - 22: langt fra fast som	(= 1855.)	langt ifra, som
- 86, - 7: riige	ringe	(= 1720.)
- -, - 8: slaaes	(= 1855.)	slaes
- -, - 12: saa snart man Trommen rørte	saa snart han Trommen hørte	(= 1855.)
- 88, - 2: Død	Dyd	(= 1720.)
- -, - 3-4: Men ingen Graad vor Fogd var mægtig at bevæge; Jeg troer, man skulde før en Tiger, Vildsviin spæge,	(= 1855.)	Men ingen Graad og Suck var megtig at bevæge Vor Fogd. Man skulle før et Vildsviin, Tiger spæge,
- -, - 10: Hustrues, Dotters	(= 1855.)	Hustrue, Daatters
- -, - 12: stærkt	sterck	(= 1855.)
- -, - 13: Til Roden	Til Jorden	(= 1855.)
- -, - 16: Dotter	(= 1855.)	Datter
- -, - 28: Fiendens	(= 1855.)	Findens

	1855.	1720.	Første Udgave.
S. 89, L. 8:	Fienden	(= 1855.)	Finden
- -, -12:	Fiendens	(= 1855.)	Findens
- -, -13-18:	Dog holdt han Miner, og Victori skyde lod, Som den der ved sit Navn fik Seyer uden Blod. Man derpaa til min Helt strax otte Bønder sendte, Man hannem sige lod: Ey andet var at vente End Stejle, Hiul, hvis han sig ey godvillig gav. Men, som den store Mand var endnu lige brav,	(= 1855.)	Af Hen, hvorpaa han strax Seyer skyde loed, Som den der veed sit Navn alleene uden Bloed, Var bleven Seyer-rig; Man otte Bønder sente Til Paars, ham sige leed; ey andet var at vente For ham end Steyle, Hiul, hvis hand sig icke gav Godvillig, men som Paars var endnu lige brav.
- -, -26-30:	At miste Ære, Navn, han agtet ikke stort. Slig Modgang kunde Paars dog Modet ey betage; Fast ingen Fristelse ham kunde Frygt indjage. Jeg haaber, sagde han, det ey ustraffet blir, Jeg derfor ikke mig til Fogden fangen gir.	(= 1855.)	At miste Ære, Navn, hand agtede ey stort. Slig stor Ulykke dog ey kunde Paars betage Hans Mod, fast intet ont ham kunde Frygt indjage. Jeg haaber, sagde hand: den Falskhed ikke blir Ustraffet, jeg for stigt mig ikke fangen gir.
- 90, -10:	Fienden	(= 1855.)	Finden
- -, -12-13:	Vi eder skal med Magt til Fogden fangen føre; I seer jo, vi kand ey Beleyring holde ud,	(= 1855.)	Hvis I ey giver jer, vi selv skal eder føre Til Fogden. Vi kand ey Beleyring holde ud,
- -, -21:	Luxenbourg	Luxenborg	(= 1855.)
- -, -22:	slaaes	(= 1855.)	slaes
- -, -27:	Fienden	(= 1855.)	Finden
- 91, -18:	tilforne	tilforn	(= 1720.)
- -, -23:	den Kierligheds	at Kierligheds	(= 1720.)
- 92, -21:	Dotter	Datter	(= 1855.)
- -, -24:	fuldt	fuld	(= 1855.)
- 93, -14-16:	Og var forvaret der med Kræmmersvend Per Ruus. Da hun ham saae, da strax tog Hiertet paa at pikke; Hun merkede da vel, at saadan Elskovs Strikke	(= 1855.)	Forvaret, og med ham hans Skriver Peder Ruus. Da hun ham fick at see, da Hiertet strax at picke Begynte. Hun da saae at saadan Elskovs Stricke
- -, -17:	hende	(= 1855.)	hinde
- -, -23:	haart	(= 1855.)	hart
- -, Anm.:	lib: 2.	lib: 5.	(= 1720.)
- 94, L. 2:	At jeg ej tvinges maa min Modgang at oprippe,	(= 1855.)	For saadant at jeg ey maa tvingis at oprippe
- 95, Anm. a:	fortaalt	(= 1855.)	fortalt
- -, — b:	en gammel	ey gammel	(= 1855.)
- 98, L. 3:	Peder Paars	(= 1855.)	Per Paars
- 99, -13:	Hvo	(= 1855.)	Hvem
- -, Anm. a:	Iliad. 17.	Iliad. 16.	(= 1720.)
- 100, L. 8:	slig	sligt	(= 1855.)
- -, -28:	bruddet	(= 1855.)	brudet

1855.		1720.	Første Udgave.
S. 100, Anm.:	strappe	starpe	(= 1720.)
- 102, L. 4:	Blade	(= 1855.)	Blader
- 103, - 2:	Nok sagt! man ellers troer, jeg iyde vil, og prale.	Nok sagt: mand ellers troer; Jeg Jyde vil, og prale,	Nok sagt: man tænker helst; Jeg Jyde vil, og prale.
- -, - 11:	Man	Men	(= 1720.)
- -, - 19:	stulde	(= 1855.)	studte

- 104, Anm. henføres i Originalerne til L. 18: Vor Sag da stulde faae en anden Fart og Drift.

1855.		1720.	Første Udgave.
- 106, L. 16:	Skrifter	(= 1855.)	Skrifte
- -, - 18:	lærde	(= 1855.)	lærder
- 108, Anm. a:	Particulariteter	(= 1855.)	Particulariter
- -, — -:	Juv. Sat. 7.	Juv. Sat. 8.	(= 1720.)
- 109, L. 5:	med en Blok	en med Blok	(= 1855.)

- -, Anm. c staaer i Originalerne som Slutning paa den foregaaende Anm.

1855.		1720.	Første Udgave.
- 112, — b:	Enfalmadores	En Salmadores	(= 1855.)
- -, — -:	curere	curerede	(= 1855.)
- 114, L. 14:	Det vilde Alchymie paa bedre Fødder sætte,	(= 1855.)	(mangler.)
- -, - 19:	ellers	(= 1855.)	hellers
- -, Anm.:	hanc gentem	gentem hanc	(= 1855.)
- 115, L. 12:	Det havde hun forglemt. Paa gamle Qvinders Vane	Det hafde hun forglemt, paa gamle Qvinders Vane.	(= 1720.)
- -, - 25:	Fogd	(= 1855.)	Foged
- 116, Anm. c:	havde	haver	(= 1720.)
- 117, — -:	Christendommens	(= 1855.)	Christendommes
- -, — -:	var derforuden	var foruden	(= 1855.)
- 118, L. 24:	før	(= 1855.)	for
- -, - 25:	rætte Sted	Rætte-stæd	(= 1720.)
- 119, - 17:	Der af	Deraf	(= 1720.)
- 120, - 9:	syntes	(= 1855.)	synes
- -, - 25:	riige kun	(= 1855.)	riige Folk

1855.		1720.
- -, Anm.:	Petr:	Peter:

1855.		1720.	Første Udgave.
- 121, L. 14:	største	(= 1855.)	første
- -, Anm. a:	hart	dart	(= 1720.)
- -, — b:	Saaledes berømmer ogsaa (osv. til Enden.)	(= 1855.)	(mangler.)
- 122, — a:	supeificiel	(= 1855.)	superfaciel
- -, — -:	Ephemeridum	Ephimeridum	(= 1720.)

- -, — b mangler i første Udgave.

- 123, L. 10:	boe	(= 1855.)	boer

- -, Anm. mangler i første Udgave.

	1855.	1720.	Første Udgave.
S. 126, Anm. a:	hvilket	(= 1855.)	hvilke
- 127, L. 12:	bringer	(= 1855.)	bringe
- - , Anm.	fra den foregaaende Side, L. 11: Bogstaver	(= 1855.)	Bogstave
- 129, L. 11:	seer	(= 1855.)	see
- - , - 14:	Udsprung	Udsprog	(= 1855.)
- - , Anm.:	saa burte den dog trykkes for denne Oplysning udi Antiqviteten.	saa burte den dog for denne Oplysning udi Antiqviteten trykt	(= 1855.)
- 130, L. 10:	dog	(= 1855.)	men
- 131, - 29:	bleven	blevet	(= 1855.)
- - , - 30:	Søn	(= 1855.)	Syn
- 133, - 7:	Øyne	(= 1855.)	Øie

- 134, Anm. c mangler i første Udgave.

	1855.	1720.	Første Udgave.
- 135, L. 21:	Doctorinde	(= 1855.)	Docter-Inde
- - , - 27:	Slig	Sligt	(= 1855.)
- - , - 29:	Stork	(= 1855.)	Stor

- - , Anm. a mangler i første Udgave.
- 136, — - ligeledes.

	1855.	1720.	Første Udgave.
- 137, L. 13:	derved	(= 1855.)	dermed
- - , - - :	det var	(= 1855.)	der var
- - , - 24:	ud	(= 1855.)	end
- 138, Anm. a:	derved	(= 1855.)	dermed
- - , — b:	Hoftem cum fugerel (osv. til Enden.)	(= 1855.)	(mangler.)
- 139, L. 26:	tilfreds, vær ey saa meget bange!	(= 1855.)	tilfreds, og værer ey saa bange
- 140, - 16:	saadan	(= 1855.)	saadant
- 141, - 9:	vant	(= 1855.)	vaant
- 142, - 6:	Katten	(= 1855.)	Katte
- - , - 16:	Tilstand sat?	(= 1855.)	Tilstand?
- - , Anm. c:	Rune	Runne	(= 1720.)
- 143, — a:	holde	holte	(= 1855.)
- 144, L. 32:	Løs-skruer Lugerne,	Løs Skruer, Lugerne,	(= 1720.)
- 146, - 20:	været	(= 1855.)	være
- 147, - 21:	et Skarn, en Skielm og Tyv,	(= 1855.)	et Skaren, Skielm og Tyv,
- - , Anm. c:	var høyeste Mode	var den høyeste Mode	(= 1855.)
- 148, L. 5:	længe	længer	(= 1720.)
- 149, - 13:	fortsætte	forsætte	(= 1855.)
- - , Anm. a:	Jam jam linqvo	Jam relinqvo	Jam jam relinqvo
- 150, L. 3:	Ørne	Øre	(= 1855.)
- - , - 25:	Indvolde	Indvolden	(= 1855.)
- 151, - 12:	Da	(= 1855.)	At
- 152, Anm. c:	fornemste	fornemmeste	(= 1855.)
- 153, L. 10:	bleven	blevet	(= 1855.)
- - , - 14:	Han seet blev at staae	Han seen blef at staa	Han seent blev ved at staa
- - , - 29:	dens	den	(= 1855.)
- 154, - 14:	fare	(= 1855.)	farer
- - , Anm. a:	chant 1.	chan. 2.	chant. 2.
- - , — c:	Eleg. 7.	Eleg. 8.	(= 1720.)
- 155, L. 24:	ret	(= 1855.)	der

1855.		1720.	Første Udgave.
S.156, Anm. a:	Euripid.	Euriped.	(= 1720.)
- 157, L. 18:	længer	længe	(= 1720.)

- - , Anm. a mangler i første Udgave.

1855.		1720.
- - , — - :	Sc. 1.	Sc. 2.

1855.		1720.	Første Udgave.
- - , — b:	i Fingeren	udi Fingeren	(= 1855.)
- 158, L. 6:	net	nær	(= 1855.)
- 159, - 7:	er	(= 1855.)	var
- - , - 8:	Og slige Gaver har	(= 1855.)	Og slig Skarpsindighed
- 160, Anm.:	sees af den	sees den	(= 1855.)
- 162, L. 1:	Hovet-Dunster	(= 1855.)	slemme Dunster
- - , Anm.:	Tydsk Sprog-Mester	tydske Sprog-Mester	(= 1720.)
- 163, L. 2:	Deeling	Deelning	(= 1855.)
- - , - 8:	og saa	ogsaa	(= 1855.)
- 164, - 24:	Aarsages	Aarsage	(= 1855.)
- 167, - 28:	størknet	storcknet	(= 1720.)

- 168, Anm. I 1720 henføres denne Anm., der mangler i første Udg., ikke til noget bestemt Sted.

1855.		1720.
- - , —	Petr.	Peter

1855.		1720.	Første Udgave.
- 169, L. 2:	Penge	(= 1855.)	Penger
- - , - 5:	dog	og	(= 1855.)
- - , - 18:	Seddelen	(= 1855.)	Sedelen

- - , Anm. mangler i første Udgave.

- 170, L.13:	vidste, sligt kun vilde	vidste at sligt vilde	(= 1855.)
- - , - 19:	din	den	(= 1855.)
- - , - 20:	See!	ser!	(= 1855.)
- 171, - 14:	om	nu	(= 1855.)
- - , - 17:	Jeg aldrig	I aldrig	(= 1855.)
- 172, - 6:	efter	eller	(= 1855.)
- - , - 8:	vort	vor	(= 1855.)
- 173, - 16:	styrtet	(= 1855.)	styrte
- 174, - 1:	Egn	Eng	(= 1855.)
- - , - 7:	Jeg aldrig	I aldrig	(= 1855.)
- - , Anm. a:	Peder	Per	(= 1855.)
- - , — b:	saa vel	(= 1855.)	baade
- - , — c:	satte	sat	(= 1855.)
- 175, L.28:	Heltes	(= 1855.)	Helters
- - , - 30:	Heltes	(= 1855.)	Helters
- - , - 32:	ugudelig	(= 1855.)	u-yndelig
- 176, - 15:	Hellebor	Ellebor	Helebor
- - , Anm. b:	Helleborus	Elleborus	(= 1855.)

- - , — c mangler i første Udgave.

- 177, L. 4:	Tapperhed	(= 1855.)	Tapferhed

S. 177, L. 12: At visse Gierninger man roser uden Grund. Efter dette Vers kommer i første Udg. tre Stierner og følgende Anm.:

Her findes atter en Defect udi Historien, som posteriteten skal kunde supplere, naar overkommnes Documenter, som maaskee nu ligger skiulte udi deres Hænder, der icke vide hvad kostbar Liggendesæ de have. Man giør sig saa megen Umage at oplede Livii Bøger og andre Romerske og Græcske Skrifter, som fattes, men faa tænker paa dette, som er meer vigtigt.

- 178, - 2 til S. 183, L. 5 (Nu alting var istand osv.), mangler i første Udg.

	1855.	1720.
- -, - -:	3. Sang	Den 3. Sang.
- -, - 7:	binde	Spinde
- -, - 15:	med Takkel, Tov	med takkel-tov
- 179, Anm:	Dage en hver	Dage at en hver
- 182, L. 24:	vor	vær
- -, - 31:	ja	jo

	1855.	1720.	Første Udgave.
- 183 - 13:	Skamler	Skamle	(= 1855.)
- -, - 14:	staae ved	staa veed	staar ved
- 184, - 7:	ud	op	(= 1855.)
- -, - 20:	yndig	dydig	(= 1855.)
- -, - 25:	mens	(= 1855.)	men
- -, - 27:	sovendes	sovende	(= 1855.)
- -, - 30:	saadant	saadan	(= 1855.)
- 185, - 12:	dets	(= 1855.)	dens
- -, - 20:	kleint	(= 1855.)	kleent
- -, - 26:	Balsam	Balsom	(= 1855.)
- -, - 28:	dejlig	yndig	(= 1855.)
- -, - 30:	Desmer-Snus-Tobak	(= 1855.)	Desmer, Snustoback
- 186, - 4:	Klæder	Klædder	(= 1855.)
- -, - 29:	Væske fuld	Eskefuld	(= 1855.)
- 187, - 21:	dem	den	(= 1855.)
- -, - 28:	til	i	(= 1855.)
- 188, - 12:	Euripides	Euripedes	(= 1855.)

- -, Anm. er i Originalerne henført til S. 189, L. 25: Skiønt saadan Klage osv.

	1855.	1720.	Første Udgave.
- 189, L. 3:	Tiger, Biørn	Tiger Børn	(= 1855.)
- 190, - 3:	Helt	(= 1855.)	Hest
- -, - 28:	En Laas	Et Laas	(= 1855.)
- -, - 30:	Dyden selv	Dyder selv	(= 1720.)
- 191, Anm. b:	Dorothea	Dorthea	(= 1855.)
- 193, L. 3:	før	(= 1855.)	for
- -, - 15:	brevet	(= 1855.)	breven
- -, - 16:	X for U	(= 1855.)	X for V
- -, - -:	strevet	(= 1855.)	streven
- -, - 25:	igiennemgik	igiennem gik	(= 1855.)
- -, - 29:	vor	vort	(= 1720.)
- 194, - 11:	Munde	(= 1855.)	Minde
- -, - 13:	giøe	(= 1855.)	giøer

- -, Anm. b henføres i Originalerne til L. 18: Der Lethe Flod forbi osv.

	1855.	1720.	Første Udgave.
- -, — -:	Aarvaagenheden	Aarvaagenhed	(= 1855.)

- 195, — - henføres i første Udgave til S. 196, L. 16: Som Muusen udi Ost osv.

	1855.	1720.	Første Udgave.
- 196, L. 5:	slig	(= 1855.)	sligt
- -, - 6:	fortiener	fortienner	(= 1855.)

S. 196, Anm. henføres i første Udgave til S. 197, L. 11: Ret som en Søe-Kalv osv.

1855.	1720.	Første Udgave.
- -, — : siddende	(= 1855.)	siddendes
-197, L. 3: hvert	(= 1855.)	hver
- , -16: Øyeblik	Aandedræt	(= 1855.)

- -, Anm. a henføres i første Udgave til S. 195, L. 16: Og Dødens Broder osv.

- -, — b: det Navn	der Navn	(= 1855.)
-198, L. 1: forstyrre	forstøre	(= 1720.)
- -, -20: svæve	(= 1855.)	stedse
- -, -21: driver	(= 1855.)	drive
-199, - 1: gnikker	(= 1855.)	knicker

1855.	1720.
-204, Anm.: synes	syndes
-206, — b: Comædien	Comedaen
- -, — -: Forverrelse	Forvirrelse
-207, L. 1: Døttre og ret paa sin	Døttre paa og ret sin

-208, Anm. er i Originalen deelt i to, hvoraf den første (Citatet af Plautus) henføres til L. 24: Og han i vores Bye osv.

-209, L. 10: u-lærde	udlærde
- -, -20: Hver sit	hvert sit
-215, -23: Boed	Bord
-219, - 5: Persius	Perseus
- -, Anm. b: Persius	Perseus
-220, — c: luxurieris	luxurietur
- -, — -: velet	volet
- -, — -: tegas	tegat
- -, — -: fis	fit
-221, L. 3: faaer	faae
-229, -13: dets	dens
-230, - 3: Jylland	Jysland
-231, -23: handhæver	han hæver
-237, -22: Gaden	Gader
-239, -19: Jer rejser	J rejser
-240, -15: store	storre
-242, - 9: meer	er
-246, -25: allerstørste	allestørste
-249, -13: udi	ud
-253, -21: jeg over sligt Captainen	jeg øver sligt, Captainen
-256, -24: Niels	Nuus
-259, Anm. vidste	viste

Side 2, Linie 4-8: Den [Plat-Tydske Krønike] holdes for at være skreven af en af Paarses Frænder, en lærd Bremer, efter det Folks Maade, hvilken Meening bekræftes af det, som Autor siger pag. 84, naar han taler om min Folkes Herkomst: Syn Olde Vatter was Dittrich Paars &c.] Dette Sted er uklart affattet, eller maaskee corrumperet. Efter en Conjectur, der giver Mening, men der syntes Udgiveren for løs til at optages i Texten, kunde læses: „... naar han taler om sin Folkes Herkomst [d. e. sin Families Afstamning]: Myn Olde Vatter“ osv. Den bekjendte Qvartudgave af Peder Paars (1772) læser:

„... naar han taler om min Helts Herkomst: Syn Olde-Vatter" osv., hvilket ikke giver nogen Mening.

Side 10, Linie 3-5: Det, som er bleven forekast om Monsr. Nagels Fane, er saa elændigt, at jeg blues ved at tale der om.] Som man seer her nedenfor Side 275, henvendte Holberg Fortalen til første Bogs første Udgave „til Indbyggerne i de Nye Boder, dem som boe langst ved Volden, item alle dem som høre under Seigr. Nagels Fane". At han dermed meuer simple Folk i Almindelighed, er, hvad angaaer Indbyggerne i Nybøder og dem som boe langs med Volden (hvor dengang for Størstedelen kun Fattige boede), let at forstaae; men om „dem som høre under Seigr. Nagels Fane" haves ingen anden Oplysning, end den ikke ret tilfredsstillende, som J. A. Scheibe giver i sin anden tydske Oversættelse af Peder Paars (1761): „Unter Nagels Fahne werden die Delinquenten verstanden, die vielleicht mit Furcht und Zittern ihr Endurtheil erwarten".

Side 50, Lin. 19-22:

Et maadeligt Gemyt, et slet og hver Dags Hierte
Sig ofte hielpe kand i eenig Sorg og Smerte;
Men store Hierter faaer af Fare aldrig Meen,
En øyensiunlig Død er Dydens Prøvesteen.

„Maadeligt" betyder middelmaadigt, almindeligt; „slet" slet og ret, hverdags; og „eenig" eenlig, enkeltstaaende. Ved denne Fortolkning, som er den eneste, Udgiveren kan finde, kommer imidlertid ikke nogen rigtig Modsætning frem.

Side 61, Lin. 19: Hans Kok løb ogsaa bort] d. e. Hansen Kok, Niels Johansen Kok. Saaledes ogsaa i første Udgaves Læsemaade til S. 63, L. 29-30:

„Strax Freden sluttet var, han [Peder Paars] Ordre gav at stefne
Hans Kock, som over sligt fast færdig var at refne."

A. E. Boye betragter „Hans" som pronom. posses. (Skipperens); men denne Forklaring stemmer ikke med det sidstnævnte Sted, hvor „hans" da efter Contexten maatte betyde Peder Paarses.

Side 103, Lin. 2: Nok sagt! man ellers troer, jeg jyde vil, og prale.] Den Omstændighed, at det selvgiorte Ord „at jyde" i begge Originalerne skrives med stort Begyndelsesbogstav, hvilket dengang (men ikke i Holbergs senere Periode) var ganske naturligt med et af et Substantiv dannet Verbum, har voldet Commentatorerne meget Bryderi, hvorom kan sees i A. E. Boyes første Udgave af Peder Paars, S. 283-84. Boye forandrede Stedet (dog ikke i sin første Udgave) vilkaarligt til: „... troer, at jeg paa Jydsk vil prale". Der er ogsaa fremkommet det Forslag at læse „kyde", et Ord, som sikkert ikke forekommer hos Holberg, og hvis Indførelse er ganske overflødig her, hvor Udtrykket er fuldkommen tilfredsstillende, især naar det sammenholdes med Side 236, L. 18-19:

„Ach! hvis jeg var en Jyde,
Jeg meere kraftelig det skulde male af!"

og med det Sted i Ulysses von Ithacia (III, Side 189): „Jeg troer ellers I ere fra Jylland, eftersom I kand saa brav fortælle Eventyr".

Side 134, Lin. 24: At een er meget lærd, og derfor eene Nar.] Meningen af dette Sted, som ogsaa er blevet misforstaaet, er ganske simpelt: ... og alligevel kun en Nar. „Derfor" betyder nemlig ikke blot: af den Aarsag, men bruges meget ofte for: alligevel.

Om Originaludgaverne af Peder Paars.

Den første Udgave af Peder Paars bestaaer kun af tre Bøger, der udkom enkeltviis efter hinanden. Den første Bog har følgende Titel:

En Sandfærdig
Ny Wiise
Om
Peder Paars
Som giorde en Reyse fra Cal-
lundborg til Aars,
Skreven til Lægedom, Trøst og Husva-
svalelse for alle got Folk, som lide Kaars og
Modgang her i Verden,
Af
Hans Mickelsen
Borger oc Indvaaner i Cal-
lundborg,
Med skiønne Anmerkninger neden under
efter den ny Maade,
Siunges efter den Melodie:
Arma virumqve cano &c.
Eller som den gamle Østerlandske Viise
Ἄνδρα μοὶ ἔννεπε Μῦσα &c.
Klinger vel til alleslags Instrumenter, i sær
til Hackebræt eller Lire.

Trykt i dette Aar.

8vo, Skriften den saakaldte lille Cicero, pagineret 1—77. Foran Pagineringen findes tre Blade, paa hvis første Side Titelen læses, og paa hvis tredie—femte Side følgende Fortaler:

Fortale til Indbyggerne i de Nye Boder,
dem som boe langst ved Volden, item alle dem som høre under Seigr. Nagels Fane.

Kiære Venner! Den store Begierlighed I have til at læse Viiser, haver opmuntret mig at skrive paa Vers denne Historie om Peder Paars fordum Kremmer og Handels-Mand udi Callundborg. Jeg haver ikke gandske kunnet bragt den til Fuldkommenhed, formedelst Mangel paa goode og oprigtige Documenter om hans sidste Eventyr; thi jeg har ikke villet melde om videre end hvad jeg har kunnet beviise af hans Journal, som denne store Mand enten selv har skrevet, eller hans Svend Peder Ruus, som i Historien kaldes hans skriver, haver antegnet. Saadan mærkværdig Historie kand være Eder meere til Nytte og Opbyggelse, end de, som I udi Haabetal hver Dag kiøbe, nu om een der har drikket sit Been udi Lybeck, nu om et Huus, som er afbrendt udi Westphalen, nu om een Kalv, som er fød med en Top paa Hovedet, eller Falbelader paa Beenene. Derpaa anvende I dog en temmelig Deel Penge, hvormed I kunde kiøbe andre goode og nyttige Bøger, saasom denne sandfærdige Historie om Peder Paars, om hvis Rigtighed jeg haaber ingen er saa vantroe, at ville tvile. I kand, kiere Venner, lære af denne stoore Heltes Exempel, hvorledes man skal skikke sig udi kaars og Modgang, og tilliige med opmuntres til Dyd og Tapperhed. Men hvad kand I lære af de mange andre Viser som blive trykte udi saadan Mængde, og ere som een liden Skat paa Landet, end en hob Bagateller og U-riimeligheder, Jeg vil ikke sige Løgn, formedelst den respect jeg haver for de lærde Mænd, der legge deres Hoveder i bløð paa at finde saa mange Riim, som man seer udi Enden af Endeel deres Vers. Hvis jeg kand overkomme fleere Documenter, og faa meere Oplysning om denne stoore Mands Historie, skal jeg lade komme for Lyset een anden Part der af.

Skreven i Callundborg.

Just Justesens Fortale til den skiønsomme Læser.

Omendskiønt Authoris fornemmeste Øyemerke har været at raillere med de mange Viiser som af Gemeene Folk her blive læset med saa stoor Begierlighed, hvilket kand sees af hans Fortale: Saa har hand dog tillige med villet skiemte med prægtige Heroiske Vers, og ligesom den Franske Satyricus Monsr. des Preaux haver taget saadan ringe Materie som hans Lutrin at udføre i en prægtig Sang: Saa haver ogsaa vores Author udvalt sig en meget ringe Materie, nemlig en Mands Reise fra Callundborg til Aars; Og, ligesom udi Homeri Odyss. Venus og Neptunus, udi Virgilii Libr. Æneid. Juno og Venus contrecarrerer hin anden. Saa haver her Invidia og Venus faaet samme partes. Sandelig, naar man tager af Homero og Virgilio Guder og Gudinder, og det, som man kalder Merveillieux, er det øvrige meget mavert, nemlig tvende Mænds Reise fra een Sted i den Midlandske Søe til den anden, saa det synes ikke Umagen værd, for Materiens skyld, at lade mig Ungdommen tygge saa lenge der paa i Skolerne. Det meste man skal kunde bebreide vor Author, er at hand ikke prægtig nok haver talt om sine Guder; Men som hand aldeeles ikke er for det som man kalder Galimathias, men alleene for Burlesqve, saa haver hand ladet sig nøye med nogenledes at soutenere Gudindernis Caracteres. Guderne har hand forestillet saa eendfoldig forsætlig viis. Hans Heros Per Paars er sig altid selv liig, og bliver hans Caracter udi den Post bedre souteneret end Don Qvixots hos Cervantes, som denne berømmelige Autor undertiden roeser, undertiden raillerer. I det øfrige anseer jeg disse Vers heller som et lystigt og skiemsomt Skrift, end som en Satire, saasom intet der udi findis, som nogen kand støde sig paa, end ogsaa Anholts Indbyggere selv, som for hundrede Aar siden ikke gave sig ud for de største Helgene; især, saasom jeg veed, at Poeten er saa stoer Hader af plumpe Satires, som hand er en Elsker af saadan slags Skiemt, som findes i dette Skrifft. Og saasom det er et Specimen paa et Dansk Poema Heroico Comicum, saa har det ikke kunnet være anderledes, efterdi innocente raillerie er ligesom Siælen udi saadant Poemate.

Den sidste Side ender med følgende Anmærkning:

Hvorledes Peder Paars, som en Jason ved Jomfruens, som den anden Medeæ, Hielp kom fra Øen, derom skal tales i en anden Bog, saa snart jeg kand faae tilstræckelige documenter derom.

Den anden Bogs Titel er følgende:

Den berømmelige
Peder Paarses
Histories
Anden Bog,
Med samme Just Justesens
Anmerkninger,

Trykt kort efter den Første Part.

Formaten og Skriften lidt større end den første Bogs; upagineret, sign. A 1 — E 7. Den sidste Side ender med de Ord:

Reliqva desunt.

Den tredie Bogs Titel er denne:

Den berømmelige
Peder Paarses
Histories
Tredie Bog
Med samme Just Justesens
Sprænglærde Armærkningner,
Og
En dobbelt Fortale.

Trykt kort efter den anden Part.

Formaten som anden Bogs, Skriften som førstes; upagineret, sign. A1 — D8. Den første Fortale begynder paa Bagsiden af Titelbladet, og lyder saaledes:

Hans Mickelsen privilegeret Hvit-Øls Brygger i Callundborg ønsker Kiøbenhavns Indbyggere Salutem!

Kiære Venner! Jeg har fornummet, at nogle af eder skulde tvifle om denne sandfærdige PEDER PAARSES Historie, og holde den for Digt og Tant. For at betage dem

de Tanker, skal jeg udi en anden Edition citere alle de Bøger, hvoraf den er sammensmidet; saasom Paarses eget Diarium, med Peder Ruuses Continuation, Anders Styrmands Søe-Journal; Jens Bloches Chorographia Insulæ Anholt; Tydske Jochums Historia sui Temporis; Gamle Gunilds Liv og Levnet beskreven af Christen Storch: item en gammel Callundborgs Krønike in Manuscripto, som jeg har arvet efter min Fader Michel Hansen. Og, paa det ingen skal have ringeste Aarsag meer at tvifle om Historiens Rigtighed, skal jeg citere icke alleene Bøger, men end og paginas deraf. Jeg haver ogsaa ugierne fornummet, at nogle vilde holde den for et usømmeligt og ont Skrift, hvorfor jeg har ombedet Signr. Justesen, olim Philos. Baccal. og Alumnus i Hofmesters Boder, saasom hand er en lærd Mand, der udi sin Ungdom adskillige gange har responderet med stor Berømmelse, og derforuden fører en hvas Pen, at skrive noget dette Skrift til Forsvar. Kiære Venner bringer mig icke af min gode Humeur. Jeg er en svag Mand, I vide jo, at det har ingen Art at giøre Vers, naar mand har Hovedet fuld af Bekymringer.

Qvis locus ingenio, nisi cum se carmine solo
Vexant, &, Dominis Cyrrhæ Nysæq; feruntur,
Pectora Nostra duas non admittentia curas.

Hvo der vil giøre Vers maa have Sindet frit. Det haver jeg stackels Mand icke. Man glemmer aldrig at giøre mig sort hos Borgemester og Raad; Nu beskylder mand mig, at jeg icke brygger got Øll; da dog mange af mine Naboer kand vidne med mig, at jeg brygger det, om ikke saa sterkt, dog saa reent og vel kaaget, som nogen anden; Mit Øll er bleven drucken med stor Smag udi Hamborg. Til Kiel, hvor jeg haver skicket en Tønde, har mand skrevet efter 4 andre. Saa, at man kand see, at det er icke for Øllets skyld, men udaf Had, man taler ilde om mig.

Jeg har for 2 eller 3 Maaneder siden kundet lade denne 3die Bog komme for Lyset, men er derfra bleven afskrecket, saasom jeg har fornummet, at en Landsbye-Degn har udi et

L. 13-14. Alumnus i Hofmesters Boder] Valkendorphs Collegium, Studenterboligen i St. Pederstræde.

haard Skrift ivret sig saa meget mod denne Historie, hvilket er saa meget des farligere, efterdi det got Folk kand letteligen indbilde gemeene Almue, at, naar mand skiemter med en Degn, som det høje og vigtige Embede er betroet, at sige Amen udi Kirken, mand da nødvendig ogsaa skiemter med Religionen. Valete Plurimum.

Den anden Fortale er den samme, som findes i nærværende Udgave S. 4—18, med de ovenfor S. 260-261 angivne Afvigelser.

Den anden Udgave af Peder Paars, som er den, der er lagt til Grund for nærværende, indeholder alle fire Bøger, og har følgende Titel:

Peder Paars
Poema Heroico-co-
micum
af
Hans Michelsen
Med tvende Fortaler og Just Justesens
Anmerkninger.
Tredie Edition
Forbedret med et Tilleg til den Tredie Bog
og med den Fierde, som er gandske nye.
Nihil est, Antipho,
Qvin male narrando possit Depravarier
Tu id qvod boni est Excerpis.
Terent: Phorm: Act: 4. Sc: 4.

Trykt Aar 1720.

Formaten lidt mindre end første Udgaves første Bogs, og Skriften som dens; pagineret 1—348. Foran Pagineringen findes 16 Blade, sign.)(1 —)( )(8, indeholdende de tvende Fortaler, som i nærværende Udgave læses S. 1—22. Begyndelsen af hver Sang er forsynet med et Træsnit, der hvergang optager et Blad og regnes med i Pagineringen; foran hele Bogen er indsat et Kobber, forestillende: DOROTHEA STATSMÖE HOS BYFOGDEN I AARS, med følgende Motto:

Candidior nivei folio Dorothea ligustri
lucidior Glacie Matura dulcior uva
Ovid. Naso fecit.

Aarsagen, hvorfor Holberg kalder Udgaven „Tredie Edition", angiver han selv i Fortalen (nærværende Udgave S. 1) saaledes: „Jeg kalder det den 3die edition, saasom dermed er beregnet det daarlige Bogtrykkerens Oplag". Der var nemlig i den Tid af halvandet Aar, som efter Holbergs egne Ord i hans latinske Levnetsbeskrivelse (Ad Virum Perillustrem Epistola I, 1737, p. 129) hengik mellem Fremkomsten af den første Udgaves første Bog og den fuldstændige anden Udgave, udkommet ikke blot, som Holberg antager, eet Eftertryk, men udentvivl to saadanne af Digtets tre første Bøger, hvilke tvende Eftertryk senere efterfulgtes af et tredie, der indeholdt alle fire Bøger. Da disse Eftertryk tildeels kunne forvexles med den første Originaludgave, bliver det nødvendigt her at angive nogle Kjendemærker. Den første Originaludgave af første Bog kan da kjendes derpaa, at den, Side 3, sidste Vers, har: „pleide skiule", hvor Eftertrykkene have „pleigde skiule" eller „pleigde stiule". Den første Originaludgave af anden Bog betegner Noterne paa hver Side med Bogstaver, hvorimod alle Eftertrykkene af den heelt igjennem have løbende Tal til Noterne, fra 1 til 88. I den første Originaludgave af tredie Bog slutte Fortalerne nederst paa Side B 4, og Texten begynder paa samme Blads Bagside; hvorimod i Eftertrykkene Fortalerne strække sig til nederst paa det nævnte Blads Bagside, og Texten begynder paa Side B 5.

